	فهرسه الكتب جواهر الوشاح	
جوهره تقسيم الموجود	اثباته واجب تعالى	اثباته وحدانيته واجب تعالى
جوهره في تقسيم الممكن الى الجوهر والعرض	تعريف العرض على رأى الحكما	تعريف العرض على رأى المتكلمين
حشفا به باری تعالینك عرضه اطلاقی اولنماز	عرضك استقلالی قبول ایتمز	عرض عرضه افرادیله قائم اولماز مكرر
الاعراض يعني الاجناس العالية	واما الكم اسه	واما الكيف
قسم اول من الكيفيات	نوع اول قوة لامسه	نوع ثاني قوة شامه
نوع ثالث قوة ذائقه	نوع رابع قوة سمع	نوع خامس قوة باصره

قوة سمعه اشرف القوى ایدوكی	دقیقه فی الاب الروحانی	الله الممكنه مفتقره الى الموجد والمبقی
كون الرسول صلى الله عليه وسلم واسطة في ايصال الفيض الالهی	قسم ثانی من الكيفيات	نوع اول حسيه
نوع ثانی ادراكات باطنیه	حس مشترك	قوة خيال
قوة واهمه	بلربايم حكم جزئی وتصور كلی	قوة حافظه
نفس ناطقه جزئياتی وكلياتی مدركه اولدیغی	حكمانك نفس ناطقه جزئياتی مدركه اولدیغنی انكارلری	جوهره روح انسانك سلطانه مشابه سنده اولدیغی
دقيقه نفس ملكی وسلطنت جوهر عقل نورانی فیضانندن اولدیغی	پادشاه عالمنك وزیری روح ملكی ومملكته اولدیغی	دقيقه نفس موهونی عصر مخصوص شاهانه تحقیقه ایدیكی
زهره فيضيه	ابحاث معرفته الهيه مأموريه اولدیغنك توجيهی	جوهره في مطالعه الادراك

اجزاء قضيه عند القدماء	اجزاء قضيه عند المتأخرين	اختلاف الفرقيه في امور ثلثة
جواهره في تعريف العلم	الرد على بعض الفضلاء واثباته تعلق العلم الازلي الى الامور الغير المتناهيه	في العلم الفعلي والانفعالي
في محل العلم والمراتب الاربع للعقل	فعلك قرانده كرچوه اوچ معنى اوزره وارد اولديغى	ثالث نوع اراده در
اثباته الاراده له تعالى	استحضاري في الخواطر	نوع رابع قدرتدر والقدرة منه الصفة الازلية
قدرته حادثة	اراده جزئيه وكسب	مدار تكليف
اصحابنا شيخك متفقه اولدقلري مسائل	اصحاب شيخك مفترقه اولدقلري مسائل	هو فرق بين اثارهم كسبي واختياري
قصده غزالي للشيخ الاكبر في الكسب والاختيار	نوع خامس لذت والم	واما الابهر

مكانه عند المتكلمين	مكانه عند الاشراقيه	جواهر عند الاشراقيه
ابو نصر فارابينك و اتباعنك اشراقيه مذهبنى ابطاللري	مكانه عند المشائيه	مذهب بعض الحكماء في المكان
واما متى	مذاهب في الزمان	مذهب ارسطو في الزمان
رد ادلة ارسطو	المذهب المنقول منه افلاطون في الزمان	مذهب الاشاعره في الزمان
الآن زمنه فرد غير منقسمدر	مختار ابي البقاء في الزمان	واما الاضافة
التقدم خمسة عند الفلاسفة	اقسام التقدم	واما الملك
واما الوضع	واما الفعل	واما الانفعال

علم الاشتقاق	علم الصرف	علم النحو
موضوع العلم	علم المعانی	علم البیان
علم البدیع	علم العروض	علم القافیة
علم القرضیه	علم رسم الخط	علم قوانین القراة
تولد الحروف من النقطه	علم ترتیب حروف التهجی	علم ترکیب اشکال بسائط الحروف
علم خط العروضی	علم الاحاجی	علم المحاضراته
علم الانشا	علم الحکمة	تقسیم علم الحکمة

علم المنطق	علم الالهی	علم الطبعی
علم التشریح	علم الطب	علم الجراحة
علم الفصد	علم الحجامه	علم النباته
علم الصیدله	علم الحیوان	علم الکحالة
علم القبالة	علم البیطرة	علم الفراسة
علم الشامانه	علم الاساریر	علم الاکتاف
علم قیافة الاثر	علم قیافة البشر	علم تعبیر المنام

علم احكام النجوم	علم الجفر	علم آثار العلوية
علم الفلاحة	علم الرياضي	علم الهندسة
علم مراكز الاثقال	علم جر الاثقال	علم المساحة
علم الملاحة	علم الالات الكيماوية	علم الالات الحربية
علم الهيئة	علم الابعاد والاجرام	علم الزيج
علم المواقيت	علم كيفية الارصاد	علم الالات الرصدية
علم تسطيح الكرة	علم الالات الظلية	علم الجغرافيا

علم الحساب	علم الحساب المفتوح	علم حساب التخت والميل
علم النسبة	علم الجبر والمقابلة	علم الخطائية
علم حساب الدرهم والدينار	علم الدورة	علم تعادل الحروف
علم الموسيقى	علم الغنج	علم الرقص
علم النواميس	علم القراءة	علم مخارج الحروف
علم مخارج الالفاظ	علم التجويد	علم الوقوف
علم خط المصحف	علم علل القراءة	علم التفسير

علم الاقتباس	علم اصول الحدیث	علم الحدیث
علم اسباب ورود الاحادیث	علم ناسخ الحدیث ومنسوخه	علم تأویل الاحادیث
علم رموز الاحادیث	علم دفع مطاعن الحدیث	علم تلفیق الاحادیث
علم احوال رواة الاحادیث	علم طب النبی صلی اللہ علیہ وسلم	علم المواعظ
علم الادعیة	علم الآثار	علم الزهد والورع
علم صلوة الحاجة	علم المغازی	علم الکلام
علم التصوف	علم الاخلاق	علم اصول الفقه

علم النظر	علم المناظرة	علم الجدل
علم الخلاف	علم التاریخ	علم الفقه
علم تدبیر المنزل	علم السیاسة	علم الاحتساب
علم آداب الملوک	علم آداب الوزارة	علم آداب القضاء
علم معرفة حکم الشرائع	علم الفتاوی	علم الفرائض

بسم الله الرحمن الرحيم

حامداً لمن سنم كأس الشهود الجسمانی بفیض نسم ونفخ فیه
من روحی واتم وزین قامة خلقة الانسان بتنصیص
علی تخصیص احسن تعدیل لقد خلقنا الانسان فی احسن
تقویم وکرم والبس کاهل الهیکل الانسانی خلعة کرامة
ولقد کرمنا بنی آدم ومیز وجعل لباس استعداده مطرزاً
بطراز وفضلناهم علی کثیر ممن خلقنا وعزز ورکب
من کمال قدرته الجسم الانسانی الکثیف بالروح الربانی
اللطیف دقه دون ادراک ذاته وصفاته العقول
والنفوس والاشباح وحیرنی مشاهدته اشراق انواره
القلوب والارواح ومصلیا علی النور الاول والعقل
الاول والروح الاکمل الجامع للمراتب الالهیة الامین
الحاصر لمقامات العلم والعین وحق الیقین الآخذ

باحکام

باحکام الشریعة بالدلیل القویم المتین سیدنا محمد الذی
کان نبیاً وآدم بین الماء والطین وعلی آله الداعیه
الی الله علی بصیرة تامة من شانهم ویقظة کاملة فی
ارشاد اخوانهم وداعیا لجانب مالک الممالک والاقالیم
بالطول والعرض المکلل هامة المصونة باکلیل جلیل
انا جعلناک خلیفة فی الارض شعر قد شرف الله ارضاً
وهو مالکها ٭ وشرف الناس اذ سواه سلطانا ٭ احیی به
هذا الخلق کلهم ٭ کالروح للجسم افضالاً واحسانا ٭
فتفاخرت الارض بلصوق نعال خیوله علی فلک الافلاک
وتبخترت العناصر علی العقل العاشر بوجوده الکامل المفضال
منظم نظام الملک والملة برأیه الصائب منسق التنسیقات
العسکریة والمملکة بفکره الثاقب فاتح البلاد وقامع
اهل الخلاف والفساد بالکتاب قبل الکتائب هازم
جیوش البغی والعناد بصولة همة العلیة قبل ارسال النجائب
الماحی بنور عدل ذاته ظلام الظلم والعدوان الحامی

حوزة الاسلام عن غمام غموم الزيغ والطغيان المحيط
حصاة العصاة الفجرة والمخالف المحيي رفاة صفات
الملوك السوالف شعر حقا اعاد رميم الملك منشوراً
وضم بالعدل امراً كان منثوراً ‫:‬ لازال قاليه بالمنشار
منشوراً ‫:‬ وصدر واليه للزوار منشوراً ‫:‬ مشرق شموس
امان الخلق مطلع بدور انوار استحقاق فاحكم بين الناس
بالحق منبع ذات اللطف والكرم والاحسان مفيض
خيرات الجود والسخا من غير الامتنان شعر نواله
علم السكب غماماً ‫:‬ وبأسه علم الادب الحساما ‫:‬
وقدره علم الشمس التعالى ‫:‬ وبشره علم البرق ابتساما ‫:‬
المنور عين بصيرته بكحل الانصاف المرفوع عن حاشية
خاطره غبار الاعتساف سلطان عالم نحرير لطف
العلما ‫:‬ خاقان فاضل جهبذ راعي الفضلا ‫:‬ تموجت
بفيض الطافه عيالم الفنون والعلوم وراجت
بحسن انظار اعطافه بضاعات المنقول والمفهوم

وهو

وهو السلطان ابن السلطان السلطان عبد المجيد خان
ابن السلطان الغازي محمود خان ابن السلطان الغازي
عبد الحميد خان ادام الله تعالى ملكه وسلطانه ونصر جنده
واعوانه بالثبات والتخليد وصان وجوده المسعود الكريم
المجيد من جميع الآفات والعاهات بالتأبيد وزاد في
شوكته وموفقيته وسداد رايه بالتأييد وجعل سامي خفاف
عساكره على تيجان الملوك درة كما جعل ايام سلطنته
على جبهة ابلق الزمان غرة لازال صدور اعدائه مشروق
بلسان السيوف وسنان الرماح وجمرة وجود اضداده
رماداً تذروه الرياح ولازال شموس افاضته كيل نيله اوفر
من ان يقاس بضواء البدر والشمس وامتداد زمان
بقائه واعتداد اوان ارتقائه اكثر من ان يعد بذراع
اليوم والامس بيت وهذا دعاء لا يرد لانه ‫:‬ دعاء
لاهل البر والبحر شامل ‫:‬ رب كما جعلت اشعة شموس
معدلته دافعة لظلام الظلم عن كافة الانام اجعل

خیام بقائه مشدودة باوتاد الابد والطناب الدوام

بیت وهذا دعاء استجیب لانه ؛ اذا ما دعونا امنة الملائك

وبعد بو چاردوکش پیشگاه ارباب معرفت وهنروکفشگر

مردان دانشور عبد الوهاب ومحظی داعی السید عمر ابن السید عمر

الفیضی البیلی عنفوان عمر وریعان شباب واستقامت

متن وجودت اسبابده بیت تألق البرق نجدیا فقلت

یا ایها البرق انی عنك مشغول ؛ شاغله سیله ترك کسب

وکار ودفض مال ووداد ایله ممالك ودیاری چون

جویبار کشت وگذار ونیجه دهور سیاحت اختیار ایدوب

شعر اصحب اخاکم تحظی بصحبته ؛ فالطبع مکتسب من کل مصحوب

نشیده سیله فضلاء عصر واوان وعلماء وقت وزمانك

استان اهالی آشیاننده سربزمینه خدمت باهر المیمنة

وظاهر المسعدتلرنده مواظبت وملازمت برله تحصیل علوم

اشتغال وبالایام واللیالی قبیل دل وجانه اشتعال

ودروب معقول ومنقول فروع واصول وابواب وفصول

نفقی

تنقی واستحصال وتبضاعه مزجاة تدارکیله میره لطائف

ومعارف استکمال ایتدکدنصکره بتقدیر العزیز العلیم نطاق

قابلیته اقامت بسط واساس توطن انده تأسیس وحط

اولنوب بحسب البضاعه نشر فوائح علوم ونثر زواهر

فهوم ایله مشغول اولنمش لکن غمام عدویق ایام وضبابی

بظلام دهر نا فرجام حاجب ظهور شمس مرام اولوب بعض

مزعجات دهر بجود وقهر فاجعه سیله بیت التفات

پادشاهانه کیمیای دولتست ؛ حضر میکشتم اگر اسکندری

میداشتم ؛ صادقه سی دربیش خاطر امل مخاطر قلنه دق

مقسم سیول منی ومورد فیض لایتناهی مرکز السلطنة السنیة

دار الخلافة العلیه طرف باهر المسعده وظاهر الشرفه

توجه اولنوب لله الحمد والمنة بالسلامة من غیر المحنه

افاخم رجال دولت علیه دن دیوان عدالتعنوان دعاوی

نظارت جلیله سنه رونق اعتدال بخشا که حقا بذات

شریف ووجود لطیفلرکه اخلاق معطری بخور مجلس

فضائل ومحاسن عادات جمیلی طراز لباس شمائل طاوس ستایله
علم وعرفان قاموس لذلی متلالی درك وایقان
مصطفی مظلوم بك افندی حضرتلریله علاقهٔ ابوت وبنوت
درکار ورابطهٔ تمذ وانابت استوار بولندیغی ملابسه‌سی
خانهٔ سروش آشیانه‌سنه نزول ونوال بی امتنانلرندن
نقل نوازش واحسان تناولنه وصول ایله بالوجوه دوی
امال استبصار ولشکر اندوه وغم تارمار ایدهجک حقنه مژده‌دار
اولوب مومی‌الیه حضرتلرینك واسطهٔ عنایت باسطه‌سیله
بوج فلك وزارت نیر آسمان صدارت جامع شرائط
قربت رافع مبانی عمودیت ارسطو حکمت حاتم مکرمت
نظام المفاخر والمآثر غوث الشاکی وغیث الشاکر
موفقیت جناب پادشاهیه برهان‌ سدید ذات صداقت‌پناهی
مصطفی رشید پاشا صانه الله تعالی عما یشینه وما سا
وهو فعال لما یرید لازالت قلوب عبیده اکنة اسنة
عبیده حضرتلرینك حضور فائض النور موجب الافتخار

والسرور

والسرور اصطفالرینه شرف مواصلته نائل والتفات اکبر
کریمانه‌لری وانواع تلطیفات عالی‌پروریلری ثمره‌سی
سرور ناتمناهی حاصل اولمغین مطالعهٔ علوم ولطائفه
شوق جدید وملاحظهٔ فنون ومعارفه حث مدید ظهور
واوك اوان مبادی کمال سرور اقتداده برذات یوفی السمات
وکرو بی الصفات معالی‌منقبت ثریا رفعت حضرتلرینك
مجلس معدلتلری انیس شرف مأنوس کریمانه‌لرنده لطائف
خاطر حکم مفاطرلرینی اظهار وتعاطی کؤس مصاحبت
علمیه وتناول نقل نوال محاورات حکمیه بر قرار خلالنده
محض بسالت واصالت وکمال انسانیت وحقانیت
نشانه‌لرندن ناشی روح انسانی ونفس ناطقه واراده‌ٔ جزئیه
وقدرت لاحقه مباحثی ابواب برکت ومعرفت حقیقیه
وبادی وصلت اولمغله اوطبوه بر اثر جدید جمیل وبادکار
بر تفصیل جمع وتألیف وتقدیم پیشگاه مرحمت‌پناه جناب
ظل اللهی قلنمسی مستلزم جمع شمل حال شتیت پراسف اسیف

حقیرانم ایدوکنی اشراب وایما واول وجهله جانب تألیفه
سوق واغرا بیورلدم کرچه بو مذنب مخطی عاطل مبادیٔ
تألیفده بی بهره وراجل واول مطالب عالیه‌ده ناییجه
واصل ولطائف مرام نائل اولمق خاطر فاتر وذهن قاصر
کمترانه‌مه نسبت **شعر** ورقاء فهمك لو تنال جنابه
بجناحی الاحساس والادراك : هیهات ان تصل العناكب بالذی
نسجت اناملها ذری الافلاك : ماصدقی بعید المرامی ولدی
وارسته قید بیاندر لكن مر السعی احلی من عسل الكسل انتهی
بادی صرف نقد ماحصل ومع الخواطی سهم صائب اهری
ساعد عضد شوق بذل ماتحصل اولوب ومباحث مذکوره
اثبات واجب وثبوت وحدته مربوط وموقوف وجواهر
واعراضك نه ایدوکلری ولو اجمالا فهم منوط ومتوقف
اولمغله اثبات واجب وثبوت وحدت باری تعالی‌ده
برهان ساطع ودلیل قاطع اتیان ومباحث جواهر
واعراض علی وجه الاختصار بیان وحیات وعلم واراده

ودرت

وقدرت وفوائد سائره اعتقادیه مباحث مذکوره‌ده بالمناسبه
اندراج ایله تبیان وآرای فلاسفه‌دن توفیقی ممکن اولان
مسائل حکمیه قواعد کلامیهٔ شرعیه‌یه تطبیق وآرای فاسده
واعتقادات کاسده‌لرینك طرق فسادی ووجوه کسادی
افصاح ایله حق باطلدن تفریق وروح انسانی ونفس ناطقه
وارواح سائره ترسیم وقوای باقیه ایضاح وتحقیق قلندقده
دین ودولت وملك وملتجه اهم والزم وعین واجب ملزم
ومناط تكمیل نفوس بشریه ورباط استكمال ارواح انسانیه
یوزیکرمی اوج فنون وعلوم تعریف وترسیم وموضوعات
ومنافعلری تحریر وترقیم ونیجه زائد فوائد درج درج انتظام
عوائد قلنوب اشبو مختصر جمع وتألیف وجواهر الوشاح
فی رسوم العلوم والارواح تسمیه‌سی تردیف اولنوب
وزیر مشتری تدبیر سردار فخر فلاطون سمیر نظام عالم آصف نظیر
حضرت صدارتپناهی آثار ایله مقبول الحق محبوب الضمیر حضرتلری
وساطت عظمای مقاصد نمای کریمانه‌لرینه بالتوسل

اسم کتاب

بلکه تحیز واحکام تحیزدن بری ومنزه اولان ذات واجب
الوجود جل جلاله ایله قائمدر ودخی عرض انتقال قبول ایتمز
یعنی عرض بر محل ایله قیامندن صکره بعینه محل اخرایله قائم
اولماز زیرا انتقال متحیزك شانیدر وعرض متحیز دکلدر
ومجاورت ایله حاصل اولان رائحه عرضدر وعرض
عرض اخر ایله قائم اولمز مکرکه جوهره منتهی اوله حرکه ایله
قائم اولان سرعت کبی وعرض جسم کبی بقا ایله متصف اولور
صفرت ذهب دیلی ایله تجدد امثاله ذهابك وجهی یوقدر
وعرض محلینده قائم اولمز زیرا عرض متشخص اولمغله تجزی یه
قبول ایتمز مثلا ابنوس ایله قائم اولان سواد زنجی ایله
قائم اولان سوادك غیری اولدیغی ضرورة عقل ایله مجرددر
وعند المتکلمین رحمهم الله تعالی عرضك اقسامی حیوة
وما یتبعها وسیجئ بعض تفصیلها وحرکه وسکون واجتماع
وافتراقدر وبونلره اکوان تسمیه اولنور وحکمادن ارسطو
عندنده اعراضك اجناس عالیه سی طقوز عدده منحصردر نقطه ووحدت

ووجوب

ووجوب وامکانك وجودلری تسلیم اولنمدیغی ایله اجناس اولمدقلرینه
بونلر ایله نقض وارد اولمز زیرا مذکورات بر جنسك تحتنده مندرجدر
اولور اما اعراضی طقوز عدده حصر ایدنلره مذکورات ایله
نقض وارد اولور زیرا مذکورات اعراض تسعه ده داخل دکلدر
وبالاستقرا اجناس عالیه اعراض بونلردر کم وکیف
واین ومتی واضافت وملك ووضع وفعل وانفعال
اما الکم فهو الذی لا یکون تعقله محتاجا الی تعقل الاخر
ویقبل القسمة والتجزیة لذاته یعنی کم اول شیدرکه تعقلی اخرك
تعقلنه محتاج اولمیوب لذاته قسمت وتجزیه یی قابل اولور
وتعریفده لذاته قیدی کم محل وحال اولنلری اخراج ایچوندر
که محل اولان حرکت کبی که زمانه محلدر زمان کم بالذاتدر وکذا
حال اولان الوان کبی که جسم حالدر وکم ایکی قسمه منقسمدر
متصل ومنفصلدر زیرا کم حد واحده مشترك اجزایه منقسم اولمز
اکا کم منفصل تسمیه اولنور یعنی اجزاء مفروضه سی بیننده حد
مشترك اولمیاندر عدد کبی مثلا عشره سته ایله اربعه یه تقسیم اولنسه

٨ فان الانتقال حصول الشیء فی حیز اخر وهذا المعنی
بعد ان کان فی حیز اخر والعرض لیس
لا یتحقق الا فی المتحیز
بمتحیز کما فی المواقف وشرحه
منه

٩ فانه قال فی المواقف انه الحاصل
فی المحل الثانی تتخص اخر
منه

٧ بعض علما حجمی اولمیان نقطه ووحدت
کیفیاتندر لکن نقطه کیفیات مختصه
بالکمیاتندر دیدی
منه

سادس سته دن جزودر واربعه دن خارجدر پس عشره نك
اجزاسی بیننده حد مشترك یوقدر وکم منفصلك مثال عدددن
غیری بولنمدی وکم حد واحده مشترك اجزایه منقسم اولور ایسه
اکا کم متصل تسمیه اولنور بوده یا غیر قار الذاتدر زمان کبی
ویا قار الذاتدر مقدار کبی وزمانده حد مشترك آندر ومقدارده
حد مشترك نقطه در چونکه مقدار فقط طولا انقسامی قابل اولور ایسه
خط وطولا وعرضا انقسامی قابل اولور ایسه سطح وطولا وعرضا
وعمقا انقسامی قابل اولور ایسه جسم تعلیمی تسمیه اولنور
وخطده نقطه ایکی جزئك بیننده نهایت اعتبار اولنن جزء آخره دخی
نهایت اعتبار اولنمق ممکندر واکر بدایت اعتبار اولنن جزء آخره
دخی بدایت اعتباری ممکن اولور ایکی جزئه نسبتی علی السواء اولوب
هیچ برینه اختصاصی یوقدر کذلك سطحك ایکی جزء لرینه قیاس ایله
خط کبی وجسمك ایکی جزء لرینه قیاس ایله سطح کبی وکذلك زمانك
ایکی جزء لرینه قیاس ایله آن کبی وحد مشترك برحیثیده اولمق
واجبدر که ایکی قسمك برینه ضم اولنسه زیاده اولمیه فصل اولنسه

نقصان اولمیه

نقصان اولمیه اکر ضم ایله زیاده وفصل ایله نقصان اولور حد مشترك
مقدار مقسومدن جزء اخر اولور ده ایکی قسمه تقسیم اوچ قسمه
تقسیم اولور ایکیسی قسمان اوچنجی حد مشترك اولور واوچ قسمه
تقسیم بش قسمه تقسیم اولور اوچی اقسام مقصوده ایکیسی دخی
حدان مشترکان اولور زیرا اوچه تقسیم ایکی موضعدن فصل ایله
اولور بو ایسه ظاهردر زیرا نقطه خطدن وخط دخی سطحدن وسطح دخی
جسمدن اجزا دکلدر بلکه عرضلردر واجزاسی مجتمعه اولان
قار الذاتدر خط وسطح وجسم تعلیمیدر واجزاسی مجتمعه اولمیان
غیر قار الذاتدر زماندر کما سبق سؤال اجزاء زماندن
برشی موجود ایسه موجودك معدومه اتصالی لازم کلور
وموجود دکل ایسه معدومك معدومه اتصالی لازم کلور
وکلاهما محالدن بالبداهة اکر اجزانك اتصالی خیالده ایسه
قار اولمق لازم کلور جواب سند فضلا ابو البقا رحمه الله تعالی
فی دار الجزانك کلیاتنده تقریر لری تحریرندن مستبان اولدیغی
وجه اوزره زمانك اجزاسنك اتصالنك معناسی امتداد زمانیده

صفرت وجل وحمرت خجل کبی راسخه و بلاش اقوی اولمغله
یا نسبت ایله تاکیدا ایچون انفعالیه دیدیلر انفعال اسمی ایله
اولمیانه مخصوص اولدی و محسوسات بالحواس الظاهره بش
نوع اوزره متنوعه در **نوع اول** ملموساتدر قوت لامسه
بر قوتدر که بونک جلد ظاهرینک جملهسنده وضع اولنمشدر
و نفس ناطقه بو قوت لامسه واسطهسیله کیفیت ملموسهنک
حاملی اولان جسم و بدنه ملامس و اتصال شرطیله کیفیات
ملموسه که حرارت و برودت و رطوبت و یبوست
کیفیاتنی ادراک ایدر مثلا حرارت کیفیتنک حاملی اولان
جسم و بدنه نار ملامس ایلیه فی الحال نفس انک کیفیت حرارتنه
مدرکه اولور و بو قوت جمیع ظاهر بدنده موجوددر اما
کف دستده خصوصا سبابه پرمغنک اوجنده قویدر
و وجهی خفی اولمیه که اکثر علما رحمهم الله تعالی لینت و صلابتی
کیفیات ملموسهدن عد ایلدیلر و هوای معقول و منقولک
هامارواری پیشوای محققین امام رازی رحمه الله تعالی

بووجهله

بو وجهله رشتهکش جواهر تحقیق اولدیکه لین و صلابت کیفیات
ملموسهدن دکلدر زیرا جسم لین شول شیدر که غمزی قبول ایده
انده امور ثلثه واردر اولکی جسمک سطحنده حاصل حرکت
و ایکنجی اول حرکتک حدوثنه مقارن شکل تقعیر و اوچنجی
بو ایکی امری قبوله جسمک مستعد اولمسیدر و ایکی اولکی
لین دکلدر زیرا انلر محسوس بالبصردر پس اوچنجینک لین
اولمسی تعین ایدر که کیفیات استعدادیهدندر و کذلک جسم
صلبده امور اربعه واردر اولکی انغماز در امر عدمیدر
و ایکنجی شکل باقی علی حاله در کیفیات مخصه بالکلیاتدندر
و اوچنجی مقاومتکه لمس ایله محسوسدر صلابت دکلدر زیرا
زق منفوخده اولان هواده مقاومت واردر وانده
صلابت یوقدر کذلک ریاح قویهده مقاومت واردر
وانده صلابت یوقدر و دردنجی لا انفعال طرفنه استعداد دیکه
اشته صلابت بودر پس صلابت کیفیات استعدادیهدن اولور
نوع ثانی مشموماتدر قوت شامه بر قوتدر که حیوانک

وحقق امام رازی رحمه الله تعریف
ایدوکنی محققین اختلاف و اقرار
ایتمشلردر

مقدم دماغنده حلمتی ثدیه مشابه ایکی یومرو لحم وضع اولنمشدر
ونفس بو قوت واسطه سیله رایحه ایله تکیف هوانک قوت شامه یه
وصولنده فی الحال رایحه یی ادراک ایدر نوع ثالث مذوقاتدر
قوت ذائقه بر قوتدر که لسانک جرم اعلاسنده مفروش عصبه
علی وجه الانبثاث وضع اولنمشدر فمک رطوبت لعابیه سی
مذوقه قاریشوب کیفیت مذوقی لسانه ایصال ایلدکده
فی الحال نفس بو قوت ذائقه واسطه سیله حلاوت و حموضت
کبی کیفیت مذوقی ادراک ایدر و رطوبت لعابیه نک فائده سی
قوت ذائقه یه طعومک حاملی وصولنی تسهیلدر نوع رابع
مسموعاتدر قوت سامعه بر قوتدر که مقعر صماخده مفروش
جسم عصبانیده وضع اولنمشدر صوتی حامل اولان هوای
متموجک قوه سامعه یه وصولنده فی الحال نفس مسموعاتی
بو قوت سامعه واسطه سیله ادراک ایدر و اقصای قحفک ایکی طرفنده
حنک اعلا ایله حنک اسفلک مفصللرنده موجود جسم
عصبانیده قوت سامعه اولدیغی بالتشریح والتجربه ثبت ایلمشدر

شویله که

شویله که بر آدم مسافه بعیده دن صدا ایشیدوب بو ثقیله
استماع مراد ایلدکده قولاغنی اول صدا طرفنه طوتوب من غیر قصد
اغزینی دخی اچار و بونک صحتی تجربه ایله ظاهر اولور نوع خامس
مبصراتدر قوت باصره بر قوتدر که مقدم رأسده بعد التلاقی
صلیبیا تقاطع ایدن عصبتین مجوفتینده وضع اولنمشدر
جمله مبصرات بو قوت باصره واسطه سیله ادراک اولنور
و بصرک مبصراتی ادراک ایتمسی مرئیدن حدقه یه منعکس
اولوب حدقه دن بر جزئده منطبع اولان صورت سببیله در
و بعضیلر حدقه دن خروج ایدن شعاع مخروطک مرئیه
اتصالی سببیله در دیدی و دخی معلوم اوله که قوت سامعه
قوت باصره دن افضلدر زیرا تلقی وحی الهی و مواعظ انبیا
علیهم الصلوة والسلام قوت سامعه یه موقوفدر و قوت باصره یه
موقوف دکلدر و بنا علی ذلک قرآن کریمده سمع بصره تقدیم
اولنمشدر قال الله تعالی وجعل لکم السمع والابصار والافئدة
لعلکم تشکرون ان السمع والبصر والفؤاد کل اولئک

معدن علم وحكمت عضد الدين ومؤيد ملت حضرتلرينك
تحرير دقائق تقريرندن مستبان اولوركه فقط خوف وغضبده
يعنی لناخوف وغضب قضيه لرنده بهائم ايچون حكم حاصل
وغيريلرنده بهائم انجق تصور طرفينه واصل وحكمندن عاطلدر
وعند الجمهور رحمهم الله تعالی والسيد قدس سره كذلك
عدم عقل حكم جزئيه وتصور كليه منافی دكلدر بو تقديرجه
بهائم ايچون حكم جزئی وتصور كلی محقق اولور محصول كلام
نفس ناطقه قوه واهمه واسطه سيله معانی جزئيه لی
وقوه عقليه سيله معانی كليه لی ادراك ايلر مثلا مطلقا
عداوت ومحبت لفظلرينك معانی كليه لرينی انسان عقل ايله
بيلور لكن بهائم اندن غافل اولوب نهايت مشاهده ايلديكی
اشياء مخصوصه نك احوال جزئيه لرينی ادراك ايدر
واشياء كليه واحكام مطلقه يی ادراكدن بهائم بالكليه قاصر
وعاجزدر قوه حافظه برقوتدركه بطون دماغدن بطن
ثالثك مؤخرنده طبقه ثالثه ده موجوددر واهمه ايله

ادراك

ادراك اولنان معانی جزئيه قوه حافظه ده حفظ اولنور
وقوه حافظه صور وهميه نك خزينه سی مقامنده اولمغله حين
حاجتده صحيفه حافظه ده منقش اولان معانی واهمه اخذ
ايدوب اقتضاسی وجهله استعمال ايلر قوه متصرفه برقوتدركه
بطون دماغدن بطن ثانينك حاق وسطنده موجوددر
بو قوتی عقل مدركاتنده استعمال ايدرسه امور فكريه ده تصرفندن ناشی
قوه مفكره تسميه اولنور ووهم محسوساتنده استعمال ايدرسه
صور خياليه ده تصرفندن ناشی قوه متخيله تسميه اولنور
وقضيه عقليه ايله قضيه وهميه نك فرقی بو مقامدن فهم اولنور
سؤال قوه متصرفه يی وهم محسوساتده استعمال ايده مز زيرا
وهم محسوساتی درك ايتمز جواب قوای باطنه مرايای
متقابله مثللودر برنده مرتسم اولان اخرلرنده ده انعكاس ايله
بولنور وقوه وهميه بالجمله قوانك سلطانی اولمغله جميع
قوانك مدركاتنده انجق تصرف واردر بلكه قوه عاقله نك
مدركاتنه دخی تسلط ايدرده قوه عاقله ايله نزاع ايدوب

بو قوه نقطه بطون دماغيه دن
وسطده واقع حيز امورد ن اولوب
فوقنده ومخزنه اولان بطن اول وبطن
ثالثه موضوع حس مشترك وقوه واهمه ايله
حس وادراك اولنان صور ومعانيده
تصرف ايتمكله قوای دماغيه نك اعلی
واشرفيدر منه

متأخرنده در . وحافظه بطن ثالثك مقدمنده و بطن ثالثك

مؤخری خالیدر حواسدن برشی یوقدر والا اولا قبلا تحقیق

التشریح وان کان الثانی اشهر پس معلوم اولدکه قوای حسك

باطنده موضعلرینه اختصاصلرینه دلیل مواضع مذکوره دن بری

آفت اصابتی سببیله مختل اولدقده اول موضعه مخصوص اولان

قوتك مختل اولمسیدر زیرا هر عضوك برقوه مخصوصه یه

اختصاصی اولمسه هربری مدرکاتدن برنوعه مختص اولمزایدی

واشته شو دلیل ایله قوانك وجودی وتعددی ثابت اولور

لکن حکما قوای خمسك وجودلرینی افعال خمسه نك تعددینه

جزم ایتملری الواحد لا یصدر عنه الا الواحد قاعده سنه

مبنی ونفس ناطقه جزئیاتی ادراك ایتمز قوللرینه مبنی والمقصود

بجو ارادت قدیمه سیله اولوب بالذات ممکناتی موجد اولان

قادر مختارك نفینه رجوع ایده جکلرندن بروجه محرر استدلاللری

باطل وقوللری حلیه صحتدن عاطلدر وحق بودرکه

کرك کلی وکرك جزئی جمیع اصناف مدرکاتی مدرك

فقط

فقط نفس ناطقه در شوقدر وارکه جزئیاتی بتقدیر العزیز

العلیم آلات وقوی واسطه سیله وکلیاتی بذاتها مدرکه در

وبو معنی وجوه ثلثه ایله اثبات اولنور اولا کلی ایله جزئی اوزرینه

حکم واردر زید انسان کبی وثانیا امور وجدانیه دندرکه هر بیرینی

ضروره بیلورکه کندی ایچون سمع وبصر وجوع وشبع ومعقول

ادراکی واردر ومدرك واحددر واولده انجق نفس ناطقه در

وثالثا نفس ناطقه بدن معینی مدبره وافعال تدبیریه دن جزئیاتی

فاعلدر البته جزئیات تدبیریه یی فاعل اولمسی بتفاصیلها

جزئیاتی ادراك ایتمسنه موقوفدر زیرا مجهوله فعل وتدبیرك

تعلقی محالدر امدی نفس ناطقه نك جزئیاته مدرکه اولدیغی

ادله مذکوره ایله ثابت اولور وکلیاتی مدرکه اولدیغی

بالاتفاقدر وحکما نفس ناطقه نك جزئیاته مدرکه اولدیغنی

انکار ووجوه اربعه ایله استدلال ایلدیلر اولا بالضروره

معلومدرکه ادراك مبصرات بصره وادراك مسموعات سمعه

حاصلدر وسائر محسوسات دخی حواس مخصوصه سنه حاصلدر

وبونلری انکار بداهة مصادم ومکابره در وثانیاً قوای
مذکوره یه محل اولان عضوه آفت وخلل طاری اولسه
البته اول قوتك فعلنه آفت وخلل طاری اولور وثالثاً
کره ٔ شخصیه یی ادراك ایلدیکمز وقتده البته مدرکه ده صورت
کره ارتسام ایتمك کرکدر ووضعی وحیزی اولان شیء
وضعی وحیزی اولمیانده مرتسم اولمق محالدر بلکه قوت
جسمانیه ده مرتسم اولمق لازمدر ورابعاً مقدار مخصوص اوزره
ایکی مربع ایله محیط برمربع شخص تصور ایلدیکمز وقتده
هکذا [مربع محیط] بومربعات ثلثه بینی تمییز ادرز
هربریك وضعنه اشارت ایدرز اکر اشته بو متصورلرك
محلی نفس ناطقه اولسه بومربع مخصوصك انقسامندن
نفس ناطقه نك کذه انقسامی لازم کلور ونفس ناطقه
ماده دن مجرده اولدیغنه انقسامی محالدر وبونلر بو
وجوه اربعه یه جواب بودر که مجرد اولانك وجودنی بعد التسلیم
ذکر اولنان وجوهدن برشی حواس وقوانك آلات اولمسی

ونفس ناطقه نك

بو مربع تصور اولنور مربعات ثلثه تمییز
اولنور بری محیط بعینه اخری یسارینده
وبعضکس اولور بو صورت تصورینك
محلی نفس اولدیغنده محلك انقسامی لازم
کلوردی ناطقه در زیرا نفس ناطقه مجرده در
انقسامی قابل دکلدر لکن حالك انقسامنده
محله انقسام لازم کلدیکی حلول سریانی اولدقده
سلمدر اما ورادن ده حلولی اما حلول
جوازی اولدیغی کوزه مشروط حلول دکلدر
کبی انقسام مذکوران لزومی مسلم دکلدر

ونفس ناطقه نك مدرك اولمسی نفی ایتمز زیرا جزئیات
نفس ناطقه نك آلاتی اولان قواده ارتسام ایدرده
ونفس ناطقه آلاتنده مرتسم اولان صورتلری ملاحظه ایله
جزئیاتی درك ایدر ونفس ناطقه یه انقسام لازم کلمز
وقوت واحده دن آلات وشروطك تعددیله افعال
متعدده صادر اولمق جائزدر ونفس ناطقه نك ذات
واضع وذات حیز اولمسی دخی لازم کلمز وفعلنه آفت وخلل
کلورایسه آلته آفت وخلل کلدیکندن اولور والآن فی التحقیق
مدرکه دکل ایرده الیت علاقه سببیه آلات وقوایه ادراکی
اسناد ایتمك صحیحدر بو مباحث مواقف وشرحنده مسطوردر
والله الموفق جوهره نکته دانان دقایق بین ودانشوران
حقایق کزینه خفی دکلدرکه نفس ناطقه وروح انسانی
اجزای کثیفه جسمیه وعفونات عناصریه دن مجرد وفعلی
تکمیل وعلم وعملی تحصیلده جسم وبدنه وآلاته موضوع
آلات وقوایه علی جری العادة محتاج برموجود وجاهر

نورانی اولوب کویا روح انسانی بر سلطان صاحب قرانه
وجسم وبدن انک قلمرو حکومت ومملکتی مقامنده وآلات
وقوای بدنیه اول کشور بدنک اعیان وارکانی مثابه‌سنده
اولمغله سلطان روح کشور بدنک تدبیر وتصرفنده اعیان
وارکان مرتبه‌سنده اولان حواس خمس ظاهره‌یی وخواص
مقربین وندمای مکرمین درجه‌سنده واقع اولان قوای
خمس باطنه‌یی مواقع لائقه ومواضع ومحال حقیقه‌لرینده
استعمال یعنی حواس ظاهره وقوای باطنه‌سنی ماخلقت
لەسنه صرف ایله نظام کارکاه معاش ومعادنه استکمال
ایدوب سعادت دارینه واصل وانواع لذائذ واصناف
حبوره نائل اولور یعنی بو دار فنا ومقر عناده افتح
مدتنده کمالات ومکارمله موصوف وامور معاشی
ومصالح انتعاشی احسن وجوه واکمل حالات اوزره
مصروف اولوب ودار سرور ومستقر بقایه انتقالنده
شرف قرب حق وقبول فیاض مطلق جل شانه درجه‌سنه

واصل

واصل دقیقه؛ مقربان ملاء اعلایه داخل اولور نکتهٔ لطیفه
دقیقه: مأنوسه جوهر ذات انسان جسم کثیف ظلمانی
وروح لطیف نورانیدن مرکب اولوب نفس ناطقه وقوه
عاقله‌سی حسبیله انواع خیره مائل ومحب واصناف
شردن معرض ومجتنب اولدیغی هویدا واشکاردر زیرا
انسانک شرور ومفاسده میل وانهماکی قوای حیوانیه‌دن
خلقتنده مرکوز اولان قوهٔ شهویه وغضبیه‌سی مقتضاسی
اولمغله زمام عقل وتدبیر ایله قائد توفیق الهی‌یه رشد
وسداده سوق ایتدیکی حالده مغلوب نفس وهوا وپابستهٔ
دام اشتها اولمق مقرر وپدیداردر وملک وسلطنت ونظام
سیاست انسانک جوهر عقل نورانیسی خصائصندن
برخاصهٔ جلیله اولوب قوای حیوانیه‌سی آثارندن
اولمامغله خیره رغبت وشردن نفرت ملک وسیاسته
مناسب برصفت حمیده اولوب ملوک وسلاطینک
محاسن اخلاق وخصال حمیده ایله اتصافی تمهید مبانی

مقدم ومراقب وتنظیم احکام وترتیب امور انامده طمع
وارتشا ومیل زخارف دنیویه‌دن معرض ومجانب وعلمای
عاملینه وصلحای کاملینه تبجیل وتعظیم ونسب وحسب اصحابی
اشراف قومه اعزاز وتکریم خصال حمیده سیله موصوف واطراف
واکنافدن بیرامن دائره دولت وممالک محروسه‌یه آمد وشد
ایدن اهل تجارت وارباب علم وحرفه حسن معامله وغربا
ومسافرینه ملاطفه ومجامله ایله ناسی منازل لایقه‌سنه انزال
وهرکسک قدر وشاننه کوره تلطیف واجلال برله خاطرلری
تطییب وقلبلرینی جلب وتألیف ایله مألوف اوله واوصاف
مذکوره ایله متصف اولان ذواتک مقدمات احوال
ومکارم اخلاق وخصال حمیده‌لری سیاست عامه‌یی
تنظیم ایله خدمات ملک وسلطنته استخدام لیاقت
واستحقاقلرینه وبولندقلری مهام سنیه ومصالح ملکیه ودینیه
جناب حقک مظهر عون وعنایتی اوله‌جقلرینه بر اعلا استدلال
ودلیل بلا اشکال اولمغله مناصب ریاست عهده کفایت

دوقت

دوقت لیاقتلرینه توزیع وتوکیل وتسلیم بیورلمق احری
والیقدر ومشارالیهم دخی بو لطف جمیل واحسان جلیل ایله
متمتع ومفتخر اوله‌رق نعمتک تشکرینی حقیله ادایه همت وامور
دولت ومهام سلطنته فکر ثاقب ورأی سدید اجراسنده
بذل جل مکنت ایله حسن خدمت وضعفایه شفقت ورأفت
ومظلومینه انصاف وعدالت ایله معامله ایده‌رک عیال الله
اولان رعایا وبرایایه رفق وملایمت ایدن ذات حقه
جمله‌دن احب وتحصیل رضای ربانیه اقرب اولمغله
نعمت ربانیه نامتناهی وخلعت فاخره جناب پادشاهی
دوش افتخارلرندن خلع وسلب اولنمیوب ولئن شکرتم لأزیدنکم
مآل بولی منطوقی مصداقی شان وافتخارلری یوماً فیوماً
مزید اوله وپادشاه عالمپناه حضرتلری دخی بروجه محرر موفق
ارباب ریاستک سیاست ملک وسلطنته حسب الصداقه
وحسن الخدمه هرکسک قدر وشاننه کوره اکرام وتلطیف ایله
قلبلرینی جلب وتألیف وخاطرلرینی تطییب بابنده ارائه عنایت

وشایان عاطفت بیورمسی موافق قواعد تواریخ وحکمتدر
ولله الحمد والمنة کالشمس فی وسط النهار روشن وآشکاردر که
نکتهٔ مقرره ودقیقهٔ محرره مز مصداقی اشبو عصر مراحم حصر
جناب خلد فتیناهیده جلوه کر منصهٔ ظهور ایلمشدر چونکه
حارس ثغور دین وملکت وجالس سریر جلالت وابهت
روح جسم جهان وسبب نظام امور عالمیان اولان پادشاه
فلاطون حکمت وشهنشاه ذو القرنین منقبت افندمز حضرتلرینک
اوته دنبرو ترقیق مصالح سلطنت وتحقیق امور رعایا ومملکت
حقنده بالذات معطوف ومصروف بیورلقده اولان همم مراحم توأم
ملوکانه لری صد تو یغدن افزون اولمقدن ناشی وکلاء فخام ووزراء
عظام حضراتنک علی الاستقامة والدوام حسن غیرت واقدام
محاسن انساملریله خاطبهٔ امور ملکیه وملیه محو رلرینه تقیدجسته روشن
واداره اولنمقده اولوب واطراف ممالک وسیعة المسالک
شاهانه ده اصول محاسن شمول ملکیهٔ وتنظیمات مراحم موصول
خسروانه نک اجراسی لدرجه سی کافهٔ برایانک کورمدکلری

وحوثیاتینه

وحوثیاتینه کلمدیکی وجهله اوزره مال وعرض وجانلری محفوظه
نائل اولدقلری کمال امنیت واستراحتلری اقتضاسی ممالک محروسه
شاهانه نک هرطرفی معموریته یوز طوتمشدر بیت حمد وحمد بر کاه رحیم
ذی الجلال : شکر وصد شکر نعمای کریم ذی الجلال : ومعموریت جدیده
نتیجه‌سی آثار جلیله‌لری مشاهده اولنمش وکون بکون مشاهده
اولنمقده اولوب بیت آن لطف که عقل دیدست ونشنید :
شکرانه واجبست که در روزکار ماست : ذات شوکتسمات
حضرت پادشاهی موهبهٔ مخصوصهٔ ربانیه وعطیهٔ جلیله
سبحانیه اولدن شعار جلیل معارپروری ودثار عدل وداد
والطفکستری اقتضای عالیسنجه علوم ومعارفه رغبت وارباب
معارف وفضله حقلرنده حسن توجه وحرمت عالمقیمت جناب
شهنشاهیلری برکمال اولمغله طرف طرف مکتبلر تأسیس وانشا
ودین ودولة وملک وملة الزم واهم اولان علوم وفنونه
ذات وتحصیل واملاده حسن همت وکمال دقت بیورلمقده
اولمغله زمان سعادت واوان میمنت اقتران سلطنت علیه

ابدیه‌لرنده بازار جواهر فنون وعلوم رایج واصحاب هنر
ومعارف رتبهٔ عالیه‌یه صاعد وعارج ومن قبل الرحمن
مودوع اولان ممالك وسیعة المسالك جناب شهنشاهیدنه
قاصی ودانی عامهٔ برایا وکافهٔ انام وقاطبهٔ سکنه وحاصه
وعام حسن موفقیت معالیمنقبت ملوکانه‌ری شجرهٔ مثمره‌سندن
اقتطاف ثمرهٔ لطف واحسان وبرچیدهٔ فواکه منافع بی‌پایان
ایمکده اولدقری دلالتیله کافهٔ تبعه ورعیت قاف
اندر قاف ایروپیوب سایهٔ احسانوایهٔ پادشاهیده بالجمله
ازدیاد رفاه حال واستراحت بال دنیویه‌یه حائز ودرجات
عالیات اخرویه‌یه نائلیتله فائز اوله‌جقلری الطاف ربانیه
وعنایات صمدانیه‌دن مأمولدر وبو نعم لاتحصی والطاف
لاتتناهینك قدرینی بیلوب بالغدو والاصال حق
تشکرینی ایفایه اشتغال وسعی وکوشش واجبهٔ رقبهٔ عبودیت
افراد اهل عالم خداپرستدر همان جناب رب بی‌انباز
شهریار علمانواز تاجدار مرحمتپرواز مرکز دائرهٔ سپاه ظفرپناه

مطلع انوار السلطان ظل الله ثمرهٔ شجرهٔ وجعلناكم خلائف
فى الارض شجرهٔ مثمرهٔ ورفعنا بعضكم فوق بعض مفیض
انواع نعم وعطایا مفیض کافهٔ خلق ومغبث عامهٔ رعایا
نضارت‌بخش ریاض اراضی وممالك طراوت‌فزای حدائق
مناهج ومسالك خاقان بی‌نظیر وسپهدار بی‌شبیه سلطان بی‌عدیل
وشهنشاه بی‌مثیل پادشاه هنرپرور حضرتلری بیت
مالاح برق او اضاء ذرق وماشرق نجم بوره کنوافر
برابر بخشای اریکهٔ شوکت وخلافت وآرای صائبه وپارای
ثاقبهٔ ملوکانه‌لرین همیشه تنسیق دمای مصالح ملك وملت
وراحت‌افزای کافهٔ تبعه ورعیت بیوروب ونجوم هدی
وبدور تقی وکلاء الخام دوزراء عظاملری قامت مناقب
ومفاخرلری اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم مصداق
منیفیله مکرم ومعزز وخلعت پرشهامت نفیسه‌لری رحماء بینهم
معنای شریفی منیفیله مطرز وحضراتی متوالیاً شرع شریف
وقانون منیفه مطابق ورضای میامن ارتضای پادشاهی‌یه موافق

خدماته مبرور و ابرازینه جسه موفقیتلریله هیبت قرینه فخر و اعزاز
بیورسونلر امینه بحرمة طه ونبی صلی الله علیه وسلم زهره فضیه
سلطانه ووزیره غنی وفقیره واجبه ذمت وفرایضه رقبه عبودیتدرکه
حواسی ظاهره وفؤاده باطنه‌سی ما خلقت له‌سنه صرف ایله
الشکر صرف العبد جمیع ما انعم الله له ما خلق له معناسی شکر حقیقی
بالتجلیم ایله شاکرینه درجه‌سنه احراز ایدوب ویوم تشهد علیهم السنتهم
وایدیهم وارجلهم بما کانوا یعملون مصداقی جوارحی علیهمه
شریادتلرندن احتراز ایلیه وذاتی شکر حقیقی هرکسی قوه
عاقلهء وقلبی ما خلقت له‌سنه صرف ایلمکدر وقلبلرک اولا
وبالذاته ما خلق له‌سی معرفة الله در زیرا وما خلقت الجن
والانس الا لیعبدون نص شریفی بایده حکمت خلقت دیعنی
مؤداسی کافه تعلیمه وبلکه کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف
فخلقت الخلق لاعرف فبی عرفونی الیهم فبی عرفونی والسعیة
اقتضاسی عامهء مخلوقاتک عبادت ومعرفت خالق تعالی الکمه
خلق اولنمشدر قال الله عزوجل وان من شیء الا یسبح بحمده

قوله کنت کنزا مخفیا وکانه في حقه تعالی تدل علی الدوام والاستمرار ای کنت ولم ازل غیبا ای مغیبا عمیه ادراك العقل والحس ومخفیا ای اخفته عظمته وجلال کبریائه
قوله فبی عرفونی ای بالتجلیم ای بکاشفهم فانهم لما ظهر بهم وهم الظاهرون فبی من فانا ای ظاهر بهم فعرفتهم بانفسهم هی معرفتهم لی لانه من عرف نفسه فقد عرف ربه وقیل لفظ فبی بعدد الجمل اشاره تعددیه یعنی محمد صلی الله علیه وسلم عرفونی ای هو معرفتهم لی فتناه وصول السالکین الی الله تعالی وصولهم الی النور المحمدی الذی منه کل شیء وهو نور الله تعالی

ولکن

ولکن لا تفقهون تسبیحهم وحقیقت عبادتده الاحسان
ان تعبد الله کانك تراه فان لم تکن تراه فانه یراك حدیث
شریفی احسانه ردیفی مدلولی معرفت خالق تعالی یه موقوف
ومعرفت قلب ایله متحقق اولدیغی استدلاله غیر متوقف
اولمغله قلبلرك ما خلق له‌سی اولا وبالذات معرفة الله اولدیغی
ظاهر اولدی واول الواجبات المقصودة بالذات معرفة الله
ایدوکی کتب شرایعده براهینه قاطعه در وظلم برشیئی محلی مخصوصی
غیریده وضع ایلمک وبرادملك حقنه ظلم ایلمك معناسنه درکه
حقنی تماما اداء ایلمامکدر ومعنای ظلم ظلم للنفس معناسنده
مشتمل در زیرا ظالم بر ظلمه ابتدار ایلدکده ابتدا نفسنه ظلم ایدر
قال الله تعالی وما ظلمهم الله ولکن کانوا انفسهم یظلمون ادنی
اولمسکه قوة عاقله‌سینی معرفت خالق تعالی یه صرف وذاتنه صفات
باری تعالی حقنده اعتقادات صحیحهء برهانیهء جازمهء مطابقهء
ثابته ایله کمالاتنی تحصیل واشبو عدالت صفت حمیده سیله
اتصاف وتحلی وهیئات ردیه دن تنزه وتخلی وزره روحی

بدندن مفارقتندن ایلوکوره عالم قدسه متصل اولوب، فی مقعد
صدق عند ملیك مقتدر درجهٔ عالیه‌سنی حائز ما لا عین رأیت
ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر لذائذینه نائل وفائز اولور
وبوکا قرآن کریمده اشارت واردر قال الله تعالی الذین امنوا
ولم یلبسوا ایمانهم بظلم اولئك لهم الامن وهم مهتدون وشول
کمسه که قلبنی معرفت خالق تعالیدن صرفدن عدول ایله علوم حقه
واعتقادات صحیحه تحصیل ایتمیوب اتباع شهواته ونبوته دنیه‌ده
منهمك ولذائذ جسمانیات خسیسه‌ده متزلزلك وشرعیاته
غیر متمسك اوله ولا ترکنوا الی الذین ظلموا فتمسکم النار موجبنی
کندو اوزره ادنی میل ایله میل مسی ناره سبب اولان ظلم زمره‌سنده
اولوب معاذ الله تعالی دار اخرتده حتی یلج الجمل فی سم الخیاط رحمت
رحیمیه‌دن دور واما من طغی واثر الحیوة الدنیا فان الجحیم هی المأوی
وعیدی مصداقی نار جحیمده معذب ولذائذ باقیهٔ اخرویه‌دن محروم
ومهجور اولور سؤال بو مقامده معرفت خالق تعالیدن مراد
ایمان اولدیغی ظاهردر ومعرفت کیفیات نفسانیه‌دن اولوب

تقریرجه

تقریرجه معرفة الله کیفیتله مأموربه اولور زیرا مأموربه فعل
اختیاری اولمق شرطدر جواب مأموربهك فعل اختیاری اولمسنك
معناسی مأموربه البته مقولهٔ فعلدن اولور دیمك دکلدر بلکه قدرت
عبدك دخلینك مأموربه بالاختیار تعلقندن صحیح اولمسیدر هذا
حدوثنده علم ونظر کبی مقولهٔ کیفدن اولور ایسه حاصلی مأموربهك
فعل اختیاری اولمسندن مراد معرفت وتصدیقك اختیار ومباشرهٔ
اسبابیله حاصل اولمسیدر کما فی التهذیب والبدایة وملتقی الابحر
شارحی حلبی محمد افندی علم کلامده غنیه نام تألیفنده ایمان هو عبارة
عن ربط القلب علی ما علم من اخبار المخبر فهو امر کسبی ولهذا یؤجر
ویثاب علیه دیو تعریف وتقریر بیوردی اشبو تعریفه کوره ایمانده معرفت
ربط قلبدن عبارت اولوب امر کسبی اولمغله سؤال مذکوره اصلا محل
قالماز والله الموفق جوهرة جوهریانه دکانده درر معانی وجیرفیانه
نقدانه منطبعه ومعانی پوشیده دکلدرکه کیفیات نفسانیه‌دن مطلقا
ادراك مقسمی اولان علم اکر نسبت خبریه‌نك وقوع ویا لاوقوعنه
متعلق ادراك اولور ایسه تصدیقدر والا تصوردر وتصورك اقسامی

نسبت حکمیه‌یی ایکی علم تعلق ایدر بری تصور وبری تصدیقدر وبو جهتدن
تصورك تعلق ایلدیکی تصدیقه تعلق ایدر وقضیه هر نه قدر اوچ معلوم
ودورت معلومدن مرکب ایسه ده تصدیق جزء اخیرك اسمی اولمغله بسیطدر
وعند المتقدمین اجزاء قضیه اوچدر موضوع ومحمول وموجبه‌ده وسالبه‌ده
اتحاد الموضوع مع المحمولدن عبارت اولان نسبت بین بین تسمیه اولنان
نسبت تقییدیه وانك موجبه‌ده واقعه مطابقتی معناسنه اولان وقوع
وسالبه‌ده واقعه عدم مطابقتی معناسنه اولان لاوقوعدر وبوکا کوره
وقوع ولاوقوع نسبت تقییدیه‌نك صفتی اولور ونسبت تقییدیه محمولك
صفتی اولور وقضیه‌نك اجزاسی وعلوم دردر اولدیغی مقدار معلومی
دخی دردر تصور الموضوع وتصور المحمول وتصور النسبة التقییدیة
والادراك الاذعانی المتعلق بالوقوع واللاوقوع ونسبت تقییدیه
وقوع ولاوقوعك موقع ومورد دیدر ووقوع ولاوقوع متعلق
ادراك اذعانیکه موجبه‌ده ایقاع وسالبه‌ده انتزاع مورد دیدر
وعند المتأخرین تصورات ثلثه تصدیقك شطری اولمغله تصدیق مرکب
اولور محصل کلام قدما ایله متأخرین بیننده نزاع اوچ امورده‌در

بری

بری نسبت تقییدیه اجزاء قضیه‌دن دکلدر عند القدماء ومتأخرین
انلره مخالفت ایدوب نسبت تقییدیه اجزاء قضیه‌دندر دیدیلر وایکنجی
نسبت حکمیه‌نك معناسی عند القدماء موجبه‌ده ثبوت المحمول للموضوع
علی وجه الاذعاندر وسالبه‌ده عدم ثبوت المحمول للموضوع علی وجه
الاذعاندر وعند المتأخرین نسبت تقییدیه‌نك موجبه‌ده واقعه مطابقتی
وسالبه‌ده واقعه عدم مطابقتیدر واوچنجی ایجاب وسلبدر که ایقاع
وانتزاعك معنالری عند القدماء موجبه‌ده اذعان النسبة الایجابیه
وسالبه‌ده اذعان النسبة السلبیه‌در وعند المتأخرین ادراك ان النسبة
واقعة او لیست بواقعة‌در مثلا زید قائم قضیه‌سنك معناسی عند القدماء
ادراك ثبوت القیام لزید علی وجه الاذعاندر وعند المتأخرین
ادراك قیام زید واقع دیمك اولور هذا فانه ینفعك **جوهره**
بانی مبانی فضل وکمال ومشید اساسی علم وافضالکه جلی وروشنه
وواضحدرکه علمانك تعریفنده اختلاف اولندی علم ذاته تعلق
برکیفیت اولمسنه قائل اولنلر العلم کیفیة تنکشف بها الاشیاء لمن قامت
هی به عبارت‌سیله تعریف ایدیلر وعلم نفس تعلق اولمسنه قائل اولنلر

العلم نسبة بين العالم والمعلوم من جهة انكشاف المعلوم به للعالم
عبارة سيله تعريف ايديلر واوله كوره علم واحد معلوميه تعلقه ايدر
ومثالينه كوره علم واحد معلوميه تعلقه اعتبار وبو اختلاف علم حديثده
جاري اولور وعلم واحد قديم بالاتفاق در امور غير متناهيه يه تعلق ايدر
زيرا علم قديم صفة قائمة بذاته تعالى در وصفتك امور كثيره يه
تعلقنده تعدد لازم كلماز واما ما ذهب اليه بعض الفضلاء من عدم
تعلق علم الله تعالى بالامور الغير المتناهية كعدد انفاس اهل الجنة
وعدد اكلها واعتذاره من لزوم الجهل بقوله ان الجهل عدم العلم
عما من شانه المعلومية ومن شانه ان يكون عالما وعددها ليس من
شانه المعلومية وتخصيصه قوله تعالى وهو بكل شيء عليم بالعلم المطلق
لا العلم بمعنى الاعتقاد بجازم المطابق للواقع وجعله عددها
متعلق التصور لا التصديق فهو تعسف مخالف لصريح النص قال
الله تعالى الا يعلم من خلق وانما حذف مفعول يعلم للتعميم فالمعنى
يعلم ما كان والكائن وسيكون وقوله تعالى من خلق يمكن ان يكون
اشارة الى الكبرى فيكون ترتيب القياس هكذا الله يعلم لانه خالق

دكامه

وكل من خلق يعلم فالله يعلم فان الخلق معناه الايجاد وهو لا يمكن
الا ممن علم بتفاصيل اجزاء ما يخلقه فان الجاهل لا يمكنه التوجه
اليه فضلا عن خلقه وتصويره باحسن وجه واتم نظام فبداهة العقل
ايضا يقتضي علمه تعالى بالامور الغير المتناهية فان قيل انه قد يصدر
من الحيوانات افعال متقنة في ترتيب مساكنها وتدبير معاشها كما
للنحل والعنكبوت وكثير من الطيور والوحوش ولا علم لها فتكون
الكبرى نظرية نقول لا نسلم عدم علم هذه الحيوانات بما تفعله
لجواز ان يخلق الله تعالى فيها علما بذلك او يلهمها حالا فحالا
وقد يجاب فيما قيل ان للحيوانات الحكم الجزئي والتصور الكلي والحاصل
الحمد لله اكل اهل الجنة ونحوها وانفاسهم مثلا غير متناهية والله تعالى
يعلم جميعها على التفصيل بعلم واحد بسيط ومعنى عدم تناهيها
بمعنى لا يقف عند حد فلا يلزم التسلسل المحال لعدم اجتماعها في وقت
واحد ولا يلزم ايضا في العلم لوحدته وعدم تعدده ونعوذ بالله
من الابتلاء بالجدل في الدين والاسماء ودون مرحلة التعقيه
ودخي معلوم مدركه علم اكر وجود خارجي سببا ولور اسكا علم فعلي

تسمیه اولنور مثلا برکمسنه مثلی مسبعا ایتمیه‌رک برشکل تصور ایلدکدنصکره
تشکیل ایلمسی کبی زیرا صورت مذکوره‌ده معلومک صورت عقلیه‌سی
وجود خارجیسنه سبب اولور واکر معلومک صورت عقلیه‌سی اعیانده
موجوده دن مستفاده اولورلرسه اکا علم انفعالی تسمیه اولنور
مثلا برکمسنه خارجده برشکل مشاهده ایدوب تعقل ایلمسی کبی
بوصورتده وجود خارجی تعقله سبب اولور وعلمک محلی عقلدر
وعقل برقوهٔ روحانیه‌در جسمه حلول ایتماز بلکه قوای جسمیه‌ده
متصرف اولور ومراتبی دورتدر یعنی قوهٔ عاقله‌سی اعتباریله
نفس ناطقه ایچون دورت مرتبه واردر مرتبهٔ اولی نفس ناطقه
جمیع معقولاتی حصولدن خالیه وجمیع معقولاته مستعده اولمیدر
ومعقولاتدن مراد معقولاتی حصولیه در حضوریه دکلدر زیرا نفس
ناطقه نفسنه علم حضوریدن خالیه دکلدر بو مرتبه‌ده اکا عقل هیولانی
تسمیه اولنور طفلک مثلا کتابته استعدادی کبی بو مرتبه‌ده نفس
ناطقه صورتدن خالی هیولایه مشابه اولدیغندن عقل هیولانی
تسمیه اولنمشدر ومرتبهٔ ثانیه نفس ناطقه جزئیاتده حواسی استعمالیله

دفعة

دفعة بدیهیاتک طرفینی تصور ایله معقولات بدیهیه وعلوم
ضروریه‌یی فکر وترتیب امور ایتمکسزین مدرک اولوب استنباط
نظریاته مقتدر اولمدیغی حالده معقولات مذکوره‌یه اکا هیولانی
اولمیدر زیرا نفس ناطقه جزئیاتی کثیره‌یی احساس ایدنجه آلات
جسمانیه‌سنده صورتلر مرتسم اولور مبدأ فیاضدن نفس ناطقه
اوزرینه صور کلیه‌نک فیضانی واحکامنه بالضروره استعداد
قریب ایله مستعده اولور بو مرتبه‌ده اکا عقل بالملکه تسمیه اولنور
وبو مرتبه‌ده بدیهیاتدن نظریاته انتقال ملکهٔ حاصله اولدیغنه
مبنی اکا عقل بالملکه تسمیه اولنمشدر وبو مرتبه‌ده استعداد انتقال
راسخ اولمدیغی حالده مقابل ملکه ایله تعبیر اولنور وبو مرتبه‌ده نفس
ناطقه ایچون بدیهیاتدن نظریاته انتقال موجود دکل ایسه‌ده
قریب بناء وجوده مقابلی ملکه مراد اولنمقده صحیح اولور عقل
بالفعل دینلدیکی کبی مع هذا فی الحقیقه عقل بالفعلک معناسی
معقولاتی استحضاردر قوه فعله قریب اولمدیغی اقتدار علی
الاستحضاره عقل بالفعل دینلمشدر وعند ابی الحسن الاشعری

طالب اراده مناط تكليف بو مرتبه در وقاضی ابوبكر رحمه الله تعالى
وجوب واجباته واستحالهٔ مستحیلاته ومجاری عاداته نفس ناطقهٔ
مدركه اولسی مناط تكلیفدر دیدی وسید شریف قدس سره المنیف
شرح مواقفده قاضی شارالیهك بو تقریری شیخ شارالیهك كلامی
مذكورینی شرح وتفسیر اولسی بعید اولماز دیدی ومرتبهٔ ثالثهٔ نفس
ناطقه ایچون معقولات نظریه حاصله وعندنده مخزونه اولوب
هر زمانده مراد ایدرسه معقولاتنی استحضار وكسب جدیده محتاج
اولمقسزین استحضار قواعد واستنباط نظریاته مقتدر اولدیغی
وبو مرتبه نك حصولی ضروریاتده كسب واستنباط اولنان نظریاته
حاصل بر مرة بعد اخرى ملاحظه وتكرار ایله طریقهٔ استنباط ملكه
اولوب لدى الحاجه استحضار قواعده قدرت حاصل اولدیغی اولور
وبو مرتبه ده اكا عقل بالفعل تسمیه اولنور وصاحب محاكمات
رحمه الله تعالى عقل بالفعلده ملكهٔ استحضاره اعتبار یوقدر بلكه
استحضاره قدرت كافیه در معقولات حاضره اولوب ذهول یوق
نفس ناطقه استحضاریه قادره در اگر بو مرتبه عقل بالفعل

اولسه

اولسه مراتب دورت عدده منحصره اولماز اقتدار على الاستحضاره
اختصاری لازمدر دیدی وبعضی فضلا رحمهم الله تعالى ملكهٔ استحضار
قدرته على الاستحضاره داخل اولدیغنده مراتب دورت عدده
منحصره اولور دیدی ومرتبهٔ رابعه نفس ناطقه ضروریاته ونظریه
ادراك وكسب ایلدیكی جمیع نظریاته خزانهٔ عاقله سنده اصلا
غائب اولمیوب دائما استحضار ایده اولمسیدر بو مرتبه ده اكا
عقل مطلق وعقل مستفاد تسمیه اولنور واكثر حكماء بر جماعده
معقولاتك هر بر ینی منفردا اولمسنی اعتبار ایدوب اثباتنده دیو
بو مرتبه نك وقوعی شرطدر دیدی وبعضی علما رحمهم الله تعالى
بو مرتبهٔ رابعه حصولی جمیع معقولاته مرة بعد اخرى استمرار مشاهده
ایله ملكهٔ راسخه اولوب دفعهٔ واحده ده استحضاره موقوفدر
وبر وجه مجرد مشاهده دار دنیاده مستبعد وجمیع معقولات
استحضاری بو نفسه دار اخرتده میسر اولور دیدی وعلامه جرجانی
قدس سره السبحانی دخی شرح مواقفده روح انسانی جسدده بولنده
ایكن مرتبهٔ مذكوره نك عدم امكانه میل ایلدی وبعضی فضلا

رحمهم الله تعالی علاقهٔ بدنیه دن متجرده نفوس کامله یه ارشاد ایرشدرده
شاغل اولمدیغندن انلر معقولاتی دائما مشاهده ایدرلر مجردات
زمره سنه ملحقلر اولمغله مرتبهٔ رابعه که معقولاتی جمیعا دفعهٔ واحده
استحضاردر دار دنیاده انلر ایچون جائزدر دیرلر وعقل بالفعل
حادث اولمقده عقل مستفاددن متأخردر زیرا مدرکات اولا دفعهٔ
مره بعد اخری مشاهده وتکرار اولنمدقجه ملکه اولماز لکن اعتباده
عقل مستفاد اوزره مقدمدر زیرا مشاهده ده تعقله زائل اولور
وملکهٔ استحضار باقیه ومستمردر وملکهٔ استحضار ایله مشاهده یه
توصل اولنور وعقل بالملکه غایة بالغ اولور هر نظری عندنده
حدس ایله حاصل اولسه اکا قوه قدسیه تسمیه اولنور وعند الحکما کلیاته
متعلق علمک محلی نفس ناطقه در وجزئیاته متعلق علمک محلی
مشعرکه قوای ظاهره وباطنه در وقد عرفته ما فیه من قبل الجهة
کلیات وجزئیاتی مدرک اولان نفس ناطقه در وقد مر تحقیقه
سؤال عند الاشاعره رحمهم الله تعالی عقلا علم حادثک محلی
غیر معیندر خالق تعالی وتقدس حضرتلری بدن انسانده هر قنقی جزؤده

علم

علم خلق ایدرایسه انکله انسان عالم اولور زیرا عند الاشاعره
رحمهم الله تعالی حیاتده وعلمک تحققنده بنیهٔ مخصوصه والا شرط
دکلدر انجق سمعه دلالت ایدرلر که علمک محلی قلبدر قال الله تعالی
ان فی ذلک لذکری لمن کان له قلب امدی علمک محلی عقل
ویا نفس ناطقه در دیمک اشاعره نک خلافنه کیدلکده جواب
بعضیده فقط قلب ذکر اولنور لغت ویا علاقه عقل مراد اولنور نتکیم
شهسوار میدان فصاحت ویکه تاز عرصهٔ بلاغت ونکته دان دقائق
قرآنیه واسرار بهیه حقائق فرقانیه قاموس یواقیت العلوم قاموس
لآلئ الفهوم مجد الملة والدین قدس الله سره المبین بصائرده
تحریر بیوررلرکه قلب لفظی قرآن عظیمده اوچ معنی اوزره وارد
ایدی اولکی عقل معناسنه در قال الله تعالی ان فی ذلک لذکری لمن کان له
قلب ای عقل وامام فراء رحمه الله تعالی دخی بو آیهٔ جلیله ده قلبی
عقل ایله تفسیرینی روایت ایتدی وایکنجی رأی وتدبیر معناسنه در
قال الله تعالی قلوبهم شتی ای آرائهم مختلفة واوچنجی صدرده اولان
قلبک حقیقی معناسنه در قال الله تعالی ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور

اولمسه محدثاته ترجیح بلا مرجح لازم کلور زیرا قدرة نسبتله اوقاته
وکیفیاته وکمیاته متساویة الاقدامدر لاجرم محدثاته بر مخصصه
محتاجدر و مخصصی نفسی علم وقدرته دکلدر زیرا علمك جمیع معلوماته
وقدرتك جمیع مقدوراته نسبتی علی الاستوادر ویز اشیانك
جودنه شیئ بیلورز بعضنی کره قادر اولهمیز وبعضه کره مراد ایتمیز
وعلم بالوقوع دخی مخصص اوله ماز زیرا علم خارجی وقوعه ووقوع
دخی اراده یه تابعدر وعلم وقوعك ظلی وانده حکایه در سؤال
هر بر علمك وقوعه تابع اولدیغی مسلم دکلدر زیرا معلومات وقوعه
تابع اولادن علم انفعالیدر واما علم فعلی متبوعدر ومعلومات
وقوعه سبدر وبحثمزده علم فعلیده در و مخصص اولمغه صالحدر
جواب علمك قدرته کبی طرفینه نسبتی بالاستواء اولمغله مخصص اولهماز
کرك فعلی اولسونده وکرك انفعالی اولسونده وحیاته دخی مخصص
اولهماز زیرا حیاته نسبته اوقاتك استواسنده قدرته مثللودر
وسمع وبصر دخی مخصص اولهمازلر زیرا بونلرده علم کبیدرلر وکلام
دخی مخصص اولهماز زیرا کلامك ایجاده تعلقی یوقدر سؤال

وما یقال ان العلم تابع للوقوع فمعناه انه یعلم الشیئ کما یقع والمعلوم هو الاصل والله اعلم مسعود فی انطباعه

ایجاد

ایجاد فی الحقیقة کنه امریه متعلق اولمغله کلامك مخصص اولمسی
جائز اولهمازمی جواب نعم حال بر وجه مجرددر لکن امر مذکورك جملهٔ
مکوناته نسبتی مساویه در مخصص اوله ماز پس اراده نك مخصص
حادثاته اولدیغی ثابت اولور سؤال اراده لذاتها وقته معینده
وجه مخصوصه اوزره مقدورك احد جانبینه تعلق ایلدکده مراده
جنبی واجب وجانب آخر ممتنع اولور وایجاب لازم واختیار زائل
اولور جواب وجوب بالاختیار محض اختیاردر زیرا وجوب بالاختیار
اختیاره منافی اولهماز بلکه اختیاری تحقیق ایدر زیرا صورت
مذکورهده وجوب اختیارك ثمره سیدر سؤال اراده بعد الایجاد
باقیه اولهماز وضرورة قدیمك زوالی لازم کلور جواب بعد الایجاد
زائل اولان اراده نك تعلقیدر وتعلقی حادثدر سؤال
بر مراد ده تردید ایدر دیرز مثلا عالم اراده یه بالذات مدر وبالذات
دکلدر لازم اولورایسه قدم عالم لازم کلور ولازم اولهماز ایسه
مستوی الطرفین اولور اراده مرجح اولهماز جواب مستوی الطرفینه
اولدیغی نفسنه نظر ایله در واما اراده نك وجود عالم تعلقنده

وجودی لازم اولور سؤال اراده نك تعلق ایلدیكی شیئك مرادا اولدی
اولوزلیسی شكمای بالغیر لازم كلور واكر اولی اولمازلیسی عبث
لازم كلور عبث ایسه حكیمه لایق دكلدر جواب تردید مذكور ممنوعدر
زیرا فعلك اولویتی نفسی لامردن اولمسی جائزدر ومعلوم اولاكه
اشبو اراده بحثنده مذهب اهل حق سرد وبیان اولنوب ومخالفینك
مذاهبنی تحریر واقوال لازمیانك ابطال تقریرینه اشتغال ایله تسویج
اذهانه فوات وتسوید وجوه دفاتردن اجتناب اولندی
واراده جزئیه مسئله سی بعونه الله تعالی قدرت بحثنده ایفا اولنور
والله الموفق استفساری وان تبدوا ما فی انفسكم او تخفوه یحاسبكم
به الله نص جلیلی دلالتیله قلب انسانه عارضه اولان جمیع خواطرله
محاسبه ومعاقبه اولنورمی وتفصیل مسئله نه وجهله در جواب لقد
زلك ایها السائل فكملك منه فواضل وفضائل فاعظم بك
ومسائلك واكرم بانجائك وفلافلك پوشیده دكلدركه چهره
كشایان حور علم وكمال وزینت افزایان عرائس فضل وافضال
وقاطعان ماده نزاع وجدال وحاسمان عروق شرایینه ایراد

دنكه

واشكال علماء ملیه ودینیه وفقهاء شرع مبینه حضراتی
قلبده حاصل خواطری ایكی قسمه تقسیم بیوردیلر بری برامره جمیع
ربطه قلبا یدوب وجوده اخراجی اوزره عزم وقصد او قاندام
مذكورلك خاطره سیدر وایكنجی منه غیر قصد یعنی خوشلنمه رت
والیمه زلك قلبه عارضه اولان خاطره لردر ودفعنده بغی ومشقت
چكیلانه عارضه در وقسم اول مؤاخذ به در یحاسبكم به الله كریمه
داخلدر وقسم ثانی مؤاخذ به دكلدر معفودر دیدیلر امدی اشبو
مسئله ده بو وجهله رشته كش جواهر تحقیق ونثار زواهر تدقیق
اولنوركه قلب انسانه عارضه اولان امور بش نوع اوزره در
هاجس وخاطر وحدیث نفس وهم وعزمدر هاجس شول عارضه دركه
منه غیر اختیار قلبه عروض ایدوب دربغی ومشقته ایله دفعی ممكنه ایلمیه
وخاطرها جسنك قلبده جریانیه ونوعا ما اطمانه درجه سیدر
وحدیث النفس قلبه عارضه اولان خاطرك فعل ایله تركی بیننده
تردد درجه سیدر وفكر دخی تسمیه اولنور وهم فعل ایله تركی بیننده
تردد فصكره قصد فعلی ترجیح درجه سیدر وعزم قصد فعلك نوع عوم

عدم الجزم قوتدن درجه سیدر بیلی مدی هاجسی ایله معصیه خطوری
حضورنده اتفاقا مؤاخذه اولنماز زیرا منه غیر اختیار عارضه
اولور وتكلیف ما لا یطاق نه هر نه قدر عقلا جائز ایسه وما
جعل الله علیكم فی الدین من حرج نص شریفی موجبی غیر واقعدر
وحدیث النفس مرفوع ومعفو اولور یعنی ان الله عفی عن امتی ما حدثت
به انفسها ما لم تعمل او تتكلم به حدیث شریفیله ثابتدر وحدیث
نفسك ما قبلنده واقع هاجس وخاطرك مرفوع ومعفو اولدیغی
اولویتله ثابت اولور اشبو هاجس وخاطر وحدیث النفس ایله
معصیه ملاحظه سی حضورنده مؤاخذه اولنمدیغی مثللو حسنه ملاحظه سی
حضورنده مأجور دخی اولنماز وهم بالحسنة حسنة واحده كتب اولنور
وهم بالسیئة حضورنده نهی ربانی ووعید سبحانی ملاحظه سیله سیئه
ترك اولنور ایسه حسنه كتب اولنور وسیئه یی ایشلر ایسه سیئه واحده
كتب اولنور واما عزم معصیه ایله البته مؤاخذه اولنور معاذ الله
تعالی عزم كفر كفردر وعزم ذنوب قبل الفعل عزم ذنوبدن پشیمان اولوب
وانلردن رجوع واستغفار ایدر ایسه معفو اولور وبعضی علما رحمهم

تعالی

تعالی ان الله عفی عن امتی الحدیث حدیث شریفیله استدلال ایدوب
عزم ایله معاقب اولنماز دیدی وعند الجمهور حدیث شریف مذكور
خطره حقنده در عزمده دكلدر عزم ایله مؤاخذه اولنور وعلم الهدی
وعلامة الوری ابو منصور الماتریدی وشمس الائمة الحلوانی
رحمهما الله تعالی جمهورك قولنه میل ایدوب عزمده مؤاخذه ثبوتنه
ان الذین یحبون ان تشیع الفاحشة فی الذین امنوا لهم عذاب الیم
فی الدنیا والآخرة نص جلیله استدلال ایلدیلر شویله كه عزم
معصیتده عقوبته عزم ایله معاقب اولنور عقوبته معصیته معاقب
اولنماز وعن عائشة ام المؤمنین رضی الله عنها اذا هم العبد بالمعصیة
من غیر عمل یعاقب علی ذلك بما یلحقه من الهم والحزن فی الدنیا
وعزم طاعتده نیته خیریسی ثوابیله اثابه اولنور كما فی مدارك
التنزیل وحواشی اسرار التأویل والبریقة شرح الطریقة وغیرها
والله الموفق **فرع رابع** قدرتدر اما القدرة الالهیة فهی صفة
قدیمة واحدة غیر متناهیة ذاتا وتعلقا مؤثرة وفق الارادة
یعنی قدرت الهیه بر صفتدر كه حدوث وتعددن بریئه وذاتا

بوقدر فنكری منكابردر وحقه بودركه مقدور واحدك بيهقادرينه
وجودی قادر خالقه ايله قادر كاسب بجينزه جائز اولور حتونكه
عبدك قدرتی فی الحقيقة مؤثره دكلدر بلكه فعله تعلقه كسبا ايله
تعالی ايدر فعل مقدور عبدك كسبی وخالقه تعالی نك مخلوقی
يعنی فعل كسبا عبدك مقدوری وتأثيرا خالقه تعالی نك مقدوری
اولمه [illegible] وجه ده فعل تحقق ايدر حتی فعل عبد اخترا عا
قدرة الله ايله مقدوردر وعبدك قدرتنك فعلنه وجه اخر تعلقی
ودخلی واردر قال الله تعالی وجزاء بما كانوا يعملون وامثالها آيه
بنيانيه عبادك افعالنه نسبت ونعلوم وم [illegible] اولديغی نا اطهقدر
وانك تعلقه له فقط وصف فعله مؤثره قدرتك اثرندن عبارت
اولدوغه كسبا ايله تعبير اولنور وفعل عبد قدرتنه نسبتی اعتباريله كسب
والله تعالی نك قدرتنه نسبتی اعتباريله خلق قسم اولنور امدی عبدك
فعلی الله تعالی نك مخلوقی وعبدك وصفی وكسبيدر وعبدك قدرتی
الله تعالی نك مخلوقی وعبدك وصفی كسبی دكلدر بو مطلب خفی ايضاحنه
شوو جهله تنظيم ايله تحرير ونمارزواهر تقرير اولنور كه افعال اختياريه ده

برفعل

برفعل وجوده كلدكده اول فعلك وجودنه وعدمنه استقلالا
تعلقی صحيح اولمه شانندن اولان برصفته خلقه ايدر اول صفت
اعتقاد نفضه ده وباطنه نفضه ده عبارتدر اول صفته اراده استقلاليه
درلر يعنی عبد اول اراده سنی اول فعله استقلالا صرف ايدمليبی
يعنی اراده سنی اول فعله متعلقه قيلدی ايسه عبدك اولوجهله اراده سنی
اول فعله صرف ومتعلقه قيلمسی جری عادت طريقيله الله تعالی نك اول
عبدده اول فعله متعلقه ومقارنه برصفته خلقه ايتمسنه سبب
عادی اولور واول اراده فعلك احد طرفينی تعيينه وترجيحه ايدر
واول صرف سببيله مخلوقه صفته قدرت واختيار درلر واول صفته
ايله عبد اراده سنی صرف واول فعله متعلقه قيلمسنه واول فعلك
تعيينه وترجيحنه كسب وعزم وشوق وطلب درلر وعبد اول اراده سنی
استقلالا برفعله صرف ومتعلقه ايليوب. واول صرف سببيله كندو
خلقه اوقاته قدرتنی دخی اول فعله صرف ايلدكده درعقب الله تعالی جری
عادتيله اول فعلی خلقه ايدر امدی عبدده برفعل وجوده كلدكده
امور اربعه تحقق ايدر بری فعلدر وبری قدرتدر وبری اراده وبری

عبدك قدرتنه واراده سني اول فعله صرفي واول فعلي ترجيحيدر واوچ
اونلكيلر الله تعالينك خلقي ايله در اما دردنجي كه كسب عبددر بو رابع
مدار عقاب وثوابدر يعني اول فعل ممدوح وطاعت اولورسه عبد
ممدوح ومثاب اولور واول فعل رذيل ومعصيت اولور عبد مذموم
ومعاقب اولور وبو رابع عبدده اولنجه قدريه يه راجع اولور بلكه
عبد موجد ومؤثر اولور. الله تعالينك خالق كل شيء اولمسنه منافي
اولور ديو وهم اولنمسونكه زيرا ايجاد تأثيرك اثري اولمغله موجودات
حقيقيه ده وامور اعتباريه ده اولمغه لازمدر اما رابعكه عبدده
تعيين وترجيح وعزم وقصد اضافيه واعتباريه در اولمغله
عبده بونكله خالق وموجد ومؤثر دينلمز محصل كلام كسب وجود
مقدوري موجب دكلدر بلكه كسب من حيث هو كسب فاعلك مقدوري
ايله اتصافني موجب اولور اختلاف اضافات مرجعي اولور يعني
فعلك طاعت جهته ويا معصيت وقبيح اولمسنك مرجعي اولمغله
مدار عقاب وثواب اولمسي ظاهر اولور اشبو تقريرده مشايخ ماتريديه
رحمهم الله تعالى محققينه مذهبي اوزره كيدلمشدر واختلافاته شككدنه

اعراضه

اعراضه اولنمشدر وعند الشيخ ابي الحسن الاشعري رحمه الله تعالى كسب
عبدك قدرتيله اراده سنك مقدوره مقارنتندن عبارتدر وعبدك
قدرتنك واراده سنك ايجاد مقدورده تأثيري يوقدر والله تعالى
اول مقدوري خلق ايتمسيله اول مقارنته شرط عاديدر وصرف
قدرته صرف اراده يه تابعدر وصرف اراده فعلي ويا تركني ترجيحدن
عبارتدر وبو ترجيح داعيه اراده ايجده لازم وثابتدر. واراده
ومقتضاسي اولانده ترجيح علمه تابعدر والحاصل عبد فاعل مختاردر
وعبد ايجونده كسب واردر وبو كسب مدار تكليفدر وقدرت بمعنى
اولانده استطاعت شرائطده تأثيري استجماع شرائطيله مع الفعلدر
اسباب معنيسنه اولانده استطاعت فعلي مقدمدر ومدار تكليف
بو ايكيسنه موقوفدر وفعل عبد الله تعالينك مخلوقيدر وخالق اسمي
الله تعاليه مخصوصدر وكاسب وعامل اسملري عبده مخصوصدر وفاعل
ومختار وقادر ومريد اسملري فقط اطلاقده مشتركلردر وحقيقتده
متغايرلردر وبو اختصاص واشتراك مأخذ اشتقاقلرينك اختصاص
واشتراكنه تابعدر وكسبك اعتباريدر واشبو اوله دخي وجوده احتجاج.

ماتریدی ذاتیدن منفصلدر وبکز وجوده اینده منفردلردر کسب
فقط وصف فعلده مؤثره قدرتك اثریدر عند الماتریدیه وفعلده
ووصف فعلده هیچ برنده مؤثره اولمیادر قدرتك فعله مقارنیدر
عند الاشعری وقدرته فقط وصف فعله تعلق ایدر عند الماتریدیه وفعله
ووصفنه تعلق ایدر عند الاشعری وقدرتك جهت تأثیر تعلقی متعدد
عند الماتریدیه وجائزدر عند الاشعری وقدرت قدیمه نك فعله تعلقی
اولمیه قدرته عبد ایله فعلك صدوری جائز اولماز عند الماتریدیه
وجائز اولور عند الاشعری وقدرت حادثه فعل ایله مؤثره در
عند الماتریدیه وغیر مؤثره در عند الاشعری وعزم مصممدن عبارت
اولان صرف اراده عبدك قدرتك اثریدر وعبدك اختیاریله
نشئه ایدیجیدر عند الماتریدیه وذاته ارادهنك مقتضاسیدر عند
الاشعری وارادهٔ جزئیهٔ عین موجوده در وارادهٔ کلیهٔ موجوده
در عند الماتریدیه وارادهٔ جزئیه ایله ارادهٔ کلیه بلننده فرقه ولیوج
هیچ برنسنده عبدك شیع ومدخلی یوقدر عند الاشعری ووصف فعل
عزم مصمم وساطتیله قدرتك تأثیرندن صادردر عند الماتریدیه

واصل فعل

واصل فعل ووصفی ایکیسی بردندر عند الاشعری شکر الله تعالی
سعیهما امدی طریقه حقه وصراط مستقیم فرقهٔ ناجیهٔ اهل سنت
وجماعتك شیخلری اولان ابو الحسن الاشعری وابو منصور الماتریدی
رحمهما الله تعالی مذهبلریدر بناء على ذلك اشبو اراده وکسب
بحثنده مشار الیهما حضراتنك مذهبلری ردوبیانده وبوبابده
فرق ضالهنك شبهاتی ومذاهبنه تصدیقده صرف اذهان ایلدی
وبوندن صکره معلوم اوله که هوای نفسه تبعیتله لوث لذائذ جسمانیه ایله
ملوث ومنهمك ومشتهیات نفسانیه اجراسنده انواع معاصی
مرتکب ومتزلزل اولانلردن چوقلرینه اعتقادات جبریهٔ باطله
واخلاقت ردیهٔ عاطلهسنی ترویج وتصدیقله طائفهٔ ناجیهٔ علیهٔ
متصوفهدن حال سکر وجذبه لرنده من غیر اختیار صدور ایدن
احوال وکلماتنه مأوللرینی سند اتخاذ ایدرك صوفیهٔ قدس الله
اسرارهم العلیه حضراتنه افترا وافترایه تجاسر ایدوب متصوفهنك
افعال عبادده مذهبلری جبر محضدر دیو مشار الیهم حضراتنه مذهب
باطل جبری اسنادلری فریه بلامریه در زیرا مشار الیهم حضرات سلف

صاحبقرانده زیاده تواتره ایله ثابت اولدیغی اوزره افعال
عباده لا جبر ولا تفویض بل امر بین امرین قضیه‌سی مذهب
پاکلری اولوب عبدده کسب واختیاری معتبردر اول دریای
محیط فضل وعرفانده وجمیع بابده تحقیقه وایقانده اولو اللؤلؤ الالای
صدف ولایت وگوهر یکتای معدن فطانت وکرامت الشیخ الاکبر
والبحر المعظم الاکبر سیدی الاحمر قدس سره الاظهر حضرتلری شیخ‌ده
المسجوده وفتوحات المفتوحه نام کتاب مستطابنده تحریر بیورلرکه لما
کان الباری تعالی غنیا عن افعال العباد وقد خلقهم فاعلین مختارین
بقدرته وهبهم ایاها سبحانه وتعالی لزم ان یکونوا مثابین افعالهم علیهم
ودیگر کتابده مذکور اولان محلده بیورر فالکسب عبارة عن اختیار
القلب لا عن مطلوب الفعل لانه مبدا الفعل فالحق انه تعالی
جبر المختار على انه یختار هذا بعینه فقد عاد الاختیار جبرا وهو محال
شرعا ولغة وعقلا نقول اراد الله تعالی ان یکون المختار مختارا وعلم
ما اذا یختار فلم یمنع وقوعه فصار الواقع بعینه مراد الرب لکونه علم
ولم یمنع وکسبا للعبد لکونه لم یعلم مراد الرب فاختار الی اخر ما قال

واختار

واختار ودیگر بو عباره‌نك قبلنده بیورر فانه قیل قد یرید العبد امورا
فیکون بارادة العبد وانه لم یرد الرب وقوعها ولم یرد ایضا الله
وقوعها فلیس ارادته تعالی ان یکون العبد مرادا فی بعض الامور
وقد علم الله تعالی ما یریده العبد فلم یمنع وقوع ذلك الامر وهو
بعینه مراد الله تعالی ولکنه بارادة زید فزید غیر مجبور ولیس الامر
مفوضا الیه فالکل مراد الله تعالی اذ لا یتصور فی العقل ان یکون
ما لا یرید او انه لا یکون ما یرید کونه انتهی شیخ مشار الیه حضرتلری
اشبو تقریر وخصم جواب تحریرنده عبدیچون قدرت وارادت وکسب
واختیاری اثباتله واختیار وجبر وتفویضی نفی وانکار المجتهد
بن شیخ مشار الیه حضرتلری صوفیه قدس الله اسرارهم العلیه‌نك محققی
اولمغله افتراء مذکورك بطلانی کالشمس فی وسط النهار آشکار
اولدی وبو قصیده غرای لآلی انتظام ایله دخی معانیء حقه مذکوره‌یی
ایضاح و مذهب حقی افصاح بیورمشلردر

من قبل شاء الله ما شاء له ۵ فی الکون من نفع ومن ضر
لحکمة من اجلها ابدعه ۵ الاضداد من حلو ومن مر

ایمدی بو حالنده کہ شیئك مکاننده حصولی سببیله حاصل اولور و اول
شیئك اول مکانه نسبتی لازم اولور و ملا میرك ایمدی شیئك
حقیقیسنده و یا غیر حقیقیسنده حصولنده شیئه حاصل بر حالتدر
دیدی مکان حقیقی شول زیدك کندویه خاص مکانیدر و مکان غیر
حقیقی زیدك بیتنده یا سوقده یا بلده ده یا اقلیمده الحسی کبیدر
بس لمدی مکان ایچونده اما انده اربعه ذکر و بیان ایدیلر اولکی
جسم اول مکانه لفظ فی ورادفی ایله نسبت اولنمقدر شول اینه الدرهم
دیدیلر فی الکیسی دیو جواب ویریلور و ایکنجی جسم اول مکانده اوله
انتقالی ایتمان جائز اولمقدر و اوچنجی اول مکانده ایکی جسم
اولمه محال اولمقدر و دوردنجی اول مکان جرانه ایله مختلف اولمقدر
یعنی مکانه کندوده فوق نسبه اولنسه تحته اوله و تحت نسبه اولنسه
فوقه اوله و ملا میرك و لاری چلبی رحمهما الله تعالی بو امارات حکمانك
اتفاقیدر اولمه ادوزره نقل ایدیلر و مکان عند المتکلمین رحمهم الله
تعالی خلادر و خلانك اثباتنده ایکی وجه سرد ایدیلر اولکی بر صفحه
مصلح کندو منقدنه برانده رفع جائزدر ایکیسی بیننده هوا دخول

ایتمان

ایتمان حرکته هوا محتاجدر حرکته زمانده اولور انده بعده خلا
متحقق اولور و ایکنجی اگر خلا اولمسه بعضیسنك حرکتی ایله اجسام
تصادم ایدوب عالم تخلل ایتمان لازم کلور ایدی دیو استدلال
ایدیلر و عند الاشراقیه مکان بعد مجرددر زیرا عند الاشراقیه
و عند المتکلمین مکان جمیع جوانبه منقسم بعددرکه جسمده اولان
بعده مساویدر و احدهما اخره منطبقدر جسم بکلیته مکانه ساریدر
و بو بعد عند المتکلمین فراغ موهومدر جسم انده حاصل اولمدیغی تقدیرده
بو اعتبار ایله حیز تسمیه اولنور و جسم انی شاغل اولمدیغی اعتبار ایله
خلا تسمیه اولنور خلا حیزدن اخصدرکه خلا فراغ موهومدر
جسم انده حاصل اولماسی معتبردر اما حیز فراغ موهومدرکه انده
جسمك حصولی و عدم حصولی معتبر دکلدر و جسم انده حاصل اولمیه
شاغلنه اوله دیلدیکنه منافی دکلدر زیرا بالفعل حصولی و عدم حصولندن
اعمدر و عند الاشراقیه اول بعد امر موجوددر و ماده دن
مجرددر قیدکنده اولاده بعده مساویدر اگر مادی اولسه جسمده قائم اولیجق
جسم انده حاصل اولدقده تداخل اجسام لازم کلور بو ایسه باطل ضرورة محالدر

ومكانه بعد مذكور اولمغله اوزره بر اهمه منظور در ادعاسيله
بو بعده بعد منظور تسميه ايدرلر و بو بعد بذاته قائم جوهر در اجسام
انلك اوزرينه توارد ايدر وشخص مثلا بر كوزه نك اطرافي
بيننده اولان فضا حالنده باقيدر كوزه ده هوا ويا ماء ويا جسم
اخرا ايله مملو اولسون كرك اولمسون باقيدر لكن بو جوهر اشارت
حسيه يه قابل اولان جواهر كثيفه كه اجسام بيننده متوسطدر ديو
جواهري التي عدده ابلاغ ايدرلر هيولى وصوريه وجسم ونفس
وعقل وبعد مجرد ديرلر وجواهرك بش عدده منحصر اولديغي
مشائيينه كوره در كما سيجئ ومشائيين دن ارسطو وابو نصر
فارابي وابو على ابن سينا واثير الدين الابهري مذهبيه مذكوردركه
متكلميه واشراقيينه مذهبلريني ابطال قصديله ديديلركه مكان
خلأ اولمغه طريقه يوقدر زيرا خلأ ديدكلري لاشئ در ياخود
ماده دن مجرد شئ موجود در لاشئ ديمك باطلدر زيرا ايكي
جدارك مابيني ايكي مدينه نك مابيننده اقدر بر شيئكه زياده
ونقصانه قابل اوله لاشئ اولمسي محالدر وكذلك مكانه بعد

مجرد

مجرد موجود ديمك باطلدر زيرا ماده دن مجرد بعد موجود
اولسه لذاته ماده دن غني اولور ايدي وماده دن مجرد بعد
موجود اولمسه لذاته ماده يه مفتقر اولور ايدي مجرد اولمازايدي
پس لذاته ماده دن غني اولان شئ ماده يه اقتراني وافتقاري
محالدر باخصوص بعد جسمانى جسم تعليمى يه وجسم تعليمى دخي جسم
طبيعي يه وجسم طبيعي دخي ماده يه مفتقردر بو ايكي مذهب باطل
اولدقده مشائيينه مذهبي متعين اولور مكانه جسم حاوينك
سطح باطني اولور كه جسم محوينك سطح ظاهرينه مماسي اولور وبو
مذهبه كوره مكانه سطح عرضيدر زيرا سطح جوهري منتهيدر
وحيه ميبدي رحمه الله تعالى ديركه خلأ حقنده مذكور اولان بر دليل
خارجده خلأ لاشئ محض اولمسيله خارجده موجود اولمسي بيننده در
پس لازم كلان خلانك نفس الامرده لاشئ اولمسيدر خارجده
لاشئ اولمسي دكلدر جائزدر كه خلأ خارجده لاشئ اوله ونفس
الامرده شئ اوله ده زياده ونقصانه قابل اوله **جواب** عند
المتكلميه نفس الامر خارج ايله مساوي اولمغله دليل دلالت ايدركه

خلاف خارجده لاشی اولمیه ومتکلمینه کوره الزام حاصل اولور ولاجلی
اعتراف ایلمشدر وبعض حکما مکانه هیولادر زیرا مکانه کندوده
متمکنه اولانه اجسامک تعاقبنی قبول ایدر وهیولی دخی اجسامک
تعاقبنی یعنی صور جسمیه یی قبول ایدر پس مکانه هیولادر دیدیلر
وبو مذهب ایکی وجهله ابطال اولنور اولا مکانک هیولا اولمسی
باطلدر زیرا مکانه متمکنده جزء دکلدر اکر جزء اولسه متمکنک
انتقالیله مکانک انتقالی لازم ایلمسی برهان البطلاندر بناء علی ذلک
مکانک متمکنده جزء اولمسی دخی باطل اولمغله مکانک هیولی
اولمسی باطل اولور وثانیا مکانک هیولی اولمسی ایچون ذکر ایتدکلری
دلیل مقدمتینه موجبتیندن مرکب شکل ثانیدندر هکذا تقریره المکان
هو الهیولی فان المکان یقبل تعاقب الاجسام المتمکنة فیه والهیولی
یقبل تعاقب الاجسام ای الصورة الجسمیة فالمکان هو الهیولی
اشبو نتیجه باطلدر زیرا شکل ثانیده اختلاف مقدمتین شرط انتاج
موجبتین نتیجه ویرماز **سؤال** شرط مذکور شکل ثانینک انتاجیچون
شرطی دکلدر بلکه اطرادینک شرطیدر وعکسی کبری ایله شکل اوله

ردوا صلاح

رد واصلاح اولنور هکذا المکان یتعاقب علیه المتمکنات وکل
ما یتعاقب علیه المتمکنات فهو الهیولی فالمکان هو الهیولی نتیجه ویرر
جواب بو صورتده کبری کاذب اولدیغی ظاهردر ومقدمتینده تعاقب
بر معنایه اولمدیغندن تکرر وسط دخی بولنماز ونتیجه ویرماز وبعض
حکماء مکانه صورت جسمیه در زیرا مکانه محدد حاوی بالذاتدر هر
محدد حاوی بالذات صورت جسمیه در دیدی بو دلیلک دخی کبراسی
ممنوعة الصدق اولمغله مکانک صورت جسمیه اولمسی نتیجه ویرماز
ومکانک صورت جسمیه اولمسی باطل اولور پس [illegible] مکانده اولان
مذاهب خمسهٔ مذکوره ده سوز اولنانه اولمغله [illegible] خالی
اولمغله المکان ما یستقر فیه الشیء دیو تعریف وتعمیم اولنمسی
اسلمدر **واما متی** فهو حالة للشیء بسبب حصوله فی الزمان فیلزمه
النسبة الی الزمان یعنی متی بر حالتدر که شیئک زمانده حصولی
سببیله شیئه حاصل اولور واول شیئک زمانه نسبتی لازم اولور
وشرح مطالعده ویا شیئک آنده حصولندن حاصل اولور زیرا شی
زمانده اولور وزمانک طرفی اولان آنده اولور ده متی کلمه سیله

سؤال اولنور دیوب وزمان عند القدماء من الفلاسفة جوهردر
ومادهدن مجرددر عرض دکلدر لذاته عدمه قابل دکلدر اکر
معدوم اولسه عدمی بعد الوجود اولور اول بعدیه قبلیه ایله
مجامع اولماز بعدیه بالزمان اولور بو صورتده زمانك عدمی
زمانه ایستر معدوم فرض اولنمش ایکن موجود اولور بو ایسه باطلدر
دیدیلر **جواب** زمان موجود اولوب واکا عدم طاری اولورایسه
دلیل مذکور انی نفی ایدر وابتداده معدوم اولمسنی نفی ایتماز
جائزدرکه زمان اصلا وجوده کلمیه وبعض فلاسفه زمان فلك
اعظمدر زیرا فلك اعظم جمیع اجسام متحرکه یی محیطدر زمان دخی
انلری محیطدر اشبو مذهب مردوددر زیرا دلیلی موجبتیندن مرکب
شکل ثانیدندر هکذا الزمان الفلك الاعظم لانه الزمان محیط
بالاجسام والفلك الاعظم محیط بالاجسام فالزمان الفلك
الاعظم اشبو قیاسی شکل ثانیده شرطی مفقود اولمغله نتیجه
اعتبار اولنماز وعکس کبرا ایله صورتا اصلاح ممکن ایسه ده
مقدمتینده مذکوره احاطه مختلفة المعنی اولمقدن ناشی وسط

متحد

متحد اولماز نتیجه ویرماز وبعض حکماء زمان فلك اعظمك
حرکتیدر زیرا حرکت غیر قاره در زمان دخی غیر قاردر دیدی
وبو مذهب دخی مردوددر زیرا بونکده مقدمه لری موجبه اولوب
حاکره شکل ثانیدندر وعند ارسطو زمان فلك اعظمك
حرکتنك مقداریدر واستدلال ایدرکه زیرا زمان کمیدر وبالذات
زیاده ونقصانه قابلدر وزمان انات متتالیه دن مرکب دکلدر
یعنی انات بینینده زمان اولمیوب هر بر انی دیکرینه اولوب فاصله
انات متتالیه اولور بو ایله اناتدن مرکب دکلدر زیرا زمان حرکته
مطابقدر وحرکت مسافه یه مطابقدر اکر زمان انات متتالیه دن
مرکب اولسه مسافه دخی اجزای لایتجزیدن مرکب اولمق لازم کلور
ولازم باطلدر زیرا جزء لایتجزینك امتناعی براهین ایله ثابتدر
پس زمان کم متصل اولور وکم متصل مقداردر وزمان مقدار
اولدیغی ثابت اولور وزمان امر قاره مقدار اولماز واکر زمان
امر قاره مقدار اولسه زمانك قار اولمسی لازم کلور ولازم باطلدر
زیرا زمان غیر قاردر وقار اولمیان شئ امر قاره مقدار اولماز

امدی لازمدرکه زمانده هیئت غیر قاره مقدار اوله وهم هیئت غیر قاره
حرکتدر وحرکته ایجوده انقطاع یوقدر واکر حرکته ایجوده انقطاع
اولسه زمانک انقطاعی لازم کلور ورزمانده منقطع اولسه
وجوده نده ایصکره عدمی لازم کلور ولازم محالدر پس زمانده حرکت
مستدیره نک مقداری اولمه لازمدر زیرا حرکت مستقیمه منقطعه در
زیرا ابعاد البته متناهیه در ومتحرک واحد حدده حادثیه حرکتیه
منتهی نقضیه فی الجهه نک بینلرنده سکون ده واجبدر بو تقدیرجه حرکت
مستقیمه نک استمرار ودوامی جائز دکلدر امدی بوندن معلوم
اولدی که حرکت دائمه حرکت مستدیره در وحرکت مستدیره حرکت
فلکیه در وحرکت فلکیه اسرع الحرکاته اولمق لازمدر زیرا جمیع
حرکاته حرکت فلکیه ایله تقدیر اولنور بناء علی ذلک زمان اسرع
حرکاته اولان حرکت فلکیه نک مقداری اولمق واجبدر زیرا اکبر
اصغر ایله واکثر اقل ایله تقدیر اولنور واسرع حرکاته حرکت یومیه
فلکیه در پس امدی زمان مقدار حرکت یومیه در وهو المطلوب لکن
اشبو دلیلی اموره مبنی درکه جمله سی ممنوعدر اولا زیاده ونقصانه

قابل

قابل اولاله یکدر دیدی زمانه لذاته تفاوته قابل اولدیغی مسلم
دکلدر زیرا زمانک مقدار اولسی کم اولسنه موقوفدر وکم اولسی
زیاده ونقصانه بالذاته قابل اولسنه موقوفدر وبالذاته زیاده
ونقصانه قابل اولسی ممنوعدر جائزکه غیره تبعیتله زیاده ونقصانه
قابل اوله الوانه کبی زیرا الوانه مقوله کیفدندر اولمغله زیاده ونقصانه
بالذاته قابل دکلدر جسمه تبعیتله زیاده ونقصانه قابل اولور واکر
الوانه بالذاته زیاده ونقصانه قابل اوله ایدی مقوله کمدن اولور
ایدی مقوله کیفدن اولدیغی بدیهیدر رجه سنوه دروالاری چلبی
رحمه الله تعالی شرح هدایة الحکمة حاشیه سنده زمانک زیاده ونقصانه
بالذاته قابل اولدیغی معلومدر زیرا حرکت قطعیه دینلمازلکه حرکت
فی زمانده الطول دینلور دیدی لکن زمانک بالذاته زیاده ونقصانه
قابل اولسی خارجده موجود وقائم بذاته اولسنه موقوف اولمغله
بالذاته قابل تفاوته اولوب زیاده ونقصانه بالذاته قابل اولدیغی
غیر معلومدر وثانیا جزء لا یتجزی نک نفی وامتناعنه مبنیدر جزء
لا یتجزی ممتنع اولمیوب اجسام اجزاء لا یتجزی دن مرکب اولمقده جائزدرکه

ونسبه ایله تعقل اولنه. شو مضاجه که اضافه فی نفسها تامه
اولمازلر الا غیرك ملاحظه سیله تامه اولور یوخسه مضافلك تعقلنده
غیرك تعقلی لازم کلور دیمك دکلدر زیرا بو مضاجه لوازم
بلینه‌یه صادقدر اولور انارده‌ده اضافه دیمك لازم کلور واکر نسبت
طرفینده مأخوذه اولورایسه اضافتدر طرفینده مأخوذه نسبتلر
وحالتر متخالفه اولسه‌ده ابوة وبنوة کبی ومتوافقه اولسه‌ده
ایکی جانبنده اخوة کبی وبر طرفده مأخوذه اولورایسه باقی مقولات
نسبیه ستهدر واضافه جمیع موجوده عارضه اولور واجبه عارضه
اولور اول کبی وجوهره اب کبی وکمه صغر وکبر کبی وکیفه احر کبی ومضاف
اقربیه کبی واینه اعلی واسفل کبی ومتی‌یه اقدم کبی ووضعه اشد
الانحنا کبی وملکه اکسا کبی وفعله اقطع کبی وانفعاله اصفی تسودا
کبی ودخی تقدم وتأخر اضافه اقسامندندر وفلاسفه تقدمك الاستقرا
بش وجه اوزره دردیلر اولکی تقدم بالزماندر اولده متقدمك
قبلیتی متأخرك قبلنده اولمیدر ابك ابنه وبعضه اجزاء زمانك
بعضه اجزا اوزرینه تقدمی کبی وایکنجی تقدم بالذاتدر وتقدم بالطبع

دخی

دخی تسمیه اولنور اولده برشئ محتاج الیهك شئ اخر محتاجه
تقدمیدر شئ اول شئ تأثیره مؤثر اولمامه شرطیله جزئك کله
وواحدك اثنینه تقدملری واوچنجی تقدم بالعلیه‌در اولده مؤثر
موجبك معلولنه تقدمیدر شمسك ضوئنه تقدمی کبی ودردنجی
تقدم بالرتبه‌در اولده تقدمده ترتیبك معتبر اولمیدر وترتب
یا عقلی اولور علی سبیل التصاعد مترتبه اولانلر اجناس وعلی سبیل
التنازل مترتبه اولان انواع اضافیه کبی جوهر مبدأ اعتبار اولنسه
جسم حیوانه متقدم اولور وانسانده مبدأ اعتبار اولنسه حیوانده جسم
حیوانده جسمه متقدم اولور وبو ترتب عقلیدر زیرا اشبو امور مترتبه‌ده
هربری مرتبه سنك غیرنده وقوعی عقلا مستحیلدر ویاخود وضعیدر
مسجدده صفوفك ترتیبی کبی محرابه نسبه ایله یعنی محراب مبداء
اعتبار اولنسه یعنی صف اول صف اخره متقدمدر وباب
مبداء اعتبار اولنسه امر بالعکس اولور وبشنجی تقدم بالشرفدر معلمك
متعلمه تقدمی کبی ودخی خفی اولمیه که تقدم بالعلیه وتقدم بالطبع
محتاج الیهك محتاجه تقدمنده مشترکلردر امدی تقدم بالذات

مستمر الوجوددر فعل مقوله سندن خارج اولوب كيف مقوله سنه
داخل اولور وكذلك انفعالده ده حال بو منوال اوزره در فتدبر وجوهر
واعراضه تسعه دينلن عبارتدر اولان مقولات عشره ابو ايكي
بيتده جمع اولنمشدر ولله در قائله رحمه الله تعالى ٥ زيد الطويل
الاصفر ابن مالك ٥ في داره بالامس كان متكاء ٥ في يده
سيف لواه فالتوى ٥ فهذه عشرة مقولات سواء ٥ زيد جسم ديو
تصور ايدلن جوهري والطويل ديو تصور ايدلن كمي والاصفر ديو تصور
ايدلن كيفي وابن مالك ديو تصور ايدلن اضافي وفي داره
ديو تصور ايدلن ايني وكان بالامس متكاء ديو تصور ايدلن
متى ووضعي وفي يده سيف ديو تصور ايدلن ملكي ولواه ديو
تصور ايدلن فعلي وفالتوى ديو تصور ايدلن انفعالي بيلدك
هذا وكنه منه الشاكرين والله الموفق والمرشد **جوهرة** فرسان
ميدان كلام وحكمت وسابقان عرصهٔ ذكاء وفطنت اولان
مشائيه عندنده جوهر بش اقسامه منحصردر زيرا جوهر
جوهر اخره محل اولور ايسه هيولادر وجوهر جوهر اخره حال

اولورايسه

اولور ايسه صورتدر وايكيسندن مركب اولور ايسه جسمدر وجسم
بر جوهردركه ذاتنده طول وعرض وعمق زوايای قائمه اوزره
تقاطع شرطيله تقدير ايتمك تصوری ممكن اولور وجسم مختلفة
الطبايع اجزايه منقسم اولماز ايسه بسيطدر افلاك وحاوی
اولدقلری كواكب وعناصر كبی وجسم مختلفة الطبايع اجزايه منقسم
اولور ايسه مركبدر مواليد ثلثه كه حيوانات ومعادن ونباتات
كبی **سؤال** متأخرينده حكماء عصر ذهب مثللو معدنيلرك
نيجه مدتدنبرو صحيحه اذابه اولندقده فنا بولمديغی استدلاليله
بساطتنه قائللردر بو صورتده علی الاطلاق معادنی مركبات دن
عد ايتمك مسلم دكلدر **جواب** ذهب حقيقتده زيبقی الاصل
بر مركب معدنيدر انجق كمال نضج وشدت امتزاجی ايله انحلال
وفنايی موجب تعفن عناصری وجب تركيبه دن تخلص ايتمش
اولمغله بسائط درجه سنه واصل اولمشدر تنكيم علم حقيقی وشهود
حقايله تفسخی موجب اولور عفونات عناصريه دن منفك ومطهر
اولان كملان اجساد مطهره لری قبرلرنده تفسخ ايتميوب جورمدكلری

کبی وعروج الی السماء وطی مکان مصحح اولاده یعنی وسرمال الهم
حضرتنک احکام ترکیبیه دن تخلصلری بدن بوجسد کثیف حیوانی
تلطیف اولندقجه طی مکانه وعروج الی السماء قواعد حکمیه نظرا
درجه استحاله ده کورینور خلاصی عبادتک شرهوانه وکثرت مجاهدات
وتحصیل علوم حقه ایله اجساد ترابیه لرینی تلطیف وتجلیات ربانیه ایله
نفوس قدسیه لرینی تالیفا ایتمکله مجردات لاهوت وارواح بسیطه
ملأ اعلایه موافق اولورلر وارواح وبسائط حقنده جائزه و[illegible]
احوال وخوارقه تکریما وتعظیما منه الله تعالی کندولرده ظهور ایلر
فسألت الله التوفیق والهدایة الی الطریق وجوهر جوهر اجزه حالی
ومحلی اولماز وایکیسندن مرکب اولمازلر اکا مفارقه تعبیر اولنور
ومفارقه جسمه تعلقه تدبیر وتصرف وتحریک ایله تعلقه ایدرلر
نفسدر وتعلقه علیت وتأثیر ایله تعلقه ایدرلر عقلدر وجه اخر ایله
تقسیم ممکنه یا جوهردر ویا عرضدر وجوهر یا مادیدر ویا مجرددر
ومادی تغیره دن یا محفوظدر ویا غیر محفوظدر محفوظ اولانلر
افلاک وحاوی اولدیغی کواکبدر قال الله تعالی وهو العزیز الغفور

الذی

قوله [illegible]

الذی خلق سبع سموات طباقا ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت
فارجع البصر هل تری من فطور   ومحفوظ اولمیانلر عناصر وحادث
اولدیغی مرکباتدر ومجرد یا نفسدر ویا عقلدر وبونلر اصلا تجزیه
وتبعیضه وتفریقه وتقسیمه قابل اولمازلر بسیطلردر وبسیط ایکی نوعدر
بری اصلا اجزاسی وابعاضی اولمیوب تفریقه وتقسیمه قابل اولمیان
شیئلردر وبونلر بسیط حقیقی دینلور وایکنجی مختلفة الطبایع اجسام
واجزادن مرکب اولمیانلردر افلاک وکواکب وعناصر کبی وبونلرده
بحسب الجسمیة النفسی قابلدر لکن اجزاسی بینده اختلاف طبیعت
اولمدیغندن ایکنجی معناجه انلره بسائط قسمیه اولنمشدر وبونلرده قسم
اولنورکه بسیط مطلقا اجسام مقابله سنده ذکر اولنور ایسه انلرده عقل
ونفس مثلو مجردات مراد اولنور وموادات مقابله سنده ذکر اولنور
ایسه انلرده مختلفة الطبایع اجزاسی منقسم اولمیانلر افلاک وسائر بسائط
مراد اولنور ونفسک بسیط اولدیغنه دلیل اولدرکه نفس ماهیات بسیطه یی
تعقل ایدر وتعقل دخی ذاتده عاقلک صورت معقول حاصل اولمغله
اولور پس اگر نفس ذاتده اجزا وابعاض اولوب تفریقه وتقسیمه

قابل اولیدی انده شیء غیر منقسم حال اولمازایدی چونکه محلك
انقسامنده حالك دخی انقسامی لازم کلور زیرا حالکه ماهیتیله
متعلقدر غیر منقسمدر البته محلی اولان نفس دخی غیر منقسمدر
اشبو دلیللر ایله شیخ و لائی سردیله کافهٔ حکما نفسك تجردینه قائل
و حاکم اولدیلر و امام غزالی و راغب رحمهما الله تعالی و صوفیه قدس الله
اسرارهم العلیه دخی جم غفیر قول مذکوری اخذ ایدیلر و اکثر متکلمین
رحمهم الله تعالی اثباته مجرداتده اتیانه اولنان ادلهٔ حکمایی
رد و ابطال ایدرك مجردات نفی و انکار ایدیلر و طرفینك دلائلی
ممنوع و منقوض اولدیغندن خالی اولمدی اشبو مطلب عالیده خاطر فاتره
کمترانه حقیقتدر روب برلشدیره بیلدیکم بودرکه نفس اجزاء مختلفة
الطبایع انقسامی قابل اولمیوب بلکه اجزاء کثیفهٔ جسمیه و تعفنات
عنصریهدن مجرد بر موجود روحانی و جوهر نورانی بسیطدر
و مختلفة الطبایع اجزائه انقسامه قابل اولمسی بساطتنه منافی اولماز
زیرا انقسامه قبول جهتی بساطتنه جهتك غیری اولمغله جائزدر
و انقسامه قابل اولمسنده بالفعل طریانه انقسام لازم کلماز نوعیة الله

فعل

فعل جهتلرینك تغایری بدیهیاتدندر و نفس حادثدر ابتداء وجوده
مخلوقدر فناء بدن ایله فانی و فساد جسد ایله فاسد اولماز وکل حادث
قابل للعدم قضیهسی حادثك بالقوه قابل عدم اولمسنی افاده ایدر
و حادثك بالقوه قابل عدم اولمسنده بالفعل طریانه عدم لازم
کلماز چونکه حادثك عدمی ممتنع للغیر اولمسی عقلا و شرعا جائز
و ثابتدر اهل جنته و اهل ناره کبی و معاد جسمانی و روحانی اثباتنده
اشبو تقریرلرك دخل عظیمی واضحی وارسته قید استدلالدر و نفس
دورتدر نفس فلکیه و نفس انسانیه و نفس حیوانیه و نفس نباتیهدر
زیرا اکر نفس اجسام بسیطهیه تعلق ایدوب و انده متصرف اولورسه
اکا نفس فلکیه تسمیه اولنور و اکر نفس اجسام مرکبهیه متعلق و انده
متصرف اولوب جسم مرکبه منه غیر حسی و حرکت نشو و نما اعطا ایدرسه
اکا نفس نباتیه تسمیه اولنور و اکر نفس اجسام مرکبهیه متعلق و انده متصرف
اولوب جسم مرکبه نشو و نما و حس و حرکت اعطا ایدوب نطق ویرمزسه
اکا نفس حیوانیه تسمیه اولنور و اکر نفس اجسام مرکبهیه متعلق
و انده متصرف اولوب جسم مرکبه نشو و نما و حس و حرکت و نطق

اعطا ایدر ایسه اکا نفس انسانیه و نفس ناطقه تسمیه اولنور و عقول
اونلردر زیرا واجب الوجود من کل الوجوه تعدد حیثیاتدن حقیقیه
و اعتباریه دن دخی مبرا و وحدت حقیقیه ایله واحد و ترکیب و لوازمندن
منزه و مبرا اولمغله اولا واجب تعالیدن مرکب صدوری امتناعنه
ذاهب اولوب مبدأ فیاضه واجب الوجوددن اولا عقل اول صادر
اولدی دیدیلر و اکثر حکماء عقل اوله ایجوب اعتبارات ثلثه که
وجوده فی نفسه و وجوبه بالغیر و امکانه لذاته اثبات ایدوب
عقل اولک فی نفسه وجودی اعتبارنده عقل ثانی و بالغیر وجوبی
اعتبارنده نفسی و لذاته امکانی اعتبارنده فلک اولکه عرش
و عقل ثانینک فی نفسه وجودی اعتبارنده عقل ثالث و بالغیر
وجوبی اعتبارنده نفس ثانیه و لذاته امکانی اعتبارنده فلک ثانیکه
کرسی و عقل ثالثک فی نفسه وجودی اعتبارنده عقل رابع و بالغیر
وجوبی اعتبارنده نفس ثالثه و لذاته امکانی اعتبارنده فلک ثالثکه
فلک زحل و عقل رابعک فی نفسه وجودی اعتبارنده عقل خامس
و بالغیر وجوبی اعتبارنده نفس رابعه و لذاته امکانی اعتبارنده

فلک

فلک رابعکه فلک مشتری و عقل خامسک فی نفسه وجودی اعتبارنده
عقل سادس و بالغیر وجوبی اعتبارنده نفس خامسه و لذاته امکانی
اعتبارنده فلک خامسکه فلک مریخ و عقل سادسک فی نفسه وجودی
اعتبارنده عقل سابع و بالغیر وجوبی اعتبارنده نفس سادسه و لذاته
امکانی اعتبارنده فلک سادسکه فلک شمس و عقل سابعک فی نفسه
وجودی اعتبارنده عقل ثامن و بالغیر وجوبی اعتبارنده نفس سابعه
و لذاته امکانی اعتبارنده فلک سابعکه فلک زهره و عقل ثامنک
فی نفسه وجودی اعتبارنده عقل تاسع و بالغیر وجوبی اعتبارنده
نفس ثامنه و لذاته امکانی اعتبارنده فلک ثامنکه فلک عطارد
و عقل تاسعک فی نفسه وجودی اعتبارنده عقل عاشر و بالغیر
وجوبی اعتبارنده نفس تاسعه و لذاته امکانی اعتبارنده فلک تاسعکه
فلک قمر صادر اولدی دیدیلر و عقل عاشره عقل فعال تسمیه ایله عالم
سفلیده تأثیرینه قائل اولدیلر محصل کلام کتب فنه حکمتده ذکر و تصریح
اولندیغی وجه اوزره عند الفلاسفه باری تعالی موجب بالذات اولوب بر شیء
وجوده کتورمامکه و خیر و ترکه ایتمک نقصاندر و شر اولدیغنده لابد

هر ماده نك مترتب و مستعد اولدیغی وجودی اعطا ایتمك باری
تعالی یه واجبدر دیوب فعل و ترکك صحتنی تجویز ایتمیوب بو عالم
کون و فساده حدوث و ظهور ایدن اشیانك جنبه خالق المخلوقاته
جلت عظمته دن صدورینی بیجه واسطه لره ترتب و استعداد و قابلیته
توقف ایتدیروب زعم فاسد و اعتقاد کاسدلری اوزره قدم زمانیله
وجودی قدیم اولان افلاکك حرکات سرمدیه سی واسطه سیله عناصره
حاصل اولان استعداد و قابلیته مناسب و جبرله اقتضا ایدن صور
و کمالاتی البته جنبه باری تعالی قوابل عنصریه یه افاضه ذی بهایدر
دیو اعتقاد ایلمیوب جنبه باری جل شانه لطف وجودی مقتضاسی
اراده علیه سی تعلق ایلدیکی وجه اوزره قدرت کامله سیله مراد
ایتدیکی حینده اشیایی خلق و ایجاده قادر و فاعل مختار اولدیغنی انکار
ایدوب سلسله مواد [illegible] واسطه بلکه وسائط اسبابه و شروط
و استعداده بنا و اسناد ایلدیلر و ذلك افك مبین تعالی الله
عما یقول الظالمون و امام رازی رحمه الله تعالی ملخصده تحریر بیوررکه
فلاسفه ضبط ایلدیلر عقل اولده که ایکی جهته اعتبار ایتدیلر وجودی

جهتی

جهتی عقل ثانیه علت و امکانی جهتی فلك اوله علت ایدیلر
و بعضه فلاسفه وجود و امکانه برلنده عقل اول وجودی تعقلنی
و امکانی اعتبار ایدوب تعقلنی عقل ثانیه و امکانی فلك اوله
علت قوی و شائبه سنده جم غفیر عقل اولده اوچ جهته اعتبار
ایدوب نفسنده وجودی و غیری سببیله وجوبی و ذاتنده امکانی
وجودی اعتباریله عقل ثانی و وجوبی اعتباریله نفسی و امکانی اعتباریله
فلك صادر اولدی دیدیلر کاسبعه و بعضه فلاسفه عقلك ذاتك
الغیره علمنی زیاده ایدوب دورت جهته اعتبار ایدوب جهته امکانی
فلکك هیولاسنه علت و علمنی صورتنه علت ایلدی و محقق طوسی شرح
اشاراتده تحریر ایدرکه کثرتك واحددن صدوری ممکن اولدیغی
کثرتیله ایله اولور شویله که مبداء اول فرض اولنسه که ا اولسونه
اول مبداءدن برشیء صادر اوله که ب اولسونه بو ب مبداء اولك
معلول اولیدر بونی فرض ایتکره جائزدر ب واسطه سیله ا دن برشیء صادر
اوله ج اولسونه ب دن یالکز برشیء دخی صادر اوله د اولسونه
ایکنجی مرتبه ده شیئان اولورکه بری ج اخری د احدهمانك آخر

اوزرینه تحدس یوقدر اگر ا نظر ایله ب دن شیٔ آخر صدورینی تجویز
ایلسک مرتبهٔ ثانیه ده اشیا اوج اولور ج و د و شیٔ آخر بونلرک
جائزدرکه ا دن یالکز ج توسطیله بر شیٔ صادر اوله و یالکز د
توسطیله شیٔ ثانی صادر اوله ج د معا توسطیله شیٔ ثالث و ب
ج توسطیله شیٔ رابع و ب د توسطیله شیٔ خامس و ب ج د توسطیله
سادسی صادر اوله کذلک ب دن ج یالکز عاشر و د دن یالکز
حادی عشر و ج د دن معا ثانی عشر صادر اوله بونلرک جملهسی
مرتبهٔ ثالثه ده اولور اگر سافلدن صدوری تجویز اولنسه مافوقه
نظر ایله و متوسطلردن ترکیبا اعتبار اولنسه بو مرتبه ده اولان
صادرلر اضعاف مضاعفه اولور بو مراتبی تجاوز ایدوب
اعتبار اولنسه مرتبهٔ واحده ده عددی احصا اولنماز کثرت
وجودی جائز اولور و دخی پوشیده دکلدر که فلاسفهنک عقول
اثباتنه احتیاجلری افعالی و آثارک علت موجبهیه اسنادلرینه
مبنی و مذهب مردود و اصل فاسدلرینه مبتنیدر باری تعالی و جمیع
عالم جل شانه قادر فاعل مختار اولدیغی کتب کلامیه ده اثبات

اولنانه

اولنانه براهینه ایله حکمانک دلیللری رد و ابطال اولنور و افعال
ممکنه ایله قدرت قدیمه بینینده واسطه اولمیوب نوعا و شخصا جملهٔ
آثار اولا و بالذات کیفیات و نجار جنب خالق اللیل والنهاردن
صادر اولدقده فلاسفهنک مواداتک جناب باری جلت عظمته دن
صدورینه واسطهلره ترتب و استعداد و قابلیته توقف ایدردیو
ارتکاب ایلدکلری تکلفات باطله و اختیار ایتدکلری تعسفات
فاسدهٔ عاطله دن استغنای تام و غنای مالا کلام حاصل اولور
جناب باری تعالینک قادر مختار اولدیغی کتب کلامیه ده سرد
اولنان ادله دن متبه موافقه مصنفک بالتفرد اتیان ایلدیکی
دلیل قاطع و برهان ساطع ایله بالاستدلال فلاسفهنک امارهلری
ابطال و باری تعالینک قادر و مختار اولدیغی اثبات اولنور
شویله که الوهیت حقه ایله متوحد و ربوبیت صادقه ایله متفرد
اولان ذو الجلال والاکرام ایجاد و ترک کندیدن صحیح اولور منبع
قدرت قدیمهٔ غیر متناهیه ایله متصف قادر مختاردر اگر قادر مختار
اولمیوب موجب بالذات اولسه اشبو امور اربعهنک بریسی لازم

كلور يا نفی حادث يا خود حادثك مؤثره عدم استنادی يا خود
تسلسل محال يا مؤثر موجب تامدن اثرك تخلفی اشبو لوازم اربعه
يا جمله باطلدر اما ملزومك بيانی امدی باری تعالی موجب بالذات
اولدیغی تقديرده بالبجه برحادث موجود اولماز يا خود موجود اولور
اكر حادث موجود اولمازايسه نفی حادث لازم كلور واكر موجود
اولورايسه يا مؤثر موجوده مستند اولماز يا مستند اولور اكر حادث
موجود مؤثر موجوده مستند اولمازايسه حادثك مؤثره عدم استنادی
لازم كلور واكر حادث موجود مؤثر موجوده مستند اولورايسه حادث
موجود يا برقديمه منتهی اولماز ويا خود برقديمه منتهی اولور اكر حادث
موجود برقديمه منتهی اولمازايسه تسلسل محال لازم كلور زيرا مؤثره
استنادی صورتنده قديم اولماز وقديمه منتهی اولمیجه اوراده مؤثرات
حادثهٔ غير متناهيه لازم اولور مترتبه مجتمعه اولدیغی حالده بو ايسه
تسلسل محالدر واكر حادث موجود برقديمه منتهی اولورايسه [illegible]
دفعا للتسلسل بلا واسطه حادثی موجبا اولور برقديمدن لازم [illegible]
اثرك مؤثر موجب تامدن تخلفی لازم كلور واما لوازمك بطلانی

لازم اولدیغی نفی حادثك بطلانی بالضروره ثابتدر ولازم ثانيكه
حادث موجودك مؤثره عدم استنادينك بطلانی محكمه حادثك
برمؤثره احتياجيله ثابتدر زيرا امكانی علت احتياجدر ولازم ثالثكه
تسلسلك بطلانی برهان تطبيق وسائر براهينه ايله ثابتدر ولازم
رابعكه اثرك مؤثر موجب تامدن تخلفنك بطلانی لازمك ملزومدن
تخلفنك استحاله سيله ثابتدر زيرا مؤثر موجب تام اثری كنديدن منفك
اولميانمدر پس لوازمك بطلانی ملزومك بطلاننه دليلدر
ملزومكه باری تعالینك موجب بالذات اولمسی ايدی بطلانی بالاستدلال
المذكور ثابته اولمغله نقيضی اولان قادر مختار اولمسی بالضروره
ثابته ومتحققه اولدی وبعبارة عربية مختصرة والله تعالى قادر مختار
لانه لو لم يكن قادرا مختارا لزم ان يكون موجبا بالذات ولو كان
موجبا بالذات لزم احد الامور الاربعة اما نفي الحادث واما عدم
استناده الى المؤثر واما التسلسل المحال واما تخلف الاثر عن المؤثر
الموجب التام واللوازم كلها باطل فيبطل الملزوم فيثبت بالضرورة
نقيض الملزوم وهو كونه تعالى قادرا مختارا وهو المطلوب

وابطال تسلسلده ایراد اولنان براهینك اشهر واتمی برهان
تطبیقدر برهان تطبیق اولدر که معلول اخیردن بطریق التصاعد الی
غیر النهایه بر جمله فرض وتقدیر اولنور ومعلول اخیردن بر مرتبه ایله
مقدم الی غیر النهایه بر جملهٔ اخری فرض وتقدیر اولنور بعده اول
ایکی جمله دن جملهٔ ناقصه نك جزء اولی جملهٔ زائده نك جزء اولنه
مقابله وجملهٔ ناقصه نك جزء ثانیسی جملهٔ زائده نك جزء ثانیسنه
مقابله طریقیله هلم جرا جملهٔ اولی جملهٔ ثانیه یه تطبیق اولنورسه
جملهٔ اولیده هر بر جزئك مقابله سنده جملهٔ ثانیه دن بری بولنور
ایسه بو صورتده اوزره :::::::::: ناقص زائده مساوی اولور
بو ایسه محالدر واکر جملهٔ اولیده هر برینك مقابله سنده جملهٔ ثانیه دن
بری بولنماز ایسه بو صورتده اوزره :::::::::: جمله
اولیده بر جزء بولنور که جملهٔ ثانیه ده انك مقابله سنده بر شی بولنماز
پس بالضروره جملهٔ ثانیه منقطع ومتناهی اولور وجملهٔ ثانیه نك
تناهیسنده جملهٔ اولینك تناهیسی لازم کلور زیرا اولی ثانیه نك
اوزرینه قدر متناهی ایله زائددر اول بردر وقدر متناهی ایله متناهی

اوزرینه

اوزرینه زائد متناهی اولور امور مجتمعهٔ مترتبه فی الوجودده تسلسلك
بطلانی ثابت اولور وجملهٔ اولی علت معینه دن بطریق التنازل الی
غیر النهایه فرض اولنوب وجملهٔ اولیده بر مرتبه اشکره جملهٔ ثانیه فرض
وتقدیر اولنسه بعد التطبیق بر وجه محرر بنه تسلسلك بطلانی ثابت اولور
وسید سند قدس سره الاحد شرح مواقفده دیر که برهان تطبیق حرکات
فلکیه کبی امور متعاقبه فی الوجودده وامور مرتبهٔ مجتمعه ده کرك
بینلرنده ترتب طبیعی اولسون علل ومعلولات کبی وکرك ترتب وضعی اولسون
ابعاد کبی وکرك اصلا ترتب اولمسون نفوس ناطقهٔ مفارقه کبی
جریان ایدر وبرهان تطبیق ایله امور مذکوره نك تناهیسنه استدلال
اولنور وعلتك مع المعلول اولمسی بیانه توقف ایلمز وهو الحق.
وبوندن صکره معلوم اوله که عند المتکلمین رحمهم الله تعالی جسم [illegible]
حادثدر بالفعل موجود ومتناهی وانقسامه غیر قابل جوهر فرد که جزء
لایتجزی دنیلور مرکبدر وجسم تحقیقده دوردن جزءدن مرکب اولور ورجح
بو بر معناسنه ادراك نفس انسان وحیوانده ایجوده ثابت اولور ومادّه
جانب فاعل مختاردن مودوعه قوهٔ نامیه واردر وافلاك سائر اجسام

مثللو جواهردر ما ترى في خلق الرحمن من تفاوت الاية منطوقنجه
وخللدن مصون ايسه سائر حوادث مثللو معرض تغيردر وعند ذلك
دوران حوادثه وتداور وسائر اوضاع واوصافده بر دايلو كلكري
اوللرى امارات اقناعيه دلالت ووردن ولدى التحقيق سفسطه قبيلندن
ايدوكى ادنى ملاحظه ايله رونمون اولور نعم حكمايه واجب الوجودده
موافقت اولنور زيرا واجب الوجود جل شانه قادر مختار اولنقلمه غير
واسطه امور متكثره صدوري جائزدر لكن عند المحققين غير واقع
اولنقله عقل اول جامع حقايق كائنات اولان روح محمدي صلى الله
عليه وسلمدر واجب الوجود جل شانه ايله سائر ممكنات بينندن ايصال
فيض الهيده واسطه روح محمدي صلى الله عليه وسلمدر ديرز زيرا كرك
وجودى جميع مراتبده بالذات حقيقته مستفيضا اولنه مستعد وكلدر
واذا اعتقادن نفس الامره موافق وواقع مطابق در بيت محمدكه اصل
هستى شد وجود وى ما چه انكه كرد اين زنشان او ان جود وى ما واللـه الموفق
والمرشد فائده لازمه بز عالم علوى وسفليده مركب اولدن موجوداتده
برجوقه آثار مختلفه وافعال متنوعه مشاهده ايدرز منجمله عالم علويده

افلاك

افلاك وكواكبه نظر ايدر ايسه‌كز جرملری ورفتارلری مختلف بطيئ وسريع
نيجه حركات واوضاع مختلفه مشهود اولور وعالم سفليده عناصردن
نار وهوانك جهت فوقه وعلوه وآب وترابك جهت سفله حركتى
مثللو وكذلك مواليدن نبات وحيوان وانسانده وحى جذب غذا
ونشو ونما وحس وحركت لاسيما نوع انسانه مخصوص اولان علم ومعرفت
وحرف وصنعت امثالی في جوقه آثار مختلفه وافعال متنوعه مشاهده
ايدرزكه بونلرك جسم وجسدلرينه مغاير برسبب روحانيدن صدور
وظهور ايتمسنه دلالت وابتدا وانتهاء تصرف ايله علاقه‌سنه
شرط اولان ايدر و اول سبب بدن انسانده حس وحركت وعلم ومعرفت
مبدئى اولان روح انسانيدر واجرام علويه در عند الحكماء افلاكى تحريك
واداره ايدن ارواح فلكيه در ونفوس انسانيه وارواح فلكيه‌نك
فوقنده روحانی بر موجود اخر دخى تابعدركه انك ذاتى بالفعل كامل
ومرآت فطرتنده صور حقايق اشياء مركوزه ذاتيه وصفاته حقه
عالم وعارف وسائر موجوداتك احوالنه واقف اولطبيله نفوس انسانيه
وارواح فلكيه علم ومعرفت وحس وحركت ملكه‌لرينى امر حق ايله اول

اول افاضه واعطا ایلیوب ارواح دخی انلردن اخذ ایتدکلری کمالات
علمیه وعملیه ایله تعلق ایلدکلری اجسام وابدانده تدبیر وتصرف ایدوب
علی التدریج ذاتلرینه تکمیل ایدرلر واول ارواح فلکیه لسان شرعده
ملائکه واصطلاح فلاسفه ده عقول العاشره اولنور واکثر حکما عقول
ونفوس مجرده یی ملائکه کروبیون ایله تفسیر ایلمشلردر وصوفیه یه
محققینه عندنده عقول ونفوس مجردات دکلدر وامام غزالینک
قدس سره حکمایه متابعتله ارواح متحیز دکل وعالمک برجهتنده
دخی دکل وابدانده داخل واندن دخی خارج دکل دیدیکنی برادر والا
کبرای محمد غزالی قدس سره العالی رد ایلمشدر ارواح متحیزه در
دیمشدر ذکر بوینه دیدکلری ملائکه مهیمیندر که استغراقدن مشاهده ده
درلر بناء علی ذلک آدم وعالمدن فارغ وبی خبرلردر وحضرت آدم
علیه السلام بونلر سجده ایله مأمور اولمدیلر بونلرک ماعداسی مأمور
اولمشلردر وعند المتکلمین جواهر غیر متحیزه یوقدر زیرا بذاته قائم
اولان جواهر متحیزه در وحکماء عرشک ماوراسی لا خلأ ولا ملأ
عالمیدر دیدی وصوفیه قدس الله اسرارهم العلیه بلکه ملأ عالمیدر زیرا

ارواحله

ارواح ایله طولودر دیدی وصوفیه قدس الله اسرارهم العلیه نک بو کلامنده
ارواحک تحیزینه اشارت واردر وعالم جسمانی عالم ارواح عالم
ارواح عالم ملائکه یه متصل ومرتبط اولوب ارواح ونفوس مستعد
اولدقلری کمالاتی ملائکه دن کسب وتحصیل ایتدکدنصکره اجسام وابدانده
تدبیر وتصرف ایله علی التدریج علم وعملده کمال ودرجه علم یقینیه
واصل واندن واحد ده لمح بصرده بشریتدن خروج وملکیته درجه سنه
وصول ایله ملائکه زمره سنه ملحق ومتصل اولمغه مستعد اولدقلری
ثابت وملأ اعلا ایله اتصال وارتباطلری ظاهر اولور وبو جمله نک
فوقنده اولان موجود روحانیه عند الحکماء عقل اول ولسانده
شرع مطهرده روح محمدی صلی الله علیه وسلم تسمیه اولنور وحدیث
شریفده کلور اول ما خلق الله العقل فقال له اقبل فاقبل ثم قال له
ادبر فادبر ثم قال فبعزتی وجلالی ما خلقت خلقا اعز منک علی
فبک اعطی وبک اخذ وبک اثیب وبک اعاقب واول ما خلق
الله القلم واول ما خلق الله نوری واول ما خلق الله روحی واشبو
احادیث شریفه بینلرینی توفیق وجمعده دینلدیکه معلوم اول ذاتی

ومبدأ اول تعقل ایتدیکی حیثیتله عقل وسائر موجوداتك ونفوسك
وعلوملك صدورنده واسطهٔ ایصال فیضه اولدیغی حیثیتله قلم
وافاضهٔ انوار نبوة اوسطی حیثیتله نور سید الانبیاء صلی الله
علیه وعلیهم ومابه حیوة العالم اولدیغی حیثیتله روح تسمیه اولنمشدر
ومقربین الهیه ابتدا اکا تعلق ایلدیکی حیثیتله عالم امر اولمشدر قال الله
تعالی قل الروح من امر ربی وانك واسطه‌سیله سائر ممکناته ایصال
فیضه وجود تحقق ایتمکله قرآن کریمده ذاته واجب الوجود جل شانه‌یه
اضافه ایله وروده ایلمشدر قال الله تعالی فاذا سویته ونفخت فیه
من روحی ونفخنا فیه من روحنا ونفخ فیه من روحه مفصلی کلام
شاه کونین ورسول الثقلین صلی الله علیه وسلم عقل اول وقلم اعلی
وروح الارواح واول شیء تعلقت به القدرة الالهیة الجملة
جهتهٔ کائناته وکافهٔ ممکناته واسطهٔ فیض الهی ووسیلهٔ لطف
نامتناهی در وجودنده آثارنده سبقت ایلدیکی وجهله موجوداته وجود
خارجی ایله موجودلر وبقاء ذاتی ایله متصفلردر وحینئذ وجودلرنده
بر محدثه محتاج اولدقلری کبی حینئذ بقالرنده بر مبقی‌یه محتاجلردر

الی

پس بو بقاده البته بر واسطه‌یه احتیاجلری متحققدر زیرا حوادث
حوادث اولدیغی حیثیتده کمال تسفلده اولمغله تلقی فیض الوهیده
بر واسطهٔ ذاته الوجهیه و بر وسیلهٔ ذاته الجانبینه محتاجلردر
والا ارسال رسل وانزال کتبه حاجت مسلی تیمار ایدی و بو معنالك
خارجده یعنی انفسی وافاقده امثالی قوق چوقدر مثلا وزیر اعظم
اولمسه مصالح ناسی حصولپذیر اولماز ایدی زیرا هرکسك پادشاهه
وصلتی استعدادی یوقدر و پادشاهلك شانی تجنب الغائله احتجابدر
و هر بر مصالحکه وزیر اعظم یوزندن حصوله کلور پادشاهه مستنددر
و غضروف اولمسه لحم ایله عظمه غذا واصل اولماز عظم لحم کبی نما
بولماز ایدی زیرا میانه‌لرنده جهت جامعه یوقدر پس ذو الوجهینه اولدیغی
غضروف واسطه‌سیله عظم نما و بقا بولور وکذلك قلب انسانی
روحله جسد میانه‌سنده واسطه‌در زیرا قلب جهت لطافتی ایله بر نوع
روحی اخذ و جهت کثافتی ایله جانب جسده فیضه ایدر و اول
وساطتله روح ایله جسم بینینده ازدواج و نظم وجود حاصل اولور
پس مدی ملکیه و بشریه جانبلرینی جامع اولدیغی شاه رسالتپناه حضرتلری

عليه وسلم ملكيه دولاسيه جبرئيل ايله تلقی فيضه الهی بيوروب
دبشريه ورسالته جهتيله عالمه افاضه فيضه الهی بيوردرلر پس جمله
فيوضاته وساطه حقيقت محمديه ايله اولور شعر صفادر عقده
دلرباسنه اول زلف معقدرا ٦ بحمد الله كه رابطی هسته باو مطلوب مقيدرا
كه دادی روحرا با جسم الفت كرنكردی ٦ محو كار اوته بالا ارواح مجردرا
وجود ديكر بركار عالم كی شدی ثابت ٦ احد خود قاب قوسين كرنبودی ميم احمدرا
بكتبخانهٔ كتب مصحف ابروشه آمده ورنی ٦ كه عقل كل كجا كردی الف با فرد ابجدرا
پس ما اذكر تقرير وتحرير مزده متكلمينه ايله حكمانك بينلرينك
توفيقی ومسائل حكميه نك قواعد كلاميه يه في الجمله تطبيقی فهم اولنور
والله تعالى الموفق جوهره في الروح جانلساندن برعلم ومعرفته دخیل
مراد قاسه تفسير وحكمت اولاده ذوات فطانت سمات پوشيده
دكلدر كه مشايخ حقيقت وعلماء شريعتدن نيجه ائمهٔ كبار عليهم رحمة
الغفار قل الروح من امر ربی آيه كريمه سی استرشله روح حالی بيوروب
حقيقت روحدن بحث وماهيتی نه ايدوكنه كشف وعيانه قصد ايلمك
آداب عبوديته لايق ومناسب دكلدر بيوروب حقيقت روحده

تكلمدنه

تكلمدنه ابا وتأدب بيوردیلر واكثر محققينه رحمهم الله تعالى آيه كريمه
مشار اليها يی تعريف روح محل بيوروب معنای منيف نص مشار اليه
شريف الله الروح من عالم الامر والبقاء يعنی روح عالم امر
وبقادندر عالم خلق وفنادن دكلدر ديمك اولور ديدی وصدر
الدين القونوی قدس سره حضرتلرينك فاتحه شريفه تفسيرنده مستفاد
ومستبان اولور كه عالم مخلوقاته كرك روح حيوانی وكرك جسم عالم
كونده وعينه وحدوثندر وعالم امر عالم علم الهی ووجوبدر وعالم كونده
وخلق عالم امره تابع وعالم امر عالم خلقك اصلی ومبدئی اولمغله
قل الروح من امر ربی بيورلمشدر ونجم الدين قدس سره المبين دركه
الله تعالى عوالم كثيره خلق ايلدی وبعضيه روايتده اون سكز بيك
عالم خلق ايلديوب عوالم مذكوره يی ايكی عالمده كه عالم خلق وعالم امردر
حصر ايلدی كما قال الله تعالى الا له الخلق والامر وعند مادهٔ خلق ايجاد
اولنوب حواس خمس ظاهره ايله محسوس ولانه اقوال وعناصر ومركباتدن
عالم خلق ايله تعبير اولندی وبلاواسطه شیء من لا شیء ابقا ايجوبدن خلقه
وايجاد اولنوب حواس باطنه ايله كه عقل وقلب وسر وروح وخفی ايله

مدرك اولنان ارواح ولوح وكرسی وجنت ونار كبیلرندن عالم امر ایله
تعبیر اولنان عالم ثانی مجردكه امر كن ایله ایجاد اولنان ابداعیات
اولمغله الا عالم امر وعالم تسمیه اولنمشدر وعالم اول بالوسائط
خلق اولنان مكوناتدر اولمغله الا عالم خلق وعالم فنا تسمیه اولنمشدر
بو [illegible] قل الروح من امر ربی قال مفسر خلقتك من قبل ولم تك
شیئا موجبنی روح من غیر سبق مادة وبلا واسطه شئ كن امریله
خلق وایجاد اولنان عالم امر بقادندر عالم خلق فنا دكلدر دیمك
اولور زیرا روح حادث ایسه من غیر واسطه بقا ایجوبن خلود متحقق
عالم بقادن اولدی وانواع تنزیلده قل الروح من امر ربی من الابداعیة
الكائنة بامركن من غیر مادة وتولد من اصل كاعضاء جسده دیو
تفسیر اولنمشدر یعنی روح من غیر مادة وبر اصلدن تولد ایتمكسزین
كن امر ربانیسیله كائنة ابداعیاتندر اعضاء جسد انسانده مشاهد
متولد اولدیغندن دكلدر بو تفسیر دخی معنای سابقی تصریحدر روح لفظی
قرآن كریمده سكز وجه اوزره ورود ایلمشدر وجه اول رحمت معناسنه
قال الله تعالی وایدهم بروح منه ای رحمة وجه ثانی یوم قیامتده جمیع خلقه

احاطه سنده

احاطه سنده اولان ملك معظم معناسنه قال الله تعالی یوم یقوم الروح
والملائكة صفا وبو آیه كریمه نك تفسیرنده ابن عباس رضی الله تعالی
عنهمادن روایتده ولذلك هو ملك فی السماء السابعة وجهه علی
صورة الملائكة كما فی لسان العرب یعنی بو آیه كریمه ده مذكور روح
سماء سابعه ده بر ملكدر یوزی انسان صورتنده وجسدی ملائكه
صورتنده در وفی تفسیره رضی الله عنه هو خلق لا یعلم عظمته الا الله
وقال هو خلق من الملائكة لهم ارجل وایدی مثل بنی آدم وجه ثالث
جبریل علیه السلام معناسنه قال الله تعالی نزل به الروح الامین وایدناه
بروح القدس تنزل الملائكة والروح فیها وجه رابع وحی الهی
معناسنه قال الله تعالی یلقی الروح من امره علی من یشاء من عباده
وجه خامس قرآن معناسنه قال الله تعالی وكذلك اوحینا الیك روحا
من امرنا وتنزل الملائكة بالروح من امره بو آیه كریمه تفسیرنده
ابن عباس رضی الله عنهمادن هذا كله معناه الوحی سمی روحا لانه
حیوة من موت الكفر فصار بحیاته للناس كالروح الذی یحیی به جسد
الانسان كما فی لسان العرب وجه سادس عیسی علیه السلام معناسنه قال الله تعالی

ونفخنا فيه من روحنا القاها الى مريم وروح منه وجه سابعى
آدم عليه السلامك فصل حوا ايله اختصاصى بابنده ونفخت فيه من روحى
وجه ثامنده لطيفهٔ ربانيه مقدسه ذاتى المتعال ويسئلونك عن الروح
واما بحسب الاقسام روح دورت نوع ايله متنوعدر روح حيوانى وروح
طبيعى وروح نفسانى وروح انسانى ديمكدر روح حيوانينك
مركزى قلبدر جميع اعضايه علم تشريحده شرايين تعبير اولنان عروقه
واسطه‌سيله واصل اولور ثمره‌سى حيات ورايحه‌در وذكر اولنان روح
انسانينك هيكل محسوس انسانه تعلقندن مقدم صافيدر قول
اولور وكتب فن تشريحده تصريح وتحقيقه ولدى التشريح كشف ومعاينه
ده تحقيق اولنديغى وجه اوزره كيفيت تولدى شويله تقرير اولنوركه
بدن انسانده موجود اعضاى رئيسه‌نك اشرفى اولان قلب
صنوبرى الهيئه ومخروطى الشكل بر عضو شريفدركه مخروطى طرفى صدرك
اسفلنده جانب يسارنه مائل وقاعده طرفى صدرك وسطنه متصل
وملاصق اولوب وقلبده بعضا دم خالص وبعضا بخار لطيفكه
روح حيوانيله مملو تجاويف ثلثه موجوددركه برى تجويف ايمن وبرى

تجويف

تجويف ايسر وبرى تجويف اوسط وتجويف ايمن صدرك جانب
يميننه مائل اولوب دم خالص ايله ومقدار قليل بخار لطيف ايله مملودر
وتجويف ايسر صدرك جانب يسارنه مائل اولوب روح حيوانى
تعبير اولنان بخار لطيف ايله ومقدار قليل دم خالص ايله مملودر
وتجويف اوسط تجويف ايمن ايله تجويف ايسر اراسنده متوسط
وكبد طرفندن جالب اولنوب تجويف ايمنده مخزون اولان دم
خالص ايله قلبى تغذيه وتوليد روح حيوانى ايچون دم خالصى تجويف
ايسره ايصال ايدر وبخار لطيفك معدنى ومنبعى اولان تجويف
ايسردن نابت شرايين دنيلان مجوف وطولانى عروقه كبد ودماغ
وساير اعضايه منتهى اولوب تجويف ايسردن روح حيوانى عروق
مذكوره‌ده جولان ايدوب حس وحركت متهيئ ومستعد اولان اعضايه
واصل اولدقده نفس ناطقه اول بخار لطيف واسطه‌سيله اعضاى
انسانه سرايت ايدرك حس وحركت اعمالنى اعضاده اجرا وهر
عضوه مناسب وسزاوار اولان كمالنى باذن الله تعالى اعطا ايدر
وحياته جيده امر مغيب مستور اولمغله حس وحركت وعلم اراده

کبی آثار ایله بیلنور و اعضاده قوانک حس و حرکته و سائر اعماله استعدادی
بخار لطیف مذکور واسطه‌سیله تحقق ایدیکنه مبنی اول بخار لطیفه روح
حیوانی تسمیه اولنمشدر و روح طبیعینک مرکزی دمدر اطراف بدنه و کافهٔ
اعضایه اورده تعبیر اولنان عروق کبار واسطه‌سیله واصل و منتشر
اولور و فائده و ثمره‌سی قوت و قدرتدر و روح نفسانینک مرکزی
اعصاب دماغدر که اندن قدمه قدر جمیع اعضایه اعصاب واسطه‌سیله
واصل و منتشر اولور و فائده و ثمره‌سی حس و حرکتدر و روح انسانی
حکما اکا نفس ناطقه درلر جوهر مجرد متعلق بالبدن تعلق التدبیر
والتصرف دیو تعریف ایدیلر و عند المتکلمین رحمهم الله تعالی
روح انسانی بر جسم لطیف نورانی شفافدر که بالذات زنده و قائم
بذاته در بقا و قوامنده بدنه محتاج دکلدر و بدنده صورتی و مظهری
کمالاتی اولمغله بدنه تدبیر و تصرف ایله متعلقدر و روح حیوانی واسطه‌سیله
ساری اولور کما مر [illegible] ابی البقاده [illegible] بودر که
نطفه‌نک قبول روحه استعدادی وقتنده روح بشری حادث اولور دیکم
مرآتده صورتک مقابلی حدوثی مرآتک صقاله‌سی حدوثی وقتنده اولور

وهو

وهو قدر صاحب صورتک صقاله‌سی مرآتک وجودنده سابق ایسه
دیدیکی قولنده روحدن مراد روح حیوانیدر روح انسانی دکلدر
و فاضل مشار الیهک تمثیلنه دقت اولنورسه تقریر [illegible] لازم
اولور و نفس ناطقه و روحک تجردنه ذاهب اولان حکمادن بر فرقه
بعد الموت نفوس ناطقه‌نک بقاسنه قائل اولدیلر و انلر حکمانک
محققلریدر و فرقهٔ ثانیه بعد الموت روحک فناسنه قائل اولدیلر و انلر
اطبا و طبایعیوندن بر شرذمهٔ قلیلهٔ علیلدر و محققیندن هیچ برینک
بو قوله رضاسی اولمدی و فرقهٔ ثالثه نفوس فاضله‌نک بقاسنه و نفوس
ناقصه‌نک فناسنه قائل اولدیلر و بونلرده اوچ فرقه متفرق اولدیلر
بر فرقه نفوس ناطقه جزئیاته بتاتا عالم در دیدیلر و فرقهٔ ثانیه نفوس
ناطقه جزئیاتی بیلمز الا آلات جسمانیه واسطه‌سیله بیلور موت ایله
آلات زائل اولدقده نفوس ناطقه سماویاتده بر جرمه تعلق ایدرده
انکله جزئیاتی ادراک ایدر دیدیلر و فرقهٔ ثالثه تناسخه قائل اولوب
نفوس فاضله ابدان کریمه‌یه و نفوس خسیسه ابدان خسیسه‌یه تعلق ایدر
دیدیلر و بونلردن بعضیلری بدندن [illegible] انسانه و بعضیلری

بوندن انسان نزدنده عالم ربانیه و تعبیرلری عالم فنایه و معاده انتقال
ایدر دیدی اشبو مذهبلرك جمله‌سی باطله و جمله صحیحه‌ده عاطلا اولدینی
و حقده روح انسانی حادث باقی اولوب فناء بدن ایله فانی اولمدیغنه
دلیل فناء البدن یا متلذذ و یا متألم اولمسنه قائل اولانلر اهل شرع
و متکلمین کثرهم الله و نصرهم بونلرده اوله‌ی عقلا و شرعا براهینه
ساطعه ایله ثابتدر و ادله قاطعه ساطعه ایدر کالشمس فی وسط
النهار ظاهر و آشکار اولمشدر و اما بحسب الحقیقة بنی روحك
حقیقتنده بحث ایدنلر دخی الرسنه دلیل قطعی اتیان ایده مدیلر زیرا
روحك بسیطلری تجرید اولنمز بناء علی ذلك روح کنه و حقیقتیله بلنمز
و اما من عرف نفسه فقد عرف ربه حدیث شریفنده عرفاندن مراد
عرفان نفس تعلیقه مستحیلی مستحیل تعلیقه قبیلندندر البته هرکس بیلورکه
صفات نفس صفات ربك ضدی اوزره در زیرا نفسك صفتی
حدوث و عجز و فقر و ذلتدر و ربك صفاتی قدم و قدرت و غنا و عزتدر
یعنی بر کیمسه که کندینك حدوث و عجز و فقر و ذلته عارف اوله ربینك
قدم قدرت و غنا و عزته ایله متصف اولدیغنه عارف اولور و کندینك

عبودیه

عبودیته و مخلوقیته عارف اوله ربینك ربوبیته و خالقیته
عارف اولور حاصلی نفسی صفات نقصانیه ایله بیلن ربینی
صفات کمال ایله بیلور دیمکدر یوخسه نفسی کنه و حقیقتیله بیلن
ربینی کنه و حقیقتیله بیلور دیمك دکلدر و بعض محققین رحمهم الله
تعالی دیرکه روحك حقیقتی بر لطیفه ربانیه و غامض عالم علویدن بر عنصر
شریفدرکه مدد الهی ایله عالم سفلیه متصل در حیات حیوانیه
و نفاوت حالاته حسبیله حیوانات قسمنه متعلق اولور و انسانده انعکاسی
صورتده و معنا و صفتده اکمل جنس حیوانده و اعلی اکا متصل اولدیغنده
روح افضل ارواح اولور اول لطیفه‌نك حقیقتنه وقوف ادراك عقلك
ماوراسنده در عوارض ممیزه سیله ادراك هدایتده در انتهی
و عوارض ممیزه سیله تمیز شو وجه ایله اولور بیلورکه روح بر شیدرکه مفارقتیله
انسان موته لاحق اولور بدنه ملازمتیله انسانده باقی اولور و اکر
نور روح اولمسه انسان نزدنده ظهور ایدن افعال متنوعه و آثار مختلفه
ظهور ایتمز ایدی زیرا انسانده روحیله ذاته مع الصفه کیبور نکته افعال
الهیه ذاتك صفاتیه ایله اجتماعنه اقتضا اولنیدن مثلا افعال الهیه

روح انسانیله روح حیوانینك اجتماعنه تفرع ایدر وصفات الهیه
اشبو مظاهر وافعال وآثارك ظهورنده مقدم غیب ذاته احدیت
باطننده كامن اولدیغی شكلو روح حیوانی بدن انسانه تعلقندن مقدم
باطنده روح انسانیده بالقوه موجوددر و مرتبهٔ روحیه مرتبهٔ احدیتك
ظلی و مرتبهٔ قلبیه مرتبهٔ واحدیتك ظلی اولدیغی تقریر مذكوردن ظاهر
اولور و دخی بوندن صكره معلوم اوله كه روح انسانی قرآن كریمده
وحدیث شریفده اسامی كثیره ایله وارد اولمشدركه سر و خفی
و روح و قلب و كلمه و روع و فؤاد و صدر و عقل و نفس
و اماره و لوامه و مطمئنه اسملریله ذكر اولنمشدر قال الله تعالی انه
یعلم السر واخفی وقل الروح من امر ربی وان فی ذلك لذكری لمن كان
له قلب او القی السمع وهو شهید وكلمة منه القاها ما كذب الفؤاد ما رأی
الم نشرح لك صدرك ونفس وما سویها وفی الحدیث الصحیح ان روح
القدس نفث فی روعی وان نفسا لن تموت حتی تستكمل رزقها اول
ما خلق الله العقل وقال الله تعالی ان النفس لامارة بالسوء ولا اقسم
بالنفس اللوامة ویا ایتها النفس المطمئنة بیلی مری روح انسانی

الجوهره

برجوهرهٔ نورانیه ولطیفهٔ ربانیه ایكن اسماء مذكوره ایله تسمیه سنك
وجهلری بودركه روح ربیسنك مناسباته مائل وانواریله فقط ارباب
قلوب ادراك اولنمغه قابل اولدیغی و مرتبهٔ مشاهده اولدیغی اعتباریله
سر وكنه وحقیقتی سراپردهٔ اخفاده اولدیغی اعتباریله خفی
و بدنك حیات حسیه سنك مصدری و حیوة حسیه نك قوای نفسیه
اوزرینه فیضاننك منبعی اولدیغی و مرتبهٔ تجلی اولدیغی اعتباریله
روح و حقه ولی و تابع اولوب حقدن استفاضهٔ انوار ایلدیكی
وجهیله نفس حیوانیه یه ولی و تابع اولوب حقدن استفاضه
ایلدیكی انواری نفس حیوانیه اوزرینه افاضه ایلدیكی وجه جهتده
منقلب اولدیغی و مرتبهٔ مراقبه و محبه اولدیغی اعتباریله قلب و نفس
انسانیده كلمه ظهوری مثلو نفس رحمانیده ظهوری اعتباریله كلمه
و مبدعی تأثیری ایله متأثر اولدیغی اعتباریله فؤاد و بدنك
انوارینك مصدری اولوب و بدنه تصدری و نور سلام ایله انشراحی
اعتباریله صدر و مبدعی قهرندن خوف و فزع اوزره اولدیغی
اعتباریله روع و كذی ذاتی و ذاته موهوبی و نفسه خصی ایله تقیدی

ولدی الموته مقبوضه اولاندر روح انسانیدر ارواح باقیه ایله
قواسیدر وبصائرده کل نفس ذائقة الموت آیه کریمه سنده موتدن
مراد زوال القوة الحیوانیة ومفارقة الروح البدن بیوردیغی
تقریرده شاهد عادلدر وملك الموتك مقبوض اولان روح زوال
ولدنه والمدنه جنبیر برشئ اولمجقدر امدی بخار لطیف مذکوری
ملك الموته قبضه ایدر دیمك عینه سهو اولور واگر جسم لطیفدن
مرادی متکلمینه مذهبی اوزره روح انسانی ایسه انی ملك الموت قبضه
ایدر کلامی بجا اولور لکنه جوهر پاکدن شول نفس مجرده درکه انك
کلامنده ایکی وجهله بحث اولنور اولا کلام مذکور انما خلقتم للابد
ولکنکم تنقلبون من دار الی دار حدیث شریفی موجبنجه ایچوندرکه مخلوق
اولوب دار دنیادن دار آخرته انتقال ایدن روحدر هر شخصده
ایکی اولمسی فائده ایدر بوکا ایسه هیچ برکمسه قائل اولمدی ومحالدر
زیرا بر بدنده ایکی مدبر وبر اقلیمده ایکی پادشاهك وجودی خراب
بدن وفساد اقلیم موجب اولدیغندن عقلا وشرعا محال وباطلدر
زیرا هرکیمسه کندی ذاتی واحد بولور اثنینه بولماز وماجعل الله لرجل

من قلبیه

من قلبین فی جوفه آیه کریمه سی قلبك وروح انسانینك عدم تعددلرینه
حجت قاطعه در وثانیا متکلمینه وصوفیه دن محققینه رحمهم الله تعالی
روحلك تجردینه قائللردر وتجردینه قائل اولانلر فلاسفه نك دلیللرینی
فساد وبطلانی تقاریر سابقه دن ظاهر واشکار اولمشدر فتذکر نعم
الله یتوفی الانفس حین موتها الآیة تفسیرنده بعض مفسرین عظام
رحمهم الله تعالی انسانده ایکی نفس واردر بری نفس حیاتکه موتده
بدندن مفارقت ایدن روحدر وایکنجی نفس تمییزدرکه حالت نومده
مفارقت ایدر ونفس حیات حالت نومده باقیدر دیدی امدی
معلوم اولدیکه معده دن دماغه صعود ایدن ابخره نك رطوبتندن
ناشی اعصاب دماغ عارضه اولان استرخا سببیله حالت نومده
روح حیوانیه ضعف طاری اولور وروح انسانینك قوای ظاهره ده
تصرفی منقطع اولور وقوای ظاهره وظائفنده اشتغالدن قالور
پس حالت نومده مفارقت ایدن قوای ظاهره نك احساسندن
عبارت اولور زیرا نفس تمییز وتعقلك عند النوم مفارقتندن مراد
حقیقة مفارقت دکلدر بلکه ظاهر بدنده تصرفنك انقطاعیدر

یعنی آیهٔ کریمهٔ مشارٌالیهاده بدن انسانده بر روح و بر نفس مجرده
اولوب روحنی ملك الموت قبض و نفسنی جناب خدا اخذ ایلمه‌سنه
دلالت و اشارت اولمطریقی تنبیه ایلدی یعنی فاضل مشارٌالیهك رساله‌سنده
کلام مذکور یا سهوه مبنیدر و یا ترکیب متغیردر و ابن عباس رضی الله
عنهمادن روایت اولنان حدیث شریفکه وان فی ابن آدم نفسا
وروحا بینهما مثل شعاع الشمس فالنفس التی بها العقل والتمییز
والروح التی بها النفس والحیوة فیتوفیان عند الموت وتتوفی النفس
وحدها عند النوم اشبو تفسیر شریفه حق دلالت ایدر که عند النوم
مفارقته ایدن مبدأ تعقل و تمییز اولان نفسك ظاهر بدنده
تصرفنك انقطاعیدر **سؤال** آیهٔ کریمهٔ مشارٌالیهاده توفینك
لفظهٔ جلاله‌یه اسنادندن ظاهر اولان لدی الموت متوفاه
اولان نفس مقبوضهٔ جناب خدا اولمسیدر بو صورتده ملك
الموتك مقبوضی نه شیء اولور **جواب** قابض حقیقی جناب باری
تعالیدر محیی و ممیت ذو الجلال والاکرامدر و قبض ملك الموته
اسناد اولنان محللرده فعلك مؤکل مأموره اسنادی قبیلندندر که

نبوتدن

بیاننده مستغنیدر محصل کلام بدن انسانده حاکی عالم و مدرك و مکلف
و مخاطب و مثاب و معاقب اولان جوهر بسیط نورانی واحددر ربانی
ارواحك قواسندندر والله الموفق والمرشد واوضحی جسم کثیف ایله
جوهر بسیط لطیف میاننده رابط و جوهر لطیف مذکور ارواح
ثلثه که روح حیوانی و روح طبیعی و روح نفسانیدر حلقریله بدن
انسانده حاصل اولان استعداددر و بو استعداد ارواح ثلثهٔ
مذکوره‌نك تعانقلرندن بدن انسانده حاصل و مودع بر امر ربانی
غیر مکیفدر و بعضه کتب کلام و حکمتده روح غیر مکیف تعبیر
اولنان روحدن مراد بو استعداد ایدوکنه جلال الدین الدوانی
قدس سره السبحانی روح رساله‌سنده اشارت ایلمشدر زیادة ایضاح
بو امر ربانی روح انسانی اولان جوهر لطیفك روح حیوانی
اولان بخار لطیف ایله و بخار لطیفك روح طبیعینك مرکزی
اولان دم خالص ایله و دم خالصك روح نفسانینك مرکزی اولان
اعصاب و لحم ایله و لحمك غضروف ایله و غضروفك عظم ایله
مناسباتنه آرای هیئت مجتمعه‌سنده حاصل اولان استعداددر

دیوا استعداد وساطتیله روح انسانی قوای واعضای انسانه سرایت
ایدوب روح انسانیدن افعال واثار صدوریته آلت اولمغله اعضا
وقوای انسانیه لیاقتنه کامله فطرة اولهجق بروجه بالایه سابقه حواس
ظاهره وقوای باطنه واسطه سیله روح انسانیدن آثار وافعال على
جری العادة صادره اولور حتی بو مطلب عالی قدرلوه اقوامورله اولنه
زیاده ایضاح وتصدیقه محلیده طریقیه ایله افاده یه ابتدار
اولنمشدر ولله در القائل ؛ نه قدر اولسه رکنی عالم ؛ بونلرن
نور حقیقتیه روحی ؛ هرنه دکلو صحیح ایسه تنی ؛ فی الحقیقه
اولمدر مجروحی **سؤال** روحک مبدأ خلقتنده جمله صفات
فاضله دن خالی اولمغله اکتسب کمالاتده روحک بدنه اولان
الاسه وقوای واسطه سیله کندوی حصله ؛ ولان احساساته حسنجه
لذائذ عقلیه وحسیه یه واصل ونائل اولدیغی دلالتیله لذته والمی
حس وادراک ایلمسی بدنه والاته متوقف اولمغیه بدندن
مفارقتده لذته والمدن بی حظ اولمسی لازم کلمکله روحک بدنه
بعد مفارقته البدن ادراک معقولاته وادراک لذته والم

اثباتی

اثباتی نفسی لاوره مواخذه وواقع مطابقه اولماز **جواب**
دیباچه رساله ده اشارت اولندیغی اوزره بوسؤال اول مجلس عالی
ومحفل مفاخر مصالح مسکرالریده القا متأخرینه طرفندن ایراد
اولنمغله بعونه تعالی باکمیه اجوبه سردیله روحک بعد مفارقة
البدن معقولاته ولذته والمی ادراک اولدیغی اثباتنه قلنمشدر
وجه اوزره اجوبه وادله بو محلده تحریر اولنور **اولا** روحک
الاسه بدنیه وقوای ظاهره وباطنه ایله حسی وادراک ایلدیکی
محسوساته جزئیه در ومحسوساته جزئیه نک احوال واعراضه جزئیه لردر
اما احوال کلیه واعراضه شاملیه یی روحک ادراک ایلمسی قوای
ظاهره وباطنه واسطه سیله دکلدر مثلا افراد انساندن بر شخص معین
وسائر اول شخصده موجود اولان احوال جزئیه سنی مشاهده
وتخیل الاسه وقوای بدنیه واسطه سیله حاصل اولور لکن اول شخصه
وسائر اشخاص انسانیه یه شامل مطلق انسانک حقیقتی وطبیعه انسانه
مخصوص اولان احوال واعراضه کلیه یی وسائر اجسام وارواحک
حقائقنه واحوال شاملهلرینی نفسی لاوره ادراک ایلدیکی حقیقتی اوزره

کشف واعیانه ایلمامک آلات بدنیه وقوای ظاهره وباطنه دن
هیچ بر قوه ایله ادراک اولنمیوب روحک کندی ذاتیله ادراک
اولنمغله روحک ادراکاتی آلات بدنیه وقوای ظاهره وباطنه یه
حصرایله بطلانی ظاهر ومتبین اولوب روحک لدنه علوم تعلقنی
اولمسی آلات بدنیه وقوای ظاهره وباطنه یه متوقف اولمدیغی
ثابت اولور وثانیاً اگر نفس ناطقه نک تعقلی آلات جسمانیه ایله
اولسه ایدی بدنه ضعف گلدکده نفس ناطقه یه دخی کلال گلمک ایدی
حال بو درکه کلال گلمز زیرا بدنده قرق سنه دن صکره نقصان
شروع ایدر مع هذا قوۀ عاقله که نفس ناطقه در کماله شروع ایدر
الا زمنه شیخوختنده اواخرنده بعضیسنه انحطاط عارض اولان فرقه
وعته قوۀ عاقله یه ضعف کلدیکندن دکل بلکه بدنک ترکیبی اخلاله
مشرف اولمغله نفس ناطقه بدنک تدبیرینه اشتغال واستغراق
ایدر وتعقلاتنه اول استغراق مانع اولور معقولاتنده نسیان
عارض اولور بلکه نفس ناطقه بدندن مفارقت ایتدکده تعقلاتنه
قوت گلور زیرا نفس ناطقه یه خاصه اولان ظهورندن مانع اولان

کدوراته

کدورات بدنیه ایدی انلردن مفارقت ایدنجه کالآینه پاس زداده
اولوب لدنه عقلیه حاصل اولور ونفس ناطقه نک ادراک عقلیسی
ادراک حسیسندن اشرف واقوادر زیرا تعقلات متعلقی ذات باری
تعالی وصفاتی وحقائق اشیادر وادراک عقلی کنه واصل ایدر
زیرا عقل بر شیئک ماهیتنی واجزاسنی واعراضنی تمییز ایدر جنسی ایله
فصلی وجنس الجنسی وجنس الفصلی وفصل الجنسی وفصل الفصلی
وخارجی لازمی ومفارقی ولازم بوسطه وبغیر وسطه تمییز ایدر
واما ادراک حسی انجق کیفیاته ومحسوساتک ظاهرینه واصلدر
زیرا قوۀ باصره الوانه واضوایه وقوۀ ذائقه طعومه وقوۀ شامه
روایحه وقوۀ سامعه اصواته وقوۀ لامسه حرارت وبرودته واصلدر
وحواس باطنه دخی بو قیاس اوزره در بونلرک کنهنه وصلنه یوقدر
وثالثاً روح انسانیه دنیویه بدنه تعلقنده کمالات حسیه وعقلیه یه
توصل ایله ذات باری تعالی وصفاته وافعال ربانیه یه متعلق
اعتقاد صحیح واخلاق فاضله واعمال صالحه ایله تحلی واخلاق
ردیه واعمال نامرضیه دن تخلی ایله کوشش حسیاته ومجاهده ده

خاطره اولمشی حالده بدندن مفارقتندن ایلدکده عالم بالایه وصول
اولنور؛ خصال حمیده واعمال مرضیه ایله اتصاف حسبیله کندویه حلاوت
تام زوق ممنوح مالا کلام مزداد و متواصل اولورکه اعددت لعبادی
الصالحین ما لا عین رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر
حدیث قدسی مفادی الطاف اعدادی اول زمره انواع لذاتنه نامتناهی
واحمیة الحبور ابدیتیه حصولی اولدیغی و یا خود نفس ناطقه
ذات باری و صفات و افعال ربانیه یی جاهل اولوب اباطیل زائفه
واعتقادات باطله یی معتقد اولسه بدندن مفارقتده نقصان
ادراکی تحمل معارف حقیقیه اشتیاقده ابدی وحصولندن
مأیوس اولمغله خائبة و مخلّدة الم و کدر عظیمه دچار اولدیغی
حکما و متکلمین رحمهم الله تعالی تحقیق و تصریح ایدر مسئله در
نفس ناطقه بدنده ایکن تجرد و حلیه صحت ایله عاطل اولدیغی
ویوم بو بدندن مفارقتده ادراکی و تلذذی و یا تألمی اولدیغی
براهین قاطعه و حجج ساطعه مذکوره ده بالوجوه مثبته و ظاهر
اولدی و بو مطلب عالی ادله عقلیه ایله اثبات اولنمغله

ملتزم

ملتزم و مرغوب اولمغله مطلب مذکور استدلالات عقلیه ایله جلوه گر
منصه ثبوت ووضوح اولمغله ایشبو کتابده کلمات اجاده رحیمه
ارکانده مؤسسه رشحات امطار فیض آثار دلائل قرآنیه ایله سرسبز
و مخضر و ریاحین ایقانده فرع انتقانه موقنینه نفحات نسیم عنبر شمیم
براهین احادیث نبویه ایله تازه و تر اولمق بابنده براهین قاطعه
قرآنیه دن و ادله ساطعه احادیث مصطفویه دن دخی سند سدید
منیر و دلیل جلیل مستنیر ساطع الانوار تحریر و درج و تقریر قلندی
قال الله تعالی ولا تقولوا لمن یقتل فی سبیل الله اموات بل احیاء
ولکن لا تشعرون یعنی فی سبیل الله که احیای دین و اعلای کلمة الله
قتل اولنانلره ذوات کرام حقنده اموات دیمکوز بلکه انلر احیادر
لکن سز انلرک کیفیت حیاتلرینی بیلمزسز زیرا انلرک حیاتلری هر
حیوانات بدنده حسی اولدیغی شیله دکلدر بلکه بر امردر که دخی ربانیله
بیلنور ایشبو آیه کریمه بدرده قتل اولنانلره شهداء حقنده نازله
اولمشدر که انلر اوله دره نقص ذوات کراملر ایدیلر آلتیسی
مهاجرینلردن السبی مولی رسول الله صلی الله علیه وسلم وصفوانه

وهب وعمیر ابن ابی وقاص ومهجع بن صالح مولی عمر بن الخطاب وعمیر
بن الحارث وذو الشمالین بن عبد عمرو رضی الله تعالی عنهم وسکزی انصاردن
عمیر ابن حمام ومبشر بن عبد المنذر ومعوذ ابن الحارث ویزید بن الحارث
وسعد الاوسی وعوف بن الحارث ورافع بن المعلی وحارثة الخزرجی
رضی الله تعالی عنهم ایدی اول وقتده ناسی دیدیلر که مشار الیهم اولدیلر
دنیانك نعم ولذاتی انلردن زائل اولدی وحق تعالی انلره اموات
دیلمکدن منع ایلدی زیرا انلر عند الله احیادرلر **سؤال** کلام
جمیع ارواحك حیاتی بحثنده در بو آیه کریمه دن فهم اولنان شهیدانك
ارواحلری حیاتیدر **جواب** بیضاوی بیضه الله وجهه بو آیه کریمه نك
تفسیرنده وفیها دلالة علی ان الارواح جواهر قائمة بانفسها
مغایرة لما یحس به من البدن تبقی بعد الموت دراکة وعلیه جمهور
الصحابة والتابعین رضی الله عنهم اجمعین وعلی هذا فی تخصیص
الشهداء لاختصاصهم بالقرب من الله تعالی ومزید البهجة والکرامة
بیوروب ارواحك بذاتها قائم جواهر وبعد الموت باقیه ودراکه
اولدیغی وشهیدانك قرب حقیله اختصاصلری وزیاده کرامتلرینه

بناء تخصیص بالذکر بیوردیغنی تصریح بیورمشدر وبعضه علماء رحمهم الله
تعالی شهیدانك حیاتلرندن مراد حیات بدنیه در الله ذو الجلال
شهیدلری قبورلرنده احیا ایدرده متنعم اولورلر دیدی **سؤال** بعضی
شهیدانك بدنی اعدا الندن تمزیق اولنوب هر عضوی بر طرفده
قالور بو صورتده نه وجهله حیات بدنیه مراد اولنور **جواب** عند
المحققین رحمهم الله تعالی علم وحیاتده بنیه شرط دکلدر اجزاء
بدندن هر قنقی جزءده اولورسه اولسون علم وحیات خلق اولنوب
متنعم اولمسی جائزدر ومعتزله دیدیلر که تلذذ وتنعم حاصل اولمق
اجزاء حیات خلق اولنورده متنعم اولور وتفسیر کشافده وقالوا
یجوز ان یجمع الله من اجزاء الشهید جملة فیحییها ویوصل الیها
الثواب والنعیم وان کان فی حجم الذرة حاصلی افعال واثار اولا
وبالذات فاعل مختار جل وعلا یه مستند اولمغله شهیدلك اجزاء
متفرقه سنی جمع واحیا ایلیوب اکا ثواب ونعمی ایصال ایلمسی جائزدر
وقال الله تعالی ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا بل احیاء
عند ربهم یرزقون فرحین بما اتاهم الله من فضله یعنی الله تعالی انلاری

دینینی و کلمه سنی اعلا سبیلنده قتل اولنانلری سز اموات ظن ایتمکوز
بلکه انلر ربلری عندنده احیاء و مقربوندرلر جنتده رزقلنورلر
مسرور و شاد اولورلر حالده اکا که حق تعالی فضلندن انلره شرف
شهادت و حیات ابدیه یه فوز و نعیم جنتده تنعم و کرامت قرب ویردی
و تفسیر مدارکده یرزقون مثل ما یرزق سائر الاحیاء یأکلون و یشربون
بیورمشدر و تفسیر بیضاویده والایة تدل علی ان الانسان غیر الهیکل
المحسوس بل هو جوهر مدرک بذاته لا یفنی بخراب البدن و لا یتوقف
علیه ادراکه و تألمه و التذاذه و یؤید ذلک قوله تعالی فی آل فرعون
النار یعرضون علیها غدوا و عشیا یعنی اشبو آیه کریمه دلالت ایدرکه
انسان اشبو هیکل محسوس دکلدر بلکه جوهر مدرک بالذاتدر اولبدن
بدنک خرابیله فانی اولماز و انک ادراک و تألم و التذاذی بدنه
متوقف اولماز حق تعالی نک آل فرعونه حقنده النار یعرضون علیها
قول شریفی اول معنایه تأیید ایدر دیو تأیید مدعی ایلمشدر و حافظ
ابو نعیم رحمه الله تعالی عمر بن عبد العزیز علیه رحمة العزیز دن تخریج بیوردرکه
ان النبی صلی الله علیه و سلم قال انما خلقتم للابد و لکنکم تنقلون من دار

الی دار و امام بخاری علیه رحمة الباری تخریج بیوردیلرکه ان النبی صلی
الله علیه و سلم مر علی قلیب بدر فخاطب اموات الکفار بقوله صلی الله
علیه و سلم انی وجدت ما وعدنی ربی حقا فهل وجدتم ما وعدکم
ربکم حقا فقیل للنبی صلی الله علیه و سلم اتخاطب عظاما هو میة فقال
صلی الله علیه و سلم و الذی بعثنی بالحق نبیا انهم لاسمع لما اقول منکم
و بیضاوی بیضه الله وجهه و غیره من المحدثین رحمهم الله تعالی
حسن بصری رحمه الله دن روایت ایلدیلرکه ان الشهداء احیاء عند الله
تعرض ارزاقهم علی ارواحهم فیصل الیهم الروح یعنی تحقیقا شهداء
عند الله احیادر روحلرینه رزقلری عرض اولنور اندن انلره راحت
و فرح و اصل اولور تکیم آل فرعونک روحلرینه نار عرض اولنور
اندن انلره وجع و ترح و اصل اولور ایمدی اشبو آیات بینات
و احادیث نبویاتک دلالت صریحه لری ایله دخی روحک فنا بولمیوب
فانی اولمیوب و بعد الموت متلذذ و یا متألم اولدیغی کالشمس فی وسط
النهار متبین و آشکار اولدی و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل
جوهرة و دخی پوشیده دکلدرکه روح انسانک مار الذکر جوهری

ظاهره وقوای باطنه سنوده ماعدا منشاء افعالده اوچ قواسی
دخی موجوددر برى قوۀ نطقیه وقوۀ درّاکه در ایکنجی قوۀ شهویه در
واوچنجی قوۀ غضبیه روح حیوانی واسطه‌سیله دفع مضرّه ویاغیره غلبه
وقصدیله قلبده حاصل اولان بر حرکتدر وغضبك مبداء فعلی ومنشئی
قلبدر وغضبك افراط جنبی تهوردرکه انسانده شرعاً وعقلاً اقدامی
جائز اولمیان اموره اقدام وکندوسنی بی نفع تهلکه‌یه القا ومقاومتی
خارج امکانده ودائرۀ قدرتنده خارج اولانه دشمانه مقابله ومقاتله‌یه
سعی واهتمام ایله کندوسنی یا اهلاك ویا اضرار ایلمکدر وجانب تفریطی
جباندرکه شرعاً وقانوناً مباشرتی اقتضا ایدن اموردن اقتحامه
مائل وعقلاً وشرعاً صبر وثباته مستحسنه ومقابله ومقاتله ممدوح
اولانده محلنده جزع وفزع قبیح وانهزام وهروب ایله مخنثلر زمره‌سنه
داخل اولمقدر وغضبك اعتدالی جانبنه حکمت وشجاعت تسمیه اولنور
شرعاً وقانوناً اقدامی اقتضا ایدن اموره اقدام وهمت ایلمکدر وقوۀ
شهویه‌نیه روح حیوانی واسطه‌سیله جلب منفعت ویا طلب لذت قصدیله
قلبده حاصل اولان بر حرکتدر وبو حرکتك مبداء ملاذ مشتهیات

وواسطه

وواسطۀ میل مأکل ومشارب ومساکنه ومناکحدر بونکده منشئی
ومبداء فعلی قلبدر وشهوتك افراطی جانبی شره وفجوردرکه شرعاً
ومروتاً مباشرتی جائز اولمیانده مشتهیاته مباشرتده ودائرۀ شرعی
وعقلیه‌دن تجاوز ایدوب محرماتی ومکروهاتی یکه مسکنده وملبسده ومأکل
ومشربده ومنکحده اسراف ارتکاب وفواحش وقبایحده تمتع وتلذذ
قیلمقدر وتفریطی جنبی خموددرکه شرعاً ومروتاً استیفاسی لازم
اولانده مشتهیاتی ادا واستیفاده تقصیردرکه مثلا بالکلیه ترك
شهوت ایله مباح ایدوب یا اهلاك بدنده ویا انقراض نسل وعقبه مؤدی
اولوب شرع شریفه مخالفت ایتمکدر وشهوتك اعتدالی جانبنه عفت
تسمیه اولنور شرعاً ومروتاً مباشرتی جائز وموافق اولانده مشتهیاته
مباشرت قیلمقدر وقوۀ نطقیه بر قوۀ دراکه‌درکه اشکاله دقائق معانی
ادراك وبری برندن تمییز قیلنور وقوۀ نطقیه‌نك افراطی جنبی جربزه
درکه اشکاله ادراکی ممکن اولمیانده معانی وحقائقك ادراکنی طلب
وحیل وتزویراته ومضاحکات ومسخره لوده امورنه عجایب اختراع ایمکه
قوۀ عاقله‌سنه صرف ایلمکدر وتفریطی جنبی بلادتدرکه شرعاً وعقلاً

دراك وتعلمی لازم اولان امور شرعیه یی تعلم ایلیوب ادراك حقایقه
وتمییز معقولاته اتمکده جهد ایلیوب افعال محموده یی افعال مذمومه دن
وخیری شردن فرقه وتمییز ایتمامکدر وقوه نطقیه نك اعتدالی حکمت
وعالمدرکه معاش ومعاشه متعلق علومی تعلم وخیری شردن وصوابی
خطادن فرقه وتمییز ایلمکدر ودخی بو تفصیلدن معلوم اولدیکه قوای
ثلثه نك کوزل هر ایکی طرفلری افراط وتفریط جانبلریدرکه تهور وجبن
وشره وخمود وجربزه وبلادتدرکه ذکر اولندی بالجمله اخلاقدن ذمیمه وخصال
غیر حمیده نك اصوللریدر اول طائفه خسیسه که رذائل مذکوره دن
نفسنی تخلیه وتطهیر ایتمیوب میل زخارف دنیویه وحب شهواته دنیه
ومتابعت نفس وهوا ومخالفت احکام شرعیه غرا ایتمکله کسب ملکات
ردیه وتحصیل هیئات نامرضیه ایلیوب عقاید حقه دن فارغ وعاطل
وذاته وصفاته کمال وجلال باری تعالی یه وبالجمله مبدأ ومعاده
جاهل اولوب اعتقادات ردیه ایله شعار شرع ومعرفتدن عاری ودرکات
هوا وطبیعتده بلا جاه زندقه واباحته جاری اولدقلری نشئه انسانیه دن
مرادلری دنیاده عیش وعمرده اکل ولبس شهیه ومأکل ومشارب لذیذه

ومناکح

ومناکح مطبوعه ایله سرور وشادمان اولمقدر دیوب ربقه تکالیف
رقبه انقیادلرندن تمحقدن تکبر وابا ونجولاه مجاهداته ذاتی زرخالی
ایدنلره تمسخر واستهزا ایدرلر ارأیت من اتخذ الهه هواه
افانت تکون علیه وکیلا ام تحسب ان اکثرهم یسمعون او یعقلون
ان هم الا کالانعام بل هم اضل سبیلا مفاد منیفنجه اونلر درجه
انسانیتدن ساقط وحیواناتدن وبهائم زمره سنه لاحق اولوب بنیان
سعادتی بالکلیه منهدم ورحمت ربی حساب رحیم وغفاردن محروم
وبلکه بهایم وحیواناتدن دخی واغوندرچونکه اکرچه بهایم وانعام
حق اعتقاد وخیری اکتساب ایتماز لکن باطل اعتقادی وشری
اکتسابه دخی ایتماز لکن باطل اعتقادی وشری اکتساب دخی ایتماز
وبهایم وانعامك جاهللری هیچ کیمسه یه ضرار ایتماز اما جهله نك
جاهللری فتنه ظهورنه وناسی طریق حقدن منع وصده مؤدی اولور
بو وجهله جهله ناسی اضل من الانعام اولدقلری ثابت اولور نعوذ بالله
من شرور انفسنا ومن شر الدنیا ولله در القائل هی الدنیا تقول
بملأ فیها حذار حذار من بطشی وفتکی فلا یغررکم حسن ابتسامی

انسانه کمال دیمک سزاوار و حقیقه اولور و قوای ثلثه دن قوت عاقله
اشرف قوی اولمغله انک فضیلتی اولان علم اشرف فضائل و اساس
هر کمال اولدیغی ثابت و محقق اولور و مطالب اخلاقیه نک تفصیلی
احیاء العلوم و سائر کتب اخلاقده متکفلدر و تقاریر و تحاریر نفیسه ده
مبین اولدیغی اوزره انسانه کشف ایله الهیه مرکبدر لیس کثافته حجب
حجب جسمانیه سندن و لوث میل صفاته بهیمیه ایله مظلم و کثیف ذوات
انانیتده محجوب و شروره مائل و لطافته جانبی کسب فضائل و معارف
و اخلاق محموده ایله اتصافه محب و اعمال صالحه ایله تحلیه قابل
و لطیف اولمغله ابتداء فطرتنده جامع اضداد و ایکی جهته قابلدر
و نص در الشیخ الاکبر قدس سره الازهر ۵ للنفس وجهان لو شغلت
قابلة ۵ مما تقبل من عال و مستقل ۵ و جدال الجوهرية الجوهرية لما
وجهة الى الخلوة لانفك عنه زلل كنحلة طرفاها في مقابلة
فيها منه للسعي ما فيها منه العسل والعقل يشهدها الاولى فكيف ابدا ۵
مقابلو قابلو في القول والعمل امدی انسانده قوت عاقله سیله انواع
خیره مائل و محب و اتصاف شرودن معرض و مجتنب اولدیغی و شرور

دفع اول مضحات والفعل مبكی ۵ داول طائفه شریفه و فرقه ناجیه
منیفه که نشئه دنیویه ده اعتقادات باطله و اعمال نامرضیه و اخلاق
رذیله و عاطله دن ذاتی تخلیه و تحصیل علوم صحیحه و وجود کریم متعال
و صفاتن کمال و جلالنه متعلق تصحیح اعتقادات حقه ایله ذروه
کمالات یقینیه یه واصل و امور معاشی احسن وجوه و اجمل حالات اوزره
[illegible] اولور و نشئه اخرویه ده جوهر ذاتنده اولان علوم صحیحه
ثابته یه ادراك اتمکله اکا حاصل اولان ابتهاج و سرور و مباهات
و حبور [illegible] قلم سریع العبور اولوب فی مقعد صدق عند ملیك
مقتدر مشرفاً به جزیله دارجات عالیه یه نائل و ما لا عین رأت و لا
اذن سمعت و لا خطر علی قلب بشر مراتب رفیعه سنه واصل اولور
و الحاصل تکمیل نفوس بشریه قوه عاقله و قوه شهویه و قوه غضبیه نك
فضائلی اولان علم و شجاعت و عفت ایله و بوادیك فضائلك
بلیغنده دائر وانده مشرع و ائتلاف اجتماعندن حاصل اولان عدالت
ایله که یعنی اشبو دورت خصال حمیده ایله متحلی و اطرافلردن [illegible]
متخلی عالم و شجیع و عفیف و عادل اولان ذاته ملکی السمائه

ارده

ومفاسده جلی وانزاما کی قوای حیوانیه سنوده جبلیسیده مرکوز اولدیه
قوهٔ شهوتیه وقوهٔ غضبیه سنوده نشئه ایجدیکی بیانده سابقده کاشمی
فی ازقامه الرهاجر واضح وظاهر اولمغله انسانه تکمیل نفوس
بشریه ده عمدهٔ کمالات اولان علومدرانك تحصیلنده سعی ومجاهده
ایلیه که والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا وعد ربانی مصداقه
جنابحقه وفیضیه مطلوب جانب هدایته تقرب وطریقه استقامته
تسلیك ایلیه شویله که هرکس قد افلح من زکیها نص جلیلی مفادینجه
اوزره تحصیل علوم ومعارف وتصحیح اعتقادات حقه وکسب
عوارف ایله نفسنی ترکیه وتطهیر وتطییب وذاتنی خلالسه وجراحات
وسفاهته غوائلده تخلیص وارتکاب معاصیده تنفیر وترهیب
ایده جلال وخصال حمیده واعمال جمیله یه سوق وترغیب قیله جه
بر معلم ومؤدب کامله ملازمته ایله علوم حکمیهٔ علمیه وعملیه تحصیلنه
متوقف وحکمت علمیهٔ ناموسیه علوم فقهیهٔ شرعیه یه موقوف ایدوکی
واضحاتدندر زیرا علوم فقهیهٔ شرعیه حکمت علمیه‌یی علی اکمل وجه
واتم تفصیل متکفله در وبالاخره تکمیل نفوس بشریه تحصیل علوم حکمیه

وکسب

وکسب فنون شرعیه یه منوط ومحتاج اولدیغی وجوه مذکوره ایله ثابت
اولور والحاصل کمالات اربعهٔ مذکوره یه وصلت وتکمیل نفوس انسانیه
ایله فوز وسعادت ابدیه ایله حاصل وسعید حقیقی اول نفسدر که اوکی
فضیلت واصل اوله بریسی تحصیل علوم حقه واعتقادات صحیحه در
وبو فضیلت علوم حکمیهٔ علمیهٔ نظریه سببیله مقرر اولور وبریسی دخی
حکمت علمیه وعلوم ناموسیه‌یی تحصیل وانلرك واسطه‌سیله محاسن اعمال
ومکارم اخلاقدن تفاصیلنه عارف ومساوئ اعمال دنیه وقبائح
اخلاق ردیه یه واقف اولوب مقتضای علمیله عامل وهر طرف
علم وعملده کمال اخره موقوف وانکله میسر اولمغله جعفریه هر فرد
معاد ومعاشنه نافع اعتقادات باطله واحوال فاسده‌یی دفع
وذبیه وملتجأ اهم ومکان ودولته الزم اولان علوم موجوده
جوهرهٔ اتیه‌ده تعداد وتعریفاتیه وموضوعاتیه وفوائدینی ذکر وبیانیه
وایضاح ایله اخوانه صفا تکمیل نفوس بشریه‌ده سعی واجتهاده
تشویق ومن یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا مدلولی خلاله
بروفا خیر کثیره اغرا وتشویق اولندی والله المرشد والموفق

جوهره في تعداد العلوم وموضوعاتها وفوائدها ابتدای معلوم
ومقرر اولدیغی ضمیرده مرسوم ومحرر اولدی که علوم مدونه‌یی تقسیم
وتنویعده طرق کثیره ایراد اولنمشدر انجق بعضیسی حیثیاتیله هر
کوزه‌یی ایله ذلك اصول علومك اوچ نوعده حصری ممکن اولور
زیرا بر علمك انکله حقیقة ویا اسلوب عربی اوزره کلامده
لفظا ویا کنایة خطادن احتراز ایله برابر دلالت الفاظ
ویا خفیه دلالت کتابیه ایله ما في الضمائر ده تفهیم واقع اوله
انکا علم ادب تسمیه اولنور وبر علمك شرایع انبیاء علیهم السلامده
بر شریعت ملتزم اولمیان طائفه ذلك مقتضای افکار وانظار
وفراست وتجارب فهم وکیاستلریله استخراج واستنباط وتأسیس
وتدوینه اولنمش اوله انکا حکمت فلسفیه تسمیه اولنور وحکمت فلسفیه
ایکی قسمه منقسمدر زیرا استنباط قواعد واستخراج مسائلده
مسلك نظر واستدلاله سلوك اولنمش ایسه انکا حکمت مشائیه
تسمیه اولنور واستنباط قواعد واستخراج مسائلده طریقه ریاضیه
ومسلك تصفیه یه سلوك اولنمش ایسه انکا حکمت اشراقیه تسمیه

اولنور

اولنور کما سیجیء وبر علمك وحی الهیده وسنت انبیا علیهم السلامده
طائفه متشرعه انی تدوینه وتأسیسه ابتهاج اوله انکا حکمت نبویه
وعلم نوامیس تسمیه اولنور ومعلوم اوله که بعضی علما رحمهم الله
تعالی علیهم ادبی لسان عربی یه تخصیص قصد ایدوب علم الادب
علم یحترز به عن الخلل في کلام العرب لفظا او کتابة دیو تعریف
ایلدی وعلوم ادبیه ذلك ولو في الجمله لغات سائره ده مراعات
واعتبار اولندیغنه نظر ولغات سائره یه تعمیمی قصد اولنوب علم
یعرف به طرق التفهیم عما في الضمائر بدلالة الالفاظ والکتابة
دیو تعریف اولنور یعنی علم ادب بر علمدر که انکله سبیل هر کسك
ضمیرنده مضمر اولان مراد ومقصودینك دلالت الفاظ ویا
دلالت کتابت ایله طرق تفهیمی بیلنور وعلوم ادبیه تحصیلی
بالجمله حکمت نظریه وعملیه نك تحصیلنه مدار وموقوف علیهی
اولدیغی آشکار وفنون عربیه صنعت کتابت وملکه بلاغتده اهل
اصیل ورکنیه بلا شبهه اولمغله تحصیلنه سعی تام وغیرت مالا کلام
ایله استحضار قواعد عربیه واستجماع فوائد ادبیه ایدکده فصحا

وبلغاء بلدن مروی اولان خطب واشعاری ضبط واتقانه ومضامینه
ومزایاسینه درك واذعانك حل وعقد امور ونظام مصالح جمهوره
بلکه هر احادك مصالح خارجیه وداخلیه‌سی نظام وانتظامنده دخل
عظیمی اولاجغی مسلم کافهٔ اولی الابصاردر وعلوم ادبیه‌نك
انواعی اوندر علم لغت [1] علم وضع [2] علم صرف [3] علم اشتقاق [4] علم نحو [5]
علم معانی [6] علم بیان [7] علم بدیع [8] علم عروض [9] علم قافیه [10] علم قرض [11]
علم خط وکتابت [12] علم قوانین قرائت [13] علم ترتیب حروف التهجی [14] علم [15]
ترکیب اشکال بسائط الحروف [16] علم خط المصحف [17] علم احاجی واغلوطات [18]
علم محاضرات [19] علم انشا علم اللغة علم یبحث فیه عن المفردات
من حیث جواهرها وموادها یعنی علم لغت بر علمدرکه انده
مفرداتك موضوعه‌دن بحث اولنور جواهری وموادی حیثیتندن
ولغت صاحب قاموسك عندنده شول اصواتدرکه انکله هر قوم
وطائفه غرضلرینی ومقصودلرینی تعبیر ایدرلر وبعض علما رحمهم الله
تعالی معنایه موضوع لفظ ایله تعریف ایلدی وعلم لغتك
موضوعی مفرداتك موضوعه‌در زیرا انده مفرداتك بحث الجواهر

والماده

والماده احوالندن بحث واقع اولنور ومنافع وفوائدی اولدرکه
معانئ مفرده‌یه دال اولان الفاظ منقوله بیلنوب وضبط
اولنمسی ولسان عربیه مختص اولان الفاظ عربیه ایله الفاظ
معربه‌نك وذواته دلالت ایدن الفاظ ایله معانی واحداثه
دلالت ایدن الفاظك واجناس اشیا وانواع واصنافه
دلالت ایدن الفاظك فرقی وتمییزلری طریقی والفاظ متباینه
ومترادفه ومشترکه ومتشابهه بیلنور وفرقی وتمییزی اولنور واشبو
منافع وفوائدی اشتمال واکا اشارت قصدیله تعریف مراد اولنور
ایسه شویله تعریف اولنمق ممکن اولور علم ینقل الالفاظ الدالة
علی المعانی المفردة وضبطها وتمییز المختص باللسان العربی
من الدخیل فیه وتفصیل ما یدل علی الذوات مما یدل علی الاحداث
وما یدل علی الادوات وبیان ما یدل علی اجناس الاشیاء
وانواعها واصنافها مما یدل علی الاشخاص وبیان الالفاظ
المتباینة والمترادفة والمشترکة والمتشابهة وبو تعریف علم
لغتك جرسی وحدسی عرضینی مشتمل اولور ودخی معلوم اولدکه

وشياطينه ونار وجميع شرورك خالقي الوهيته حقه ايله متوحد
وربوبيته كامله ايله متفرد اولان واجب الوجود جل شانه حضرتيدر
ولفظ جوابكه مراد زيرا هو جواب دير بو وزنده ضبط اولنمشدر ومعناسي
مذكور اشيانك جميعيسي حمد وثنا يدر جمله سنك خالقي وموجدي كمالي
صفاتيله متصف ونقصان صفاتندن بري ومنزه اولان باري
تعالى خالقي ومالكيدر وذاتنده وصفاتنده شريكي يوقدر وشبيه
ولادتنده تكلم ولغاتدن بي خبر اولوب بعد مدة تدريج ايله برقاچ
سنه لرده پدر ومادرينك لغتي ولساني تعلم ايليادن مثلا اكر طفل انك نزده
حيوانده محو زخم موسى ايله مجروح اولسه حالده قبرنده لغيري
ايله سؤال وطلب جواب تكليف ما لا يطاق قبيلندن اولمغله شانه
رحيم وكريم لائق وسزاوار اولمازجو توهم اولنمسون زيرا انسانك
جبلتي بونك شوقيله نسيمه ارواح ملاء اعلايه ملحق اولوب كل شيء
يرجع الى اصله مصداقي لسانده طبيعيسي اولان سرياني لغتي
تعلم وتكلفدن فهم وتكلم ايدر يا ميسر الامور سهل علينا الجواب
في سؤال القبور واما لغت عربيه اصول لغاتدن عد اولنمشدر

آدم

آدمك جميع لغاتك افصح وافضليدر وانموذج علومده طرسوسي
رحمه الله تعالى واما العربية فاول من تكلم بها يعرب بن قحطان ابو اليمن
ولها مزية على باقيها حتى قالوا يكره التكلم لمن يحسنها بغيرها
ديدي يعرب مجموع قبائل يمنك پدريدر لغت عربيه بعد الطوفانده
تكلم ايدن يعرب مذكوردر واصحي مختاردر وعربك تسميه سي يعرب
اسمندن مأخوذ اولديغي مرويدر كما في شرح القاموس وفاضل
طرسوسينك اول من تكلم بالعربية قولي بعد الطوفانده قيديله تقييد
اولنمسي لازمدر زيرا حضرت آدم على نبينا وعليه الصلاة والسلام
جنتده لسان عربيله تكلم ايدكلري وبعد النزول انسلاخ عربيله
سرياني يه محول وبعد قبول التوبه حضرتنه ينه عربيه ارجاعيله الحاق
ربانيه دركار ومكمل اولديغي مرويدر بوكا كوره اول من تكلم بالعربية
على الاطلاق آدم عليه الصلاة والسلام اولور ودخي منقول
ومرويدركه بعد قبول التوبه آدم عليه الصلاة والسلامه اون بر
صحيفه اعطا وانزال اولنوب اول صحيفه ابجد هوز حطي كلمن
سعفص قرشت ثخذ ضظغ ايدي اشبو ابجد صحيفه سي بالجمله

وعن ابن عباس رضي الله عنهما
اول كتاب انزل الله تعالى
اسماء الوحي بعض الكتب
منه

اوزره نازل اولمشدر وحضرت آدم على نبينا وعليه الصلوة والسلام
هر لغتی اولادی واولاد اولادیله تکلم ایدر ایدی وطوفانه
قدر لغات مذکوره ایله وجه ارضده تکلم اولنور ایدی طوفانده
اکثریسی اهلاك هلاکیله ضایع اولدی وبعد الطوفان الهام ربانیله
یعرب بن قحطان لغت عربیه ایله تکلم ایلدی ویعسوب المؤمنین
باب مدینة العلم علی بن ابی طالب کرم الله وجهه ورضی الله تعالی
عنه حضرتلرندن مروی اولان کتاب الجفر الجامع والنور اللامع
مخصوص حروفی اوزره ابجد ایله مبسوط ومرتب اولدیغی کلمات
ابجدیه‌نك علوم کثیره یی حاوی اولدیغنه شاهد عادللر وامام غزالی
قدس سره العالی جلجلوتیه قصیده سنده تبلغنی قصدی وکل مآرب
بسر حروف في ابا الی تجمعت بعینه حروف معجمه ایله کتاب مذکوره
اشارت ایلمشدر وعلامهٔ جرجانی قدس سره السامی شرح مواقفده
موقف ثالثده کتاب مذکوری اعتراف ایلمشدر ووضع لغاتك واضعی
الله ذو الجلالمیدر ده لغات توقیفیه میدر ویاخود ناسك وضعی
واصطلاحلریله موضوعه میدر اختلاف اولندی ابو الحسن الاشعری

رحمه

رحمه الله تعالی والجبائی والکعبی لغاتك توقیفیه اولمسنه ذاهب اولوب
دیدیلر که الله ذو الجلال معانیده ومسمیاتده هر بر معنی وهر بر مسمی
ارا سنده بر لفظ وضع وتعیینه بیوردی اول معنی ومسمیده ازلده
وضع وتخصیص ایتدکده لفظ ایله انلرده تعبیر اولنور وابو هاشم
واتباعی اولنلر لغاتك توقیفیه اولمیوب موضوعه اولمسنه ذاهب
اولوب دیدیلر که لغات ناسك وضع واصطلاحلریله موضوعه در
هر لفظی مدلول معینه تخصیص ایده جك لغت اصطلاحیه نك تقدمنه
لزومدر والاول هو الحق زیرا وعلم آدم الاسماء کلها نص جلیده
لغاتك توقیفیه اولدیغنه دلالت اولدیغنی بیضاوی واکثر مفسرین
رحمهم الله تعالی تصریح بیوردیلر ومعلوم اولاکه یکرمی سکز حرفك
هر برینه حرکات ثلث اعتباریله بحسب ضبط عقلی مفردات احادیه
سکسان درت لفظ بالغ اولور زیرا ثنائیه‌نك اول حرفنده یکرمی
سکز احتمال وار کذلك ایکنجی حرفنده یکرمی سکز احتمال وار
احدهما آخره ضرب اولندقده یدی یوز سکسان درت لفظ حاصل
اولور وبحسب الریاضه یعنی احتمالات مذکوره ده هر برینك

اولنده حركاته ثلثه واخرنده كذلك حركاته ثلثه وسكونه اعتباريله
طقوزبيك دريوز سكز لفظ حاصل اولور وثلاثيه عجيب التركيب يكرمى
بربيك سكزيوز اللى ايكى لفظ حاصل اولور زيرا اول حرفنده يكرمى
سكز وثانيسنده كذلك يكرمى سكز وثالثنده كذلك يكرمى سكز احتمال
وار اول ايله ثانيده حاصل اولان يديوز سكسان دورده ثالثده
اولان يكرمى سكز احتمالى ضرب اولندقده يكرمى بربيك سكزيوز
اللى ايكى لفظ حاصل اولور وعجيب الرباعيسنده ايكيوز التمش ايكيك
ايكيوز يكرمى دورده لفظ حاصل اولور ورباعيه عجيب التركيب
التى يوز اونبربيك سكزيوز اللى التى لفظ حاصل اولور وعجيب
٢٩٤٤٦٩٠٨٨
الرباعيسنده يكرمى طقوز مليونده اوچيوز التمش طقوزبيك سكسانده
سكز لفظ حاصل اولور وخماسيه عجيب التركيب اون يدى مليونده يوز
١٧١٤١٩٦٨
اوتوز بربيك طقوزيوز التمش سكز لفظ حاصل اولور وعجيب الرباعيسنده
يوز بر مليار يديوز سكسان التى مليونده يديوز طقسانده اوچبيك
١٠١٧٨٦٧٩٤٩٨٤
طقوزيوز سكسانده دورده لفظ حاصل اولور وسداسيه عجيب التركيب
قرق يدى مليار طقوز مليونده التى يوز طقسانده بش بيك يوز
٤٧٩٦٦٩٥٠١٠٤

دورده

دورده لفظ حاصل اولور وعجيب الرباعيسنده بر بليونده اوچيوز يكرمى
١٤٢٠٠٩٤٤٦٠٦٤٠٨
مليار طقسانده اوچ مليونده دريوز التى بيك ايكيوز سكز لفظه
حاصل اولور واشبو مفرداتدن بعضى مهمل وموضوعدر ومجدالملة والدين
والايادى العلامة الفيروزابادى المصوب عليه شابيب الرحمة
في البرزخ ويوم التناد موضوعاتدن التمش بيك ماده ابنية
ايليوب قاموس المحيط وقابوس الوسيط نام مؤلفنده تبيين وتحرير
ايلدى ومواد مذكوره دن مثلا علم ماده سيكه ع ل م حروفندن
مركبدر ائمه لغتدن نقل اولنديغى وجهله سماعى وقياسى ماده
مذكوره نك ثلاثى اولدرده مشتقه وغير مشتقه السنه عربده مستعمل
اولان فروعاتى دوتيوز اولدكلمه بالخفى اوحجنى امثلة مخلفه
ومطردهسى ملاحظه اولندقده ظاهر اولور وماده مذكوره
ابواب مزيدتدن افعال وتفعيل ومفاعله وتفعل وتفاعل وافتعال
واستفعال بابلرندن مستعمل اولدغى امرلرنه لغتى تتبعه ايدن
نقاده خفى دكلدر وابواب مذكوره دن اشد صيغه سى اعتبار ايله
اولنمقسزين امثله وفروعاتى بيك تيوز سكسانده ايكى كلمه بالغ

اولور جمعا بیک طقوز یوز طقسان ایکی کلمه یه ارتقا ایدر لیسی
مواد سائره تتبع وحساب اولندقده حیرت افزای عقول البشر کلمات
عربیه موضوعه اجتماع ایده جکی برامر واضحدر فسبحان من حیر العقول
المؤلفیه فتبارک الله احسن الخالقین وبونده ذکره معلوم اولدکه
مستعمل اولان عربیده کلمات غیر عربیه بولنور واکا الفاظ معربه تسمیه
اولنور وکلمات مذکوره غیر عربیه اولدیغنی بری طریقلر ایله
بیلینور اول ائمه لغتک نقلی ایله ثانی علم صرفده مضبوط هیئات
اسماء عربیه یه مخالفت ایله ابریسیم کبی ثالث کلمه نک اولنده نوندن
ایله رانک بولنمسیله نرجس کبی رابع کلمه نک آخرنده دال حرفندن
صکره زای حرفنک بولنمسیله مهندز کبی خامس کلمه ده جیم وصادک
بولنمسیله صولجان کبی سادس کلمه ده جیم وقافک بولنمسیله منجنیق
کبی سابع رباعی ودها یوقاروسنک مذلقه حرفلرندن خالی
اولمسیله حاصلی بر کلمه نک عربیه اولمدیغی نقلا ائمه لغتدن
نقل اولنور ایسه ویاخود هیئاتده اسماء عربیه یه مخالف اولور ایسه
ویاخود بر کلمه نک اولنده نون وراء مهمله حرفلری ویاخود

آخرنده

آخرنده دال مهمله دن صکره زای معجمه حرفی ویاخود کلمه ده جیم
وصاد مهمله حرفلری ویاخود جیم وقاف حرفلری بولنور ایسه
ویاخود حروف ذلاقه که میم ورا ونون وفا ولام حرفلریدر کلمات
رباعیه وخماسیه حروف مذکوره دن خالیه اولور ایسه اول کلمات
عربیه اولمامسیله حکم اولنور وامام سیوطی رحمه الله تعالی اتقانده
یوز اون التی الفاظ معربه نک قرآن کریمده مذکوره اولدیغنی
ذکر وبیان ایلدی وتاج الدین السبکی رحمه الله تعالی بش بیتده یکرمی
بری لفظ نظم ایلدی وابو الفضل ابن حجر رحمه الله تعالی دورت
بیتده یکرمی دورت لفظ نظمیله آنی تذییل ایلدی وامام سیوطی
رحمه الله تعالی اون بر بیتده التمش بش الفاظ نظم ایله امامان
مشار الیهمانک نظملرینی تذییل ایلدی ومبحث مذکور الفن مبحث
علم تفسیرده اولوب ونظم ایله حفظ وضبطی تسهیل اولنمغله ابیات
مذکوره بالروایه بو محله تلبیس وتحریر اولندی ٭ ٭ ٭ ٭ ٭
السلسبیل وطه کورت بیع ٭ روم وطوبی وسجیل وکافور
والزنجبیل ومشکاة سرادق مع ٭ استبرق صلوة سندس طور

كذا قرالمبسى ربابنهم وغسا ٭ قائم دنيار القطاسى مشهور
كذال قسورة والبهم ناشئة ٭ ويوسه كفليه مذكور ومسطور
له مقاليد فردوس بعد كذا ٭ فيما حكى به دريد منه تنور
وزوده جرم ودرسال والسجل كذا ٭ السرى والابا ثم الجبه مذكور
وقطنا واناه ثم فكنا ٭ وارسه لبصرة منه فهو مصهور
وهيئه والسكر الاواه مع صب ٭ وادب معه والطاغوت مسطور
حرهنه احرى وغبصه المحبور ٭ ثم الرقيم مناص والسنا النور
وزوده باسيه والرحمه مع ملكوت ٭ ثم سنيه شطا البليه مشهور
ثم الصراط ودرى يحور ومر ٭ حبالد اليم مع القنطار مذكور
وراعنا طفقا عدنا ابلعي دوا ٭ والارائك والاكواب مأثور
هود وقط وكفر رمزه سفر ٭ هو له الصدوقد والمشاة مسطور
شهر مجوس واقفال ربودموا ٭ ربوله كنز وسجيه وتتبير
بغير ارزهوب جهنم عرم ٭ ال ودسه تحتها عبد سه والصور
ولينه فوزها رهو وخلد مز ٭ جاه وسيدها القيوم موفور
وقمل ثم اسفارا عن كتبا ٭ وسجدا ثم ربتوله تكثير

وحطة

وحطة وطوى والرس نونه كذا ٭ عدله وسنفطر الاسباط مذكور
مسلك اباريه باقرسه وروافرها ٭ ما فاته منه عدوا الالفاظ محصور
وبعضهم عدالاولى مع طائرا ٭ والاخرة لمعانه الصدر مقصور
وعلم لغت عرب علم تفسيرك متوقف اولديغى علومدندر زيرا قرآنه
عظيم وفرقانه كريم لفظا واسلوبا عربى اولمغله معقضيحه عمل
مقدمه سن بيلمكله منصور اولديغندن نشئ اكثرسعى واجتهاد واعظم
استناد واعتنا علم لغت عربه صرف اولنمغه واجبا ولور حتى
فرضه كفايه اولديغنه هيچ رجحان يوقدر زيرا ما يتوقف عليه الفرض
فرض در والله الموفق علم الوضع علم يعرف به كيفية الوضع من عموم
او خصوص مثلا وموضوعى الفاظ المفردة والمركبة يعنى علم وضع
بر علمدر كه انك سببيله عموم ويا خصوص مثلا كيفيت وضع بلنور
وموضوعى الفاظ مفردة والفاظ مركبه در زيرا علم وضعده زيد
وانسان وعالم ويعلم مثلا مفرداتك وفعل هو وهو فاعل ويفعل
هو وافعل انت مثلا مركباتك بحسب الوضع احوالندن بحث اولنور
ووضع معلوم اوله كه اكر وضع تعيين اللفظ بازاء المعنى ليدل عليه

بنفسه یعنی لفظلرك موضوع اولدیغی معنایه بنفسه من غیر واسطة
دلالتی ایچون اوله تنبیه وتخصیصدر دینلور ایسه مجازاً تعریف وضعدن
خارج اولور واكر تعریف وضعده ولو بقرینة قیدی زیاده اولنسه
الوضع تعیین اللفظ بازاء المعنی لیدل علیه ولو بقرینة دیو تعریف
اولنور ایسه مجازات تعریف وضعده داخل اولور دو واضع لغات
الله تعالی اولدیغنه كوره وضعده عموم وخصوصك تحقیقی وتقریری
فی اول الوهلة غایتده استنكاره دو زیرا واجب الوجود حق سبحانه و
تعالی نك علمنه نسبتله اجمالی وتفصیلی یوقدر واردیه نك دلیلی
كورلسون بلكه جمیع اشیا باری تعالی عندنده مفصلدر وعلی حدة
علی حدة مشهوددر ولدی الباری تعالی تماماً حاضردر وعلم
الهیده قرب وبعد وتوسط ایله متصف اولماز ونحن اقرب الیه من حبل
الورید آیه كریمه سنده قرب علمی ذاهب اولنلرك دلیللری بالك
حالی بو تقریردن معلوم اولور وآیه كریمهٔ مذكوره ده اولدیغی
قرب بحثی علم رسالهسنده استیفا اولنمشدر وعلم الهیه نسبتله عموم وخصوص
بولنماز زیرا جمیع اشیا علام الغیوبه ازلاً وابداً انكشاف تام حضوری

ایله

ایله منكشفدر وجمیع اشیانك كلیاً وجزئیاً نسبتی واجب تعالی یه
متساویة الاقدامدر زیرا علمك مقتضیسی ذاته باری تعالیدر
جملهٔ اشیایه نسبتی واحدهدر شرح مواقفده تحریر ایدركه واجب تعالی
مكانی وزمانی اولمدیغندن جمیع امكنه وازمنه یه نسبتی علی السواءدر نته
الازل الی الابد موجوداتده واجب تعالی یه معلومدر وعلم الهیده
كانه وكائنه وسیكونه یوقدر جملهسی عند الله حاضردر انتهی ملخصاً
وحكمانك علم حضوری بعینه معلومدر ووجود عینیده علم ومعلوم
متحددر دیدكلری باطلدر زیرا بو قوللرندن حكمانك علمده عینیه حكمك
حضوری لازم كلور ومعدومات ومستحیلاته علمك عدم شمولی اقتضا
ایدر بو ایسه بدیهی البطلاندر وجزئیاته وامور غیر متناهیه یه علم الهینك
عدم شمولی وعدم تعلقی بعضه فلاسفه نك باطلی بیودكی وجوه
ایله بطلانی بیانی سبقت ایلدی فتذكر اشبو وجوه محرره بناءً وضعده
عموم وخصوصك تحقیقی وهلهٔ اولاده غایتده استنكاره دو دینلدی
وبو استنكارك زوالنی طرسوسی رحمه الله تعالی جودتده طبعاً وصنعاً
قریحه یه احاله ایلمشدر وخاطر فاتر حقیرانهمه شو ایله خطور ایلركه مثلا

کل صیغة فاعل لمن قام به مأخذه قاعدهٔ کلیه سنك مثلا اولدیغی
جزئیاتی فرادی فرادی بوجه الخصوص احاطه عبدیکونده متعذر اولدیغنده
مسئلهٔ مذکوره جزئیه وحدتیله بوجه العموم عبدك معلومی اولمق ایچون
قاعدهٔ کلیهٔ مذکوره وضع اولنمشدر لکنه واجب الوجود جل شانه
قاعدهٔ کلیه نك شامل اولدیغی جزئیاتی کرك متناهیه و کرك غیر
متناهیه فرادی فرادی بوجه الخصوص الفاظ موضوعه و معانی موضوعه
لهاسی منذ الازل الی الابد بیلور و ترکیب مذکورك موضوع له سی اولان
علی وجه العموم جزئیات مذکوره یه شامل اولان مفهوم کلیی و جزئیاته
شمولنی دخی کذلك بیلور و بو وجهله وضعنده عموم و خصوص تحقیق
اولنوب اشکال مذکور زائل اولور و بالجمله قواعد کلیه و قوانین عمومیه
وضعی و اولوجهله عباده الهام و تعلیمی واجب الوجود ذو الجود
جل جلاله حضرتلرنده محض لطف و رحمت اولدیغی وارستهٔ قید استدلالدر
و علم وضع علم تفسیرك توقف ایلدیکی علوم مدندر و الله المرشد و الموفق
علم الاشتقاق علم یبحث فیه عن المفردات من حیث انتساب
بعضها الی بعض بالاصالة و الفرعیة و موضوعه الالفاظ المفردة

من الحیثیة

من الحیثیة المذکورة یعنی علم اشتقاق بر علمدرکه انده مفرداتدن بحث
اولنور مفرداتك بعضی بعضنه اخذه اصالت و فرعیتله انتسابی جهه
حیثیتندن و موضوعی الفاظ مفرده در زیرا علم اشتقاقده الفاظ
مذکوره نك اصالت و فرعیتی مثلا احوالندن بحث اولنور و منافع
و فوائدی اشتقاق صغیر و کبیر و اکبرین احکامی اشتقاقك موضوعی
و فرعی اصلدن اخذك کیفیتی و اشتقاقده اصل اولان فعل و یاخود
مصدر اولدیغی معرفتی و وسائر و حجر مثلا اسم عینلرده اشتقاقك
جوازی و وقوعی بیلنمشیدر و دخی معلوم اوله که اشتقاق علمی اولدرکه
فی الجمله اصالته صالح اولان لفظه حروف اصول و معناده مناسب
بر لفظ بولنمشیدر مثلا ضرب فعلنك ضربه نسبتی بولندیغی کبی و اشتقاق
علمی اولدرکه فی الجمله اصالته صالح اولان لفظده حروف اصول
و معناده مناسب اولان لفظك اخذ اولنمشیدر ضرب فعلنك ضربدن
اخذ اولندیغی کبی و دخی اگر موافقت معناده و حروف اصولده مع
ترتیب الحروف معتبر اولور ایسه اکا اشتقاق صغیر تسمیه اولنور ضربدن
ضارب کبی و اگر موافقت معناده و حروف اصولده معتبر اولوب ترتیبده

معتبر اولمازلر ایسه کا اشتقاق کبیر تسمیه اولنور کنی ایله نال کبی
واگر معناده وحروف اصولده مجرد مناسبه معتبر اولور ایسه کا اشتقاق
اکبر تسمیه اولنور ثلم ایله ثلب کبی ومناسبه موافقتدن اعمدر وعلم
اشتقاق علم تصریفک قطعه ایدوکی علومدندر زیرا علم اشتقاقده
اوده معنایه مؤدی اولدیلر اشباهدرده ذهنی صونده وحفظ ایدر
والله الموفق **علم صرف** علم یبحث فیه عن المفردات من حیث صورها
وهیئاتها وموضوعه المفردات المذکورة یعنی علم صرف بر علمدرکه
انده مفرداتدن بحث اولنور صور وهیئاتی حیثیتدن وموضوعی
صور وهیئات حیثیتله مفردات مذکوره در زیرا علم صرفده مفرداتک
بناسنه عارض تغیراته متعلق احوالندن بحث اولنور ونتیجه وفوائدی
افعال واسماءده مجرد ومزید فیه وثلاثی ورباعی وخماسیده انواع
ابنیة الاصول والفروعات وصحیح ومعتلات وافعال واسماده اصلی
نه شیدر واصل اوزرینه زیاده اولدیغی نه شیدر وعند اللواحق ابنیه‌لر
واوزانده افعاله مخصوص واسمایه مخصوص اولنلری وحروفده واجب
الادغام وجائز الادغام وممتنع الادغام اولنلری وتثنیه وجمع

وفعل

وفعل ووصل وابتدا ووقفلری معرفتلریدر وعلم صرف علم تعریفه
توقفی ایدوکی علومدندر زیرا مفرداته وکلماتک احوالندن بحث
اولنور والله الموفق **علم نحو** علم یبحث فیه عن المرکبات مطلقا
باعتبار هیئاتها الترکیبیة وتأدیتها المعانی الاصلیة وموضوعه
الکلمات الواقعة فی التراکیب العربیة یعنی علم نحو بر علمدرکه انده
مطلقا مرکباتدن بحث اولنور هیئات ترکیبیه‌لری ومعانی اصلیه‌یی
تأدیه‌لری اعتباریله وموضوعی ترکیب عربیده واقع اولان کلمه‌لردر
زیرا علم نحوده کلمات مذکوره‌نک اعراضه واحوالندن بحث اولنور
ودخی معلوم ومقرر وصحیفه ذهنده مرسوم ومحرر اولمشدر
اولانلر مماسه علمیه‌دندرکه موضوع علم شول شیدرکه علم مطلوبده
انک اعراض ذاتیه واحوالندن بحث اولنور وموضوع مسئله موضوع
علمک عینی اولور ویا نوعی اولور ویا نوعنک عرض ذاتیسی
اولور ویا نوعنک عرض ذاتیسنک نوعی اولور ویا عرض ذاتیسی
اولور مثلا الکلمة الواقعة فی التراکیب العربیة اما معربة او مبنیة قولنده
موضوع مسئله موضوع علمک عینیدر الاسم معرب قولنده موضوع

مسئله موضوع علمڭ نوعنڭ عرضه ذاتیسیدر واللفظ اما رفع
او نصبا وجرا وجزم قوللرده موضوع مسئله موضوع علمڭ نوعنڭ
عرضه ذاتیسنڭ نوعنڭ عرضه ذاتیسیدر واشبو تقریرده محمولات
مسائل علم نحو واسطه‌لی واسطه‌سز کلمهٔ مذکوره اعراضه ذاتیه‌لری اولدیغی
بالنسبه علم نحوڭ جزئیه وعدمیه ذاتیه‌سی بیلنور وعلم نحو اشهر علوم
عربیه جمله علوم ادبیه‌دن عمده اولمغله علوم سائره ادبیه‌نڭ جزئیت
وعدمیتی مطالعه‌سنه انموذج اولمق قصدیله جزئیه وعدمیتی ذکر ویا
اولنوب هذا فانه ینفعك وعلم نحوڭ فائده‌سی وسامعه عائده‌سی
الفاظ مرکبهٔ عربیه‌نڭ معنای مقصوده دلالتنده احوالنی تبیینیه
وسامعنده التباس واشتباهی دفع ایله معنای مطلوبی تعیین‌در زیرا
مثلا منه غیر اعراب ما احسن زید ترکیبی وجوه ثلثه‌یه متحمل اولور
زیدڭ حسننده تعجب وزیدده اشده نه شیدر دیو استفهام وزیدده
احسانڭ نفی وسلبی پس ترکیب مذکور اعراب اولنمزسه مقصود
متکلم امور ثلثهٔ مذکوره‌دن قنغیسی ایدوکنی سامع فهمده التباس
واشتباهده سالم اولمیوب مراد متکلمی فرقده وتمییز ایده‌مز وعلم نحو

علم

علم تعبیرلرن تعاون ایلدیکی علومدندر زیرا اواخر کلماته تراکیب عربیه
کیفیتی علم نحو ایله بیلنور واما الموقوفه علم المعانی علم یعرف به مطابقة
الکلام لمقتضی الحال وموضوعه الکلام ومنفعته فهم الخطاب وانشاء
الجواب بحسب المقاصد والاغراض جاریا علی قوانین اللغة والصرف
والنحو یعنی علم معانی بر علمدرکه انڭ سببیله کلامڭ مقتضای حاله
مطابقتی بیلنور ومنفعتی فهم خطاب وقوانین عربیه‌یه مطابق اولهرق
حالده بحسب المقاصد والمقام انشاء جوابدر ومعلوم اوله که حال نول
امردرکه اصل معنی اوزرینه اعتبار زائدی مفید اولور وجه مخصوصی
اوزره تکلمه داعی اولور تأکید کلامه داعی اولان انکار مخاطب وتأکیدده
تجرید کلامی مقتضی اولان غباوتسز مخاطب کبی زیرا مقاماته مختلفه‌در
هر مقام کندویه مناسب اولور ترکیبی اقتضا ایدر ومقاماته خبر وانشا
وتأکید وتجرید واسمیه وفعلیه وظرفیه وشرطیه وذکر وحذف
وتقدیم وتأخیر وتعریف وتنکیر واطلاق وتقیید وقصر وخلاف الظاهر
وفصل ووصل وایجاز واطناب کبیدر وحال ایله مقام متحداندر اگرچه
ومختلفاندر بالاعتبار در زیرا وجه مخصوصی اوزره تکلمی اقتضا ایدنه

امر واقعی ورود کلام زماننده اولمسی توهمی اعتباریله حال دور ودکلام
محلی اولمسی توهمی اعتباریله مقام تسمیه اولنور وعلم معانی علم تفسیرک
تعلقه ایلدیکی علومدندر زیرا قرآن کریم اقصای مراتب بلاغتده
اولدیغی حالده مقتضای حال اوزره ورود بیورمشدر ومعنای مقصود
منه غیر تعقید ولا حشو تأدیه اولندیغی ومقتضای حال اوزره ورودی
علم معانی ایله بیلنور والله الموفق علم البیان علم یعرف به ایراد المعنی
الواحد بطرق مختلفة فی جلاء الدلالة وموضوعه المرکبات علی الاوجه
ومنفعته حصول الملکة فی اداء المعنی المقصود بطرق مختلفة فی جلاء
الدلالة بان یکون دلالة بعضها اجلی من بعض یعنی علم بیان
بر علمدرکه انک سببیله معنای واحدی جلاء دلالتده طرق مختلفه
ایله ایرادی بیلنور حاصلی معنای مقصود اوزرینه وضوح دلالتکه
بعضی بعضندن اجلی اولمق طریقیله تراکیب مختلفه ایله معنای واحدک
ایرادی بیلنور وموضوعی علی الاطلاق مرکباتدر ومنفعتی طرق
مختلفه ایله معنای مقصودی اداده حصول ملکه در ومعلوم اولهکه
دلالت وضعیه ده که تمام مسمایه دلالتدر واکا مطابقة تسمیه اولنور

اتره

انره تفاوت اولماز زیرا اکر سامع وضع عالم اولور ایسه بلا تفاوت
معنایی فهم ایدر واکر وضعه عالم اولماز ایسه اصلا فهم ایلماز وتفاوت
دلالت عقلیه ده اولور ودلالت عقلیه جزء مسمایه ویا عقلا ویا
عرفا لازم مسمایه دلالتدر واوله تضمن وثانیه التزام تسمیه اولنور
وتحقیقی بودرکه تمام مسمایه دلالت وجزء مسمایه دلالت دلالت
واحده وضعیه در دلالتانده دکلدر کما صرح به ابن الحاجب وغیره
بو صورتده دلالت تضمنیه عقلیه دنده عد ایلملری تسامحدر والتزام
عقلی دال حکمایه دلالتی کبیدر والتزام عرفی حاتمک جوده
وغیثک نبته دلالتلری کبیدر هذا فانه ینفعک وعلم بیان وجوه
مجاز وتشابهه جهتندن علم تفسیرک تعلق ایلدیکی علومدندر زیرا
قرآن کریم وجوه مجاز وتشابهه مستعذبه یی مشتملدر والله الموفق
علم البدیع علم یعرف به وجوه تحسین الکلام بعد رعایة المطابقة
لمقتضی الحال ورعایة وضوح الدلالة وموضوعه الاقاویل الشعریة
والسجعیة ومنفعته تکمیل الاقاویل شعرا وسجعا یعنی علم بدیع
بر علمدرکه انک سببیله کلامک مقتضای حاله مطابقة ووضوح

ولاننه رعایتدن صکره تحسینه کلامک وجوه محسناتی بیلنور وموضوعی
اقاویل شعریه وسجعیه در ومنفعتی شعراً وسجعاً تکمیل اقاویلدر ووجوه
محسنات یا معنویه در ویا لفظیه در ومعنویه نوعلردر مطابقه
ومقابله ومراعات النظیر ومزاوجه وعکس ولف ونشر وجمع
وتفریق وتقسیم وجمع مع التفریق وجمع مع التقسیم وتقسیم مع الجمع
وجمع مع التفریق والتقسیم وتوجیه وایهام وتوریه واستخدام
وتجاهل ومبالغه وبراعة الاستهلال وتشابه الاطراف وارصاد
وتأکید وتأکید المدح وتأکید الذم واستتباع وازدواج ومذهب
کلامی وحسن التعلیل والاسلوب الحکیم وتوشیع وایغال واعتراض
وتذییل وتکمیل وتتمیم وتلمیح وتضمین واقتباس ومشاکله
ورد ولزوم ما لا یلزم وتهکم وتکرار والتفات ولفظیه نوعلردر
تجنیس وقلب وتصحیف ورد العجز وازدواج وسجع
وموازنه وترصیع وموضوعی اقاویل شعریه وسجعیه در ومنفعتی
نظماً ونثراً تکمیل اقاویلدر یعنی انشای اقاویل نظمیه وسجعیه
حصول ملکه تحقیقدر وعلم بدیع علم تفسیره تعلق ایدیکی علوملردندر

زیرا

زیرا قرآن کریم محسنات معنویه ولفظیه انواعنی مشتملدر [illegible]
علم العروض علم یبحث فیه عن المرکبات الموزونة من حیث وزنها
وموضوعه المرکبات الموزونة من تلک الحیثیة ومنفعته معرفة
صحیح اوزان الشعر وفاسدها وانواع الاوزان المستعملة المسماة
بالبحور ومقادیر الاسباب والمصاریع واصناف التغایر المسماة
بالعلل والزحافات ومعرفة ما هو من الکلام شعر من حیث
الصورة وای نوع هو وما یجوز ان یستعمل فیه من الاختلافات
وهو من العلوم التی یتعلق بها علم التفسیر لان فی القرآن ذم
بعض المشرکین ونفی اتصاف کلام تعالی العزیز بالشعریة یعنی
علم عروض بر علمدر که انده مرکبات موزونه دن من حیث الوزن
بحث اولنور وموضوعی مرکبات موضوعه در حیثیت مذکوره دن
ومنفعتی اوزان شعرک صحیحی وفاسدی وبحور تسمیه اولنان اوزانک
مستعمل اولان انواعی واسباب ومصاریعک مقدارلری وعلل
وزحافات تسمیه اولنان تغایرک انواعی وکلامدن من حیث الصورة
شعر در وقنقی نوعدندر وهر بحرده اختلافات وتغایر مذکوره

استعمالی جائز اولامه‌ز دربلینمیدر و علم عروض تسدید طبیعته
الزم و تخفیف اشعاره اهم اولمغله مستفیدینه علم عروضه کوستریلیکی
اثناده تقریباً للاخذ وتسهیلاً للتناول عادی برطبقه کاغذه سماء
بحور عربیه و اوزان بحور و اعاریضیه بحور و عللری و ضروب بحور و عللری
و شواهد الاعاریض و الضروب و زحافات البحور و شواهد زحافات
البحور مرکز واحد اوزره بش دائره‌ده وضع اولنوب و القاب علل
و تعاریفی و القاب زحافات و تعاریفی و فروع التفاعیل و دوائر
خمسه که دائرهٔ مختلفه و دائرهٔ مؤتلفه و دائرهٔ مجتلبه و دائرهٔ
مشتبهه و دائرهٔ متفقه طبقهٔ مذکوره‌نك درت زاویه‌سنده دوردنده
اوفق دائره‌ده وضع اولنوب فوائد نفائس علم عروضه طبیعتجه واحده
ضیوف طلبهٔ علومه تقدیم اولنمشدر فلیطالعها واجدها و علم عروضه
علم تفسیرك تعلقی اولدیغی علومدندر زیرا قرآن کریمده بعض شعریه
ذم و کلام ربانینك شعریت ایله اتصافی نفی و تنزیه اولنمشدر و اما
الموقوف علم القافیة علم یبحث فیه عن المرکبات الموزونة من حیث
اواخرها و موضوع المرکبات الموزونة من تلك الحیثیة یعنی

علم قافیه بر علمدر که اندن من حیث الاواخر مرکبات موزونه‌دن بحث
اولنور و موضوعی حیثیت مذکوره اعتباریله مرکبات موزونه‌در
و منفعتی ابیاتده شعرانك زحافاته و زحافاتی قبحی حرف ایله دربر حرف
ایله و یا اکثر ایله میدر و قوافیده و قافیه‌ده واقع اولان حروفده
وزنده مساوی حرف آخر ایله بدل جائزمیدر و قبحی حرف ایله جائزدر
بلینمیدر و علم قافیه علم عروضه واسطه‌سیله علم تفسیرك تعلقی اولدیغی
علومدندر زیرا علم قافیه کلام منظومك اواخرندن بحث ایدر
و اما الموقوف علم العروض علم یبحث فیه عن احوال الکلمات الشعریة
من حیث حسنها وقبحها فی کونها شعرا و حصله تتبع الاحوال الخاصة
بالشعر من حیث الحسن والقبح والجواز والامتناع واستقراء المحسنات
البدیعیة و موضوع الکلمات الشعریة من تلك الحیثیة و منفعته
تحصیل ملکة ایراد الشعر علی تلك الاحوال الخاصة والاحتراز
عن الخطأ فی ذلك الایراد و مبادیه مقدمات حاصلة من استقراء
اشعار العرب و تتبع الاستحسانات التی یقبلها الطبع السلیمة
والفرق بینه و بین العروض والقافیة بانهما یبحثان عن الکلمة

الشعرية من حيث الوزن والقافية وهذا العلم من حيث حسنه والقبح
من حيث انها شعر كما ذكر في التعريف واما الموضوعه علم رسم الخط والكتابة
علم يعرف منه صور الحروف المفردة واوضاعها وكيفية تركيبها خطا
وطريق الكتابة في السطور ومواضعها فيها وموضوعه الحروف المفردة
والمركبة ومنفعته ظاهرة من تعريفه يعني علم رسم خط وكتابت
بر علمدر كه انده حروف مفرده نك صور واوضاعي وخطا كيفيت
تركيبي وسطورده وكتب ثبتنك طريقي ومواضعي وسائر احوال
خط وكتابه بيلنور وموضوعي حروف مفرده ومركبه در ومنفعتي
تعريفندن ظاهره در ودخي معلوم اوله كه جميع معلومات وصلت
امور ثلثه نك بريله دركه يا اشارت ايله ويا لفظ ايله ويا خط ايله
اشارت مشاهده يه موقوف ومربوط ولفظ حضور مخاطبه وسماعه
موقوف ومنوطدر واما خط مذكوراتدن برينه توقف ايلمديكندن امور
ثلثه نك اعم واشرفيدر وعلم رسم خط علم التفسيرك تعلقه ايديكي علومدن
اولديغي وارسته بيان استدلالدر واما الموضوعه علم قوانين القرائة
علم يعرف منه العلامات الدالة على ما يكتب في السطور من الحروف

والعلامة

والعلامة المميزة بين المشتركة منها في الصور والمتشابهة منها في الهيئة
والاشكال والعلامة الدالة على الادغام والمد والقصر والوصل
والفصل واحوال هذه العلامات واحكامها وموضوعه الخط
المصطلح ومنفعته معرفة دلالة الخط على اللفظ يعني علم قوانين
القرائة بر علمدر كه اندن سببله سطورده تحرير اولنميان حروف اوزره
دال اولان علامات وحروف مفرده نك صورتنده مشتركه ومتشابهه اولانلرك
بينلريني مميزه وفارقه نقط وحركات كبي علامات بيلنور مثلا شاء
ايله ساء فرقي نقطه ايله در وعمر ايله عمرك فرقي حركه ايله در وادغام
ومد وقصر ووصل وفصله ادرلرينه دال علامات وعلامات
مذكوره نك احوال واحكامي بيلنور وموضوعي خط مصطلحدر ومنفعتي
خطك لفظه دلالتني معرفتدر فائده هر كيفيتده عبارتدر اولان
مده الف ساكنه ايله اصل ماده دن منقلبه الف ساكنه يي فرقده
ايتمشلر علم حرفده سهو وسقطدن سالم اولمديلر آمنه مده ايله
رحمن نك مده سي كبي ولفظة جلاله نك جسيم حروف عددي التمحيص
بدى اولمغه اقتضا ايدر كه خطا ظ ايله التمحيص التي اعتبار ايليلر

فافهم الاشارة والبغية في سوا المغارة **لطيفه** في توليد الحروف العربية
معلوم اولكه حرف الف نقطه دن مركبدر دورسه نقطه ايله متحققه اولور
هكذا والف تضعيفا ولنورسه با تحصيل اولنور والف ايله بانك
جمعى جيم اولور والف ايله جيمك جمعى دال اولور والف ايله دالك
جمعى ها اولور والف ايله هانك جمعى واو اولور والف ايله واوك
جمعى زا اولور والف زانك جمعى حا اولور والف ايله حانك جمعى
طا اولور والف ايله طانك جمعى يا اولور ويا تضعيف اولنورسه كاف
تحصيل اولنور ويا ايله كافك جمعى لام اولور هكذا الى حرف القاف
وقاف تضعيفا ولنورسه حرف را تحصيل اولنور وقاف ايله رانك
جمعى شين اولور الى اخر المأتين وقاف ايله ظانك جمعى غين اولور
اول حروف العدد واخر حروف غيندر العدد بس بدايه نهايتدر ونهايت
بدايتدر ازل ايله ابدك فرقى مظاهره نسبتله در ظاهره نسبتله ازل
ايله ابدك فرقى يوقدر امتداد واحددر واما قوله تعالى كل يوم هو في
شان فبالنسبة الى المظاهر والاكوان وشانه الذى عليه كان لا يتعاقب
عليه تعاقب الزمان والعلم نقطة كثرها الجاهلون كلام حكمت انتظامى

مظاهره

مظاهره ناظردر يعنى علم الهى واحد بسيطدر تكثر مظاهره متعلقاتنه
دروجاهلونى نده مراد مظاهردر فافهم والا فاستفهم ودخى معلوم
اولكه خاصه نوع انسانى اولانده قابل علم وصنعت كتب خصيصة
نفسيه نك قوتده فعله ظهورى ونوع انسانك سائر حيواناتدن
امتيازى وضبط اموال وترتيب احوال وحفظ العلوم في الادوار
والاعصار وبر زماندن بر زمانه نقل اخبار وبر مكاندن بر مكانه
حمل اسرار علم رسم خط وعلم قوانينه قرائته ايله اولمغله علم المنافع
ايدوكلرى ثابت ومتحقق اولور وعلم تحسين الحروف وعلم ترتيب حروف
التهجى وعلم تركيب الاشكال وعلم خط العرب وصنعه على رسم خطاط فرد غيور

تولد الحروف على هذا الوجه

[illegible]

مرد الحروف جمع ورودها

علم تحسين الحروف علم يعرف منه النقوش المخصوصة وما يتعلق به من كيفية
استعمال ادوات الكتابة وتمييز جيدها عن رديها واسباب الجسن

في الحروف آلة واستعمالا وتركيبا يعني علم تحسين حروف بر علمدر كه انده
نقوش مخصوصه حروف وادواته كتابتك استعمال كيفيتي وجيدني
اولسنده تمييزي والة واستعمالا وتركيبا حروفده حسنك اسبابي بلنور
وبو فنك مبادي طبع سليم مقتضى سنده ناشئه استحساناتدر وبوده
بحسب الالفة والمزاج مختلفدر ايكيجيده خطاطين حسب كل الوجوه
متحد اولدوق بولنمار واما الموقوف علم ترتيب حروف التهجي علم يبحث فيه
عن كيفية ترتيب حروف التهجي في الكتابة بالترتيب المعروف فيما
بيننا واشتراك بعضها ببعض في صورة الخط وازالة الالتباس
بالنقط واختلافها بكونها تحتانية في البعض وفوقانية في الاخر وثنائية
او ثلثية وغير ذلك مما يتعلق بهذا العلم يعني علم ترتيب حروف تهجي
بر علمدر كه انده حروف تهجينك ترتيب معروفي ايله كتابتده ترتيبنك
كيفيتنده وصورتده خطده بعضيلرينك اجزا ايله اشتراكنده ونقطه ايله
التباسلرينك ازالة سنده ونقطه لرك تحتانيه وفوقانيه اولسنده وثنائيه
وثلثيه اولسنده وبو علمه متعلق امور سائره دده بحث اولنور ومعلومدركه
صور حروف هجائيه اوده يديدر بونلردر ا ب ج د ه و ز ح ط ى

ك ل م ن س ع ف ص ونقطه اعتبار
زياده سيله اوله بر ترايد ايدر بونلردر ت ث ج خ ذ ز
ش ض ظ غ ق وبو وجهله يكرمي سكز حرف عربيه تحقق ايدر بونلردر
ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص ض
ط ظ ع غ ف ق ك ل م ن و ه ي
افرادا وتركيبا حركاته وهيئاته اعتبار ايله احتمال عقليسي بحث
علم تفسيره سبقت ايلدي فتذكر واما الموقوف علم تركيب اشكال
بسائط الحروف علم يبحث فيه عن التراكيب بين اشكال بسائط
الحروف مطلقا من حيث حسنها في السطور وموضوعه الحروف المكتوبة
في السطور افرادا وتركيبا ومنفعته تحسين الخط والكتابة يعني علم تركيب
اشكال بسائط حروف بر علمدر كه انده حروفك سطورده حسني حيثيتنده
مطلقا كه افراد وتركيبا بسائط حروفك اشكالي بينده تراكيبدن
بحث اولنور وموضوعي افرادا وتركيبا سطورده كتبت اولنان حروفدر
ومنفعتي تحسين خط وكتابتدر ومعلومدركه حروفك لدى الخط والكتابة
بسيطي حالنده حسن مخصوص معتبري اولديغي مثللو حالي تركيبده تناسب

شكل وتناسب لفظ وتناسب طول كلماته وتناسب سطورده حسن خصوصی
معتبردر وبو فنڭ مبادیسی امور استحسانیه در واشكاله نسبه طبیعیه برابع
اولور وانده علم هندسه دن استمداد اولنور واالله الموفق علم خط
العروض علم يبحث فيه عما اصطلح عليه علماء العروض في تقطيع الشعر
واعتمادهم في ذلك على ما يقع في السمع دون المعنى یعنی علم خط
عروض بر علمدر كه انده علماء عروضڭ تقطيع شعرده خط وكتابته
مصطلح لرندن بحث اولنور وانلرڭ خط وكتابتده اعتمادلری سمعده
واقع اولانه مسموع اولان الفاظدر وزینه در معنایه دگلدر زیرا
علم عروضده اعتبار وزنه گوره قائم اولان حروفڭ عددینه در
بناء على ذلك تنوین نوندر كه كتابت اولنور وحالیه وقصده حرفیه
رعایت اولنماز وحرف مدغم حرفینه كتابت اولنور ولام تعریف مدغم
ومطلقا همزهٔ وصل وها ویا گبی ضمائرده اولان الفلر الاتصال
حذف اولنور وبحب قطع التفصیل حروف كلماته قطع اولنور وقایم
بوطلب حركاته لدی الاقتضا اشباع اولنور وزنه احتیاج فتحه الف
وضمه واو وكسره یا كتابت اولنور مثلا بیتده تقطیع اولندیغی گبی الا ایها
الليل الطويل الا انجلي بصبح وما الاصباح منك بامثل الالى
(فعولن مفاعيلن فعولن مفاعلن فعولن مفاعيلن فعولن مفاعلن)
ببالليلط طوبلو انجلى بصبحن وملاصباح منكي
باشلى وخط (مفاعيلن فعولن) عروضڭ خطوط سائره یه قیاسی اولنماز زیرا
عروضده لفظڭ اثباته ایلدیگی حروفی اثبات واسقاط ایلدیگنی
اسقاط ایدر وزمخشری رحمه الله تعالى عبد الله بن درستویه رحمه الله
تعالى دن نقل ایدركه خطانڭ لا یقاس الا خط المصحف لانه سنة
من الصحابة رضوان الله عليهم وخط العروض لانه لا يثبت الا
ما اثبته اللفظ ويسقط ما اسقطه اللفظ والله الموفق علم الاحاجی
علم يبحث فيه عن الالفاظ المخالفة للقواعد العربية بحسب الظاهر
وتطبيقها عليها اذ لا يتيسر ادراجها فيها بمجرد القواعد المشهورة
وموضوع الالفاظ المذكورة من الحيثية المذكورة ومنفعته
تحصيل ملكة تطبيق الالفاظ التي يرى بحسب الظاهر مخالفة
لقواعد العرب وغايته حفظ القواعد العربية عن تطرق الاختلال
یعنی علم احاجی بر علمدر كه انده بحسب الظاهر قواعد عربیه مخالف
اولان الفاظدن وقواعد عربیه اوزرینه تطبیقندن بحث اولنور

زیرا قواعد مجرده مشهوره ایله الفاظ مذکوره نك عربیه‌ده ادراجی
میسر اولماز وموضوعی الفاظ مذکوره حیثیه مذکوره اعتباریله
ومنفعتی قواعد عربیه‌یه بحسب الظاهر مخالف کورینن الفاظك
قواعد عربیه‌یه تطبیقی ملکه‌سنی تحصیل وغایتی قواعد عربیه‌یی نظرده
واخلالدن حفظ وتکمیلیدر وعلم احاجی علم نحو مثللو علم تفسیره
تعلقه ایدیکی علومدندر واما الموقوف علم المحاضرات علم یعرف به
استعمال خطب البلغا واشعار الفصحاء وایراد ضروب الامثال
والعبر فی مقاماتها اللائقة بها وانما یحصل بکسب المهارة فی
العلوم العربیة وتتبع خطبهم واشعارهم واتقان مضامینها وموضوعه
تراکیب البلغاء ومنفعته ظاهرة منه تعریفه یعنی علم محاضرات
بر علمدرکه انك سببیله بلغانك خطبه‌لری وفصحانك شعرلری وضرب
وامثال وغیرلری محل ومقاماتنه لائقه لرنده استعمال بیلنور وبو علم
علوم عربیه‌ده کسب مهارت ایله وبلغاء وفصحانك خطب واشعارلری
تتبع ومضمونلرینی اتقان ایله حاصل اولور وموضوعی تراکیب بلغادر
ومنفعتی تعریفندن ظاهره در ونجباء العلامة محمود الزمخشری علیه

رحمة الباری

رحمة الباری مؤلفاته ربیع الابرار نام کتاب مستطاب فنده محاضرات
جامع نافعدر واما الموقوف علم الانشاء علم یعرف به ترتیب المرکبات
المنثورة علی وجه الفصاحة والبلاغة بمراعاة تطبیقه الکلام
لمقتضی الحال مع وضوح الدلالة وتحسینه بوجوه المحسنات وموضوعه
وترتیب المرکبات المذکورة ومنفعته تأدیة المعنی المراد علی وجوه
البلاغة وانواع المحسنات ومعلومدرکه علم انشا حل وعقد اموره
ونظام مصالح جمهورده اصل اصیل ورکن بلا مثیلدر لکن کمالی اوزره
تحصیلی علوم ادبیه وفنون عربیه‌یه مربوط وعلم تاریخ وحکمت نظریه
وحکمت عملیه‌یه وقوفه منوط اولمغله فنون مذکوره‌ده کسب مهارتندن‌صکره
تمکنه قوت انشا واختراع معنا دعواسی مختصه‌نك وعار وعیبه شبیه
وشناردر واما الموقوف علم الحکمة علم یتوصل به الی استکمال النفس
الناطقة فی قوتها النظریة والعملیة بحسب الطاقة البشریة یعنی علم
حکمت بر علمدرکه نفس ناطقه‌نك انکله قوه نظریه وعملیه‌سنده بحسب الطاقة
البشریة استکماله توصل اولنور واول استکمال موجود ممکنه نفسی الامرده
نه حالی اوزره ایسه اول حالی تحصیل ووجب رحق نه احوال اوزره ایسه اول

علم طبیعة کبی علم حکمت اولنه‌رق علم تعریف شرح اولنه‌رق عدول قصد ایله مستند اولنمشدر

احوالی تحصیل ایتمك ایله اولور حصولی حکیم اولمقدر که علمی لائقیله
وواجب اولدیغی اشیایی عالم وعملی لائقیله وواجب اولدیغی اشیا ایله عمل
اولوب کمالات علمیه وعملیه ایله متصف وسعادت اخرویه یه مستعد اوله
وتعریفده بحسب الطاقة البشریة ذکر اولندی زیرا جمیع موجوداتك
جمیع احوالنی معرفت لازم دکلدر **سؤال** بو مقامده طاقت بشریه دن
اکر غایت کمالده اولان انسانك طاقتی مراد اولورسه اکمل انبیا
علیه وعلیهم الصلوة والسلام کبی بو حضرتده اندن غیری کمسنه حکیم
اولمامسی لازم کلور واکر حالاتده نهایت بالغ اولمیان انسانك طاقتی
مراد اولورسه فسادی ظاهردر واحتمال ثالث مراد اولنورسه اندن
امتیاز احراز دخی بیلنمز **جواب** بو تعریفده طاقت بشریه دن
نفس قدسیه ایله غایته وارمده اولمزلر بلکه متوسط اولنلرك
طاقتی مراددرکه شکلی اولدیغی اولان قیاسك مقدماتندن نتیجه یه
انتقال ایتمکه قادر اولان کمسنه نك طاقتی مراددر وعلم حکمت ایکی
نوعدر بری علم حکمت نظریه وثانی علم حکمت عملیه در زیرا انده بزم
قدرتمز واختیارمزك وجودنده تعلقی اولمیان اعیان موجوداتك

احوالنده

احوالنده بحث اولنورسه اکا حکمت نظریه تسمیه اولنور واکر قدرتمز
واختیارمزك وجودنده تعلقی اولان اعیان موجوداتك احوالنده
بحث اولنورسه اکا علم حکمت عملیه تسمیه اولنور وبو ایکی نوعك
هربری اوچ قسمدر زیرا حکمت نظریه خارجده وتعقلده ماده یه محتاج
اولمیان شیلرك احوالنی علمدر باری تعالی کبی ویاخود وجود
خارجیده ماده یه محتاج لکن تعقلده محتاج اولمیان اشیانك
احوالنی علمدر کره کبی ویا خارجده وتعقلده ماده یه محتاج اولان
اشیانك احوالنی علمدر انسان کبی قسم اوله موضوعنك اعمیتنه
نظرا علم اعلی دیرلر زیرا موضوعی موجوددر من حیث هو موجوددر
ویاخود باری تعالینك صفاته واحوالنده بحث اولندیغنه بناء
وعلم الهی دخی دیرلر اشرف اولدیغندن اسمیله تسمیه اولنور وعلم فلسفه
اولی دخی دیرلر فلسفه لغت یونانیه ده علما وعملا باری تعالی یه تشبه
دیمکدر بو علم ایله اتصاف تشبه مذکوره سبب اولدیغندن فلسفه دینلدی
اولا دخی عمومده اول امور موجوددر که بو علمك موضوعیدر
ووجودده اول امور الله تعالیدر بونلره متعلق اولدیغندن علم اولی

دیلدی و بعضیلر فلسفه فیلاسوفادن مخففدر فیلا محب دیمکدر سوفا
حکمته دیمکدر فیلسوف محب حکمت دیمک اولور دیدی و بو قسمه
علم کلی دخی دیرلر زیرا ماده دن منزه اولان اشیاء منحلی اولور
زیرا بر شیئك جزئی اولمسنه علتی ماده در و بو قسم ما بعد الطبیعه دخی
درلر زیرا انسان حواسیله ابتدا محسوساتی درك ایدر ثانیا معقولاتی
درك ایدر محسوسات علم طبیعیاته متعلقدر انسانه نظر ایله طبیعی
مقدم اولور ما بعد الطبیعه قوللری موجه اولور و بعضا بو قسمه ما قبل
الطبیعه دخی درلر زیرا نفس الامرده علم الهینك معلوماتی بالذات
و بالشرف بلکه جمیع وجوه تقدم ایله مقدمدر و قسم ثانیکه خارجده
ماده یه محتاج و تعقلده ماده یه محتاج اولمیان اشیانك احوالنه
علمدر علم اوسطدر علم ریاضی و تعلیمی درلرکه حکماء متعلمینه اولا بو
دیکه بو علم ایله نفسلرینی ریاضت ایدرلر و علم الهی ایله علم طبیعی
بیننده علم اوسطدر تعقلده ماده یه محتاج اولمقله طبیعیدن ممتاز
و خارجده ماده یه محتاج اولمقله الهیدن ممتازدر و ماده یه محتاج
اولدیغی مادهٔ مخصوصه یه محتاج دکلدر دیمکدر زیرا کره سیه فهم اولنور

ذهبده

ذهبدن یا حدیددن و یا خشبدن اولمسنه احتیاجی یوقدر یوخسه کرویتی
تعقل البته ماده ده اولور لکن مادهٔ مخصوصه استلزام ایتمز مثلا علم هیئتده
فلك ثامنه کروی اولدیغی کواکب ثوابته دوائر متوازیه اوزره تحرك
ایتمکله کرویته دلالت ایدر فلك ثامنه یحوینده مادهٔ مخصوصه تعلقه
حاجت یوقدر اما علم طبیعیده فلك ثامنك کرویتی بساطتی ایله اثبات
اولور البته مادهٔ مخصوصه حاجت مسلم ایدر زیرا هر شی مادن فلك بسیط
اولمه کرویتی لازم اولور لکن فلك بسیطدر یعنی اجسام مختلفة الطبایعدن
مرکب دکلدر دیو حکم لاجرم فلکی مادهٔ مخصوصه سیله تعقله محتاجدرکه
بساطتی فهم اولنه بو برهان مؤثردن اثره استدلال طریقی اوزره
برهان لمیدر و علم هیئتده اثبات اولنان برهان برهان انیدر یعنی
کرویتی فلك ثامنه اثردن مؤثره استدلال طریقی اوزره برهان
ایله اثبات اولنمشدر بو ایله استدلال اولنورکه هر زمانکه فلکده ثوابت
دوائر متوازیه اوزره تحرك ایلیه فلك کروی اولمق لازم اولور لکن
المقدم حق و کذلك التالی و نتیجه بونلرك کرویتی سما طبیعی ایله
ریاضی بیننده مشترکدر امتیازلری برهان ایله در دیمکلك معناسی

تقریر مذکوری تفهیمدر وعلوم ریاضیه دورتدر علم هیئت وعلم هندسه
وعلم حساب وعلم موسیقیدر اشبو علوم جملهسی تعقلده مادهٔ مخصوصهیه
محتاج دکلدر وقسم ثالثکه خارجده وتعقلده مادهیه محتاج اولانلردر
انسان کبی بو قسمه علم ادنی دینلدی مادهیه احتیاجی اولدیغندن وعلم
طبیعی درلر زیرا طبیعت صاحبی اولان جسمدن بحث ایدر وحکمت
علمیه دخی اوچ قسمدر زیرا حکمت علمیه اگر شخصک مصالحنه
متعلق اولورسه اخلاق حمیده ایله تحلی واخلاق رذیلهدن تخلی
ایچون اولور ایسه بویله مصالحه علم تهذیب اخلاق تسمیه اولنور
واکر منزلده وسکناده مشترک اولانلر جماعتنه متعلق اولهجق والد ولد
ومالک ومملوک کبی بویله مصالحه علم تدبیر منزل تسمیه اولنور واکر
مدینهده متشارک طائفه وجماعته متعلق اولهجق بویله مصالحه علم سیاست
مدنیه تسمیه اولنور وبعض حکماء حکمت مدنیهیی ایکی قسمه تقسیم
ایدوب ملک وسلطنته متعلق اولور ایسه علم سیاست دیدیلر ونبوت
وشریعته متعلق اولور ایسه علم نوامیس دیدیلر دیدی بوکا کوره حکمت
علمیه دورت قسم اولور لکن حکمت علمیه اوچ قسمدر دینلرده مخالفت اولمز

زیرا بو ایکی قسم بر قسم تحتنده داخلدر وبو مذکوراتک حکمت نظریه وحکمت
علمیه اقسام حکمتک مجموعیدر هر کیمکه نفسنی بو مجموعی ایله تکمیل ایلیه
ومن یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا مصداقی اولان حکمت خیر کثیره
اعطا واحسانه اولمغله مستحق اولور وماراحه سبقت ایلدیکی نفس
ناطقهسی ایچون سعادت عظمی ومرتبهٔ علیا تحصیل حکمت نظریه وعملیه
سببیله تحقیق علم واتقان عمل ایله ذاته وصفاته وافعال باری
تعالییه متعلق اعتقادات صحیحه واخلاق فاضله واعمال صالحه ایله
متحلی واعتقادات باطله واخلاق رذیله واعمال نامرضیهدن
متخلی اولمقدر وبو وجه محرر تحقیق علم واتقان عمله ایکی طریق ایله
توصل اولندی بری طریقهٔ اهل النظر والاستدلال وبری دخی طریقهٔ
اهل ریاضت ومجاهدهدر وطریقهٔ اوله سالک ایدنلر ملل انبیا
علیهم الصلوة والسلامدن بر شریعت اتباعنی التزام ایدنلره متکلمین
وعلملرینه علم کلام تسمیه اولنور وعلم کلام علم نوامیسده مندرجدر
واکر تابع انبیاء علیهم الصلوة والسلامدن بر ملته اقتفا ایتمامش
ایسه ایلرده حکماء مشائیه وعلملرینه علم حکمت تسمیه اولنور وطریقهٔ ثانیه

سلوك ايدنلر يا فقيرى احكام شريعة موافقته ايدنلر اليسى ايلنره
حكماء اشراقيه وعلمارينه حكمة اشراقيه تسميه اولنور واكر رياضاته
ومجاهداتلرى احكام شريعة موافقته واطوار شريفه نبويه يه مطابقه
ايله ايسه انلره صوفيه قدس الله اسرارهم العلية وعلمارينه علم تصوف تسميه
اولنور وعلم تصوف فن علم توحيده مندرجدر واشبو طائفه مفلحه
شول ذوات كرامدركه واتقوا الله حق تقاته مصداقنجه مراتب
تقوادن تقواى حقيقى ايله اتقاء وسنن مصطفويه يه اقتفا ايله
سريرة لرنى رجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله مآلى منيفى
ذكر ربانى وفكر الاسحارية الرياء واشغال قلبيه وجسمانيه
وبالكلية ماسوادن تنزيه وتطهير وبالكليه دركاه حضرت حقه متوجه
دلشراشوره جانب قدسه تبتل ايله دائما فيضه ليونى ماسوادن قطع
وتنفير ايله جسم هيسه ناجى عارفانه خالى صادن ارجاز برك
ترك دنى ترك عقبى ترك هستى ترك ترك فحواسنجه ميل ماسوادن
متحاشى اولوب ذاته وصفاته افعالنه علمسه امكانه وجودنه ايله
معلول وزير قدرت قاهره ربانيه ده مقهور ومتلاشى اولديغنى بلوب

من عرف نفسه فقد عرف ربه سرينه واقف اولمشلردر جبيه هم عيانست
شهود اينجانيسه حجاب اخفاسه نمود اينجانيسه حمله فكر تو
محصه اسرار حزدم كرمى دود اينجانيسه اصل هر سوسه
وكل بيزيكسه فرهيه سوخ وكبود اينجانيسه اعتبارنه هم اوهامست
تو عدم باسى وجود اينجانيسه وانور طريقه توحيد مكاشفه
واطلس محاجه قيل وقال ايله مراشعه در زيرا طريقه مباحثه ده هلاك
استيلاسى دركار وشريعت محمديه ايله تنور وآداب مصطفويه ايله تطهر
ايله حب ماسوادن رياضت ومجاهدات واذكار ايله مشغول اولانلر
ذواته اولو الابصار والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا نويد نجح
جانب قدسه موصل اولان هدايته ايله موعود ومبشرلر در سبحانه
يا من يقبل التوبة عن عباده ويعفو عن السيئات تب علينا ما افنينا
من حقوق الوقت غير موفيته خطرها اللائق بها وقد لبثنا انه الفنا
بالتروى من كأس المحاسن وعلوم حكميه متداوله بلرك احمد الدوران
تعداد وتحرير وتعريفاته ومنافعنى على طريقة الاجمال بيانه وتقريره
كلمات جانب سوار تنويعه وطلبه كسب كمال ذوى الابصار واغتنام معارف

واستبصار اولانلر ذواتدر اول طرف برشرف اعزا وتشويق قلدى
والله الموفق علم منطق علم يبحث فيه عن الاعراض الذاتية للمعلومات
التصورية والتصديقية من حيث الايصال وموضوعه المعلومات
التصورية والتصديقية وغايته العصمة عن الخطاء في الافكار
معلوم اوله كه علم منطقك موضوعى عند المتأخرين معلومات
تصوريه وتصديقيه نك اعراض ذاتيه سندن بحث اولنور مجهول
تصورى ويا تصديقيه ايصال حيثيتيله زيرا مجهول يا تصوريدر
يعنى معلوم اولسه اكا تعلق ايليان علم تصور اولور واكا موصل
قريب قول شارحدر وموصل بعيد كليدر ويا تصديقيدر يعنى معلوم
اولسه اكا تعلق ايليان علم تصديق اولور اكا موصل قريب حجتدر
وموصل بعيد قضيه در وموضوع ومحمول ومقدم وتالى موصل
بعيدلردر وبالاخره علم منطقك موضوعى موصللردر وعرضيه
ذاتيسى ايصاللردر وكليه وجزئيه وذاتيه وعرضيه وجنسيه
وفصليه وخاصيه وحديه ورسميه كبى ما يتوقف عليه الموصل
الى التصور اولان معقولات ثانيه وقضايا واحكام قضايا كبى

ما يتوقف

ما يتوقف عليه الموصل الى التصديق اولان معقولات ثانيه
احوال موصللردر وبوندن معلوم اولوركه علم منطقك مسائلى
محمولاتى ايصاله رجوع ايدر مثلا الكليات اى الجنس والفصل
القريبين موصلان الى الحد التام والحد التام موصل الى كنه
الموضوع والمحمول والموضوع والمحمول موصلان الى القضية
والقضية موصلة الى القياس والقياس موصل الى المطلوب
دينلور جمله سنده محمول موصل اولديغى بيلنور وبو جهتله علم
منطقك جهته وحدته ذاتيسى فهم اولنور زيرا محمولاتك مسائلى
ايصاله راجع اولديغى تقرير ايتدوكمز تنبيه ايلدى وعلوم منطق
علم تفسيرك تعلق ايلديكى علوم مندر زيرا قرآن كريمده قياسى
استثنائى صورتنا ورود ايلمشدر لو كان فيهما آلهة الا الله
لفسدتا كبى واقترانى مادة ورود ايلمشدر انى لا يخاف لدى
المرسلون والمال والبنون زينة الحيوة الدنيا والباقيات
الصالحات خير عند ربك وخير املا آيه كريمه لرى كبى ذلكى
آيه كريمه دن برقياس مركبك نتيجه سى كبراسى هذا ولنمه

ممكن اولور هكذا انه لاتخف لانك من المرسلين ومن كان
من المرسلين لايخاف والمرسلون مرسلوندن لدى ولايخاف الى
المرسلون اشبو قياس انه لاتخف نتيجه سى لازم كلدكى اوزره
فن منطقه خفى دكلدر وآية كريمه ثانيه دن برصغرى اخذ
اولنوب اكا كبراى مطوى يى ضم ايله انتاج مطلوب ممكن اولور
هكذا المال والبنون زينة الحيوة الدنيا وزينة الحيوة الدنيا
سريعة الزوال ينتج المال والبنون سريعة الزوال وهو المطلوب.
والباقيات الصالحات آية كريمه سندن كبرى اخذ اولنور واكا
صغراى مطوى ضميله مطلوبى نتيجه ويرير هكذا اعمال الخير باقيات
صالحاتدر والباقيات الصالحات خير عند ربك من المال والبنون
وخير املا واما علم بمراده تبيان الالهيه دين علم منطقده كسب
مهارت ايدن ذاتك دقائق قرآنيه دن نصيب عظيمى اولدوغى
دخى هويدا وآشكار اولور وبعض علمانك علم منطق رأسا علم
دكلدر بلكه حكمت نظريه نك مبادسيندندر ديديكى صحيح برسوزدر
زيرا بر علم علم آخره مبادى اولمسيله رأسا علم اولمسى لازم كلمز

زيرا علم هندسه علم هيئتك مبادسيندندر رأسا علم اولديغنده هيچ
كمسنه نك سوزى يوقدر واما الموضع علم آداب البحث علم يعرف به
آداب البحث والمناظره معلوم اوله كه علم آدابك موضوعى
ابحاثدر زيرا علم مذكورده ابحاثكه منوع ثلثه نك موجه اولوب
اولماسى حوالسنده بحث اولنور ومسائل علم آدابك محمولاتى توجيهه
رجوع ايدر مثلا المنع مع السند موجه قضيه سى كبى بو طريقه ايله علم
آدابك جهتى وحدى ذاتيه سى بلنور وعلم آدابك فائده سى
اثبات مدعى ودفع شبهات ايدر وعلم تفسيرك تعلمه ايلديكى
علوم مندندر زيرا علم مذكور ايله تقرير ادله ودفع شبهه سائل ايلنور
واما الموضع علم الالهى علم يبحث فيه عن الموجودات كلها [illegible]
من حيث تقسيمها وتنويعها وتحقيق حقائقها وما يعرض لها ونسب
مابينها وما يعمها وما يخصها وموضوعه الموجودات واحوالها
من هذه الحيثية وعلم البرهان فائده مرتبه ونتيجه مترتبه سى
على طاقة البشرية حقائق اشيايه اطلاع ووقوف ايله بالنظر
والاستدلال ذات بارى تعالى وصفاتى وافعالى واحوال نبوته

وحشر ومعاده متعلق اعتقادات صحیحه تحصیل ایله حضیض تقلیددن
ذروهٔ تحقیقه ارتقا ودرجات عالیاته ترقیه اعتلا ایلمکدر
ودخی معلوم اوله که اشبو علم علم ربوبیتی مشتمل اولدیغی نظرا علم
الهی وکلیات موجوداته نظری مشتمل اولدیغی اعتباریله علم کلی
تسمیه اولنور. کذلك بو علمك مباحث اصلیهسی کثیرا اول وجود
وماهیت ووحدت وکثرت ووجوب وامکان وقدم وحدوث
وغیرلر امور عامه ده نظر واثباتنده مطالبنده استدلالدر وثانی مبادی
علوم وتنبیه مقدماته علوم وتعیین مراتبنده نظر واستدلالدر
وثالث واجب تعالینك وجود ووحدتی وصفات ثبوتیه وافعالکی
اثباتنده نظر واستدلالدر ورابع عقول ونفوس وملائکه وجن وشیاطین
کبی مجرداتك اثباتنده وحقائقه واحوالنده نظر واستدلالدر وخامس نفوس
بشریه هیکل انسانیدن مفارقتندن صکره واقع احوال ومعادی وعالم
خلقتك عالم امره ارتباطی اثباتنه وتحقیقنده نظر واستدلالدر
وعلوم حکمیه دن مقصود بالذات علم الهیدر زیرا بو علم ایله انسانه
سعادت دارین حاصل وبو علم ایله معادنده قرب حق واصل اولور

ومعاذالله

ومعاذ الله تعالی بو علم شریفده زلت قدم خسرانی مبینی موجب ودرکات
هاویه هوا ونده حبس واخطارلره مستوجب اولمغله مختل الاعتقاد
اولنلر درجاتندن رحمت رحیمیدن حتی یلج الجمل فی سم الخیاط ممنوع
ومحتجب اولورلر نسأل الله الحمایة من الزیغ والخذلان بعد الهدایة
والدرایة وعلم الهی علم تفسیرك تسلیم ایلدیکی علم مدونلردندر زیرا
علم الهی تحقیقده علم کلامدن جزءدر وعلم تفسیرك علم کلام
تعلقی وجهی محلنده کلور وامّا الموقف **علم الطبیعی** علم یبحث فیه
عن احوال الجسم المحسوس من حیث هو معرض للتغیر فی الاحوال والثبات
فیها وموضوعه الجسم من تلك الحیثیة وعلم طبیعیات فنا فی افلاك
وعناصر ومولدات ثلاثه اجسام بسیطه ومرکبه نك مواد واحوالی ومبادی
فاعله سی واعراض لازمه ومفارقه سی ومنافع وخواصی بیلنمسیدر
ودخی معلوم اوله که مشائینده ارسطوطالیس علم طبیعی سکز باب
اوزره ترتیب ایلدی **باب اول** انده جمیع اجسام طبیعیه یه شامل اولان
ماده وصورت وحرکت وطبیعت وزمان ونهایت وبونلرك امثالی امور
عامه دن بحث اولنور واکا سماع طبیعی تسمیه اولنور **باب ثانی**

وعلم تفسیرك علم طبه تعلقی وجهی محلنده کلور وبعضی عارفینه رحمهم
الله تعالی من لم یعرف الحکمة والتشریح عنینه فی معرفة الله بودر مشدر حاصلی
حکمت آفاقیه که سموات وارضده قدرت قاهرهٔ الهیه یه دال اولان
عجائب صنع وبدایع خلقدر وحکمت انفسیه که بدن انسانده کمال قوت
باهرهٔ ربانیه یه دال اولان صنایع عجیبه‌در دخی بونلره اطلاع ایسه
علم حکمت وعلم تشریح ایله تحصیل اولنور پس علم حکمت وعلم تشریح
بلمیان کمسنه عنینه لونه جاعدر یعنی خبردار دخی شناخت ایله صنعت
وافعال باری تعالی معرفتنده لذتدن بی خبردر دیمك اولور امدی
علم حکمت وعلم تشریح نفیس علوم‌دندر اولوجه علم تفسیرك تعلقی
اولدیغی علوم‌دندر ایدوکی بالوجوه تبیین ایلدی والله الموفق علم الطب
علم به یحفظ الصحة موجودة ویسترد مفقودة وموضوعه بدن الانسان
وما یشتمل علیه من الارکان والامزجة والاخلاط والاعضاء
والارواح والقوی والافعال ومنفعته مستغنیة عن البیان فانه
یحصل بقاء النوع وقوام الانسان یعنی علم طب بر علمدر که انکله
صحت موجوده ایکن حالده حفظ ومفقوده اولدیغی حالده استرداد

اولنور

اولنور ومنافع علم طب مستغنی عن البیان ایدی بعضی منافعی
بیانیله علم مذکوره تشویق اولنور شویله که علم طبك منفعتی ایکی
نوعدر بری بدنا وبری دخی نفسادر واما بدنا زیرا انسانك افضل
حالاتی صحتدر وحفظ الصحه علم طب ایله مستفاد وانکله مثبت
اولور وبالاخره تکثیر نوع انسانه باعث وبالذات وبقاسنه سبب ایدر
واما نفسا زیرا انسانك کمالی قوهٔ نظریه وقوهٔ عملیه سنده استکمالی
ایله در وانسان علما وعملا استکمال نفس ناطقه سنده صحت بدن ایله
متمکن اولور چونکه علل واسقام وآفات وآلام ایله علوم نظریه
وعملیه یی تحصیل غیر ممکندر حاصلی طبك ثمره وفائده سی حفظ صحت
اصحا ودفع علل مرضی در یعنی علم طبی تحصیل وکسب ومهارت ایدن
حذاقه الاطبا قانونده طب وحکمت اوزره تدبیر ومداوات ایله اعتدال
مزاجی حفظ وانحراف وانفعالی دفع اهتمام ایدرلر پس مدنی علم الطبا
بلاد وامصارده وجودی لازم بلکه واجبا ولادن صنایع ضروریه دن
ایدوکی وجوه سابقه ایله ثابت ومتحقق اولور وعلم طب علم تفسیرك
تعلقی اولدیغی علوم‌دندر ایدوکی فیه شفاء للناس آیهٔ کریمه سی

برهانه قاطعدر وعلم الجراحة وعلم الفصد وعلم الحجامة وعلم النباته
وعلم الصيدلة وعلم الحيوانه وعلم الكحالة وعلم القبالة وعلم البيطرة
علم طبك فروعندندر علم الجراحة علم يبحث فيه عن احوال الجراحة
العارضة لبدن الانسان وكيفية برئها وعلاجها ومعرفة انواعها
وكيفية القطع ان احتيج اليه ومعرفة كيفية المراهم والضمادات
وانواعها ومعرفة الادوات اللازمة لها وموضوع الجاجات
ومنفعة مستغنية عن البيان وعظيمة جدا وانا الموقوفه علم الفصد
علم يبحث عن كيفية الاتيان بالفصد ومعرفة انواع العروق ومعرفة
ما يخص كل مرض من فصد عرق مخصوص ومعرفة مقدار ما يلزم
في كل مرض من الدم الذي يسيل واي وقت منها اوقات المرض يقتضي
الفصد الى غير ذلك ويستمد فيه من علم التشريح ومن لم يعرفه فلا
يجوز له التصدي للفصد وفائدته لا تخفى وانا الموقوفه علم الحجامة
علم يبحث فيه عن احوال الحجامة وكيفياتها وشرطها بالمحجمة ذاتها
في اي عضو واي موضع منه نافعة وفي اي موضع مضرة الى غير ذلك
وفائدته ظاهرة وانا الموقوفه علم النبات علم يبحث فيه عن خواص

نوع النباته

نوع النباته وعجايبها واشكالها ومنافعها ومضارها وطبايعها في
الحرارة والبرودة والرطوبة واليبوسة وغيرها من احوالها ونوع
نوع النباته وفائدته التداوي بها وغيرها معلوم اولكه علم نبات
كثير المنافع بر علم اولطفله علم طبده افراز وراسه تدوين ايديلر
كتب مفردات طبيه علم نباته وعلم حيوانه وعلم معادنه وعلم مواددن
مأخوذه ومركبدر وفوائد نباته تجربه ايله ثابته ازجمله نباتاتدن بر نوع
ديدكلري حشيشه كه برنم ديارده اكابرجه تعبيرا بررلر مذكورلك نباتك
عصاره سي حيواناتلينه مادرايله ايچورملك صرع وحوالة عارضه
نافعدر وافندرو جوف حيواناته رياح بارد متكون ساخواري
واغزلرنده افاته صالياري قطع ايلمكده باذن الله تعالى ريح التسهيلر
وبالرضاعه تجربه ايدم تخلف ايلمدي وعلته مذكوره سبيله نتيجه حيوانا
ربا رعدم عازم وشتابانه اوطعده اولدقلرنده شفقة للوالديه
والولدانه نباته مذكورك خاصيته تعقيبه اشبو محله تنبيه وعلاوه اولندي
وانا الموقوفه علم الصيدلة علم يبحث فيه عن التميز بين انباتات المتشابهة
في الشكل ومعرفة منابتها بانها هندية او صينية او روميه ومعرفة

زمانها وبانها حیضیة او خریفیة او ربیعیة ومعرفة جیدها من ردیها
وفیه مدة بقاء قوتها ومعرفة خواصها وموضوعه النبات من حیث
خواصها والفرق بینه وبین علم النبات ان الاول یبحث عن تمیزه
عن غیرها اصالة وعن خواصها تبعیة والثانی یبحث عن خواصها
اصالة وفائدته ظاهرة فان الطب لا یتم بدونها جدا والله الموفق

علم خواص الحیوان

علم یبحث فیه عن خواص انواع الحیوانات وعجائبها ومنافعها ومضارها
ومعرفة بریها وبحریها وماشیها وزاحفها وطائرها وغیر ذلك
وموضوعه جنس الحیوان وفائدته الانتفاع بها والاحتماء عن
مضارها والوقوف على خواصها واحوالها ومعلومدر که حیواناتده
عجایب احوال وغرائب خواص واردر که مجربلردر مثلا طورنا نسنه اوده
طبراق دملغ دوارهسی زنبق یاغیله قارشدیریلوب بعد التجفیف
سعوطا استعمال ایتمک اقلامه شی نسیانه اولنمغه دربر سنه قوت
محافظه ایتدره عجیبهلردر والحاصل کتب خواص حیواناتده مسطوردر
واوللردن بعضیلری که تجربه ایدنلر عندنده ثابت اولمشدر وکمال
الدین الدمیری رحمه الله حضرتلری خواص حیواناتده عجایبی بابنده

مفصل

مفصل تصنیفی مشهوردر فاضل مشار الیه خواص حیواناتده غث
وسمینی بالکز نقله اعتماد وقبل الوصول الى التجربة والتحقیق
اعتقاد ایدوب نقل واستماع اولنان خواصی تبییض وتحریر ایتمکله
الطاغیه دونه لدی التجربه بعضی نقل ایلدیکی خواصک عدم صحتی
مقرردر والله الموفق علم الکحالة علم یعرف به ما یعرض للعین من مرض
وغیره واسبابه وعلاماته وموضوعه العین ومنفعته حفظ
صحة العین موجودة وردها مفقودة یعنی علم کحالت علمدرکه ونه
وغیریده کوزه عارض اولان علل واسبابی وعلاماتی بیلنور ومعلوم
اوله که علم کحالتی علم طبده ادخال ایدنلر علم یحفظ به صحة العین
موجودة ویسترد به مفقوده دیو تعریف ایلدیلر واصح اولان
علم کحالت علم طبده بر بابدر انجق وحدت عضو وکثرت مسائلنه
بناء افراز وتدوین ایلدیلر وفقیر تقصیر علم کحالتده خیلی امک
چکدم واکثره عربی العباره بر رساله جمل تحریرینه موفق اولدم مجربات
صحیحه تحریر وتبیین اولنمشدر علم القبالة علم یعرف به کیفیة اخراج
المولود من بطن امه بالرفق والملایمة وکیفیة التدبیر والعلاج

وفي الحديث الشريف الخيل معقود بنواصيها الخير الاجر والمغنم الى يوم
القيامة واخرج النسائي عن ابي وهب قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
ارتبطوا الخيل وامسحوا بنواصيها واكفالها وقلدوها ولا تقلدوها
الاوتار وعليكم بكل كميت اغر محجل او اشقر اغر محجل او ادهم اغر محجل
واخرجه ابو داود مفرقا في بابين وزاد فيه قال محمد بن مهاجر فسألته
يعني عقيل الراوي عن ابي وهب لم فضل الاشقر قال لان النبي صلى الله
عليه وسلم بعث سرية فكان اول من جاء بالفتح صاحب اشقر انتهى
وروى ابن عباس رضي الله عنهما ان النبي قال كان رسول الله صلى الله
عليه وسلم بالطليعة تبوك وقد قل الماء فبعث الخيل في كل وجه يطلبون
الماء فكان اول من طلع بالماء صاحب الاشقر والثاني صاحب الاشقر
والثالث كذلك فقال النبي صلى الله عليه وسلم اللهم بارك في الشقر
ويروى من حديث ابن عباس رضي الله عنهما ان النبي يمن الخيل في شقرها
وفي رواية خير الخيل في الشقر ويروى لو ان خيل العرب جمعت في صعيد
واحد ما سبقها الا الاشقر ذكره شمس الدين المحلي رحمه الله تعالى في النجمة
الزاهرة وحكمه اجراء البيطرة والعمل بها في سائر الحيوان والله الموفق

علم الفر

علم الفراسة علم بامور بدنية ظاهرة تدل على ما خفي منه السجايا
وموضوعه الامور البدنية من جهة تلك الدلالة وهو في الاصل
اما عن تجارب صحيحة كالمستند الى الحكيم واما عن تصفية الباطن
كما يحكى عن امثال هذه الامة ومعلوم اولاكه علم فراسه علم تعرك
في الجملة توقف ايدر بكي علوم ناموسيه نه در قال الله تعالى سيماهم في وجوههم
من اثر السجود وان في ذلك لآيات للمتوسمين ونفر ذلكم ... وقال
النبي صلى الله عليه وسلم اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله
وقال صلى الله عليه وسلم لو خشع قلبه لخشعت جوارحه واشبو ابار بنية
واحاديث نبويه اداء قاطعه وبراهين ساطعه در كه اثار ظاهره
اثار باطنه يه دلالت ايدر وبو علم شيطان خاطره مقربه وغاليه دنيروي
اولدركه حد لويه اتخاذ ايله النفس واستخدام وضبطي واستجلاع زوجه
وزوجتي مراد اولنان اشتغال صلاح الهواء متمكنه واخلاقه متخلقي
بابنه رك خصوصا نه مذكوره وامور سائره من بصويه اوزره اولمقدر
ودخي غيبونه كشف واسرار جزيه نظر ايله اثار باطنه استدلال علم
فراسه قيلنمندر وبو علم ايله عالم ومستدل اولان ذات عين هر

واستدلالنده كمالى وقتيدا وازه اولمق لازمدر زيرا بو علم صحت ذكر
وحذاقت محتاجدر والحاصل بو علم ايله عمل واستدلال اغبياء حرامدر
ديديلر وعلم شامات وعلم اسارير وعلم اكتاف وعلم قيافة الاثر
وعلم قيافة البشر علم فراستك فروعندندر **علم الشامات والخيلان**
علم يبحث فيه عن احوال العلامات من الشامات والخيلان بحسب
دلالتها على الاحوال الموجودة بحسب الفطرة وموضوعه العلامات
المذكورة ومنفعته معلومة مما سبق يعنى علم شامات بر علمدر كه اندن
بدن انسانده موجود اولان بحسب الفطره انسانك احوال موجوده
واخلاق متخالفه سنه دلالتى حيثيله شامات مذكوره دن عبارتدر اولان
علامتلرك احوالندن بحث اولنور وموضوعى علامات مذكوره در
ومنفعتى وفائده سى ما سبقدن كه احق علم فراستدن معلومدر
ومعلوم اولدكه اشبو علمده بعضى حكما رسائل تصنيف ايلمشلردر لكن
قليل الوجوددر بناء على ذلك بو محلده علم مذكوردن بعضى مسائل
ذكرى ايله تذكير اخوانه صف وتنشيط قلوب خلانه برو جايه ابتدار
اولندى ارباب فنه ديرلركه خال وشامه دنيلان نقطه لرك مقبولى قرمزى

منه

مائل اولانلردر دبرك رخنده خال سياهك كبرى وكثرتى حسنك
رونقى ايلر ظلم وجور وسوء اخلاقنه علامتدر وفوقه المدوره خال
برقطعه حبشيه اولورايسه انكله سوء اخلاقه استدلال اولنماز بلكه
انده وجذبه حاصلدر وفوقه الاذنه اولانه خال بحسب النسل ابنه
علامتدر وفوقه الكتف اولانه خال وجه جانبنه مائل وناظر اولورايسه
على الاطلاقه دنيادن حظ مستوفى وكرم ووفاه علامتدر وفوقه الكتف
اليمينه اولانه خال رياسته وولايته علامتدر وبينه الكتفين اولانه
خال ملك ووزارته وشرافته علامتدر وسلبه ظهرده اوزكا خال
كثرته اموالك الى آخر العمر بقاسنه علامتدر وبازوده اولانه
خال كثرته سفره وانده كسب رزقه علامتدر وفوقه الاصبع وفوقه
الكفه اولانه خال سوء حظ ودفقه بر نصيبه علامتدر وفوقه الثديه
اولانه خال احمر رابعه ووصالدن وصوفه صداقته علامتدر وفوقه
السرة اولانه خال بالاجماع وفرنه باه وكثرته جماعه علامتدر وجوده
اولانه خال خودبينه وخود رايلغه علامتدر وفوقه فجه الانه اولانه
خال اولاد ذكورك كثرتنه علامتدر وفوقه الفخذ الايمنه اولانه خال

علم ورياسة وفضل وكياسة على مقدار دقوقه الخط الايسر وان كان خال
سفري تجارته ربح وانتفاع على مقدار دقوقه وفوقه ظهر القدم ادلائه
خال جرم وشقاوة على مقدار دقوقه نعوذ بالله من الشقاوة بعد السعادة
واما الموضوع علم الاسارير علم يبحث فيه عن الاستدلال بالخطوط
الموجودة في الكف والقدم والجباه بحسب التقاطع والتباين
والطول والعرض والقصر وبحسب ما بينها من الفرج المتسعة و
المتضايقة من حيث دلالتها على احوال الانسان من طول الاعمار
وقصرها والسعادة والشقاوة والغنى والفقر وموضوعه الخطوط
المذكورة من تلك الحيثية ومنفعته معلومة مما سبق وقد رأينا
من هذا العلم رسائل عربية وفارسية وتركية ولاهل البادية من الاعراب
مهارة فيه واما الموضوع علم الاكتاف علم يبحث فيه عن الخطوط و
الاشكال التي ترى في اكتاف الضأن والمعز وصدر الدجاجة
اذا قابلوها بشعاع الشمس من حيث دلالتها احوالها من الصفا والكدر
والحمرة والخضرة على احوال العالم الاكبر من الحروب الواقعة بين الدول
واحوال الخصب والجدب وغيرها وينسب هذا العلم الى امير المؤمنين

وما فيهم

وما فيهم من الخصوصية المعينة على ابن ابي طالب رضي الله تعالى عنه وكرم
الله تعالى وجهه وموضوعه الخطوط والاشكال المذكورة من تلك
الحيثية ومنفعته مستغنية عن البيان واما الموضوع علم قيافة الاثر
علم يبحث فيه عن تتبع اثار الاقدام والاخفاف والحوافر في الطرق
القابلة للاثر وهي التي تتشكل بشكل القدم والاخفاف والحوافر
وموضوعه الاثر المذكور ومنفعته ظاهرة بينة اذ القائف
يجد بهذا الهارب من الناس والضال من الحيوان يتفحص اثارها ويتبعها
وتأويلها بقوة الباصرة وقوة الخيال والحافظة واكثر من يعتني
بهذا اهل الخيمة والبادية وحكي ان فيهم من يفرق بين اثر
قدم الرجل واثر قدم المرأة وبين اثر قدم الشيخ واثر قدم الشاب
واما الموضوع علم قيافة البشر علم يبحث فيه عن كيفية الاستدلال
بهيئات الاعضاء في الانسان على الاشتراك بينهما في النسب
والولادة وفي سائر الاخلاق والاحوال وقالوا ان هذا العلم
يختص ببني مدلج وبني لهب وذلك بمناسبة طبيعية حاصلة فيهم
لا يمكنهم تعلمه وقيل ان الله تعالى خص العرب بهذا العلم ليكون سببا

لاریداعی نسائرهم عما یورث شوب نسبهم وحفظ حسبهم صیانة للنسبة
النبویة وبکونه معجزة للنبی صلی الله علیه وسلم معلوم اوله که بعضه
فضلا رحمهم الله تعالی علیهم اکتافده ذکر اولندیغی وجه اوزره اکتاف
واستخوانه نظرا خبو وریده طائفه یی مرآیه مصفا وقشه مجلایه
نظر ایدن کبی طائفه سی مثلو اکتاف واستخوانه نظر ایدنلر استخوانده
ایله [illegible] ارده برحجاب لطیف وپردهٔ رقیقه ظاهر اولوب استخوان ایله
مبینلرنده حائل اولور واول حالده دائره حسدن خروجی وعالم
ارواحه عروجی ایدرلر ومطلوبلری اولان اموره متعلق نفس
ناطقه لرنده برعلم وعرفان حاصل اولوب عالم منامده مشهود اولان
رؤیا صالحه مثلو نفس ناطقه لری عالم ارواحده مشاهده ایدیکی
معانی غیبیه یی قوای دماغیه دن متخیله یه وحس مشترکه عرضه وتنزیل
ایدکلرنده استخوان ایله کندی بینلرنده حائل اولان حجاب لطیفده
مشاهده ایلدکلری صوری مشاکله یی حس بصر ایله دخی معاینه ایدوب
خلقه خبر ویررلر دیو علم اکتاف وامثالی علومی تزییف وانکار ایلدی
وحقیقت حال بودرکه علوم خمسهٔ مذکوره حدس وتخمینه مبنیدر

واستدلال

واستدلال ویقینه مبنی دکلدر زیرا علوم مذکوره برده انسانده موجود
اولان شامه ویاسایر وسائر علامات خصوصیه علم قیافه بشره
اثرامده اولان امارت وسائر امارات تتبع وامعان وتجربه صحیحه
ایله کمال دقت واذعان ایله حاصلدر واکتاف واستخوانه نظر ایدنلر
اول حالده دائره حسدن خروجی وعالم ارواحه ولوجی ایله کندیلرده
حال منام مثلو احوال ظهور ایلدیکی سوزلری بوبابده قطعیته تقریب عدم
وقوفه مبنیدر زیرا فن مذکور اربابندن چوقده کمسنه کوردک قیوده
وکچی کورکی ویاطاوقده سینه یی قبل الطبخ الی ابتداء ارجنه الغاوب
الطبخ برپارچه ناله ایله اول استخوانی تغطیه وبرمدتجک [illegible]
استخوانه مذکوری النه الوب شعاع شمسه قارشو طوتوب بشی ویاتایه
مقداری نظر ایدوب دائره حسدن خروجی وعالم ارواحه ولوجی ایده جک
مدتده بوالتفتیش بولندیغی یرده نک بعضه احوالنه دائر وهروب وطلب
مثلو [illegible] الم متواترا اموردن خبر ویررلر ایدی واستخوانده مذکورلک
رطوبات صفا وکدورتی وانده بولنان خطوطک حمرتی وصفرتی
وسواد وخضرتی مثلو احوالیله ونقطهٔ مخصوصه محلی ایله استدلال ایلدکلری

مشاهده اولنور و علم قیافه قرائن حسیه مباحث طبیعیه‌دن ثابت
اولمغین وجه اوزره دلائل ایله والوان میاننده مناسبه و تشابهلر
وجود بولنور پس بو امر مقرر و مشاهده در و شمائل ایله و سائر علامات
ظاهره نك آثار باطنه یه دلالتی سیماهم فی وجوههم من اثر السجود و تعرفهم
بسیماهم آیه کریمه‌لری و لو خشع قلبه لخشع جوارحه حدیث شریفی
شاهد عدلدر کما سبق و علوم مذکوره اشبو امه ناجیه مرحومه
امتلرنده مرویدر امام محمد بن الحسن و امام شافعی رحمهما الله تعالی بر شخص
کوردیلر امام محمد رحمه الله تعالی بو شخص نجار در دیدی و امام شافعی
رحمه الله تعالی حداد در دیدی و شخصی بر قوم حضورنده سؤال ایتدیلر
مقدما حداد ایدم الان نجارم دیدی و علوم مذکوره الی یومنا هذا
طائفه عربیه بالکمال موجوده در فسبحان من علم الانسان ما لم
یعلم والله الموفق **علم الرؤیا** علم یتعرف منه الاستدلال من المتخیلات
الحلمیة علی ما شاهدته النفس حالة النوم من عالم الغیب فخیلته
القوة المخیلة بمثال یدل علیه فی عالم الشهادة و منفعته البشری
بما یرد علی الانسان من خیر والانذار ربما یتوقعه من شر والاطلاع

علی حوادث

علی حوادث فی العالم قبل وقوعها بو مقامده محققین رحمهم الله
حضراتنك محصل تحقیقلری بودر که نفس ناطقه حال یقظه‌ده کندی
جسم و بدننك احوالنی تدبیر ایله مشغول و قوای ظاهره ایله حس
ایلدیکی امورده فکر و تخیل ایله مجبول اولمغله کندی ذاتنی ادراکدن
غافل و لوح غیبدن کندویه منعکس اولان علوم و معارفدن ذاهل
اولور نوم سببیله حواس خمسه ظاهره ظاهرایله اشتغالدن منقطع
و بر مقدار فراغ و کسب راحت ایلدکده روزنه حسی منسد و علائقه
جسمانیه‌دن نظری قطع اولوب مناسبه اصلیه‌سی سببیله عالم ملکوته که
انده عالم شهادتده ما کان و ما یکون موجود و منقوش اولوب شیئاً
فشیئاً علی حسب التقدیر والاراده بو عالم شهودده جلوه‌گر ظهور
اولور عالم غیبه توجه و عقل فعال که روح القدس متصل اولوب روحانی
مشاهده ایلر و انلرك آیینه ذاتلرنده مرسوم و مصور اولان علوم
غیبیه‌دن نیجه معارفه نائل و زمان آتیده حدوث و ظهور ایده‌جك
بعض حوادثی درك و اطلاع حاصل اولدقدنصکره ینه جسمانیته
رجوع ایدوب عالم ملکوتده روحانیونده استفاضه ایله واقف

عیر الیسی نوع غیبدن [illegible] اولادن معانییی بر درجه کمالده معاینه عینی
ادراکده قاصرا ولمغله متخیلهٔ مذکوره روحك نقصانده و قصورندن
مشاهده ایلدیکی معانییه الباس ایلدیکی صور وقالبکه رؤیا وقعه‌لر
تأویل وتعبیره محتاج اولور معبر دخی اول صور خیالیه‌یه مناسب ومشابه
اولان معنایی صاحب رؤیایه کشف وبیان ایدوب نفع وضرر وخیر
وشردن نه مقوله امره دلالت ایدر ایسه آنی کشف و اظهار ایدر
واول مبشر المسلمین سید المرسلین صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلری
رؤیایی مبشرات تعبیر بیوروب ثرافت وسعادت ایله بیوردیلرکه لم
یبق من النبوة الا المبشرات یعنی الله اعلم بمراده ورسوله بنم ایله منصب
نبوت بنم ایله مختوم وبعده وحی‌نك الجلیان المحبوب دخی ایله منقطع
ومعدوم اولمغله بنم زماندن سعادتله اقرانمزده وبندن صکره صحابه
وامتم میاننده آثار نبوتدن معدود وامور غیبیه اطلاع وسیله
اولمغه صالح برنسنه باقی قالمدی الا بجز مبشرات باقی قالدی دیو امت
مرحومه‌لرینی تبشیر بیوردیلر مجلس نفیس کریمه‌لرینی نبویده حضور
ایله مباهی و مفتخر اولان صحابهٔ کرام رضی الله عنهم حضراتی جو

واقف اولدقلری اموری وسط بطنده دماغده موجود اولان قوّهٔ
مفکره که نساجة المعانی وحیاکة الصور اولان قوّهٔ متخیله‌یه عرض
ایدر نسج معانی وحیاکت صور قوّهٔ مذکوره‌نك شاننده اولمغله
اول معانی ونقوشی مناسب بر قالبه افراغ وبر صورت ایله تصویر
ایدر واول قوالب وصور قوّهٔ متخیله‌دن حس مشترکه منحدر وانده
مشاهد ومحسوس اولور واندن خزانهٔ صور محسوسه اولان
قوّهٔ خیالیه‌ده محفوظ ومستقر اولور ورؤیای صادقه بوندن عبارتدر
پس اکر ابنیهٔ نفس ناطقه صاف وتابان وغبار لوث حسیاتدن
پاك اولدیغی حالده عالم غیبده ارواح علویه ایله ملاقات ایدوب
کندینك ویا غیرینك احوالنه متعلق بعضیه اموری لایقیله مشاهده
ایلدکده اول حالت مبارکه واقعه مطابقه رؤیای صالحه ومثال
وخیالدن خالیه اولدیغندن تعبیر معتبردن مستغنی اولور بر وجه مجرد معاینه
ایلدیکی خصوصات خارجده عینی واقع وظاهر اولور واکر روح
انسانی ونفس ناطقه علائق جسمانیه‌دن ذاتی لایقیله تخلیص ایدمیوب
مرآت ذاتی کدورات علائق جسمانیه ایله مکدر وغبار لوث حسیات ایله

معبر

یا رسول الله ما المبشرات دیو استفسار بیوردقلرنده بو کونه درر نثار
جواب هدایت نصاب اولدیلر که مبشرات اول واقعهٔ مطابقه رؤیای
صالحه درکه انی بر مؤمن صالح کمسنه کندی ایچون کوره یاخود مسلم
آخر اول کمسنه ایچون کوره دیو مبشراتی واقعهٔ حسنه یاخود خیر وشره
دال رؤیای صادقه ایله تفسیر بیوردیلر و دخی معلوم اوله که رجالیه
ویا اینده نفس ناطقه نک رتبه سی ملائکه رتبه سندن دون اولوب
کمال علمیه وعملیه ده درجهٔ ملأ اعلایه بالغ دکلدر زیرا ملائکهٔ کرام
علیهم السلام مجردات ذاته وصفاته حقه وکونلرنده موجود اولدیله
اشیانک حقایقنه علم وادراکلری نفس ناطقه کبی قوای بدنیه وآلات
جسمانیه وسائطیله علی التدریج کسب وتحصیله موقوف دکلدر همان اول بدء
خلقتلرنده جمیع کمالات علمیه وعملیه لری دفعةً حاصل ونفس ناطقه نک
ازمنهٔ مدیده ده واسباب عدیده ایله کسب وتدریج ایله تحصیل ایده بیلدیکی
علوم ومعارفه اول امرده علی وجه الکمال واصل اولورلر استکماله
ایچون ذاتلرندن خارج آلات وقوایه محتاج دکلدر نعم نفس ناطقه
اصل فطرتنده ومبادی خلقتنده موجود اولدیلر استعدادی فعله کوره.

حقائقنه

حقائقنه اشیانک وطبایع موجوداتک علم وادراکی کسب وتحصیل
وجوهر ذاتنی تکمیل ایلدکده فکره عالم شهادتده رفع حجاب حسی ایله
جسمانیتدن روحانیته ترقی ایدوب لحظهٔ واحده انوار ملکیه
وذوات روحانیه ایله ملاقات ایلدکده الله واحدی لوح غیبدن
استعداد وصفوتی مقداری علوم غیبیه یه واقف اولور وحال ممکن
نفس ناطقه بدنده علاقه‌یی قطع ایتمیه کندیده بو استعدادات موجود
اولوب علائقه وشواغله کندوی عالم شهادتده تجریده حاصل اولنجه
مغیباتدن نیجه اموره مطلع اولور ونفس ناطقه مغیباته وصول
استعدادی دخی مختلف دقرب وبعد ایله درجاتی متفاوتدر برقسمی
عامهٔ افراد انسان طبیعتلرنده موجود اولوب عالم شهادتده اثری ظاهر
اولور وبرقسمی دخی اولیاء کرامه مخصوص استعداددر که انلر حالت
منامدن غیریده دخی کشف والهام طریقیله بعض مغیباته واقف
ومطلع اولورلر وبرقسمی انبیا علیهم الصلوة والسلام افندیلرمزه مخصوص
ذات کریمه صفاتلرینه عالم غیبه وصول استعدادی درجهٔ علیا
ورتبهٔ قصوایه بالغدر که شارع البرهان ارواح مقدسه لری اجسام

لطیفه‌لرنده موجود اولان قوای ظاهره و باطنه‌لریله حس و مشاهده
اوناندن اوزاق وسائر مشاغل بدنیه‌نك جمله‌سندن علاقه قطع ایله
لمح البصرده دائرهٔ بشریتدن خروج وجمیع روحانیاتك اکمل واعلاسی
اولان ملکیت محضه رتبه‌سنه عروج ایدوب بر روح اعظم وملك
معظم اولور وبو آنده سراپردهٔ غیبده مکنون اولان اسرار الٰهیه وعلوم
ملکیه‌یی مخصوصی ادراك وشهود ایله مشاهده وبو عالمده مأخوذ
اولدقلری حالده تلقئ وحی الٰهی بیوررلر وبو عالمده مأخوذ اولدقلری
عقل وتمیزلرینك نقصیله برابردر زیرا مشارالیهم افندیلرك باطنلری
صفا سنالریله مجلاة واخلاق مطهره ایله متخلقه اولمغله مشارالیهم
افندیلرلرینه تلقئ وحی عقل وتمیزلرینه عجز وضعف وآفت
طاری اولماز حتی تلقئ وحی ونوم حاللرنده وضوءلری منتقضه اولماز
زیرا کوزلری اویور جلوه‌گاه تجلیات ربانی اولان مبارك قلب
اطهر وانورلرینه نوم عارضه اولماز زیرا قلب انورلرینه نوم وغیری
آفت حلول ایتسه وحیده غفلت ونسیان وقوعی جائز اولمق لازم
کلور تعالی عنه ذلك شأن النبوة علوا کبیرا وبعد انقضاء احوال

تلقی

تلقی الوحی ینه ملکیتدن بشریته عود ورجوع بیوروب دائرهٔ حس
وخیاله تشریف ایتدکلرنده ملائکهٔ کرامی صورت بشریه ایله دخی رؤیت
ومشاهده وطرف باری جل جلاله دن کندیلره تبلیغ اولنان
کلام الٰهی یی سفیر وحی جبریلدن اخذ وتلقی بیوررلر انبیاء علیهم
الصلوة والسلام افندیلرمزك بو حالت سنیه‌لری سائر افراد بشرك
عالم منامده رؤیا طریقیله معاینه ومشاهده ایلدکلری حالتدن
بودن مرتبه اعلا ایسه‌ده ینه استفاضهٔ غیبده بینلرنده فی الجمله
مناسبت ومشابهت واقع اولمغله سید الوجود وافضل الموجودات
علیه افضل الصلوة وازکی التحیات افندمز حضرتلری نبوت ایله رؤیا
منامی بینلرنده واقع اولان نسبت وتفاوتی وحالت رؤیا
رتبهٔ نبوتدن جزء ادنی اولدیغنی امت واصحابه بیان قصدیله
الرؤیا جزء من ستة واربعین جزءا من النبوة دیو گهرریز [illegible]
اولدیلر وبر روایتده الرؤیا جزء من ثلثة واربعین جزءا من
النبوة وبر روایتده الرؤیا جزء من سبعین جزءا من النبوة بیوردیلر
دیو روایتلرك جمله‌سنده اجزای نبوتك ذکر اولنان عدد معینه انحصاری

مقصود بالذات اولمیوب بلکه نبوت و رسالت مخصوص اولان مرتبه
علیه نک کثرتی و رؤیا ایله نبوتن ارا سنده واقع اولان کمال تعارفی
بیان قصد اولنمشدر و بعض علماء رحمهم الله تعالی احادیث شریفه
مذکوره رؤیانک وضعده استخاصلک اختلافی ایله مختلف اولدیغنه
ناظردر دیدی والله اعلم بمراد حبیبه صلی الله علیه وسلم و علم تعبیر
رؤیا علم تفسیرله تعلق ایدیکی علومدن اولدیغنه سورۀ یوسف علیه
الصلوة والسلامده و سورۀ فتحده مذکور اولان آیاتن بیانه
شاهد عادلدر و یوسف علیه الصلوة والسلام نعداد منه الهیه
درجنده بیورد و علمتنی من تأویل الاحادیث بیورمشدر و قواعد
کلیه سنک تحریر و تدوینه قصدی ایدن کورمدم و فقیر بر تقصیر تحریر
قواعد و تشیید مبانی اصول قصدی ایله بعض قواعد تحریر ایلمشیدم
لکن کرو بیه متولیه قوادم همی قصم و حبائل عزمی فصم ایله بو بابده نتیجه
طالب شریفه اتمامنه مانع اولمشدر فالحکم لله العلی الکبیر علم احکام النجوم
علم یستدل فیه بالتشکلات الفلکیة علی الحوادث الواقعة فی عالم
الکون والفساد و موضوعه الکواکب و مواضعها و غایة العلم بما یکون

بما اجری الحوادث من العادة بذلک مع امکان تخلفه عندنا کمنافع
المعرفة ایدن یعنی علم احکام النجوم بر علمدرکه مقابله و مقارنه و تثلیث
و تسدیس و تربیع مثللو اوضاع کواکب و افلاکک تشکلاتی و احواله
اطلاع و وقوف سببیله عالم کون و فساده اینه در واقع حوادث
اوزرینه استدلال اولنور و موضوعی کواکب و مواضعیدر و غایت
و فائده سی عادت الهیه جاریه اولدیغی وجهله ظهور ایده جک
حوادث مستقبله یه وقوف و علمدر و بو بابده اعتقاد صحیح اولدر
بیلورکه عقاقیر و مفرداتک منافعی و ترکیبلرنده بتقدیر العزیز العلیم
بولنان فوائد مثللو فلان کوکب فلان برجده فلان جزءنده کوکب
فلان ایله قرآن ایلدکلرنده الله تعالی حضرتلری عادة ایجاب ذاتی و تأثیر
من الکواکب والافلاک جری عادة الهیه طریقیله فلان حادثه یی
خلق ایدر دیو بالتجربة الصحیحة اعتقاد الذی جعل لکم من الشجر
الاخضر نارا مدلول منیفی مرخ و عفار ایکیسی یشیل صولی
طاللریسی اغاجلر ایکن تماسلرنده الله تعالی حضرتلری آتش خلق
ایتدیکی اعتقاد مثللو صحیح و شرع شریفه موافق و اصول دینه

منبعث مطابقه اولور لکن منجمین طائفه‌سنک ترتیب ایلدکلری
مقدماتده واهیه امور مغیباته علم یقینی افاده ایتمیه قاصر و
خطالری بالاتفاق اصابتلرینه غالب ولزیفی بالوجوه ظاهر
وباهردر زیرا فذلکهٔ مدعالری ظنیه وتخمینه مبنی واوضاع فلکیه‌نک
عالم عناصرده تأثیرینه مبنی اولمغله رأیلری فاسد ونقد اعتقادلری
سوء شرعده کاسد اولدیغی مرارا سبقت ایلدی ومحلنده
مبرهندر ومقدم ومؤخر ناسدن بر صنف علم نجوم واحکامنی
کندوی مکسب ومصالح اتخاذ ایدیلر وانسان عواقب امورینی
وکندی ایچون ازمنهٔ آتیه‌ده حدوثی مقدر اولان حیات وممات
وخیر وشره دائر احوالنی بلمکه لاسیما عالم کون وفساده حوادث
عامه‌نک احوالنه ودنیاده باقی قالان مقدارده وملوک وسلاطین
مدتنه وبقالرینه اطلاعه بالطبع مجبول ومفطوردر وضعف کوز
ناسک بو امره شوقنی کوروب حوادث آتیه‌یه علم ووقوف ادعا
هوسکارلر روزکاری تغریر ایدیلر وضعفای عقول انلره نیجه کشته
کسب ومصالح ومنصب وجاه ومحبت وعداوت متعلق امور دن

سؤا

سؤال ایدوب انلر دخی افلاک وکواکب نظر ونجوم استدلال
ایله جواب ویررلر و فقیر بو تقصیر علوم نجومده واحکامنده خیلی امک
صرف ایلدم اصابه نظرده سنه واقف اولمدم وبو بابده حکمانک
زعم واستدلاللری بطلانه یقینا مطلع اولدم چونکه مفردانده وجمع
آثارینه کوکبلرک جزء مخصوصده ملاقاتنده حادثهٔ فلانیه عادة
اللهیه بناء خلق اولنمسی جوازی یرنده کورنور لکن حکمای صغار
وکبار جمیع کواکبی رصد ایدوب احکامنه واقف اولمدقلرندن
احکام نجوم بابنده سرد ایلدکلری دلیللری استقراء ناقص جبلنده
اولوب بلکه وهمیه صرف درجه‌سنده قالمشدر وانا منه الذین یخوضون
الانامل بالنواجذ حسرة علی ما فات منه لو شئت فی تلک الصنعة
الخبیثة فنسأل الله العفو والعافیة و قرآن کریمده حضرت ابراهیم
علیه الصلوة والسلام فذمرک قصه‌سنده فنظر نظرة فی النجوم فقال
انی سقیم آیهٔ کریمه‌سی علوم نجوم واحکامنک صحتنه دلالت ایدر
دینورلسه بز دیرزکه اولا تقریر بعضده علم نجوم واحکامنی انکار
فهم اولنمز انجق حکمانک آثار علویه‌نک آثار سفلیه‌ده تأثیری

اعتقادلرینی انکار وابطالی فهم اولنور واعتقاد مذکورلرك
بطلاننه دلیلی مرارا سبقت ایلدی وحضرت ابراهیم علیه الصلوة
والسلام افندمزك علوم نجومه وباکتاب نجومه نظر واحکامله استدلال
بیورمسی حکمانك رأی فاسد واعتقاد کاسدلرینی تصحیح ایتمازلر زیرا
انبیا علیهم الصلوة والسلام افندیلرمزك علوملری معجزه ایله رعب
جهتندن اولمغله سائرلرینه مبتنی دکلدر وثانیا انی سقیم معنی
شریفی سزلر کفر کرده سلیم القلب دکلم ویا خود اعتدالدن خارج
المزاجم ویا خود موسم صوندن یم معنالرینه اولمغله تقدیر ایت
کریمه مشارالیه ده علم نجوم واحکامنه دلالت ایتماز وقوم نمرود
مردود عبدهٔ کواکب اولدقلرندن ابراهیم علیه الصلوة والسلام
افندمز قوم مرقوملرك اعتقادلری اوزره نجوم ایله استدلال ایلدیکی
سقیم مشارف کوستردی تاکه انی کوزیلرله عید کاهلرینه ایلتمیه‌لر
والله اعلم واحکم واما علم حرفدن علم جفرکه علم بقوانین حرفیه
یتوصل بها الی استنباط المجهولات من الحوادث الکونیة والامور
الی استعلامها الا بکشف او تلك القوانین الرفیعة عبارتسیله

تعریف وترسیم وطریقیله استعلامنه اشارتدر وتفریعاً ولنمشدر بو علم
شریف جمیع حروفك اسرارینی جامع اولمغله انده اصابتدن مطرد
ممکندر وبو علم شریفی استعلامدن عجز اولنلرك المرء عدو لما جهل
مواسی انکار وعلم مذکوری تزییف ایلمالرینه اصغا اولنمازلر زیرا
علم مذکور باب مدینة العلم اسدالله الغالب علی بن ابی طالب رضی
الله تعالی عنه وکرم الله وجهه افندمز حضرتلرندن روایت مشهوره ایله
مرویدر وشرح مواقفده مصنفك والاخبار انه یکون احدنا
عالما بالجفر والجامعة قولنك شرحنده وهما یعنی الجفر والجامعة
کتابان لعلی کرم الله وجهه قد ذکر فیهما علی طریقة علم الحروف
الحوادث التی تحدث الی انقراض العالم وکانت الائمة المعروفون
من اولاده یعرفونهما ویحکمون بهما وفی کتاب قبول العهد الذی
کتبه علی بن موسی رضی الله تعالی عنهما الی المأمون انك قد عرفت
من حقوقنا ما لم یعرفه اباؤك فقبلت منك عهدك الا ان الجفر
والجامعة یدلان علی انه لا یتم ولمشایخ المغاربة نصیب من علم الحروف
ینتسبون فیه الی اهل البیت رضی الله تعالی عنهم ورأیت انا بالشام

نظما اشیر فیه بالرموز الی احوال ملوك مصر وشمعه انه منتوجی
من زنبال الکتابیه انتهی بعبارته مصنفك وعلامه جرجانی
قدس سرهما السبحانی حضراتنك بروجه محرر تقریر وقبوللری
فکرینه احتیاجده کافیدر ومحی الدین العربی قدس سره حضرتلری
مفتاح الجفر نام کتاب مستطابنی بالدقه والامعان مطالعه
ایدن نفعاولان انکاره مجال قالماز وفقیر بتقصیر بعضا ربانی
تصادف ایندم علم اسرار حروفك اصحابنه مطرده‌سی روایت
ایدرلر ایدی ویسئلونك عن الروح ایه کریمه سنده جفر ایله
قل الروح من امر ربی ایه کریمه سنك استخراجی اوزرینه قاعده
البدل نسأل الله تعالی العلم النافع فی الدنیا والاخرة ودخی
معلوم اولدکه علم احکام النجوم علم نجومك غیری برأسه بر علمدر
زیرا علم نجوم حساب ایله بلینور علم ریاضی فروعندر و علم احکام
النجوم حکمانك زعملرنجه طبیعتك اثاره دلالتیله بلینه حکمیده
علم طبیعی فروعندر والله الموفق علم الآثار العلویة والسفلیة
علم یبحث فیه عن المرکبات التی لامزاج لها وتعرف منه اسباب

حدوثها

حدوثها وهو ثلثة انواع لانه حدوثه اما فوق الارض اعنی
فی الهواء وهو کاشباه الجو واما علی وجه الارض کالاحجار
والجبال واما فی الارض کالابخرة وغیرها یعنی علم اثار علویه
وسفلیه بر علمدر که انده مرکبات غیر مزاجیه دن واسباب حدوثندن
بحث اولنور معلوم اوله که مرکبات غیر مزاجیه اوچ نوعدر
نوع اول فوق الارضده که جوده حادث اولانلردر شویله که اثرنده
شمس ایله حادث اولان حرارتدن ویاخود حرارت اخر سببیله
مولد اولان ومرکبات مزاجیه دن متصاعد اولان اجزا یا بخار
یا دخاندر وبخار اجزاء مائیه ایله اجزاء هوائیه دن مرکبدر
ودخان اجزاء ارضیه ایله اجزاء ناریه دن مرکبدر و اثار علویه
جمله‌سی ابخره وادخنه دن متکون اولور وبخاردن اجزاء
مائیه حرارت سببیله متحلل اولسه هواء صرف اولور وطبقه زمهریره
متصاعد اولان بخاردن زمهریر برودتی سببیله سحاب تکون ایدر
واکر سحابك اجزاء مائیه سنده جمود اولمیوب برودتی شویله
اولمازسه اجزاء مائیه‌سی تقاطر ایلدکده مطر اولور ومطر دخی

قطره شكليله تشكلدن مقدم برودت شديده يه تصادف ايدرايسه
ثلج اولور و قطره شكليله تشكلدنصكره برودت شديده يه تصادف
ايدرايسه برودت كران اولور و بخارلر تكاثف ايدوب بلاجمود
نزول ايدرايسه طل اولور واكر جمود ايله نزول ايدرايسه صقيع
يعني قراغو اولور و دخانده متصاعد بعضه كره سحابه قارشوب
صعود وهبوط حيننده سحابي خرق ايدر و سحابك خرقنده واضطراب
اجرام سحاب واصطكاكنده يعني شدتله ضربنده حادث اولان
صوته رعد درلر و بعضه كره دخانده قوت تسخين و مصاككه غنيه ده
مشتعل اولوب لطيفي منطفي اولدقده برق حادث اولور وكثيفي
منطفي اولميوب صاعقه حادث اولور و بعضه كره دخانده كره نار
واصل اولور وكره ناره متصل اولان دخانده لطيف مشتعل اولوب
كانه بركوكب محلندن منقض اولمش ظن اولنور اكا شهاب درلر
واكر شهابك ماده سنده كثرت اولسه كهكشانده صورتنده زمينه متصل
اولوب هر نه شيئه تصادف ايدرايسه احراق ايدر واكا حريقه درلر
و بعضه كره بونلرده احراق ظهور ايدر وكره ناره متصل اولنجه

دونر

دخانده كثيف مشتعل اولميوب ناره كاتعلقه تام ايله تعلق ايدوب
محترقه اولور و منطفي اولميوب احتراق برزمانده ممتد اولدقده جوم
ذوذوابه و ذنب قرنه امثالي اشكال حادث اولور واكر دخانده غلظت
اولسه كره ناره اتصالنده اكا تام ايله تعلق ايدوب محترقه اولسه
جوده علامات هائله حادثه اولور مثلا شدتلو قرنلق وكشف
سيالهلو كبي و بعضه كره ادخنه كثيره متصاعده برد ايله تكاثف
وحرارت طبقه زمهريريه يه وصول ايله منكسره اولوب بالطبع
رجوع ايلدكده هوايي تموج ايدر اندن ريح بارد حادث اولور
و بعضه كره حرارتي منكسره اولميوب كره ناره واصل وحركة
فلكه تابع حركت ايله رجوع ايدوب هوايي تموج و تحريك ايلدكده
ريح حار حادث اولور و معلوم اوله عندنده رياح هوانك تموجندن
عبارتدر و برودت وحرارت اجسام مجاورتندندر وسمي زياح
نفسنده اشمدن محترقه اولمسي وياخود اراضي حاره دن مرور
سببيله اجزاء هيائيه يي محقق اولمسيله در وعلامات سما دنيانك
سبي سمانك جهت خلافنده اجزاء مائيه شفاف بولنمه . اول

اجزانك وراسنده جبل ويا خود سحاب مظلم كبى بر جسم كثيف
بولنمسيدر. وقوس مذكورك حدوثى شمسك افقه قريب واقع اولور
ودهر حينكه شمسك ارتفاعى اكثر اوله قوس مذكور اصغر اولور
وشمس وسط سماده ايكن قوس مذكور اصلا حادث اولماز
وقوس مذكورك اختلاف الوانده ديرلركه ناحيهٔ علياسى
شمسه قريبدر نتىٔ فصولك انعكاسى اقوى اولديغندن احمر
حاصل اولور وناحيهٔ سفلاسى شمسه بعيد اولوب واشراقى دخى
اقل اولديغندن ارجوانى برحمره كورينور ومذكور ايكى لوندن
بولنده دخى كورينور لوندن مذكور صفرده ايله سواد اختلاطندن
حاصل اولور وهالهنك سببى جوده اجزاء رشيه صيقيله رك
بر دائره حادث اولوب اول دائره‌یى بر رقيقه سحاب احاطه
ايدوب ماوراسنه حجاب اولمديغندن شعاع بصر دنده اول دائره ده
انعكاسى واقع اولدقده قمرك ضيسى كورينور قرصى كورنماز
وبلكه ايكوز قرقده الى تاريخنده ماه بدر ايدى وجوده رشيه
وجزئى بخار وار ايدى وهوا راكد ايدى قمر مدينهٔ انطاكيه نك دائره سنده

ده

ترده جانبنده كانه جبل بونباننده ظهور ايلدكده قمرك اطرافى
باشلى وماى وقيرمزى وصارى ومور الوان دائره ايله محاط كورندى
ودوائر مذكوره نك رنكلرى جلى ودرخشنده ايدى ويارم ساعت
مقدارى ممتد اولوب قمر اعتلا ايتدكجه تدريجى محو اولدى وهاله جميع
اطرافده منخرقه اولورايسه صفوت وصحو هوا علامتى اولور
وبر جهتده منخرقه اولورايسه اول جهتده ريح هبوبنه امارت اولور
واكر هاله نك تحته سى بايله محو اولورايسه تخته سحاب كثيف اجزاء مائيه
مستتبع اولديغندن مطر نزولنه علامت اولور **نوع ثالث** وصاعقه
حادث اولان احجار وجبالدر واحجارك تكونده سبب ترابك تكنك
تجريد طينه لزج شمسك انعكاس شعاعندن حرشديده اصابت
ايلسه اندن رطوبت زوال ايله حجر منعقد اولور مطر ومياه وريح
اول حجرك اجزاء رخوه سنى حفر ايدوب اجزاء صلبه سى ظاهر
اولوب جبل حادث اولور وجبل بعضاً رخم خراب يافته اولان
عمارتك تراكم ايدن اجزاسندن دخى حادث ومتكون اولور وبعضاً
جبالك اوزرنده صيفاً وشتاءً ثلج بولنديغندن سببى اول جبالك ارضى

حبلیه اولوب عدم تنفسندن یاخود اول جبالك ارتفاعی سببیله
اشعه نك تسخینده قلّتی اولدیغندندر وبعضاً کره احجار ماء
سیالدن تکوّن ایدر وسببی اول ماءده قوّه معدنیه مجمّده بولندیغندن
یاخود اجزاء ارضیه سی غالب اولدیغندندر وصاروج یعنی الجی کثرتیله
اوزره اولان محللرده تنوّع ایدن ماءدن اثرده کوکب سببیله حجر تکوّن
ایلدیکی بالتجربه مشاهده اولنمشدر وبعضاً کره ارضده قوّه کبریتیه
وهوائیه رطوبته حادث اولوب کبریتك بخاری هوانك اجزاء رطبه سیله
مختلط اولور وبو اختلاط مزاجی افساد ایدرده دهنیه حاصله اولور
عیونده نابع مثلا نفط وقطران سیلان ایدر بغداد ایله موصل بیننده
شهرزور اعمالنده تکریت نام بلده ده الی ساعت مقداری مسافه
محللرده نفط وقطران تنوّع ایتمکده در وبعضاً کره انوار کواکب ایله
مشتعل اولوب کیجه لرده شعل مضیئه رؤیت اولنور فیفعل الله ما یشاء وهو
علی کل شئ قدیر **نوع ثالث** جوف ارضده حادث اولان زلزله
ارضك بر جزئنه حرکت عارضه اولور اکا زلزله دیرلر وزلزله نك سببی
تحت ارضده ابخره یا ادخنه یاری تولد ایدوب وجه ارضه متکاثف

دیلوی المع

وعدیم المسام بولنوب انلرك خروجنه بر وجهله اولمدیغی وقتده
اشیاء مذکوره دخی تنفّسی حرکت ایدرلر اول حرکت سببیله
ارض دخی متحرك اولوب زلزله حادث اولور وماده زلزله قوتسز
بولندقده زلزله وقوع بولدیغی محل شقّ ایدوب وشقّ ده محلده واقع
اولورلر اول محل منخسف اولور اکر بحر یکرده سبب بخار ایسه
زلزله بر صوت هائل ایله حادث اولور واکر دخان قوی ایسه شدّتله
اضطراب وضربتده زلزله دخی مشهود اولان محللرده نار محترقه
حادثه اولور واکر ریح ایسه ریکورلری ودوی ایله زلزله حادثه
اولور وارضده رخوه دن ماده زلزله اولدیغی اشیانك خارجه خروجنه
سهولتله اولمغله اول ارضده زلزله نادر واقع اولور ووقوعنده
قوتلو اولماز وبعضاً کره کسوف زلزله یه سبب اولور چونکه شعاعلرده
حاصل اولان حرارت دفعة منقطع اولدقده جوف ارضده بردت
محتقنه اولوب بریح حادث اولور اول ریح زلزله یه سبب اولور
زیرا دفعة حادث اولان برودتك بتقدیر القادر المختار
تأثیری ابلغ اولور وبخار جوف ارضده محتقنه اولوب قلیلی

مسام ارضیه‌دن خروج ایدوب و کثیری برودت اعانتیله اول
بخارلر مایه منقلب اولنوب وارضی شقه ایله خارجه خروج ایدر و اگر
اول بخارلر کثرتده اولوب مددی متعاقب اولورلر ایسه عیونده جاریه
جاریه حادث اولور و اگر مددی متعاقب اولمازلر ایسه عیون راکده
حادث اولور و آبار و قنواتلرده میاه اجره ناقصه ایله تولد
ایتدکلری ارضی شقه ایدوب وار و بعضی حکما عندنده هر قنغیسی میاه
جریان ایدن اول میاهک موضعنه بخار یا هوا متراکم اولوب
اول محلده اولان برودت سببیله تردد ایلیوب مایه منقلب
اولور تا بر مانع ظهور ایدنجه قدر تجدید علت ایله جریان ایدر و عیون
و آبار و سایر میاهده اولان عذوبت ازلی میاهده اجزاء
ارضیه‌نک قلتندندر و ملوحت و عدم عذوبتی اجزاء ارضیه‌نک
کثرتندندر یاخود میاهک عذوبت و عدم عذوبتی جریانندن یا که
ارضدن حکایتدر و معلوم اولدیکه اشبو اقوال آرای فلاسفه‌در
انلردر و مختاری نفی ایلدیلر و حباباتک باکثر اختلافی
مادده اختلاف صوری اقتضا ایدر استعداد و اختلاف آثاری

صور

صور قیاسیه و امزجه متخالفه‌یه احاله ایلدیلر و اصولیلرک فسادی
و اعتقادلرینک کسادی مرارا تقریر اولندی فتذکر و متکلمین شکر الله مساعیهم
عندنده اجسام جواهر افراددن مرکبدر و اجسام عارضه اولان اختلاف
بفعل فاعل مختار ایلدرده حاصل اولان اعراض سببیله‌در زیرا متکلمینه
کوره اجسام متماثلة فی الحقیقة مخالفة فی الامور الخارجة عنها ذواتها
والله الموفق **علم الفلاحة** علم یتعرف منه کیفیة تدبیر النبات من بدء غرسه
الی تمام نشوه وانما هو باصلاح الارض بالحراثة وبالماء وبما یخلطها
وبما یحیط منه المعفنات کالسمأ والبرد الشدید ونحوها مع مراعات
الاهویة فیختلف باختلاف الاماکن والاهویة ومنفعته کثیرة
الحبوب والثمار ونحوها وهو ضروری للانسان فی معاشه ولذلك
اشتقاقا سمیه من الفلاح حاصل معنی علم فلاحت بر علمدر که انک ایله بغدای
و غیری مثللو نباتلرک نشو و نماسی تمامنه قدر کیفیت تدبیر و تمییزی بیلنور
و اول تدبیر ارضی وقتنده و زماننده حراثت و شقه و تقلیب و کوبره ایله
مصلحاته تخلیل و سقی ایله تمزیج و تعدیل و سائر تدابیر فلاحیه ایله مذکور
ارضی اصلاح و معفنات ردیه‌دن حمایه و افلاح ایله زراعتده اهم

واصولی اموری تربیه و ترتیب ایله اولور و انواع حبوب زرعنده و
اصناف اشجار غرسنده فصول اربعه و اهویه یه رعایت ایله زمان دیکی
تدبیر بابنده و اشجار اماکن و اهویه نک اختلافیله مختلف اولور
و منفعتی فلاحتک ثمره و فائده سی مایه قوام ابدان انسان و حیوان
اولان اقوات و حبوبی زرع صالح اراضی منبته یی بعض آلات
مخصوصه ایله شق و تقلیبا تدارک ایتدکدنصکره زراعته مباشرت و حصولنه
دکین سقی و تربیه و اصلاح و تنمیه یه اهتمام اولنوب وقت حصاده
زروع نابته یی قطع و خرمانده درس و دانه لری اخراج و حفظ
و ادخارا صوللرینک بیلنمسیدر و نوع بنی آدمک نشو و نما و حیات
و بقاسی غذا ایله حاصل اولدیغندن معدوم و مفقود و سائر
اشیا موجود اولسه تعیش قابل اولماز و تعیش اغذیه و قوته ایله حاصل
اولوب حراثت و زراعته تحصیل قوته متکفل اولدیغندن جمله صنایعه
تقدیم اولنمشدر و علم فلاحت علم تفسیرک تعلقی اولدیغی علومدندر
قال الله تعالی افرأیتم ما تحرثون ءانتم تزرعونه ام نحن الزارعون
والله الموفق **علم الریاضی** علم یبحث فیه عما یمکن تجریده عن المادة فی الوجود

الخارجی

الخارجی دونده التعقل فی البحث عنه یعنی علم ریاضی بر علمدر که انده
تصورده ماده دن تجریدی ممکن اولان شیلرک احوالندن بحث اولنور
زیرا علم ریاضیده خطوط و سطوح و دوائر و غیریلری کبی تصورنده ماده یه
محتاج اولمیان اشیانک احوالندن بحث اولنور و علم الهندسه و علم مراکز
الاثقال و علم جر الاثقال و علم المساحة و علم المناظرة و علم الآلات
الکیمیاویه و الآلات الحربیه و علم الهیئة و علم جغرافیا و علم الحساب
و علم الموسیقی علم ریاضی فروعندندر **علم الهندسة** علم یبحث فیه عن احوال
اوضاع الخطوط و اشکال السطوح و المجسمات و النسب الکلیة التی
للمقادیر کلها بما هی مقادیر و النسب الکلیة لها بما هی ذوات اشکال
و اوضاع و موضوعه المقادیر المطلقة معلوم اوله که علم هندسه نک
اجزاء اصلیه سی اوچدر **اول** انده خطوط مستقیمه نک اتصال و انفصال
و اوضاعی مثللو احوال و کیفیاتندن بحث و بیان اولنور **ثانی** انده سطحه
مستویه و قطعه دوائر و قسیلرک احوالندن و سطحه مستویه یی محیط اولان
خطوط و اوتارندن بحث و بیان اولنور **ثالثه** انده خطوط منحنیه نک خط
مستقیم و مستدیره اضافه و نسبتی و سائر احوالندن و انده حادث اشکالدن

بحث وبیان اولنور رابع اشكال مستقیمة الخطیه لمیه احوالندن وكونلن
دوائری احاطه سندن ودوائرك كندولرینی احاطه سندن بحث وبیان اولنور
خامس انده نسب كلیه اجمالیه وتفصیلیه دن بحث وبیان اولنور سادس
انده خواص عددیه ووزنیه اثباتی اوقلیدس براهینه هندسیه ایله بحث وبیان
اولنور سابع انده كثیر السطوح اوزره واقع دوائردن حادث اشكال احوالنده
بحث وبیان اولنور ثامن انده مستویة السطوح مجسماتك احوالنده
بحث وبیان اولنور تاسع انده مجسمه اسطوانه نك احوالنده بحث
اولنور عاشر انده كره متحركه نك احوال وخواصنده بحث وبیان
اولنور وعلم هندسه نك منافعی موضوعاتی مذكوره یی احاطه ایله
تحدید اذهانه وتشحیذ دراك واذعانده هكره ترتیب بنا وحصونه
ومنازل وقناطر وتعلیم جیوش وعساكرده ایجاد الاتی حربیه بریه وبحریه
مقادیر ملك وممالكه ودیه ودولته امور واجبه لاعتنایه اهتدا
وكواكب واجزاء فلك بوجهده طوالع وغوارب استخراجده براهینه
قاطعه هندسیه افتقاردر وتعلیم هندسی علم نظرك تقاعد ایدنلره
اسبوا سیده كریمه دلیل قاطعدر قال الله تعالی قل انظروا ماذا فی السموات

والارض

والارض منه دقائق الصنع ورقائق الدلالة على قادر حكيم عظيم
فانه منه علمها يطلع على دقائق الاشكال فيها فينتقل الى الحكمة المرعية
عليها الابدى انه غالب الاشكال في المولدات النباتية على هيئة المخروطي
سطح والكرة المطبعة اى الدائرة وذلك الاشعار النسب الخلقية
فانه منتهى السطح المخروطي هى النقطة التى تنتهى اليها الخطوط المتفننة
منه السطح كالوجود المطلق الذى تنتهى اليه التعينات والدائرة منزهة
الحدود لا مبدأ لها ولا منتهى وانما تعينا دهر فيها بالاعتبار كالوجود
الحق بالنسبة الى الوجود الخلقى والعوالم كلها متقابلات صورها
تنبئ عن نسب حقائقها المعنوية فتأمل وجوه التجليات الالهية فانها
ما خلقته سوى وانه لم يكن من اهله فلا تنكر على من ادرك بالمخافة
انه تزندقه بالحرمان الابدى كما هو الحظ المتكبر به والله الموفق
علم مراكز الاثقال علم يتعرف منه كيفية استخراج مركز ثقل الجسم
المحمول والمراد بمركز الثقل حد في الجسم عنده يتعادل بالنسبة
الى الحامل ومنفعته معرفة كيفية معادلة الاجسام العظيمة في ادوبها
لتوسط المسافة والله الموفق علم جر الاثقال علم يبحث فيه عن كيفية

اتخاذ الآلات لجر الأشياء الثقيلة بالقوة اليسيرة ومنفعته
ظاهرة في بناء الحصون والقلاع والمنازل وقد رأيت بعضهم على
جر مائة ألف رطل بقوة خمسمائة رطل والله الموفق علم المساحة
علم يعرف منه مقادير الخطوط والسطوح والأجسام بما يقدرها من
الخط والمربع والمكعب وحاصله استعلام ما في الكم المتصل القار من
أمثال الواحد الخطي أو أبعاضه مثل ذراع أو نصف ذراع
أو كليهما إن كان خطا أو أمثال مربعه كذلك إن كان سطحا
أو أمثال مكعبه إن كان جسما ثم اعلم أن الكم المتصل إما غير قار
أي لا يجوز اجتماع أجزائه المفروضة في الوجود وهو الزمان
فلا تجري فيه المساحة وإما قار الذات أي يجوز اجتماع أجزائه
المفروضة في الوجود وهو المقدار فتجري فيه ومنفعته جليلة
في أمر الخراج وقسمة الأرضين وتقدير المساكن وغيرها والله الموفق
علم الملاحة علم يعرف منه آلات السفينة وكيفية إجرائها في البحر
وأن مقدار هذا الثقل بهذا المقدار من الريح كم فرسخا يتحرك في مقدار
هذه الساعات وهو يتوقف على علم معرفة سموت البحار والبلدان

والأقاليم

والأقاليم وعروضها وأطوالها وساعات الأيام والليالي ومعرفة
مهاب الرياح وعواصفها ورخائها وممطرها وغير ممطرها ومبادئ
علم الميقات وعلم الهيئة ويتوقف على معرفة عجائب البحر وطبائعها
وخواصها وصور الأقاليم وغير ذلك وهذا العلم عظيم النفع وأكثر
مباديه مستندة إلى التجربة وعلم السباحة مما يتعلق له علم الملاحة
وأنه يحصل بالمزاولة والإدمان وعلم الملاحة مما يتعلق له علم
التفسير لقوله تعالى واصنع الفلك بأعيننا وقوله تعالى أما السفينة
الآية وأنه يتوقف عليه الجهاد البحري والله الموفق علم الآلات الكبادية
علم يعرف منه كيفية إيجاد الآلات المرتبة على تقطير الأشربة وغيرها
واستخراج الأرواح والأدهان من العقاقير والمعادن وتكليس
الأحجار والمعادن وغيرها وموضوعه الآلات المذكورة من تلك
الجهة ومنفعته ارتياض النفس بإيجاد غرائب تلك الآلات وتحصيل
المقطرات والمستخرجات والمكلسات في الطب وغيرها والله
الموفق علم الآلات الحربية علم يبحث فيه عن كيفية إيجاد الآلات
الحربية كالسيوف والمدافع وغيرها وموضوعه الآلات الحربية

ومنفعته تربية الغناء ودفع الاعتداء وحماية المدن والرعايا
يعنی علم الالات حربيه بر علمدر كه انده سيوف وطوپ وتوفنك
مثلو مقابلهٔ اعدا وتدافع خصومده مقتضی اولان الات حربيه نك
ايجاد وابداعی كيفياتندن واحوالندن بحث اولنور وموضوعی
الات حربيه در وفائده ومنفعتی دفع خصوم واعدا وممالك
وبلاد ورعايايی احتمادر وعلم الات حربيه علم تعلمی وتعلمه ايكی
علومندندر زيرا واعدوا لهم ما استطعتم من قوة آيه كريمه سنده
قوتدن مراد الات حربيه ورمی وقلاع وحصوندر ديو علمای مفسرين
عظام رحمهم الله السلام حضراتی تصريح بويورمشلردر وعلم الات حربيه
اركان ديندن مبنيدن عد اولنمشدر زيرا اركان دين مبنيدر الاتنه
امر جهاد اكا منوطدر وما يتوقف عليه الاركان فهو من الاركان
قضيه سی مسلماتندندر وعلم هندسه نك علم تفسيره تعلقی بو آيت
كريمه ايله وجهی استدلال اولنور والله الموفق **علم الهيئة** علم يعرف
فيه حال اجزاء العالم واشكالها ومقاديرها وابعاد ما بينها وحال
حركات الافلاك والكواكب وتقدير الاكر والقطوع والدوائر

التی بها تتم تلك الحركات وموضوعه الاجسام المذكورة من حيث
كميتها واوضاعها والحركات اللازمة لها يعنی علم هيئه بر علمدر كه انده
عالمك اجزاسی واشكالی ومقاديری وابعاد ما بينی وحركات افلاك
وكواكبك احوالی وكره لر وقطعه لر ودائره لركه حركات افلاكه وكواكب
انلر ايله تام اولور انلرك تقديری بيلنور وموضوعی اجسام مذكوره نك
كميت واوضاعی وحركات لازمه سی حيثيله اجسام مذكوره در وعلم
هيئتك اجزاء اصليه سی دورتدر **اول** انده جمله افلاك كره لر واعداد
ونسبتنه وافلاك وارضك حركت وسكونندن بحث وبيان اولنور
ثانی انده اجرام سماويه نك حركات متواليه وخسوف وكسوفنده وكواكب
ثابته ومتحركه نك احوال ديوتندن وكواكبك حسيه ذكرندن بحث
وبيان اولنور **ثالث** ارضك معموره وغير معموره سندن ومعموره نك اقاليم
تقسيمندن ومطالع ومقاديرندن ومقادير ايام ولياليدن بحث وبيان
اولنور **رابع** مقادير اجرام كواكب وابعاد ما بينلری ومساحة افلاككدن
بحث وبيان اولنور علم الابعاد والاجرام وعلم الزيج والتقاويم وعلم
المواقيت وعلم كيفية الارصاد وعلم تسطيح الكرة وعلم الالات الظلية

ونه جغرافیا علم هیئتك فروعندندر **علم الابعاد والاجرام**
علم یبحث فیه عن ابعاد الكواكب عن مركز العالم ومقدار جرمها وموضوعه
الكواكب ومنفعته تعلم من تعریفه یعنی علم ابعاد واجرام برعلمدر كه انده
كواكبك مركز عالمدن بعدلرندن ومقدار جرملرندن بحث اولنور وموضوعی
كواكبدر ومنفعت وفائده‌سی تعریفندن بالاشاره معلوم اولور كه مركز
عالمدن كواكبك بعدلرینی وجرملرینی بیلمكدر والله الموفق **علم الزیج والتقاویم**
علم یتعرف منه مقادیر حركات الكواكب السیارة منتزعا من الاصول
الكلیة وموضوعه الكواكب السیارة ومنفعته معرفة موضع كل واحد
من الكواكب السیارة بالنسبة الی فلكه والی فلك البروج وانتقالاتها
ورجوعها واستقامتها وتشریقها وتغریبها وظهورها واختفائها فی
كل زمان ومكان وما یلزم ذلك من اتصال بعضها ببعض وكسوف
النیرین وغیرها واقرب الزیجات واصحها تقویما زیج رصد الانكلتره
یعنی علم زیج برعلمدر كه انده كواكب سیاره‌نك حركاتنك مقدارلری
بیلنور اصول كلیه‌دن منتزع اولدیغی حالده ومنفعتی علم زیج اولدركه
كواكب سیاره‌نك كندی فلكلرینه نسبت ایله موضعلری وفلك بروج

نسبه

نسبت ایله موضعلری وانتقاللرینی ورجوعلرینی واستقامتلرینی هر
زمانده وهر مكانده شروقلرینی وغروبلرینی وظهور واختفالرینی وبعضیلرینك
بعضیسنه اتصاللرینی وسائر احواللرینی بیلمكدر وفلك بروجك حركت
وقطعیه‌لرندن ولو مقدار قلیل میللری سببیله رصد قدیم اوزره ترتیب وتنظیم
اولنان زیج كتابلرندن تقویم مستقیم اولماز زیرا فلك بروج سنه‌ده ایكی دقیقه
حركت ایتمكده در دیدیلر وعهدا اقرب وتقویما اصح زیجلر انكلتره‌لی
رصدلری بجدید علم زیج علم تعدیل تعلق ایدیكی علومدن ایدوكنه والقمر
قدرناه منازل حتی عاد كالعرجون القدیم ویسألونك عن الاهلة
قل هی مواقیت للناس والحج آیه كریمه‌لری شاهد عادللردر والله الموفق
علم المواقیت علم یتعرف منه ازمنة الایام واللیالی واحوالها وكیفیة
التوصل الیها وموضوعه الایام واللیالی ومنفعته معرفة اوقات
العبادات وتوجه جهتها والطوالع والمطالع من اجزاء البروج
ومن الكواكب الثابتة التی منها منازل القمر ومقادیر الظلال والارتفاعات
وانحراف البلدان بعضها عن بعض وسموتها یعنی علم مواقیت برعلمدر كه
انده ایام ولیالینك ساعتلری واحواللری واكا كیفیت توصل نه ایله‌جه

ایدوکی بیلنور وموضوعی ایام ولیالیدر وفائده‌سی اوقات عباداتی
وجهت توجه کی سمت قبله‌یی واجزاء بروجدن وکواکب ثابته‌دن منازل
قمر وظلالک مقدارلرینی وارتفاعاتلرینی وطوالع بعضیلرینک
بعضیلرله تداخلرینی وسمتلرینی بیلمکدر واما الموضوعات **علم کیفیة الارصاد**
علم یتعرف به کیفیة تحصیل مقادیر الحرکات الفلکیة والتوصل الیها
بالالات الرصدیة واوضاع الافلاک ومقادیر اجرامها وموضوعه
مقادیر الحرکات الفلکیة ومنفعته کمال علم الهیئة وحصول علمه
بالفعل یعنی علم کیفیت ارصاد برعلمدرکه انکله مقادیر حرکات
فلکیه‌نک والات رصدیه ایله اکا توصلک کیفیتی بیلنور وموضوعی
مقادیر حرکات فلکیه‌در ومنفعتی وفائده‌سی علم هیئتی استکمال
وبالفعل علمنی استحصالدر واما الموضوعات **علم الالات الرصدیة** علم یتعرف
منه کیفیة تحصیل الالات الرصدیة قبل الشروع فی الرصد فان الرصد
لایتم الا بالالات کثیرة ربتوها وآسیه للمتقدمین تألیفا یحتوی علی ذلک
ولعلی القوشجی رسالة استوفی فیها ذلک وفی هذا العصر ضبط التألیف
فیها مؤلفات حکماء الافرنج واما الموضوعات **علم تسطیح الکرة**

علم یعرف

علم یتعرف منه کیفیة اجراء الالات الشعاعیة وموضوعه الالات الشعاعیة
ومنفعته الارتیاض بعلم هذه الالات وعملها وکیفیة انتزاعها
من امور ذهنیة مطابقة للاوضاع الخارجیة والتوصل بها الی استخراج
المطالب الفلکیة یعنی علم تسطیح کره برعلمدرکه انده الات شعاعیه‌نک
کیفیت اجراسی بیلنور وموضوعی الات شعاعیه‌در ومنفعتی وفائده‌سی
الات مذکوره‌نک تعلم وعلم وعملیله ارتیاض واوضاع خارجیه‌یه
مطابق اولمش حالده امور ذهنیه‌دن کیفیت انتزاعی ومطالع
فلکیه‌یی استخراجه توصلدر واما الموضوعات **علم الالات الظلیة** علم یتعرف منه
مقادیر ظلال المقیاس واحوالها والخطوط التی ترسم اطرافها وموضوعه
ظلال المقیاس ومنفعته معرفة ساعات النهار بهذه الالات کالبسائط
والقائمات والمائلات من الرخامات وغیرها یعنی علم الالات
ظلیه برعلمدرکه انده ظلال مقیاسک مقدارلری واحوالی واطرافنه
رسم اولنان خطوطک احوالی بیلنور وموضوعی ظلال مقیاسدر ومنفعتی
وفائده‌سی بسائط وقائمات ومائلات مثللو رخامات واشباهی
الات مقیاسیه ایله ساعات لیل ونهاری بیلمکدر ودخی معلوم اوله‌که

علماء شریعه ایدهم الله تعالی علم نجومه نظر وانکله استدلال واجب
ومندوب ومباح ومکروه ومحظوره تفصیل وتقسیم ایدیلر اوقات
عبادات وسمت قبله معرفتنه وصلنه مقداری علم نجومه نظر واستدلال
وجوبنه وصانع حکیم قادر مختارك وجودنه وعلمنه وکمال قدرتنه
نجوم ایله نظر واستدلال ندبنه وعادة الهیه نك جاریه اولدیغی
وجهله نجومك بعضا تأثیرینی اعتقاد ایله نظرك اباحتنه وحلولنه
ربانیله بالطبع تأثیرینی اعتقاد ایله نظرك کراهتنه وعلی سبیل الاستقلال
نجومك تأثیر وتدبیرینی اعتقاد ایله نجومه نظرك حرمتنه احیول
زعمنجه بقیه دن استدلال ایدیلر اعوذ بالله من الزیغ والزلل والله الموفق

علم الجغرافیا علم یعرف منه احوال الارض من حیث تقسیمها الی
الاقالیم واحوال العمران والخراب منها والبراری والجبال والمیاه
والانهار والبحار وعدة مدنها وقراها وعروض المدن والامصار
واطوالها واحوال السکان فیها من الاخلاق والعادات والدیانة
وغیرها واکثر منافعه یرجع الی الملك والسلطنة یعنی علم جغرافیا
بر علمدر که انده ارضك اقالیم تقسیمی حیثیتنده احوالی بیلنور وارده

عمرانه وخرابه وبراری وجبال ومیاه وانهار وبحار مدنه وامصار
وقرانك عددلری وعروضنه واطوللری وسکاننك اخلاقنه وعاداتنه ودیاناتنه
وسائر احواللری بیلنور واکثر منفعتی ملك وسلطنته راجع اولور ولفظ
جغرافیا جیمك فتحیله وضمی وفای مسموعدر کلمه یونانیه اولوب صورت ارضه
معناسنه اولدیغی منقولدر وعلم جغرافیانك شرفنه وعلم تفکرك تعلقه
ایلدیکی علومدن اولدیغنه قل انظروا ماذا فی السموات والارض آیت
کریمه سی دلیل قاطعدر والله الموفق **علم الحساب** علم یعرف منه کیفیة
استخراج المجهولات العددیة من المعلومات العددیة من الجمع والتفریق
والتنصیف والتضعیف والضرب والقسمة مثلا العشرة والمائة عددان
معلومان لکنه الحاصل من ضرب احدهما فی الآخر والخارج من القسمة علیه
مجهولان یعلم استخراج واستنباطهما بهذا العلم وموضوعه العدد
والعارض له للمادة ای محتاج الیها فی الوجود الخارجی ومنفعته ارتیاض
الذهن بالنظر فی المجردات عن المادة ولواحقها وحفظ الاعمال وقضاء الدیون
وضبط انتفاعات الممالك وقسمة الترکات والمواریث وغیر ذلك
وهذا العلم یحتاج الیه فی الاعمال الفلکیة والمساحة والطب ویشهد فی

فی شرفه قوله تعالی کفی بنا حاسبین ولتعلموا عدد السنین والحساب
وفصّلناه تفصیلا وانه مما یتعلق به علم التفسیر یعنی علم حساب
بر علمدرکه اندن معلوماته عددیه دنکه جمع وتفریق وتنصیف وضرب
وقسمتده مجهولات عددیه نک استخراجلری کیفیتی بلینور مثلا عشره
ومائه ایکی عدد معلوملردر لکنه احدهما ایله اخرک ضربنده حاصل
ویاخود مائه یی عشره اوزرینه قسمتده خارج مجهوللردر استخراجی
استنباطی بو علم ایله بلینور وبو علمک موضوعی ماده یه عارض
یعنی وجود خارجیده ماده یه محتاج عدددر ومنفعه وفائده سی
مجرد انده ولو احقنده نظر واستدلال ایله ارتیاضه ذهن وتجربه در
وحفظ اعمال وقضا دیون وضبط اموال ممالک وقسمت ترکات هو الله
فوائددر وشبو علم اعمال فلکیه وعلم نجوم وهیئت وطب وه مختاج الیهدر وبو
علمده سلطان ووزیر وغنی وفقیر وعالم وکامل وسوقی جمله مستغنی
اولماز وکفی بنا حاسبین ولتعلموا عدد السنین والحساب فصّلناه تفصیلا
آیاتی بینات علم حسابک شرفنده وعلم تفسیرک تعلقنه ایدیکی علومدندر
ایدوکنه شهادت ایدر وعلم الحساب المفتوح وعلم حساب التخت والمیل

وعلم حساب الجبر والمقابلة وعلم الخطائیه وعلم حساب الدرهم والدینار
وعلم الوقوف وعلم تعابی الحروف علم حسابک فروعندندر والله الموفق
علم الحساب المفتوح علم یعرف منه کیفیة مزاولة الاعداد لاستخراج المجهولات
الحسابیة من الجمع والتفریق والضرب والتقسیم والنسب وغیرها ومنفعته
ضبط المعاملات وحفظ الاموال وغیرها یعنی علم حساب مفتوح علمدرکه
معلوماته حسابیه اجرنده مزاوله اعدادک کیفیتی بلینور ومنفعت
وفائده سی ضبط معاملات وحفظ اموال وغیریسیدر والله الموفق
علم حساب التخت والمیل علم تعرف منه کیفیة مزاولة الاعمال
الحسابیة برقوم تدل علی الاحاد وتغنی عما عداها بالمراتب وهذه
الرقوم التسعة منسوبة الی الهند ومنفعته تسهیل الاعمال الحسابیة
وسرعتها خصوصا فی الفلکیة یعنی علم حساب تخته ومیل بر علمدرکه اندن اعمال
حسابیه نک کیفیت مزاوله سی بلینور اعداد احاد اوزرینه داله اولوب
مراتب ایله ماعداسندن مستغنی اولان رقوم استعمالیله وشبو رقوم تسعه
هنده منسوبدر ومنفعت وفائده سی اعمال حسابیه نک تسهیل وتعجیلدر
خصوصا حسابات فلکیه ده والله الموفق علم تعابی الحروف علم تعرف منه

استخراج المجهولات العددية من المعلومات بالنسبة الهندسية وهي اما
ثلاثية او رباعية فالثلاثية نسبة بين ثلثة اعداد كنسبة الاول الى الثاني
كنسبة الثاني الى الثالث كثلثة وستة واثني عشر وهي تسمى ثلثة متناسبة
معلوم اوله كه اشبو نسبه طرفينك مسطحي وسطك مربعنه مساواتي
مستلزم اولور پس احد طرفينه مجهول اولسه وسطك مربعي طرف
معلومه تقسيم اولندقده خارج قسمت طرف مجهولك مقداري اولور
مثلا جبر شهريه سنك دراهم عددي مقداري عمل ايتدي واون اوچ
درهم وبر ثلث درهم مستحق اولدي بو صورتده فاعل كونده عمل ايتمش اولور
دينلسه جواب شهركه اوتوز كوندر ايام مجهوله نسبتي اول مجهولك
اون اوچ بر ثلثه نسبتي كبيدر احد طرفينه اوتوز واخري اون اوچ
بر ثلثدر احدهماني اخره ضرب ايتدك حاصل ضرب دورتيوز اولدي
وهر يوزي تجزيه ايتدك يكرمي بولندي وعمل ايلديكي ايامك عددي
يكرمي اولديغي بلندي وبو وسيله ايله اجرته شهريه سي دخي يكرمي غروش
اولديغي معلوم اولدي والرباعية على ضربين نسبة بين الاول والثاني
والثالث وبين الثالث والرابع كاثنين واربعة وثمانية وستة عشر وهي

تسمى

تسمى الاربعة المتناسبة المتوالية ونسبة بين الاول والثاني وبين الثالث
والرابع لا بين الثاني والثالث كثلثة وتسعة واربعة واثني عشر وهي تسمى
الاربعة المتناسبة الغير المتوالية معلوم اوله كه اشبو نسبه طرفينك مسطحي
وسطينك مسطحنه مساواتي مستلزم اولور پس احد طرفينه مجهول اولديغي
وسطينك مسطحي طرف اخر معلومه تقسيم اولندقده خارج قسمت وسط
مجهولك مقداري اولور واحد وسطينه مجهول اولور طرفينك مسطحي
وسط معلومه تقسيم اولندقده خارج قسمت وسط مجهولك مقداري اولور
اوله مثال خمسة ارطال بثلثة دراهم رطلان بكم يعني بش بطمانه مثلا
اوچ غروشه ايكي بطماني قاچ غروشه در جواب صورته مذكوره دورت
امور متناسبه واردر مسعركه خمسة ارطال وسعركه ثلثة دراهم ومثمنه كه رطلان
وثمنه كه مسؤل عنه در اوچ اولكيلر معلوم رابعي كه ثمنه مسؤل عنه مجهولدر
امدي وسطينه كه ثلثة دراهم ورطلاندر احدهماني اخره ضرب ايتدك
مسطحلري التي اولدي طرف معلوم اولان بشه تقسيم ايتدك خارج قسمت
بر وخمس اولدي بو صورتده ايكي بطمانه عسل بر غروش سكز پاره يه كلديكي
بلندي وثانيه مثال خمسة ارطال بثلثة دراهم كم رطلا بدرهمين يعني بش

بطهانه مثلا نکر اوچ غروشه درایکی غروشه قاچ بطهانه دیر جواب
طرفینده که هشت ارطال و درهمدر احدهما اخره ضرب ایدلدکده حاصل
اولنان اولده وانی وسط معلومه اوزرینه تقسیم ایدلدکده خارج قسمت
اوچ وثلث بولنور وسط مجهول اولمقدار اولدیغی بلینور وانشاعلم
اشبو علمده نفع عظیم وخطیبی عمیم ولب لباب وزبده حساب
اولمغله امثله مذکوره تحریریله اخوانه صفا تسویله واغراق اشتغالی
کتب واهله مراجعت احاله ایله اکتفا قلندی وانشالموفق علم الجبر والمقابلة
علم یعرف منه استخراج المجهولات العددیة بمعادلتها المعلومات
تخصرها والجبر انه یکمل الطرف ذو الاستثناء ویزاد مثل ذلك
على الطرف الاخر والمقابلة اسقاط كل نوع من نظیره حتى
لایکون نوعان من جنس واحد ولابد من الجبر والمقابلة اذا انتهیا
الى المعادلة بعد التصرف فی الشیء المجهول بحسب السؤال فیحتاج
اولا الى معرفة جمع الاجناس من العدد والشیء والمال وطرحها
وضربها وقسمتها ثم المعادلة اما بین جنس وجنس وهی ثلث مسائل
تسمى المفردات واما بین جنس وجنسین وهی ثلث مسائل اخر تسمى

المقترنات ومتى عادلت بین الکعب والمال او مال المال او نحو ذلك
ولم یکن معك عدد فاطرح اقل الاسین منه اسی كل واحد منها وعادل
بین ما بقى لرجع الى احد مسائل الست بانه یوجد فی طرف کعب وفی طرف
مال المال واس الکعب ثلثة واس مال المال اربعة فتطرح الثلثة من الاربعة
یبقى واحد وتطرح الواحد من الثلثة ثلث مراته فیبقى اس المال المال
واحد فیرجع الى الشیء الذی اسه واحد ولم یبق للکعب اس فیرجع الى الواحد
الذی لا اس له فیرجع الى المسائل الست ومعلوم اوله که جبر ومقابلهده
مجهول شیء تسمیه اولنور وشیء نفسنه مضروب مال وشیء مالنه مضروب کعب
وکعبنه مضروب مال مال ومال مالنه مضروب مال کعب ومال کعبنه مضروب
کعب کعب وکعب کعبنه مضروب مال مال کعب ومال مال کعبنه مضروب مال کعب
الکعب ومال کعب الکعبنه مضروب کعب کعب الکعب وکعب کعب الکعبنه مضروب
مال مال کعب الکعب ومال مال کعب الکعبنه مضروب مال کعب کعب الکعب
ومال کعب کعب الکعبنه مضروب کعب کعب کعب الکعب تسمیه اولنور وهلم جرا
الى غیر النهایة قیاس مذکور اوزره ضرب وتسمیه اولنور وبر مسئله جبر
ومقابله اجراسیله تنشیط ذهن ایتدرا اولدی بر جوهره برنجی مرکوزك

قابح ذراع اداخلی جبر ومقابله طریقیله استعلام اولنفقده رمح مذکورك
صوده خارج طرفی مثلا ذراع ایله قیاسی اولنوب بش ذراع بولنسه
مرکوز طرفی ثابته اداخلی حالده صوده خارج طرفك رأسی سطحی
مائه مسی وملاقاتی اولنجه میل ایتدرلدکده قبل المیل مطلعی ایله بعد المیل رأسنك
سطح ماده موضع ملاقاتی میانه‌سی اون ذراع بولنسه امدی رمح مذکورك
صوده غائب مقدارینه شی تسمیه اولندی پس رمح بش ذراع وشی اولدی
وبعد المیل احد ضلعینك زوایهٔ قائمه‌سی اون ذراعدر وضلع آخرینك
زوایهٔ قائمه‌سی قدر غائبدر اشکال تأسیسده مذکور شکل عروسی ایله
مبرهندر که بر مثلث قائمة الزاویه‌نك ایکی ضلعنك مربعلرینك
مجموعی وترینك مربعنه مساوی اولور امدی رمح مذکورك صوده خارج
اولان بش ذراع عددی نفسنه ضرب اولندی یکرمی بش حاصل اولدی
وشی عدد مذکورك شیئه ضرب اولندی بش اشیا حاصل اولدی وبش عدد مذکور
شیئه ضرب اولندی بش اشیا دخی حاصل اولدی وبش عدد مذکور شیئه
ضرب اولندی بش اشیا دخی حاصل اولدی وشی نفسنه ضرب اولندی
برمال حاصل اولدی پس رمح مذکورك مربعی یکرمی بش عدد وبرمال

داوه

واوله اشیا اولدی وتبیه المطلع وموضع الملاقاته اولان ضلعك
عدد مقداری نفسنه ضرب ایله مربعی یوز اولور وضلع غائبکه شی نفسنه
ضرب ایله برمال اولور هکذا خارج الرمح ذراع ٥ في ٥ ٢٥ ١٠ في ٥

٥ في ش / ٥ ش في ش / مال ١٠ في ١٠ / ١٠٠ ش في ش / مال

المقابلة والاسقاط

مربع الضلع الظاهر مربع الضلع الغائب

مربع الرمح ١٠ اشیا ... مال ... ١٠٠ ... ٧٥

وبعد المقابلة والاسقاط تمرح بش عدد اوله اشیا اوزرینه تقسیم اولنده
هکذا یکی بچند خارج قسمت یدی بچوق بولندی حاصلی که مقدار طرف غائب الرمح
اولدی پس امدی رمح مذکور اون ایکی بچوق ذراع اولمش بولندی هذا رسمه

وجبر ومقابله طرفده حساب الحکم ذوقواتی دلوب وطرفه سائره ایله استخراجی

محکمه اولمیانده مجهولاتك جبر ومقابله استخراجی محکمه اولمغله
منقصه وفائده سی وارسته قید بیاندر والله الموفق **علم الخطائین**
علم یتوصل منه الی استخراج المجهولات العددیة اذا امکنه صیرورتها
فی اربعة اعداد متناسبة ومن شرط حساب الخطائین ان یکون نسبة
ما بین المطلوب واحد المفروضین الی ما بینه وبین المفروض الآخر
کنسبة احد الخطائین الی الآخر فانه لم یکن هذا التناسب محفوظا لم یکن
استخراج المسئلة بالخطائین امدی معلوم اوله که حساب خطائینده
احوال بودرکه اولا کفتینه جعل اولنور کیفیتلری قبه سنه معلوم
وضع اولنور ومجهول ماشئته من الاعداد فرض اولنوب کفه اولاده
وضع اولنور وعلی حسب السؤال عدد مفروضه مذکوره تصرف اولنور
اگر قبه ده موضوع عدده مطابق اولورایسه فهو المطلوب واگر زیاده
ویا نقصان ایله خطا ایدرایسه خطاء اول حاصل اولور اگر زائد ایسه
کفه اولینك فوقنه وناقص ایسه تحتنه وضع اولنوب کفه مذکوره ده
موضوع مفروضه اول وفوقنده موضوع خطاء اول زائد وتحتنده
موضوع خطاء اول ناقص تسمیه اولنور واشبو فرضك عدم اصابتنه

مبنی

مبنی بر مجهول ماشئته من الاعداد فرض اولنوب کفه ثانیه ده وضع
اولنور وعلی حسب السؤال عدد مفروضه مذکوره تصرف اولنور اگر قبه ده
موضوعه مطابق اولورایسه فهو المطلوب واگر زیاده ویا نقصان ایله
خطا ایدرایسه خطاء ثانی حاصل اولور وکذلك کفه ثانیه ده موضوع
مفروضه ثانی وفوقنده موضوع خطاء ثانی زائد وتحتنده موضوع
خطاء ثانی ناقص تسمیه اولنور وبعده مفروضه اول خطاء ثانیده ضرب
اولنوب حاصله محفوظ اول تسمیه اولنور ومفروضه ثانی خطاء اولده
ضرب اولنوب حاصله محفوظ ثانی تسمیه اولنورایسه امدی اگر خطائین
جنسی واحد ایسه یعنی زائدین ویا ناقصین اولورلر ایسه بین الحاصلین
فضل بین الخطائینك فضلی اوزرینه تقسیم اولنور واگر خطائین
برجنس ایله اولمیوب مختلف اولورلر ایسه یعنی احدهما زائد وآخر ناقص
اولورایسه حاصلینك مجموعی خطائینك مجموعی اوزرینه تقسیم اولنور
وعلی کلا التقدیرین خارج قسمت عدد مجهول مسئول عنهك
مقداری اولور لاتوضیح القاعدة الکلیة الایابیة مثال جزوی
نحوسی مثال ایراد ایله ایضاح قاعده وافصاح فائده یه ابتدار اولندی

قنقی عدد درکه اوزرینه ربعی زیاده اولنوب وحاصلی اوزرینه
اوچ خمسی زیاده اولنورده مجموعندن برچ تنقیص اولنسه بر باقی قالور
فرمنه معلوم اولاندن برچ وضع اولنور دیو سؤال اولنورده اولا کتفیه
رسم اولنوب وکفۀ اولاه اربعه فرضه اولنسه واحد ناقص ایله
خطا واقع اولور مفروضه اول اربعه وخطاء اول واحد اولوب
خطأ ناقصلی اولمغله کفه اولنک تحته وضع اولنور وکفۀ ثانیه
اثنین فرضه اولنسه ثلثۀ ناقص خطاء واقع اولور مفروضه ثانی
اثنین وخطاء ثانی ثلثۀ اولوب بو خطاء ناقصا اولمغله کفۀ ثانیه نک
تحتنه وضع اولنور هکذا

معلوم ٥ — ٤ — ٢ مفروضه ثانی
[illegible] ١ — ٣ خطاء ثانی

وبونر فصکره مفروضه اول خطأ ثانیه ضرب ایله اوله ایکی حاصل
اولوب محفوظ اول اولور ومفروضه ثانی خطاء اوله ضرب ایله
ایکی حاصل اولوب محفوظ ثانی اولور واحد محفوظیه اخردن طرح
واخراج اولنسه باقی بیه الحاصلین فضل اولور اشبو خطائیه
جنس واحدده اولمغله بیه حاصلین فضل اولاندا اوله عدد بیه

خطائیندن

خطائیندن فضل اولانه ایکی عدد اوزرینه تقسیم اولندی خارج
قسمه برچ عدد اولندی بو وجهله عدد مسئول عنه برچ اولدیغی بلندی هکذا

٤ مفروضه اول — ٢ مفروضه ثانی

٣/١٢ خطاء ثانی — ١/٢ خطاء اول

حاصل الضرب وهو المحفوظ الاول — حاصل الضرب وهو المحفوظ الثانی

فضل بیه الحاصلین

١٠ [illegible] — فضل بیه الخطائیه

[illegible] ٥ خارج القسمة وهو مقدار العدد المسئول عنه وهو المطلوب

سؤال مذکورده کفۀ ثانیه ده ثمانیه فرضه اولنسه مسئله شوقه ثانیه ده انتاج
اولنور هکذا

٥ — ٢ خطاء ثانی زائد
٤ — ٨ مفروضه ثانی
[illegible] ١

١٢ المحفوظ الاول وهو الحاصل من ضرب المفروضه الاولی فی الخطاء الثانی
٠٨ المحفوظ الثانی وهو الحاصل من ضرب المفروضه الثانی فی الخطاء الاول
٢٠ مجموع الحاصلیه قسمناه علی مجموع الخطائیه ٤/١ خطاء ثانی خطاء اول

خارج القسمة وهو مقدار العدد المجهول المسئول عنه وهو المطلوب

ولاجل التمرين شونده تأنيرده مثال اجرا ايدهلم اولنذى قنغى عدددركه
مضعفى اوزرينه واحد زياده اولنوب مجموعى ثلثه يه ضرب وحاصل
ضرب اوزرينه اثنين زياده ومجموعى اربعه يه ضرب وحاصل ضرب
اوزرينه ثلثه زياده اولنسه مجموعى خمس وتسعين بالغ اولور ديو سؤال
اولندقده بروجه آتى عمل وحساب اولنوب عدد مسؤل عنه ثلثه در
ديو جواب ويريلور

خطأ ثاني زائد ٤٨ — ٩٥ — مفروضه ثاني ٥ — ٢ — ٢٤

٩٦ المحفوظ الاول وهو الحاصل من ضرب المفروضة الاول في الخطأ الثاني
١٢٠ المحفوظ الثاني وهو الحاصل من ضرب المفروضة الثاني في الخطأ الاول

٢١٦ مجموع الحاصلين المقسوم على مجموع الخطائين

٧٢ مجموع الخطائين
٣ خارج القسمة وهو مقدار العدد المجهول المسؤل عنه وهو المطلوب

وعلم خطائينك منفعتى وفائده سى مجهول اولان عددى اربع طريقه
ايله استعلام ورياضت ذهنلر وحساب خطائين وحي ايله بيغمبر
علومندن اولديغى مرويدر كما في ربيع الابرار للزمخشري رحمه الله تعالى

قطب

قطب العارفين غوث الواصلين مولانا جلال الدين الرومي قدس سره
السامي حضرتلرى دفتر سادسده بيورر ما جونكه خطائين آمد حساب با صفا
كرد وسع روشن زبعد دو خطا والله الموفق **علم حساب الدرهم والدينار**
علم يعرف به كيفية حساب الاموال من الصورة الخيالية من غير كتابة
ولا تقييد رقوم ولها طرق خاصة وقوانين عجيبة ولنذكر منها طريقا
في الضرب يجري في المفردات والمركبات وهو ان يضرب احد المضروبين
الى اول عقد من العقود الثلثة وهي عشرة ومائة والف ويقسم على
مخرج النسبة الاخر ويبسط الخارج منه جنس ذلك العقد المنسوب اليه
والكسر بحسب تلك النسبة يحصل المطلوب يعني علم حساب الدرهم والدينار
بر علمدر كه انكله من غير كتابة ولا رقوم صورتده خياليه دن حساب
اموالك كيفيتي بيلنور وانكچون ايله طريقه خاصه وقوانين عجيبه واردر
بو اندن ضربده بر طريقه ذكر وبيان ايدلسونكه اول طريقه مفرداته
ومركباتده جارى اولور واول طريقه عقود ثلثه ذكر عشره ومائه
والف در اول عقده احد مضروبين نسبت اولنوب واخر نسبت مذكوره نك
مخرجنه تقسيم اولنور وخارج قسمت منسوب اليه اولان عقد جنسندن بسط

اولنور وکسر نسبه مذکوره مقداریدر یعنی نسبتك مخرجی نصف ایسه
کسر ثلثی وربعی ایسه کسر ربعی نسبتی اولنور مثلا خمسی ستهده ضرب مراد اولنسه
سته یی اول عقدکه عشره در نسبه ایدلك نصف وعشر بولندی خمسی برکره
نصفك مخرجی اولان اثنینه اوزرینه تقسیم ایدلك خارج قسمت
اثنین ونصف بولندی وبرکره دخی عشرك مخرجی اولان عشره اوزرینه
تقسیم ایدلك خارج قسمت نصف بولندی مجموع الخارجین ثلثه اولدی
وثلثه یی عشره بسط ایدلك ثلثین اولدی وهو المطلوب وخمس وعشرینه
ثلثه عشرده ضربی مراد اولنسه خمس وعشرینی اول عقدکه مائه در
نسبه ایدلك ربع بولندی وثلثه عشری ربعك مخرجی اولان اربعه
اوزرینه تقسیم ایدلك خارج قسمت ثلثه وربع بولندی اشبو ثلثه یی
عقد منسوب الیه مائه اولمغله مائه یه بسط ایدلك ثلثمائه اولدی
وکسر ربعی دخی ینه عقد منسوب الیه مائه نك ربعی اولان خمس
وعشرینه بسط ایدلك مجموعی ثلثمائه وخمس وعشرین اولدی وهو المطلوب
وسبعمائه خمسمائه ده ضربی مراد اولنسه سبعمائه یی الفه نسبه ایدلك
نصف وخمس بولندی وخمسمائه یی برکره نصفك مخرجی اثنینه اوزرینه

تقسیم

تقسیم ایدلك خارج قسمت مائتین وخمسین بولندی وبرکره دخی
خمسك مخرجی خمسه اوزرینه تقسیم ایدلك خارج قسمت مائه بولندی
مجموع الخارجین ثلثمائه وخمسین اولدی وعقد منسوب الیه الف اولمغله
ثلثمائه وخمسین الفه بسط ایدلك ثلثمائه الف وخمسین الفا اولدی
وهو المطلوب فمن اراد الاستقصاء فی هذا العلم فلیراجع الی کتبه
واهله والله الموفق **علم الوفق** علم قلیل المؤنه کثیر المعونه والوفق
جداول مربعة یوضع فی تلك البیوت ارقام عددیة او حروف
بدل الارقام علی قواعد مخصوصة بشرط ان یکون اضلاع تلك الجداول
واقطارها متساویة فی العدد وان لا یوجد عدد مکرر فی تلك
البیوت وذکروا ان لاعتدال الاعداد خواص فائضة منها روحانیة
تلك الاعداد والحروف وترتب الآثار العجیبة والتصرفات الغریبة
علیها بشرط اختیار اوقات مناسبة وساعات شریفة وهذا العلم
من فروع علم العدد باعتبار توقفه علی الحساب ومن فروع علم الخواص
باعتبار آثاره وقال بعض المحققین ان مذهب ابی حنیفة ومالك
رحمهما الله تعالی یمیل الی عدم جواز غیر المثلث والمربع والمخمس والمسدس

والمائة في المائة وقال الشيخ ابو العباس احمد البوني رحمه الله تعالى واما
مائة في مائة فهو من الاسرار المكنونة وذكر اصحاب الكشف انه لم
لا يطلع الا الله تعالى وبين بعض خواصه وشروطه وغيرها واول
من وضعه تاليس الحكيم في لوح مربع وكانت اليونان تتبرك به وذكر
ان ابراهيم عليه الصلوة والسلام وضعه في اساس الكعبة شرفها الله تعالى
الى يوم القيمة وكان ابتداء وضعه من نزول الشمس في اول نقطة
من الحمل الى شرف الشمس وكان موضعها في لواء ذي القرنين وقال الشيخ
الاكبر قدس سره الاطهر في مفتاح الجفر قال ابن عباس رضي الله تعالى
عنهما اعطى الامام علي كرم الله وجهه تسعة اعشار العلم وانه لاعلمهم
بالعشر الباقي وهو اول من وضع مائة في مائة في الاسلام انتهى ومن
خواصه المتفق عليها انه اذا كان في بيت لا يدخله الوبا والطاعون
وصاحبه يأمن الجذام والبرص واللقوة والفالج وموت الفجاءة
وما كان في لواء عسكر الا كان له النصر والظفر وخذل الله تعالى
عدوهم وفر ويصرف عن صاحبه شر جميع الحيوانات المؤذية ومن ذوات
السموم وفيه سر اسم الله الاعظم بل يظهر به اعداده ومن عرف قدره

استغنى به

استغنى به عن الاوضاع الباقية حيث يظهر فيه الاسماء الالهية منكرا
ومعرفا واذا الحفر به خفوه وكتبه من الكبريت واستوفيا شروطه
وبعض طرقه تنزيله وترويجه وغيرها في شرح القصيدة الجلجلوتية فليطالعه
واجده وهذا العلم وخواصه مما اختص به ارباب الكشف والذوق
والشهود من السادات الصوفية قدس الله اسرارهم العلية الواقفين على
اسرار الايات القرآنية والمكاشفات الفرقانية ولم يظهروا هذا
العلم وامثاله الا لبعض الكاملين من اهل الفقه والتقوى لان في كتمه
واظهاره فالا عظيما ومن اراد الاطلاع على هذا العلم وخواصه
فليلازم الصوفية بالخدمة الصادقة والا فانه بمعزل عن مثل هذا المطلب
الاعلى والمقصد الاسنى بمراحل ولله در القائل كيف الوصول الى سعاد
ودونها ۝ قلل الجبال ودونهن حتوف ۝ الرجل حافية ومالي مركب
والكف صفر والطريق مخوف ۝ يا رب وفقنا الى ما تحبه وترضاه ۝
والله الموفق **علم تعابى الحروف** علم تعرف منه كيفية ترتيب العسكر
في الحروب وتسوية صفوفها افواجا وافرادا وتعيين اعداد الصفوف
واعداد الرجال من الجيوش وهيئة الصفوف اما على التدوير والتثليث

اوالتوسع الی غیر ذلك ومعلوم اولدیكه لدی المقابله اعدا ایله
حركات مخصوصه وتركیب عسكر وتشكیل صفوفه نظر ودقت
اولنوب علی ما یقتضیه الحال وموقع المحاربه مدرة فنه حرب
عندنده مضبوطه اصول حرب اوزره تعبیهٔ جیوش وترتیب
عسكر وتشكیل صفوف خصوصلرینه اهتمام مالاكلام ایله حركات
وهیئتلری ذرا عدا وغلبه علی الخصماده تأثیر عظیمی واضح
بالتجربة الصحیحه ثابت اولدیغی وفنه حرب اصولی
مقتضیسی ترتیب صفوف وتنظیم امور حرب عسكر جهادیه
لدی المحاربه صلابت وثباتلرینی موجب واعدا نك تزلزل
واقداملرینی ایله انهزاملرینی مستوجب ایدوكی ان الله یحب
الذین یقاتلون فی سبیله صفا كانهم بنیان مرصوص آیت
كریمه سی دلالت صریحه ایله داله در واركان دین مبیندن
اولان جهاد دخی بو علم شریفه متوقف اولمغله ولو بالكفایه
مفروض ایدی والحق ثابت اولور ولله الحمد والمنه سایهٔ شوكتوایه
حضرت پادشاهیده بالجمله علوم جهادیهٔ بریه وبحریه صنوف عسكر

عقص

تحصیل واتقانه واجرا اینمشلر ومثوبات جزیلهسنی پادشاه عالمپناه
حضرتلری استجلاب بیورمشلردر اطال الله تعالی عمره بكمال الصحة
والعافیة وزاد فی شوكته بالنصر علی الاعداء والبغیة آمین
الموفق علم الموسیقی علم یبحث فیه عن احوال النغم والایقاعات
وكیفیة تألیف اللحون وایجاد الالات الموسیقاریة وموضوعه
الصوت المشتمل علی الاحاد المخصوصة من جهة تأثیره فی
النفس باعتبار نظامه وطبقته وزمانه فائدته للنفس
تأثر عند سماع الصوت اما بالبسط او بالقبض لان الصوت
ان یحرك النفس عند المبدا فیحدث البسط منه السرور واللذة
وما یناسبها من الكرم والشجاعة ونحوها ولذلك یستعمل فی
الافراح والحرب وعلاج المرضی واما الی مبدئها فیحدث القبض
والفكر فی العواقب وما یناسب ذلك واجزائه خمسة الاول
فی المبادی وكیفیة استنباطها الثانی فی النغم واحوالها والنغمة
قال ابونصر الفارابی رحمه الله تعالی هی صوت واحد لابث زمانا
ذا قدر محسوس وقال الشیخ الرئیس رحمه الله هی صوت لابث

زمانا على حدها من الحدة والثقل وقال بعضهم هي صوت لابث زمانا
ما يجري فيه من الالحان مجرى الحروف من الالفاظ انتهى معلوم اوله که
اصل مقاملر دورتدر دیدیلر راست وحجاز وعشاق وحسینی
وعلی القوشی رحمه الله تعالی فارسی العباره موسیقی رسالەسندە نقل وحکایه
ایدرلرکه مقاملر مذکوره دن راست حضرت آدم علیه الصلوة والسلامدن
وحجاز حضرت ابراهیم علیه الصلوة والسلامدن وعشاق حضرت موسی
علیه الصلوة والسلامدن وحسینی حضرت داود علیه الصلوة والسلامدن
بغیر قصد ظهور ایلدی انتهی وبعضیه علما رحمهم الله تعالی دیرکه فیثاغورث
وافلاطون سکز مقام اختراع ایلدیلر عشاق رهاوی حسینی عراق
بوسلیک راست اصفهان حجاز وبعده حکما دورت مقام دخی
اختراع ایلدیلر کوچک بزرک زنکوله نوا وخسرو پرویز زماننده
رهاوی باربد ونساوندن نکیسا نام خوانندەلر شهناز ومایه وسلمك
ونوروز وکردانیه وکوشت مقاملرینی اختراع ایلدکلری محکیدر واهل فرسی
بونلره اوازه تسمیه ایلدیلر وفی التحقیق مقاملر اصول موسیقیه اولدیکیدر
وفرعیسی بونلردن سکز اولور واوازه عجمیه فروعیه دیرلر ومقاملر اثنی

عشری

عشری بروجه اثنی عشره نسبت ایلدیلر راست حمل اصفهان ثور
عراق جوزا کوچک سرطان بزرک اسد حجاز سنبله بوسلیک
میزان عشاق عقرب حسینی قوس زنکوله جدی نوا دلو رهاوی
حوت منسوبدر دیدیلر **الثالث** في الايقاع وهو اعتبار زمان
الصوت واذا انقضى الانغام من نسب طبيعية حدث الاعتدال في تأثير
في النفس بسطا وقبضا انتهى معلوم اوله که نسب طبیعیه اوزره مؤلف
انغام اجزاء عروضیه مثلو سبب ووتد وفاصله دن مرکب اولورلر ایقاع
انغامده سبب بر نقره وسکوندر ووتد نقرتین وسکوندر وفاصله
ثلث نقرات وسکوندر ونقرتین بینده سکون دخی لازمدر وسکون زمنی
قبلنده وبعدنده واقع نقره لرك زمنه مساوی اولور ایسه اکا عمود
اول خفیف مطلق دیرلر وسکونك زمنی نقره زمننده طویل وزائد
اولور ایسه اکا عمود خفیف ثانی دیرلر وسکونك زمنی نقره لرك زمنك
ایکی مثلی اولور ایسه اکا ثقیل اول دیرلر واوچ مثلی اولور ایسه اکا ثقیل ثانی
دیرلر واشبو ادوار اربعه ایله نسبت ایقاعه توصل اولنور ونزهة ده دیرکه
علم موسیقیده قاعده علم عروضه راجع اولور بحر بسیطده مستفعلن

جزئنده رفيع وفاعلاتن جزئنده خفيف ايله مقام حسينيده نغمه عمل
اولنور و بحر مجتثده عكسي ما تقدم ايله سكاهده نغمه عمل اولنور انواعي
واكثري مقام اسمه بحر رمل ايكن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن
اجزاسيله ترنم اولنور ع سمعه عشاق نوري اى ماه پيكر جابجا دير بحر فرقي
مجزوك مستفعلاتن مستفعلاتن مستفعلاتن مستفعلاتن اجزاسيله
مقامده بسيده تركيب و ترنم اولنور لطفه ايله جانا سوله نه دير بو تنجيف
بطي اولديغم مادو وادوارا ايقاعاتده غير الضرب اليوم ثقيل اول و
ثقيل ثاني وماخوري ورمل وخفيف رمل وهزج در ومدار الاكتفا
ذلك اهله وكتبه الرابع في كيفية تاليف الالحان وبيانه الملائم
منها ايدي معلوم اوله كه ائمه فنه قرائته تحقيق ايلدكلري اوزره صوته
وحروفه اجزاده همس وجهر ورخاوت وشدت امثالي صفاتله كيفيه
متضاده موجوددر وهر صوت صوته اجزا ايله تركيب اولندقده صفات
مذكوره ده تناسب وتنافر اعتباريله حالي مختلف اولور بينلرنده تناسب
موجود ايسه لذت وحلاوت وتناسب مفقود ايسه منافرت حاصل اولور
وبو اصواتده ونغماتده نسب هندسيه واجزاي عدديه ده دخي توافق باشي

لازم

لازم اولور بر نغمه وصوتده حدت وثقلده نصفي وياثلثي وياكور
واجزاده بر جزوي اولدقه نغمه خروج لازمدر وبر صوتده صفتده ضدي
ومخالفي اولدقده صوت دفعة خروج اولنميوب تدريج ايله انتقال اولنمق
ولعوده صوتده اوله عود ورجوع ايجاب ايلدكده نيز تدريج ايله عود ورجوع
اولنمق لازمدر كذلك بر صوتده صفتده مثلي اولدقده صوت نقل وخروج
دفعي اولميوب بينلرنده صفتده مغاير بر صوتك تخلل وتوسطي ايله انتقال
اولنمق لازمدر كه اداده ثقلتده وسمعده كراهت اولميه حاصلي بالسعي ادوه
مرورا ابدكلري اوزره نسب هندسيه مراعات اولنمق لازمدر ونسب مذكوره
مختلف ومتغاير اولمغله اصواتده سمعه رسيده اولدقده حد بسا طنرده
خروج ايدوب تراكيب عديده وشعب متعدده حادث اولور وتراكيب اصوات
هر بري صنعه استماعده لذيذ اولميوب ارباب فنك عدد معين حصر ايلدكلري
تراكيب مخصوصه محصور ومقصوردر پس فنه موسيقيده مذكور تراكيب مخصوصه والحانه
معهوده طبعه ملايم ومذاقه موافق اولمغله لدى الاستماع ارواح لذت وحلاوت
وياحكر عواقب بخش الحصاب نفسي متاثر اولور ودخي معلومدر كه فواصل
الحانده حركت وانتقال ايله تحقق ايدر وربما اشتباه يوقدر كه لدى الترنم

ایقاع ذاتنده ایله مکیف هوانک صماخه قرعی حرکت قلبی موجب اولور
وحرکت قلب نبضک بر تغیر ایله تغیرینی ایجاب ایدر کم طبیعتک احصا
ایلدیکی خصوصیاتی اظهار ایدر لاسیما جنونده وعشقده مثلا علاقرم ذیرافقیه
ایا کیفیتده صفا وکدورتی وخشونتی وحرارتی وخفاشتی کبی عوارضدن
لاحق اولور کذلک نبضک حرکتی وحدتی وغلظتی وصلابتی ولینتی
کبی امورده راجع اولور وحاصل حدتی جذب وتره راجع اولور تکلم
نبضلک سرعتی وصلابتی فرط حرارت وحمیاتده نشئه ایلر حاصل کلام
نبضده طبیعت موسیقیه واردر داود انطاکی رحمه الله ذکر ایتدیکی
وجهله تفصیل ایلمشدر بو مقداره نبضه متعلق نبضک ذکر ایله علم موسیقینک
فائده طبیه سی تنبیه اولنمشدر الحاصل ابحاث الالات الموسیقاریة وتقدیرها
وهو معروف عند اربابه وانما عدوا هذا الفن من العلوم الرياضية
فان النغمة والصوت يحتاج الى المادة المطلقة في الخارج ولا يحتاج في
التعقل وفروعه علم الغنج وعلم الرقص علم الغنج علم يبحث فيه
عن كيفية صدور الافعال الموزونة المهيجة للشوق والميل الطبيعي
والغنج والدلال في حال المباشرة مع النساء مخصص في الترك ونساء العرب

والروم

والروم مشهورات في الغنج ويحكى عن نساء مصر العجب العجاب في ذلك
يتعلمنه في صغرهن من اربابه والله الموفق علم الرقص علم يبحث
فيه عن كيفية صدور الحركات الموزونة عن الشخص بحيث يورث الطرب
والسرور لمن يشاهدها والغرض والثمرة منه ان يضيع اوقاته في امثال
هذه الخسيسة لا حول ولا قوة الا بالله والله الموفق علم النواميس
علم يبحث فيه عن اثبات الربوبية والنبوة والرسالة وحقائقها واحوالها
وكيفية الايحاء الالهي وكيفية دلالة المعجزات على النبوة والرسالة
واحوال استنباط الاحكام الشرعية عن ادلتها وعن وجه الحاجة
اليها في بقاء الانسان ومنقلبه وعن اثبات المعاد وعما يفوز به
فيهما من الاعتقاديات والعمليات والاخلاقيات ومنفعته امور بيان
وجوه الربوبية واحوال النبوة وبيان حاجة الانسان الى الشرع
والفرق بين النبوة الحقة والدعاوي الباطلة ومعرفة المعجزات المختصة
بالانبياء والرسل عليهم الصلوة والسلام والكرامات المختصة بالصديقين
والاولياء رضي الله عنهم ويترتب عليها في الدنيا حفظ المباح والاموال
وانتظام سائر الاحوال وفي الاخرة النجاة من العذاب الاليم والفوز بالنعيم

المقسم حاصل معنى علم توحيدى بر علمدركه انده اثبات ربوبيته واثبات
نبوت وحقائق واحواللرنده وانبياء الهى كيفيتلرنده ومعجزاته باهره
وخوارق عاداته ظاهره نك نبوت ورسالته دلالتى كيفيتلرنده واحكام
شرعيه نك ادله سندن استنباطى احوالنده وانسانك شرع مطهره واحكامنه
دنيا وعقبالرنده احتياجنك وجهنده واثبات معاد جسمانى وروحانيده
ودنيا وآخرتده كندى سببيله فوز وفلاح وثواب ونجاح حاصل اولان اعتقادات
وعمليات واخلاقده بحث اولنور ومنافع وفوائدى وجوه ربوبيته كه مثلا
نفس ربوبيته وتربيه مربوبك رب ومربيسنه اجلالا وتعظيما امر امتثال
ونهيندن اجتنابك وجوبنى مقتضيه اولديغى واحوال نبوت وخواص
رسالتده وانسانك بلكه ثقلينك قوانين شريعة واحكام ملة احتياجى
بياننده ونبوت حقه ايله دواعى باطله نك فرقى وانبيا ورسل عليهم الصلوة
والسلام حضراتنه مخصوص اولان معجزاتك وصديقيه واوليا رضى الله عنهم
حضراتنه مخصوص اولان كراماتك بيانده ومعرفتلريدر وامور مذكوره اذهانه
ربا حفظ مبنى واموال دنيوى واخروى انتظام جميع احوال واخرتده عذاب
اليمدن نجات ايله سلامتى حائز ونعيم مقيم نائليتله فائز اولمه ترتب ايلر

وبونلر ذكره

وبونلر ذكر كره معلوم اولدكه ناموس وحيه اطلاقده اولنور وبعضه كره
ناموسدن وحى باطنه نازل اولان جبرائل مراد اولنور وبعضه كره ناموسدن
مشبه رسول الله عليه الصلوة والسلام مقصود اولنور وارسال رسل عليهم
الصلوة والسلام وانزال كتب سماويه مخلوقاتك امر معاشلرينى اتمام
واتقان ومعادلرينى ازيله وتبيان حكمتيله واجب الوجود والغنى
عنه كل موجود جل جلاله وعم نواله حضرتلرينه مخصوص لطف ورحمت مجرد
پس مدى شريعت مطهره بالضروره تصديقى واجب اولان معتقدات
صحيحه وعباداته مقرب الى الله كه كندى ايله قيام واوزرينه مواظبت
ومداومت واجب اولان مقرباتى وفضلى ايله امرى ورذائلدن نهيه
مشتمل اولور وامور مذكوره دن هر فنونده ثمانيه شرعية انتظام بولور زيرا علوم
شرعيه دن مقصود يا نقليدر ويا خود ثابت عقليدر ويا خود منقولات
ادله ايله تشييد وتقرير ايدر پس اگر نقل معجزاته باهره ايله مؤيد رسول الله عليه
الصلوة والسلامدن وحى واسطه سيله كتاب وجيز ويا خود وحى منزله
تعلم ايدرلر اول علم قرآندر واگر ذاته كريمه الصفاته رسول الله عليه
الصلوة والتحيه ايله قولا وفعلا وسكوتا تقرير اولنور ايسه امورده تعلق

ایدر ایسه اول علم روایه حدیثدر و اکر فهم منقول کلام الله ده اولور ایسه
علم تفسیر قرآندر و اکر فهم منقول کلام رسول الله علیه الصلوة والسلامده
اولور ایسه اول علم درایه حدیثدر و تقریر اکر آراء و اعتقاده تعلق
ایدر ایسه اول علم اصول فقهدر و اکر تقریر افعال و اعماله تعلق ایدر ایسه
اول علم اصول فقهدر و اکر تقریر وزرینه استعانه اولنان اموره تعلق
ایدر ایسه اول علم جدلدر و احکام مستنبطه معرفته تعلق ایدر ایسه اول علم فقهدر
و ایشبو اصول شریعت احمدیه و اساس ملت محمدیه اولان علوملرک هر برینک
فروع کثیره سی واردر ان شاء الله تعالی اخذ و تلقیسی موقوف اولدیغی
فروعلری ذیللرنده تعریف و تعداد اولنور والله الموفق **علم القراءة**
علم یعرف به نقل لفظ القرآن و اعرابه الثابته بالسماع المتصل من حیث
وجوه الاختلافات المتواترة او الغیر المتواترة البالغة الى حد الشهرة
وموضوعه لفظ القرآن وفائدته صونه کلام الله تعالی عن تطرق التحریف
والتغییر و تأدیته بلغاته فصیحة وهذا العلم للتفسیر کعلم السند للحدیث
ولاختلاف القراءة وتنوعها فوائد منها اظهار فضل الامة وشرفها
على سائر الامم اذ لم ینزل کتاب غیرهم الا على وجه واحد ومنها الاظهار

سر الله تعالی فی کتبه وصیانته عن التبدیل اذ لا یخلو حرف من حرکته فیه
من الفوائد ومنها التهوین والتسهیل والتخفیف على الامة ومعلوم ان حکم
کلیات ابی البقاء ابی اللیث سمرقندی رحمه الله تعالی دن نقل و حکایه ایدر کم
بر آیه کریمه ایکی قراءته ایله تلاوت اولنسه فقهاء انده ایکی قول واردر بری
قرائتده ایکیسی نکره منزل اولمسی و ایکنجی بریلکن منزل اولوب دیکریله
قرائته اذن الهی تعلق ایلمشدر بونلرک ذکره امام مشار الیه توسط اختیار
ایدوب دیدیکه اکر هر بر قرائته ایجون اخره مغایر معنی اولور ایسه ایکیسی ده
منزل اولور و قرائتین آیتین منزلتینده اولور حتی یطهرن کبی و اکر هر بر
قرائته ایجون اخرایه مغایر معنی اولمازسه ایکیسنده بر معنایه اولور ایسه
ضم ایله بیوت و کسر ایله بیوت کبی بریسی منزل و دیکریله قرائته اجازت
الهیه واقع اولمشدر ونوع تفصیل کلیات مشار الیهده در وحتی یطهرن
قول شریفنده قرائتین آیتین منزلتینده اولدیغی تفسیر مدارک صاحبی
تصریح ایدوب دیرکه والقراءتان کالآیتین فیعمل بهما وقد قال انه یقربها
فی اکثر الحیض بعد انقطاع الدم وان لم تغتسل عملا بقراءة التخفیف وفی اقل
منه لا یقربها حتی تغتسل او یمضی علیها وقت الصلوة عملا بقراءة التشدید

انتهى وابن مالك رحمة الله عليهك علم قرائته برقصيده داليه بديعى
واردر لكن شهرتى بولمشدر وسبعده شاطبيه وعشره ده طيبه
طريقلرينى حاوى وفوائد العشره كه ابن محيصن وحسن بصرى واعمش
ويزيدى رحمهم الله تعالى قرائتلرينى محتوى شيخ محمد قباقبى رحمة الله عليهك
غيث لفظى عنوانده كه بابك لشور اولدبيه برقصيده بليغه سى واردر
افواه مشايخدن بعد التلقى حفظ اولنجه بر كتاب نفيسدر وشيخ زاده
شيخ المصطفى الميهى المصرى رحمة الله عليهك طيبه طريقى اوزره جمعه
متلو وغير متلو بابنده وايضاح وجمع طريقى تبيانده واوضح بابنده
وجمعه اختلاف واقع اولانه ابيات كريمه لرى احسن وجوهله اداء خصوصنده
النفس ونفيس تحريرى واردر وقراء مصر ميانه سنده تحرير ميهى ديكله
عريضه فليغتنم به واجده وعلم مخارج الحروف وعلم مخارج الالفاظ
وعلم التجويد وعلم الوقوف وعلم خط المصحف وعلم علل القرائه
علم قرائتك فروعندندر والله الموفق **علم مخارج الالفاظ** علم يعرف به
تصحيح مخارج الحروف كيفية وكمية وصفاتها العارضة لها بحسب ما
يقتضيه طبع العرب وموضوعه بسائط الحروف العربية بحسب مخارجها

وصفاتها

وصفاتها ومباديه بعضها بديهى وبعضها استقرائى وتستمد منه العلم
الطبيعي والتشريح وفائدته تحصيل ملكة ايراد تلك الحروف في المخارج
على ماهى عليه في لسان العرب وغايته الاولية الاحتراز عن الخطأ في
تلفظ كلام العرب بحسب مخارج حروفه وغايته الاخيرة القدرة
على قرائة القرآن كما انزل بحسب مخارج حروفها وصفاتها والله الموفق
علم مخارج الالفاظ علم يبحث فيه عن احوال الالفاظ العربية من حيث
انها من اى موضع تخرج وكيف تلفظها واداؤها وموضوعه الالفاظ
العربية من تلك الحيثية ولا يخفى ان للالفاظ مخارج تخصها تغاير
مخارج الحروف يعرفها اهلها ومعلوم اوله كه مطلقا علم مخارج افواه
مشايخ كرامدن اخذ وتلقى ايله بلنور لاسيما حجاز ملاح طراز وقصر
علماسنك اولبابده سليقه لرى دركار ومهارتلرى اشكاردر وحروف
ضادك مخرجى وصفاتى بابنده تلفظ ايلركدر كه والله الموفق **علم التجويد**
علم يعرف به اخراج الحروف واعطائها صفاتها اللازمة لذواتها والعارضة لها
لغيرها وموضوعه الحروف وفائدته اداء القرآن بلغاته فصيحة والله الموفق
علم الوقوف علم يبحث فيه عن احوال قطع الصوت عن الكلمة زمنا

يتنفس فيه عادة بشرط الاستيفاء لا بنية الاعراض ويأتي في عروضه
الا في واو ساطرا لا في وسط الكلمة ولا فيما اتصل رسما وذهب
بعض العلماء رحمهم الله تعالى الى وجوب معرفة وقوف القرآن
واستدل عليه بقوله تعالى ورتل القرآن ترتيلا وعن علي رضي الله تعالى
عنه ان الترتيل تجويد القرآن ومعرفة الوقوف وعلى هذا يدل على
وجوب التجويد ايضا على انهما ثبتا بالتواتر وحكي عن ابن الانباري رحمه الله تعالى
انه قال من تمام معرفة القرآن معرفة الوقوف والابتداء فيه وقال
الوقف على ثلثة اوجه تام وحسن وقبيح وقال غيره الوقف ينقسم
الى اربعة اقسام تام مختار وكاف جائز وحسن مفهوم وقبيح متروك وقال
السجاوندي رحمه الله تعالى الوقف على خمسة مراتب لازم ومطلق وجائز
ومجوز لوجه ومرخص ضرورة والتفصيل في الاتقان وقال بعض المحققين
رحمهم الله تعالى لا يتأتى معرفة معاني القرآن ولا استنباط الادلة الشرعية
منه الا بمعرفة الفواصل ومن اراد الاستقصاء فليراجع الى كتب علم
التفسير كالاتقان وهذا العلم في هذا الاوان نسج عناكب النسيان حتى
نسمع من اكثر الائمة والخطباء الوقف بين الفعل وفاعله وبين المبتدأ

وخبره وبين المضاف والمضاف اليه وبين المستثنى منه والمستثنى وغيرها
من الوقوف القبيحة لا حول ولا قوة الا بالله والله غالب على امره **علم
خط المصحف** علم يبحث فيه عما اصطلح عليه الصحابة رضوان الله تعالى عليهم
اجمعين عند كتابة المصحف حين جمع القرآن العظيم على اشارة زيد بن ثابت
رضي الله تعالى عنه وهذا العلم من فروع علم الخط لكنه يبحث فيه عن خط
المصحف الامام الشريف فيتعلق بالقرآن الكريم فلذلك عددته من علم
النواميس والله الموفق **علم علل القرآن** علم يبحث فيه عن علية القراءة
ودرايتها وانما عد هذا العلم من فروع علم القراءة لانه يبحث فيه عن
ابنية القراءة وروايتها والرواية اصل في العلوم الشرعية وهذه العلوم
السبعة كونها مما يتعلق بعلم التفسير مستغنية عن البيان والله الموفق والمستعان
علم التفسير علم يعرف به احوال كلام الله تعالى من حيث القرآنية ومن حيث
دلالته على ما يعلم او يظن انه مراد الله تعالى بقدر الطاقة الانسانية وموضوعه
ليتميز بحسب الذات كما تميز بحسب المفهوم اذ به تتمايز العلوم في انفسها
ولانه في معرفة جهة الوحدة للكثرة المطلوبة احاطتها بها فلو عرف
الطالب ما ليس منها وجهة وحدة مسائل العلوم اولا وبالذات هو الموضوع

ان فيه اشراكاً وبيان ان ما هذا هو كلام الله تعالى **جوهرة** مقصد القرآن
العظيم الدعوة الى العبودية وهي متوقفة على ثبوت الربوبية والنبوة
والاحكام واشتماله على المعاد والوعد والوعيد والقصص فالمقصود
الله فاد اثباته مبدأ مقدساً واجباً لوجود فالاول او حقية الرسل
فالثاني او ما يترتب على احوال المكلف فالثالث او الحشر والبيان
امكانه والرد على مخالفيه وما يتعلق به من الجنة والنار ونحوهما فالرابع
او دفع توهم العبث المحض نور العزم لدى القيام بالاوامر والاجتناب
عن النواهي فالخامس او سوق الالباء الى مناهج الاعتبار ومسالك
الاستهداء بالتأمل في الآثار فالسادس ثم ليعلم ان الخمسة الاول
اثبتت في قوله تعالى يا ايها الناس اعبدوا ربكم الذي خلقكم والذين
من قبلكم لعلكم تتقون الى قوله تعالى ولهم فيها ازواج مطهرة وهم فيها
خالدون كانه قال يا ايها الناس ان لكم معبوداً يجب عليكم عبادته لانه
خلقكم وخلق اباءكم وجعل لكم مقلة ومظلة وانعم عليكم بانزال
المطر واخراج الثمر فاذا لا تجعلوا له شريكا ولا يخفى عليكم بطلان ام
الاصنام وحقية الوهية الملك العلام فلا تكابروا عقولكم

ولا تغطوا على ما ركز فيكم من المعرفة ولما قرر الوحدانية واثبت ربوبيته
واوضح الطريق الموصل الى العلم بها شرع في تحقيق ان الكتاب الكريم الذي
من جملته ما تلي من الآيات الكريمة الناطقة بوجوب العبادة والتوحيد
منزل من عند الله حجة قاطعة على نبوة محمد صلى الله عليه وسلم فقال
وان كنتم في ريب مما نزلنا على عبدنا فأتوا بسورة من مثله وادعوا شهداءكم
ان كنتم صادقين فيما قلتم انه من كلام البشر فأتوا بسورة من مثله تحداهم
الله تعالى ان يأتوا بمثله حتى عجزوا فظهر حقية القرآن باعجازه ونبوة محمد
صلى الله عليه وسلم وصدقه صلى الله عليه وسلم ثم لما بين لهم ما يتوقف به
بان الرسول صلى الله عليه وسلم وما يتطلبونه معرفة صدقه في دعوة النبوة
وان ما جاء به وتميز لهم الحق مما عليه المؤمنون في صحة الرسول والقرآن
من الباطل مما زعم الكفار في حقهما رتب عليه بالفاء السببية ما هو كالفذلكة
والخلاصة لذلك فقال فان لم تفعلوا ولن تفعلوا فاتقوا النار التي وقودها
الناس والحجارة اعدت للكافرين فالمعنى انه اذا تحقق عجزكم عن الاتيان
بمثله فقد صح عندكم صدقه واذا صح لزم عليكم ان تؤمنوا به واذا لزم
عليكم الايمان ولم تؤمنوا به تحقق عنادكم وثبت استحقاقكم النار

واذا ثبت استحقاقكم على تقدير العناد وترك الايمان به لزم عليكم
اتقاؤها بالايمان فاتقوها فلما اوعد وخوف من كفر بالرسول
والقرآن ببيان استحقاقهم العقاب عطف عليه بشارة من امن بهما
ببيان استحقاقهم الثواب فقال وبشر الذين امنوا وعملوا الصالحات
ان لهم جنات تجرى من تحتها الانهار الاية لان ظهور اعجازه حجة
مبلغه كما يستلزم استحقاق من كذبهما العذاب الاليم يستلزم ايضا
استحقاق من امن بهما الثواب العظيم فهذه الايات الخمس دالة على
الدعوة الى العبودية مع كونها مقيدة اثبات مبداء مقدس واجب
الوجود وحقية الرسول صلى الله عليه وسلم باعجاز القرآن من حيث بلاغته
الفائقة ونظمه البديع من مقاطع الايات وفواصل الكلمات تأثيرها
قبل وبعد واستعجاز البلغاء المعلقين سيوف البلاغة والبراعة
على كواهل نظيم ونثرهم في اتيان مثل اقصر سوره عند نزوله وبعده
وتخرسهم مطرقين مقنعي رؤسهم من دهشة اعجازه واخباره
عن احوال القرون الماضية والغيوب المستقبلة الواقعين على
حسب ما نطق به وتعريف الله سبحانه وتعالى وصفاته على الوجه الأبلغ

بهما في نفس الامر وما يستحيل عليهما وما يجوز مع البراهين القاطعة
والحجج الساطعة وتبيين الاحكام المفضية الى صلاح النشأتين
وارشاد الى مكارم الاخلاق ومحاسنها بما لا مزيد عليهما وخطاب
المكلف بالاقتصاد وربطها بما هو عين الرشاد وعصمته عن الزيادة
والنقصان والتبديل بطول الزمان وعدم ملل قارئه وسامعه بكثرة
الترداد وافادته ما يترتب على احوال المكلفين من تعذيب المكذبين
واثابة المصدقين والمعاد والحشر فان التعذيب بالنار والاثابة
بالجنة انما يكونان بعد البعث والمعاد وان النار والجنة مخلوقتان
خلقتا التعذيب الكفار واثابة المؤمنين وبيان امكان المعاد فان
من خلقهم فقدرته على الاعادة اولى ودفع توهم العبث لانها افادت
ان من امن وامتثل بالاوامر الالهية واجتنب عن النواهي الربانية فقد
اتقى النيران وفاز بالجنة والرضوان واما السادس فكالاية العبرة
والقصة فان قيل فما الحكمة في تكرارها قلت لكون مقاصد
ذكرها متعددة كاثبات النبوة وبيان تدمير مكذبيها وكيفية الانجاء
الالهي فيه وتسلية صلى الله تعالى عليه وسلم فيما تحمله من اعباء التبليغ الى

الی قوم لوجوه مع ما فیه من جمع اشتاته المکارم الاخلاقیة والمحاسن
الاعمالیة وکثرة ما تقتضیه وجوه الحال من الایجاز والاطناب والفصل
والوصل والتقدیم والتأخیر ونحو ذلك ومعلوم انه استیفاؤها فی مقام
واحد وتعبیرها کذلك قد یفضی المؤدی الی التعمیة والمقصود التقویة
وهو مما لا یرضی وقوعه ذو نهیة فضلا عن العلیم الخبیر الذی تقدس کلامه
عن ما یشی النقص کذاته المقدس مع ما فیه من النکات الجلیلة التی لا تلوح
الا لاربابِ التصفیة واصحاب العقول النیرة الزکیة ومعلوم ان ذکر
علوم تفسیر قرآنه وفنونه تأویل فرقانه برقا مونی محیط دریا که عجائبی غیر
منتهی وبرقا بوسی دسیط دریا که نفائس نا تناهیدرا بجمع افواه مشایخ
عظام وکتب علماء فخام ابرهم الله تعالی الی یوم القیامة مدونه بلقی واستقرائه
موقعه اولدیغی فروع علم تفسیر بروجه ای تعداد وعلوم ایراد علم معرفة
اول ما نزل علم معرفة سبب النزول علم معرفة المکی والمدنی علم
معرفة الحضری والسفری علم معرفة النهاری واللیلی علم معرفة الصیفی
والشتائی علم معرفة الفراشی علم معرفة الارضی والسماوی علم معرفة
ما نزل علی لسان بعض الصحابة رضی الله تعالی عنهم علم معرفة ما تکرر نزوله

علم

علم معرفة ما تأخر حکمه عن نزوله علم معرفة ما نزل مفرقا علم معرفة ما نزل
جمیعا علم معرفة ما نزل منه علی بعض الانبیاء علیهم الصلوة والسلام وما
لم ینزل منه علی احد قبل النبی صلی الله علیه وسلم علم معرفة کیفیة انزال القرآن
علم معرفة جمعه وترتیبه علم معرفة عدد سوره علم معرفة اسمائه واسماء
سوره علم معرفة حفاظه علم معرفة العالی والنازل منه اسانیده علم معرفة
التواتر علم معرفة بیان الموصول لفظا المفصول معنی علم معرفة الامالة
والفتح علم معرفة غریب القرآن علم معرفة اداب تلاوة القرآن علم معرفة
تحمل القرآن علم معرفة ما وقع فی القرآن بغیر لغة الحجاز علم معرفة ما
وقع فی القرآن من غیر لغة العرب علم معرفة معانی الادوات علم معرفة
اعراب القرآن علم معرفة قواعد مهمة یحتاج الیها المفسر علم معرفة الکلمات
المبهمة علم معرفة مقدم القرآن ومؤخره علم معرفة عام القرآن وخاصه
ومجمله ومبینه علم معرفة ناسخ القرآن ومنسوخه علم معرفة مشکل القرآن علم
معرفة مطلق القرآن علم منطوق القرآن ومفهومه علم معرفة حقیقة
الفاظ القرآن وتعریضه علم معرفة تشبیه القرآن واستعاراته علم معرفة کنایات
القرآن علم معرفة الحصر والاختصاص علم معرفة الایجاز والاطناب

علم معرفة الخبر والانشاء علم معرفة بدائع القرآن علم معرفة فواصل الآي
علم معرفة فواتح السور علم معرفة خواتم السور علم معرفة مناسبة الآيات
علم معرفة الآيات المشتبهات علم معرفة اعجاز القرآن علم معرفة امثال
القرآن علم معرفة اقسام القرآن علم معرفة جدل القرآن علم معرفة ما وقع
في القرآن من الاسماء والكنى والالقاب علم مبهمات القرآن علم معرفة
اسماء من نزل فيهم القرآن علم معرفة افضل القرآن وفاضله علم
معرفة مفردات القرآن علم معرفة خواص القرآن علم معرفة تفسيره
وتأويله علم معرفة غرائب التفسير علم معرفة الوجوه والنظائر علم معرفة
وجوه مخاطبات القرآن علم معرفة العلوم المستنبطة من القرآن علم
دفع مطاعن القرآن علم معرفة شروط المفسر وادابه علم معرفة المفسرين
وخفي معلوم اوله كه اشبو علوم في الحقيقة علم تفسيرده برر باب ونوعدر
زيرا جمله‌سي احوال كلام باري تعاليدن بحث ايدر لكن هر بريسي بر مبحث عظيم
اولمغله شانلرينه اهتماما بعض فضلا رحمهم الله تعالى بر رأسه علوم عد ايلمشلردر
حتى فناري رحمه الله الباري ابواب وانواع مذكوره‌دن هر برين بر رأسه علم
عد ايلديكندن علم تفسيرك استنباط مسائل جزئيه‌ده مدار اساسي اوله جق

قواعد

قواعد كليه‌سي يوقدر الا نادرا ديمشلردر وسيوطي رحمه الله تعالى اتقانده قواعد
كليه تفسيريه‌يي بكساله باب حصر ايدوب هر برينه بر نوع تسميه ايلمشلردر هر برين
بر رأسه علم عد ايلمكه حاجت يوقدر زيرا جمله‌سنك موضوعي كلام باري
تعالى اولمغله علم تفسيرك ما صدقنه ايدوكلري ظاهردر كرچه جميع علومده
هر جهتله بر رأسه علم عد اولنور تفرد بالتعليم اولنمقده عقلا مانع يوقدر
لكن متقدمين ومتأخرين رحمهم الله تعالى موضوع واحدده مشاركه مسائل
كثيره‌يي بر علم عد ايلمشلردر پس مسائل مذكوره موضوع علم تفسيرده مشاركه
اولدقلرندن هر برين بر رأسه علم وفن عد ايلمك اصطلاح قومه مخالف اولديغي
تنبيه ايلر وامام ... كتاب مذكوري مسائل مذكوره‌يه منكشفلردر
وصاحب قاموس رحمه الله القدوس بصائري علم تفسيرده مسائل كثيره‌يي
حاوي وعلوم وفيره‌يي محتويدر وابو البقاء الكفوي رحمه الله تعالى كلياتك
اوائل ابوابنده كليات تفسيريه‌ده فوائد نفيسه وفرائد انيسه‌يي اولى
تحرير ترتيب وتقرير ايلمشدر وعلم تفسير علوم مذكوره‌ده ما عدا
طبقات عدده‌ده متجاوز علوم تعلقه ايدر وعلوم سبعه‌ده علم تفسيره
مستمد اولديغي علومك وجوه وتعلقاتي ذيلنده ذكر وتصريح اولنمشدر

ویعنی بعون الله تعالی بو بنده فصلکرده تحریر اولنه جقدر علومدن کوزلک اولدیغنده
برهان قواعدینه بایله وتوضیح اولنور پس معلوم اولا که علوم مذکوره نک
فروع واصولی وابواب وفصولیله افواه مشایخدن تلقی واستفاده ایله
کسب مهارت واستحضار قواعد وفوائدینه تمکنن وقدرت ملکه سنی تدارک
ایدن ذوات سعادتمندان سمانده حضرتی من قال فی القرآن بغیر علم فلیتبوء مقعده
من النار وعیدندن سالم والا مفسر کامل عالم اطلاقی صحیح وجائز واول
درجهٔ عالیه یه ارتقا ایله فائز اولور والله الموفق **علم الاقتباس** علم
یعرف به جواز الاقتباس من القرآن وعدم جوازه وما یجری مجراه و
معلوم اولا که امام همام مالک علیه رحمة الرحیم الملک مذهبنده
مشهور اولان مطلقا قرآن کریمدن اقتباسک تحریمیدر وقاضی ابوبکر
رحمه الله تعالی ائمهٔ مالکیه نک اقتباس تحریملرینی نظمه تخصیص ایدوب
امام مالک رحمه الله تعالی مذهبنده نثرده اقتباس جائزدر دیدی وقاضی
عیاض علیه رحمة الفیاض حضرتلری خطبهٔ شفاء شریفده اقتباسی
استعمال نثرده جوازینه وقاضی ابوبکرک تخصیصنک صحتنه دلالت ایدر
زیرا صاحب شفا مالکی المذهبدر وائمهٔ شافعیه رحمهم الله تعالی اقتباسک

حلّ وحرمتی

حلّ وحرمتی تفرقه ایلمدیلر وعصرلرده اقتباسک شهرتی واریدی
وکلیا بدایة البقاء دن مستفاد اولان بودرکه خطب ومواعظ ومدح
رسول صلی الله علیه وسلم ومدح آل واصحاب رضی الله عنهمده اقتباس
مقبولدر ورسائل وقصصده مباحدر وحق تعالی یه نسبت اولنان آیاتی
برکمسنه نفسنه نسبت قیلمق یاخود آیات کریمه یی موضوع هزلده تضمین ایلمک
حرام وکبیره در معاذ الله تعالی اولوجهله استخفاف قصدی کفردر
نعوذ بالله من ذلک وعلم اقتباس علم تفسیرک فروعندندر لکن
نوهوس شاعر وکاتبلرک لاشیء اولدیغی مواضعده اقتباس وتضمینی
مشاهده اولنمقده اولدیغنه مبنی علم تفسیردن بالافراز اصول مسائلی
بو محلده تحریر ایله ابراز قیلندی والله الموفق **علم اصول الحدیث**
علم یعرف به صحة الحدیث وضعفه من حیث صفات الرجال وصیغ
الاداء وموضوعه الحدیث من حیث صحة صدوره عنه صلی الله علیه
وسلم وضعفه الی غیر ذلک وفائدته عظیمة بل هو من ارکان الدین
ومما یتوقف علیه علم التفسیر ومعلوم اولا که علم اصول حدیث علم تاریخ
دولت اسلامیه وفروعنه متوقفدر وانی تلقی ومطالعه ایله استحضاره

همم قاصرة واذهانه فاترة اولى لاصول والافرق الا ابابه لكنه علم حديث
او علم سنده او لاله ذلك صحيح او لماذا الى الغيبة عراقية علم اصول حديثه
برمنظومة نفيسة مفيدة او لطفه شرحا افواه ما يجر به بعد التلقي حفظ
البيبي الرفع واهدر والاعلم حديثه شهرة سطا بلمات عيب عار شبهة
وشاردر والله غالب على امره **علم الحديث** علم يعرف به اقوال رسول الله
صلى الله عليه وسلم وافعاله واحواله وهو ما يتوقف عليه علم التفسير وفروعه
وعلم شرح الحديث وعلم اسباب ورود الحديث وعلم ناسخ الحديث ومنسوخه
وعلم تأويل اقوال النبي صلى الله عليه وسلم وعلم رموز اقوال النبي
صلى الله عليه وسلم وعلم غرائب لغات الحديث وعلم دفع مطاعن الحديث
وعلم تلفيق الاحاديث وعلم احوال رواة الاحاديث وعلم طب النبي
صلى الله عليه وسلم وعلم المواعظ وعلم الادعية والاوراد وعلم الاثار
وعلم الزهد والورع وعلم صلوة الحاجات وعلم المغازي **علم شرح
الحديث** علم يبحث فيه عن مراد رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من
احاديثه الشريفة بحسب القواعد العربية والاصول الشرعية بقدر
الطاقة البشرية وفائدته مما لا يخفى على كل مسلم والكتب المصنفة

فيه

فيه مما لا يعد ولا يحصى والله الموفق **علم اسباب ورود الاحاديث**
علم يعرف به سبب ورود اقوال النبي صلى الله عليه وسلم وصدور افعاله
واحواله وازمنتها وامكنتها وموضوعه ظاهر وفائدته عظيمة لا تخفى والله
الموفق **علم ناسخ الحديث ومنسوخه** علم يعرف به مقدم الحديث
ومتأخره ليعلم انه مقرر لسابقه او ناسخ له او مخصص فيه وموضوعه
معلوم وفائدته لا تخفى بل هو اصل من اصول الشريعة والله الموفق
علم تأويل الاحاديث علم يعرف به اونطبقه مراد الرسول صلى الله عليه وسلم
من الاحاديث المجملة والمشكلة والمتشابهة وغيرها وموضوعه
الاحاديث المذكورة ونفعه بين وللمولى الفناري عليه الباري
كتاب نافع في هذا الفن والله الموفق **علم رموز الاحاديث** علم يبحث
فيه عن دلالة اقوال النبي صلى الله عليه وسلم عن اللازم الذي ليس
له السياق واشاراته وموضوعه اقوال النبي صلى الله عليه وسلم من حيث
تلك الدلالة وفائدته ظاهرة من تعريفه والله الموفق **علم دفع
مطاعن الحديث** علم يعرف به دفع شبهات ارباب الضلال الموردة على
اقوال رسول الله صلى الله عليه وسلم بحسب لفظها او بحسب معناها فانه

فان القرامطة خذلهم الله تعالى وضعوا في الاحاديث وعلماء الاسلام
نصرهم الله تعالى دفعوا تلك الاوهام والشبهات بادلة قوية وبراهين
واضحة جزاهم الله خير الجزاء يوم الفزع والجزاء وموضوعه وفائدته لا يحتاج
الى البيان والله الموفق **علم توفيق الاحاديث** علم يبحث فيه عن
التوفيق بين الاحاديث المتنافية ظاهرا بتخصيص العام او بتقييد
المطلق او بالحمل على تعدد الحادثة الى غير ذلك وموضوعه الاحاديث
المذكورة وفائدته ظاهرة جدا والله الموفق **علم احوال رواة الاحاديث**
علم يعرف به تعديل رواة الاحاديث وقبائلهم واوطانهم وانسابهم
ووفياتهم وغير ذلك وهذا الفن يتوقف على علم التاريخ والجغرافيا
ولو في الجملة وموضوعه الرواة وفائدته الوقوف على احوال الرواة
وبذلك يتوصل الى معرفة صحة الحديث وضعفه ووضعه الى غير ذلك
والله الموفق **علم الطب النبي** صلى الله عليه وسلم علم يبحث فيه عن الاحاديث النبوية
الواردة في علاج المرضى وموضوعه ونفعه غني عن البيان **علم المواعظ**
علم يعرف به ما يلين القلوب وما هو سبب الانزجار عن المنهيات و
الاغراء الى المامورات من الامور الخطابية المناسبة لطبع عامة الناس

ومباديه

ومباديه الاحاديث النبوية وحكايات الصلحاء والعلماء العاملين
وحكايات المبتلين بالبليات بسوء اعمالهم وفساد اعتقاداتهم وموضوعه
الاحاديث والحكايات المثلية الزاجرة وفائدته ظاهرة والله الموفق
علم الادعية علم يبحث فيه عن الاذكار المروية عن النبي صلى الله
عليه وسلم وبيان شرائطها واوقاتها واعدادها ونحو ذلك كما ذكر في
الحصن الحصين وغيره من كتب الادعية المأثورة وموضوعه ونفعه ظاهران
والله الموفق والمستعان **علم الآثار** علم يبحث فيه عن احوال الصحابة
والتابعين والسلف المستجابين ليقتدى بهم ويتبرك بآثارهم وهذا الفن
في الحقيقة باب من علم التاريخ وانما افرز منه لتنويه بالآثار وموضوعه
ذوات الصحابة والسلف وفائدته معلومة والله الموفق **علم الزهد والورع**
علم يعرف به وجوه الاعراض عن الدنيا الفانية وفضائل الاقبال على
الآخرة الباقية والاحياء للشيخ الامام الغزالي نافع كاف في هذا العلم
والله الموفق **علم صلوة الحاجات** علم يعرف به نوافل الصلوة الواردة
في الاحاديث النبوية كصلوة الضحى والاوابين والتهجد والتسبيح
وغير ذلك وكتب شرعة الاسلام كاف في هذا الباب والله الموفق

علم المغازي علم يعرف به غزوات النبي صلى الله عليه وسلم و
خلفائه الراشدين رضوان الله عليهم وهو من فروع علم التاريخ وانما
عد من فروع علم الحديث لثبوتها بالاحاديث والآثار والله الموفق

علم الكلام علم يقتدر معه على اثبات العقائد الدينية وموضوعه
المعلوم من حيث يتعلق به اثبات العقائد وغايته ان يصير الايمان
محكما لا يتزلزل بشبه المبطلين ومنفعته امور يعني علم كلام بر علمدر كه
انكله بر امر شرعي تعديله مأخوذ عقائدي اثباته اوزرينه حصول
دائمي عادي ايله قدرت تام حاصل اولور وموضوعي كندوده اثبات
عقائد دينيه تعلقي حيثيتيله موجود ومعدوم وحال شامل معلومدر
وغايتي بروجه محرر اثبات عقائد دينيه قدرت تام استحصال ايدرك
لحضرتك ايماني محكم اولوب مبطلينك شبهه لريله متزلزل اولميه
ومنفعت دنيويه سي اولا عقائد دينيه ده حضيض تقليددن ذروه
تحقيق وايقانه ارتقادر وثانيا اقامت ادله وايضاح حجج ايله طالب
رشاد اولان ذواته ارشاددر وثالثا اهل زيغ وهوانك شبه
وتشكيلات ثابته لريله قواعد دينيه قديم واصول شرع مستقيم محفوظدر

ورابعا علم كلام اساس علوم شرعيه ولهذا علوم شرعيه انك اوزرينه
ابتنا اولنمشدر زيرا معلومدر كه علم كلامك موضوعي عند المحققين
رحمهم الله تعالى كندوده اثبات عقائد دينيه تعلق ايدركي حيثيتيله موجود
ومعدوم وحال شامل معلومدر كما سبق وشك ودن بديهه عاري ووجه
واضح ايله بر بيدر كه جميع علوم معلوماتك تحتنده مندرجدر وعلوم
عقليه ثابتدر ومن جهة علومده احكام وفرعيه موضوعات
اعميه واخصينه راجعدر پس علوم شرعيه علم كلامك فروعنده
ظاهر ومبنيه اولور بناء على ذلك اكا علم اصول الدين دخي
تسميه اولنمشدر وخامسا اعتقاد واعماله تصحيح نفسه واخلاص طويت
برله ابقاء نوع مده محتاج اليها اولان حكمت سياسيه وعمليه اوزرينه فائده
مؤدي اولمغله الحقيقه محافظه ايله انتظام امور معاشدر وفائده
اخرويه سي كفر وسوء اعتقادا اوزرينه ترتب ايده جك عذابدن
نجات ونيل ثواب وقرب رب الارباب ايله فوز وفلاحدر وعلم معرفة النفوس
الانسانية وعلم معرفة الملائكة وعلم معرفة المعاد وعلم امارات النبوة
وعلم معرفة مقالات الفرق وعلم تقسيم العلوم علم كلامده بر باب

اولدقلری وارثت حبیبدر واسمه الموفقه **علم التصوف** علم یحصل به
معرفة موجد العالم من طریق الذوق والشهود و معرفة المبادی الموصلة
الیه و موضوعه و فائدته ظاهر ایله یعنی علم تصوف بر علمدر که انک
سببیله ذوق و شهود طریقنده موجد عالم جل وتقدس حضرتلرینک ذاتی
و صفاتی و افعالی متعلقه معرفت یقینیهٔ حقیه و اکا موصل مبادیه
معرفت حاصل اولور و معلوم اولا که افضل معرفت معرفت شهودیه
و بعده ذوقیه و بعده استدلالیه و بعده فطریه در و بو معرفت و ایمان
فطری کرک حیوانده و کرک علوی و کرک سفلی جملهٔ کائناتده موجوددر
قال الله تعالی و ان من شیء الا یسبح بحمده ولکن لا تفقهون تسبیحهم ولله در
القائل فی هذا المعنی هر گیاهی که از زمین روید وحده لا شریک له
کوید و بو تسبیح و ایمان فطری اولمسه ایدی کائنات فیض وجود اولماز
دائره هیچ بر ذره ایچون بقا ممکن اولمیوب جملهسی فنا بولورلر ایدی
کما سبقت الیه الاشارة حاصل عقل اولکه روح محمدی صلی الله علیه وسلم
واسطهسیله بو کائنات ایصال اولنان فیض وجود و جوهرینک دائرهٔ وجود
بقالری بو تسبیح و ایمان فطری استعداد ایله در و بونلره دینورکه

اعتقادات

اعتقاداتک صحیحهسی باطله سنده فرق ایتمیوب لوث معاصی و معادا
الله تعالی جرکاب سوء اعتقاد ایله ملوث اولنلر حقنده بو تسبیح و ایمان
فطری مفید اولماز کما مر تقریره و تفصیل مقام بو وجهله در که هر روح
انسانیکه جسم و بدنه تعلق و تصرف حالنده روح حیوانیسی مقتضاسی
غالب اولوب علوم حقه و اعتقادات صحیحه و اخلاق فاضله و اعمال
صالحه کسب ایتمیوب لذات جسمانیه خسیسه ده تبری و حیثیت شهوانیه دنیویه
خبیثه ده تعری ایدوب طهارت کامله و نظافت فطریه ایله طریقنی
حقی طوتمیوب کتمیوب ایسه معادنده مأوای قدیمنده اولان مقام معلومنه
مقام اعلایه ارتقا ایلیه و اگر بدنه تعلق و تصرف حالنده کسب کمال ایدوب
ولوث رذائل ایله ملوث اولمیوب علم و طهارت فطریه سی و زره
فاطر حی الی اول روحلرک معادی کندی مأوای اصلیسی و مقام معلوم مبدأیه
مبدأیه رجوع ایدر بو ایکی زمره علم و طهارتلری متبقیله مرکبات سفلیه
فانیه ده خلاص بولوب کیدرلر الی یوم القیمة عالم برزخده ذوق
و حضور ایدرلر **بیت** الروح بیت البنی قبر آخره نقشه قبله اولمکوره
طریقنی طوتکم هر اوجه طرفه مدرد الشیخ الاکبر قدس سره الاطهر

حضرتی طریقی اجمالا اشارت ایدوب سؤال وجواب زفارنده بیورمشلر

سؤال

أتخبرنا لمن قد وصل ۞ بخبر کیف یکون العمل
ذی غفلة عمره وفی شروره ۞ تمکنه منازل البطل

جواب

لو ان انسانا اتاه الاجل ۞ وعاین الموت وقطع الامل
واستیقن الفرقة من عالم ال ۞ کون وان یلقی الذی قد فعل
ولم یجد زادا ولم یرض ما ۞ حصل بل ساءه ما حصل
فاستمهل الله لیستدرک ال ۞ فارط فی اقواله والعمل
فاعطی المهلة لکنه ۞ لم یدر ما مقدار ذلک المهل
بل انه قد عاد من خوفه ۞ یراقب الموت کان قد وصل
فما سوی الموت له شغل ۞ بل شغله بالموت عما شغل

کمالیته هذا ایدی الذی استصحبنی حیاوتی عمرنسل و بروجه مجرد
طریقتی اختیار ایدن ذوات معالیسمات نشئهٔ اخرویهده واما من
خاف مقام ربه ونهی النفس عن الهوی فان الجنة هی المأوی منطوقنجه

دخول جنات عالیاته ایله فائز فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر
مفادنجه درجهٔ عالیهٔ قرب حقی حائز اولور واول روح انسانیه
بو عالم جسمانیده بدنه تعلق وتصرف حالنده روح حیوانینک تغلباته
مغلوب وکندی علم وطرازنه فطریه سنده مسلوبا اولوب لوث حب
جسمانیات ایله ملوث ورسنخ مکاره وکفر ایله موسخ اولدیغی حالده
عالم برزخه کتدکده اولورایسه اکا اول تسبیح وایمانه فطری مقید وطبع
جرکابه کفر ومعاصی ایله تلوثی اکا حائل وقابلیته ملأ اعلادن نزل
اولوب دروننده فلاک قمرا ولادنده عالم سفلیده نشئهٔ ثانیه‌ده دلیل
عذاب الیمیده محبوس ومهجور ونشئهٔ اخرویهده فاما من طغی وآثر
الحیوة الدنیا فان الجحیم هی المأوی وعیدنجه نار جحیم دخول ایله ابد
الابدین رحمت رحیمدن محروم وهجر اولور اعاذنا الله وجمیع المسلمین
ومعرفت وایمانه استدلال مسالک کلامیهده برلیه تفصیلا ویا اجمالا
وجود واجب الوجودی اثباتدر وابتدای رسالهده دلیل اضبط وبرهان
احوط اختیار ایله اثبات واجب الوجوده طریقه تفصیلیه تنبیه
اولنمشدر واعرابینک البعرة تدل علی البعیر واثر الاقدام علی المسیر

افسماء ذاته ابداعی وارصه ذاته فداعی لاتدل علی اللطیف الخبیر
بنی اولهٔ اجمالیه ایله معبودر ومجاجاء بدالرسول صلی الله علیه وسلم
تصدیق ولازم ثابته ایله مصدقدر ایمانی استدلالی اجمالیه دیندر
زیرا که یقینده جزم وثباته واز اجمالا دلیل ایله متحقق اولور ومنه عبر
دلیل فهم وثباته مستبعددر حصیل بروجه محی. اجمالا ویا تفصیلا وجود
واجب [illegible] اثباته استدلال ونتیجه سی ایمانه استدلالی تسمیه
اولنور اولهٔ کلامیه اثرده مؤثره استدلال طریقیله اینه در ومؤمنه
وایمانه فی خواص مؤمنیه واولیاء قدسی اسرارهم حضراتك
ایمانیه [illegible] ومعرفته وایمانه شهودی صدیقیه رضوان الله تعالی علیهم
[illegible] بالمطریدر وارباب تصفیه نك واکثر حکمانك اداری
مؤثردن اثره استدلال طریقیله در کما سبقت الیه الاشاره واستدلالی
طریقیله لیدر کما سبقت الیه الاشارة واستدلالی علم الیقینه درجه سی
وشوق عین الیقینه درجه سی وشهودی حق الیقینه درجه سیدر وانبیا
علیهم الصلاة والسلام افندیلرمز درجات ثلثه مذکوره یی وحقیقه
حق الیقینه درجه سنی جامع وحائزدرلر وطریقهٔ تصفیه یه مدخل سریعه

محمد

محمدیه ایله نور وآداب مصطفویه ایله ظهور وفصم علائقه کونیه وقصم
نساویل وهمیه دنصکره بدبیضا ورشد مکملرده تلقی احوال علم بالجمله ایله
دوام ذکر وفکر وبالشرا شرح قدسی توجهدر واحوال البشیره اولوب
شریعه ایله طریقتی راجیه متغایره کوروب شریعه طریقتدن غیردر
دیوب تکالیف شرعیه نك اسقاطنه ویا تحویل وتغییرینه قائل اولنلرك
اعتقادلری فاسد وزندقه والحاد کاسددر زیرا [illegible] حقیقت محرم
اولانده عین الیقینه وحق الیقینه اصحابی نوامیس ظاهره وحدود
شرعیه ارباب علماء رسمیه دنده زیاده رعایه ایله مرتبهٔ عالیه احسنده
عبادت ایدرلر وقرب نوافل وقرب فرائضه مراتبنی قطع ایتدکلرنده
مظهر انوار ذاته احدیه اولورلر واعتقادلری باکلری اوق [illegible]
عاری ورنیغ واضلالده بریدر **سؤال** ونحن اقرب الیه من حبل الورید
وهو معکم اینما کنتم وکان الله بکل شیء محیطا آیات کریمه لرنده مذکور
قرب ومعیه واحاطه مسئله لرنده کتب متصوفه ده ظاهر افهم اولنان
کتب شرعیه یه مغایرته ووحدت وجود مذهب اهل کتبنا اکثرده وجود
وجود مسئله سی ومتفرعاتی رد وابطال اولنمشدر **جواب** سادات صوفیه

قدس الله اسرارهم العليه حضراتنك وحدت وجود ديدكلری ومتكلمين
رحمهم الله تعالى حضراتنك رد وابطال ايلدكلری وحدت وجود دكلدر
زيرا آنا فآنا متبدل ومتغير اولان محدثاتك وجودلرينه ديمك ياخود
وجودلرينه ماده ممكناتدن اولور ويا خود ممكناتك معروض قلنمه
خطأ محض ومحض خطادر اولا يعنى اول بديهيدر تعالى الله عما يقول
الظالمون علوا كبيرا ايجون ممكنات حين حدوثده بر محدثه محتاج
اولديغى محققدر وبيضاوى برحمه الله وجرح فاتحهده رب العالمين
تفسيرنده وفيه دليل على ان الممكنات كما هي مفتقرة الى المحدث
حال حدوثها فهي مفتقرة الى المبقي حال بقائها بيورمشدر
وعبدك امور موجوده دن برشيئه استقلالی اولديغی عقلا وشرعا
ثابتدر قال الله تعالى والله خلقكم وما تعملون وعبد ايجون اثبات اولنان
اراده جزئيه وكسب موجود خارجى اولميوب حال قبيلندن امر اعتبارى
اولديغى كتب كلاميهده سادات متكلمين رحمهم الله تعالى تصريح بيورمشلردر
وارباب كشف وكرامتدن بو معنالرك حقيقتنه عين اليقين ايله واصل
اولمش ذواتده وجود محدثاتده استقلال بولنمدقلرندن وكافه كائنات

وجود

وجود واجب تعالى شانه عما يقول شانه بلكه آثار اسماء وصفاتى
وقاطبهٔ عوالم اول عليم محيطك صور شؤوناتى اولديغى واصدق كلمه
قالها شاعر قول لبيد الا كل شئ ما خلا الله باطل حديث شريفى مصداق
عامهٔ محدثاتك وجودی باطل يعنى فانى قابل اولوب ووجود حق
جل وعلا ازلا وابدا ثابت وقوة وفعلا طريان فنا وتطرق عدم وعدما
دن برى ومنزه اولديغى واسفل واعلا جملهٔ كائناتك بقا ووجودی
امداديله بارى تعالى ايله ايدوكى عين اليقين وحق اليقين ايله مشاهده
ايدوب بالاستقلال وجود ازلى وابدى حقه اولوب وما سواك
وجودی باطل يعنى فعلا ويا قوة قابل فنا اولديغى مشاهده ايدن
اولياء كرام قدس اسرارهم العلام حضراتنك قائل اولدقلری وحدت
وجود امر شهودی قبيلندن در ولا يزال عبدی يتقرب الى بالنوافل
حتى احبه فاذا احببته كنت سمعه الذى يسمع به وبصره الذى يبصر به
ويده التى يبطش بها ورجله التى يمشى بها حديث شريفى وما رميت اذ رميت
ولكن الله رمى آيت كريمه سى حقيقت مطالع اولدقده معناى مراد ايدوكى
شبهه قالماز وبخارى عليه رحمة البارى حضرتلرينك ابو هريره رضى الله تعالى عنه

حضرتلرینه تصریح ایدیکی علم الباطنه سرّ منه اسرار الله تعالی یقذفه فی
قلوب من یشاء لا ینکره الا الغرّة بالله وینه حملته علی النبی صلی الله
علیه وسلم وعائشه من العلم اما الواحد فبثثته فیکم واما الاخر
فلو بثثته قطع منی هذا البلعوم اثاریله ذکری امثالی اول معنایه
مؤید فی حوجه ایات واحادیث واردر و بو علم نفیسی کشف و مشاهده
علمیدر حیث د محاوره علمی اوله العینده بو سر واجب الستر ده زیاده
بحذ ده تأدب اولنور اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وهو
معکم اینما کنتم ایه کریمه سنده معیتدن مراد و کان الله بکل شیء محیطا
کریمه سنده مصرح ربما اولان احاطه کلیه ایدوکنی قدوة الراسخین
وعمدة المحققین عبد الله میرغنی علیه رحمة الغنی حضرتلری تصریح
ایلمشدر و بو احاطه کلیه وحدت مطلقه احدیتدر الشته بو احاطه یی
مشاهده ایله سوای موهوم مضمحل اولور فافهم ترشد والافاسئل ثم
قال الله تعالی فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون ومفسرین عظام
رحمة الله علیهم الی یوم القیام ونحن اقرب الیه من حبل الورید ایه کریمه سنك
واقتالنك قرب علمی ایله تأویله اتفاق ایدوب واجب تعالی

حضرتلرینك

حضرتلرینك فوق احاطه سی تمثیل و تفهیمدر دیدیلر لکن تأویل مذکوره
وجوه ایله اشکال واردر اولور اولا علم الهی قدرت الهیه کبی قرب و بعد
ایله متصف اولماز زیرا بای علم کاله و بای قدرة کاشنه بر شیئه عالم
وقادر اولان لکن ایجوب اول شیئه قریب اولدی دینلماز دو واجب
الوجود جل شانه حضرتلرینك عرشه تعلقه ایدن علمیله فرشه تعلق ایدن
علمی واحددر بحسب القرب والبعد فرق یوقدر و قدرتی دخی بویله در
وثانیا قرب علی الاطلاقه علمی زیاده ایتمازکه علما ازیدا ولان حیثا
اقرب الیه تمثیل و یا الکاشبیه اولسه بلکه قرب مشتد اولدقده بعضه کره
علمه مانع اولور وثالثا ایه کریمه مشار الیهانك ماقبلنده ونعلم
ما توسوس به نفسه بویلوب اخفیه امور علم الهی اثبات اولندی
ونحن اقرب الیه من حبل الورید جمله سنك فائده سی ایکی وجه ایله
بریله ظاهره اولور یا ما قبلنه علت معنیسنه قیلنمقله و یا مؤکده
اهذا اولنمقله بو ایکیسنکده صحتی یوقدر زیرا مطلقا قرب علمه دلیل
اولماز و مؤکدك مؤکددن اقوی و داخی اولمسی و یا مساوی بولنمسی
شرطدر بو مقصده جمله ثانیه جمله اولی دن اخفی در و ایضا ایه کریمه

مشار الیه اوله قربدن مراد علمی دله ایدی و نحن اقرب الیه منکم ولکن
لا تبصرون ده آیه کریمه سنده استدراکه وجه قالمازایدی زیرا لا تبصرون ده
بصیرتدن اخذ اولنه جق لا تعلمون ایله تفسیر اولنور ایسه مخاطبینده
چوقلرینک خارج اولور زیرا نیجه مؤمنلر مذعن واردرکه خالق تعالی نک
مخلوقاته علمی مخلوقاتک مخلوقه علملرندن اقوی اولدیغنی حق الیقین بیلور
بلکه بو درجه اوزره علم خالق تعالی یه معترف اولان مؤمنلر وکافرلر
حضوریدر یسی حسبو آیه کریمه ده نظر انصاف ایله امعان ایدلدکده
اشکالات مذکوره نک ورودی دفعنده تأویلات بعیده نک
مفیده اولمدیغی خفی دکلدر وبناء علی ذلک اکثر سلف قرب
ومعیت مسئله لرینی وجه وید واصبع وقدم کبی معلومة الاصل مجهولة
الوصف صفاتدن عد ایلمشلر وهوا وهوس اوقب اولان بودرکه مثلی
عولمیانه مذکوره نک معنادرکه مرتبتی اولمیانه لکن بحویدارده
توقف ومتقدمینه مسلکی اختیار ایلمک اولی واسلمدر وعلم اسرار
الطهارة وعلم اسرار الصلوة وعلم اسرار الزکوة وعلم اسرار الصوم
وعلم اسرار الحج وعلم آداب الاکل وعلم آداب النکاح وعلم آداب الکسب

والمصالح

والمصالح وعلم آداب الصحبة والمعاشرة وعلم آداب العزلة وعلم
آداب السفر وعلم آداب السماع والوجد وعلم فوائد المحاسبة وعلم
فوائد المراقبة وعلم فوائد التفکر وعلم فوائد ذکر الموت وعلم شرائط
الشیخ وعلم شرائط المرید وعلم آداب الخرقة وعلم آداب التاج وعلم
آداب السجادة تصوفک فروعندندر وعلم التصوف علم تفسیرک
تعلقی اولدیغی علوم مدن ایدوکه: ما نزل من القرآن آیة الا ولها ظهر
وبطن ولکل حرف حد ولکل حد مطلع حدیث شریفی شاهد عادلدر
زیرا بطوندن مراد حقائق تصوفیه اولدیغی محققین تصریح ایدیلر
والله الموفق **علم الاخلاق** علم یعرف به ما للنفس وما علیها
من الوجدانیات وموضوعه الوجدانیات الاخلاقیة ومنفعته وفائدته
معرفة النفس ما لها وما علیها من الفضائل والرذائل وعلم عجائب
القلب وعلم ریاضة النفس وعلم فضیلة کسر الشهوتین وعلم آفات
اللسان وعلم آفات الغضب وعلم آفات الدنیا وعلم آفات المال
وعلم آفات الجاه وعلم آفات الریاء وعلم آفات الکبر وعلم آفات
العجب وعلم آفات الغرور وعلم آداب التوبة وعلم فوائد الصبر وعلم [illegible]

الشكر وعلم منافع الرجا وعلم منافع الخوف وعلم فوائد الفقر وعلم
فوائد الزهد وعلم فوائد التوكل وعلم فوائد المحبة وعلم فوائد الشوق
وعلم فوائد الانس وعلم فوائد الرضا وعلم فوائد النية وعلم فوائد
الاخلاص وعلم فوائد الصدق علم اخلاقك فروعندندر وعلم اخلاقه
علم تفسيرك تعلقه ايديكى علومدندر اوصفته انك لعلى خلق عظيم
آيه كريمه سى وامثاليله استدلال اولنور واما الموضوعه علم اصول الفقه
علم يتوصل به الى استنباط الاحكام الشرعية عن ادلتها التفصيلية
وموضوعه الادلة الشرعية من حيث يستنبط منها الاحكام الشرعية
وفائدته معرفة الاحكام الشرعية ومن فروعه علم النظر وعلم المناظرة
وعلم الجدل وعلم الخلاف واما الموضوعه علم النظر علم يعرف به اجراء
القواعد المنطقية فى الادلة السمعية وموضوعه القواعد المنطقية
من حيث جريانها فى الادلة السمعية وفائدته ظاهرة من تعريفه
معلوم اولاكه قواعد منطقيه ادلهٔ سمعيه ده اجرا اولندقده ادلهٔ
سمعيه نك صورتى منتج عقلى اوزره اولور زيرا حد اصغر اوله
حد اوسط وساطتيله حد اكبرده اندراجى عقل ايله بيلنور انجق ادلهٔ

مذكوره نك

مذكوره نك موادو مقدماتى شرعدن مستنبط مواد اولور وبو اعتبار
ايله قواعد منطقيه علم اصولك مبادیسندن عد اولندى وبوندن صكره
معلوم اولاكه دليل ايكى نوع اوزره در برى معقولى وثانى منقولدر
ومعقولى ايكى تعريف ايله معرفدر تعريف اول ما يتركب منه اقوال
يكون عنه قول اخر وثانى ما يتركب منه اقوال يلزم عنه لذاته قول
اخر وبو محلده لزومدن مراد لزوم فى الجملة مراد در يعنى غير بين الانتاج
اولاندن اشكال ايله سؤال ونقض وارد اولماز وتعريفين بيننده
عموم وخصوص مطلق تحقق ايدر اول اعمدر زيرا اول اماره وشعرى
وتمثيله شامل اولنور بخلاف الثانى ومنقولى دخى ايكى نوع اوزره در
برى مشهورى وثانى تحقيقيدر ومشهورى ايكى تعريف ايله معرفدر
تعريف اول ما يمكن التوصل بصحيح النظر فى احواله الى مطلوب خبرى
وثانى ما يمكن بصحيح النظر فى احواله الى العلم بالمطلوب الخبرى
پس مشهوره ده دليل اصولى فقط مفرد اولور نظر بعض دلالت احوالنده
واقع اولور وثانى اولدن اخص مطلقدر زيرا تعريف ثانيده علمدن
مراد تصديق يقينيدر وتحقيقى ايكى تعريف ايله معرفدر تعريف اول

ما یمکن بصحیح النظر فیه ای فی احواله الی مطلوب خبری وثانی ما یمکن
بصحیح النظر فیه ای فی احواله الی العلم بالمطلوب الخبری پس دلیل
اصولی تحقیقده ایکیدر مفرد ومقدمات متفرقه ومقدمات مترتبه
لکن هیئت تألیف خارجدر ودلیل منطقی مقدمات مترتبه در لکن هیئت
تألیف داخلدر پس دلیل منطقی ایله اصولی بیننده بحسب الحمل تباین
کلی واردر واما بحسب التحقق اصولی اعمدر واصولی مشهوری ایله
تحقیقی بیننده بحسب الحمل عموم وخصوص مطلق واردر ومشهوری اخصدر
وبحسب التحقق مساوات واردر وبر وجه محرر نسبت بحسب الافراددر واما
بحسب الوصل دلیل اصولیده امکان خاصی ودلیل منطقی ثانیده ضرورت
وجود مراد اولنور ایسه بینلرنده تباین کلی تحقق ایدر ودلیل منطقی اول
ایله اصولی بیننده عموم وخصوص مطلق تحقق ایدر منطقی اعم اولور
ودلیل اصولیده امکان عام ومنطقی ثانیده ضرورت وجود مراد
اولنور ایسه اصولی اعم مطلق اولور واصولی تعریفنده علم فی المطلوب
معتبر اولماز ایسه منطقی اول ایله اصولی بیننده مساوات تحقق ایدر
واصولیده علم فی المطلوب معتبر اولور ایسه منطقی اول اعم مطلق اولور

دائم

واعم منه وجه اوطسنی زعم ایدن وهمه تابع اولمشدر فتدبر هذا افاده بعضهم
ودخی معلوم اوله که استدلال اوچ قسم اوزره در اول استدلال
بالکلی علی الجزئیدر هذا انساندر وکل انسان حیواندر کبی ینتج هذا حیواندر
وثانی استدلال بالکلی علی الکلی المساوی در کل انسان متعجب
وکل متعجب ضاحک کبی ینتج کل انسان ضاحک بو ایکی صورتده
قیاس منطقی تحقق ایدر وعلامه جرجانی قدس سره السبحانی قسم ثانیی
ایکی نوع قلوب دیدی اگر کلیاتده مساوات ثالث مشترک اول کلیاتده
مساواتی اجونده بر حکمک ثبوتنی اقتضا ایدر ایسه تمثیله رجوع ایدر
زیرا کلیاتده مساوات ثالث مشترکک جزئیاتنده اولور والا مسئله
استدلال بالکلی علی الجزئی یه رجوع ایدر انتهی بوکا کوره اقسام استدلال
اوچ قسمده منحصر اولور فتفطن وثالث استدلال بالجزئی علی الکلیدر
وبوکا استقراء تسمیه اولنور واستقراء بودرکه بر کلینک جزئیاتنده
بر حکمک ثبوتندن اول حکمک اول کلی یه اثباتدر اگر جمیع جزئیاتی تتبع
اولنوب اول حکمک بالجمله جزئیاتنده ثبوتندن اول کلیه اول حکم
اثبات اولنور ایسه اکا استقراء تام تسمیه اولنور ویقینی افاده ایدر کل جسم

ذو وضع لانه الجسم اما بسيط او مركب وكل منهما ذو وضع كبی كل جسم
ذو وضع نتيجه ويرر بو قياسی مقسم تسميه اولنور واكر جميع جزئياتی تحری
اولنه ميوب بعضه جزئياتنده حكمك ثبوتنه مبنی اوحكم اول كلی يه
اثبات اولنور ايسه اكا استقراء ناقص تسميه اولنور ظنی مفيد اولور
قياس منطقی اولمازو شايع اشهر منه فقهانكی در ورابع استدلال
بالجزئی علی الجزئی در وبونكا تمثيل تسميه اولنور وفقهاء عظام رحمهم الله
تعالی حضراتی قياس تسميه ايلدكلری بو استدلالدر وقياس فقهی بودركه
بين الجزئيين علت مشتركه يه مبنی احد جزئيلرده بر حكمك ثبوتی جزئی
اخرده اول حكمك ثبوتیله استدلالدر احد جزئيه اصل
واخره فرع ووصف مشترك علت جامع تسميه اولنور العالم مؤلف
فهو حادث كالبيت كبی بو مثالده اصل بيت وفرع عالم وحكم حدوث
وعلت جامعه تأليفدر وبو علت حدوث بيتده موجود اولديغی مثللو
عالمده دخی موجود اولمغله عالمك حادث اولديغی ثابت اولور
ومن اراد الاستقصاء فليراجع الی كتب المنطق والاصول واما الموجهة
علم المناظرة وهو المسمى بعلم آداب البحث وقد عرفناه فيما قبل

فلا نعيده واما الموجهة **علم الجدل** علم يبحث فيه عن الطرق التی
يقتدر به علی ابرام ای وضع اريد وعلی هدم ای وضع كان فانه
لما كان باب المناظرة فی الرد والقبول متسعا وكل واحد من المتناظرين
فی الاستدلال والجواب مرسل عنانه فی الاحتجاج ومنه ما يكون خطأ
فاحتاج الائمة الی ان يضعوا آدابا واحكاما يقف المتناظران عند حدودها
فی الرد والقبول ولذلك قيل فيه انه معرفة بالقواعد من الحدود
والآداب فی الاستدلال التی يتوصل بها الی حفظ رأی او هدمه
وموضوعه تلك الطرق والغرض منه تحصيل ملكة الابرام والهدم
وفائدته كثيرة فی الاحكام العلمية العملية من جهة الالزام ودفع
الشكوك وهو طريقان طريقة البزدوی وهی خاصة بالادلة الشرعية
من النص والاجماع والاستدلال وطريقة ركن الدين العميدی وهی عامة
فی كل دليل يستدل به من ای علم كان وعرف بانه علم يعرف به كيفية
تقرير الحجج ودفع الشبه وقوادح الادلة وترتيب النكت الخلافية وموضوعه
التقارير والدفوع وفائدته تستفاد من تعريفه وهذا العلم فی هذا
العهد مهجور لنقص العلم والتعليم واشتغال علی امره **علم الخلاف**

علم يبحث فيه عن وجوه الاستنباطات المختلفة من الادلة الاجمالية
والتفصيلية الذاهب الى كل منهما طائفة من الفقهاء واحوال الجدل
الواقع بينهم وموضوعه تلك الوجوه وذلك الجدل وفائدته
دفع الشكوك عن المذاهب وعدم الوقوع في المذهب المخالف
والبحث في هذا العلم بحسب الصورة وفي الجدل بحسب المادة وللامام
مؤلف نفيس قد ذكر فيه علم الخلاف والفقه واصوله والمنطق والكلام
فاذا وجدته فاغتنم به فانه يكون مثالا يتحدى به في غيره وكونه
اصول الفقه وفروعه مما يتعلق به التفسير غني عن البيان وانه
الموفق والمستعان **علم التاريخ** علم يعرف به الاحوال وحلولها
وانقضائها واوقات التعاليم ومواليد الانبياء عليهم السلام
والشيوخ وسير الملوك السالفة والامم الماضية من اخلاقهم
ودياناتهم والمواثيق وسياساتهم في نظام العالم ومعلوم اوله
شيخ اكبر قدس سره الازهر حضرتلري واكثر محققين رحمهم الله تعالى
تصريح ايديلر كه لسان شريعتده عرش ولسان حكماده فلك اطلس
و محدد الجهات تسميه اولنان فلك اول قدرتله كالله الرحمن ايله

خلق اولندي

خلق اولندي وبعده لسان شريعتده كرسي ولسان حكماده فلك بروج
وفلك ثوابت تسميه اولنان فلك ثاني خلق اولندي واشبو فلك اولان
ايكي قسم تقسيم اولنوب هر قسمه برج تسميه اولندي قال الله تعالى والسماء
ذات البروج وتقسيم اخر ايله يكرمي سكز قسم تقسيم اولنوب هر قسم بر منزل
تسميه اولندي قال الله تعالى قدرناه منازل وفلك اطلسك حركتنده
اللي دورده بيك سنه مرور ايلدي وبو مدته ايام ذي المعارج دنلور
بر كونده بر كونك اولنان ايكي جزؤندن بر جزؤ ونصف جزؤ اولور
قال الله تعالى يوم كان مقداره خمسين الف سنة وبو مدتده فلكده ذرّات ارض
خلق اولندي وجعل الله تعالى لها امدا تنتهي اليه وتنقضي صورتها بعد
ان كانت لا فطور فيها قال الله تعالى يوم تبدل الارض غير الارض وفلك
اطلسك حركتنده التمش ايكي بيك سنه مرور ايلدكده دار اخرتك
جنت وجهنم خلق اولندي قال الله تعالى وجنة عرضها السموات
والارض اعدت للمتقين وقال فاتقوا النار التي وقودها الناس
والحجارة اعدت للكافرين بس خلق دنيا ايله خلق اخرت بيننده
طقوز بيك سنه اولور بناء على ذلك اخرته تسميه النشأة قال الله تعالى

وللآخرة خير لك من الاولى ولم يجعل الله تعالى لها مدة تنتهي اليها
فلها البقاء الدائم قال الله تعالى وللآخرة خير وابقى وابتداء
دور فلك اعظم برج ميزانده اولديغني شيخ المشايخ شيخ اكبر
قدس سره الاطهر وامام سيوطي رحمه الله تعالى وامثال محققين
رحمهم الله تعالى تصريح ايديلر وهبوط آدم عليه الصلوة والسلام
اول هر سنبله ده واقع اولوب وفخر كائنات عليه افضل الصلوة
والتحيات افندمز آخر دور سنبله ده بعث اولديغي محلنده مسطوردر
وروحه اخبارده روايت اولنان ولد بالسماك حديث شريفي
تحقيقه مشار اليهي تأييد ايدر زيرا سماك سنبله نك آخرنده ايدر
والله اعلم وبعضه حكماء مليه درجايه فلك بروجنده هر برده
زحل اوتوز بيك سنه اوج اعتبار اولديغنه نظرا دنيانك
عمري اوجيوز التمش بيك سنه اولمسنه ذاهب اولدى وبسائطده
معدود واحد عناصر اولان تراب طبيعي اوزرينه تراكم ايدن مركبات
معدنيه وسائرينك بوكره ظهرنده وجوفنده بولنوب مشاهده
اولنمقده اولان آثار قديمه يه نظر ودقت قول مذكوري تأييد ايدر

دهر

وهر سنبله زمانيه بولنوب دور فلك بر ميزانه انتقال ايلمه استيناف
زماننده وقوعبولديغني روحي بابنده نقل وتصريح ايلر وبنجه مدتدنبرو
زحلك اوجي قوسي انتقال ايدوب والآنده قوسي درج زحل بولنمسي
استيناف زمانه واقع اولديغني تأييد وتحقيق ايدر والله اعلم ودخي
معلوم اوله كه امام سيوطي رحمه الله تعالى شماريخ في علم التاريخ نام
مؤلفنده ابن عساكر رحمة الله عليهك تاريخنده عبد العزيز ابن عمردن
تخريجنده روايت ايتديكي اثر شريفك مآل منيفي بودر كه ناس جميع
زمانده تاريخ اتخاذ ايدرلر حضرت آدم عليه الصلوة والسلام ده
واولادي واولاد واولادي طوفان نوح عليه الصلوة والسلامه قدر
هبوط آدم عليه الصلوة والسلامي مبدأ تاريخ اتخاذ ايدرلر وبعده
طوفاني مبدأ تاريخ اتخاذ ايدرلر وبعده حضرت خليل الرحمن عليه الصلوة
والسلامي حرقيه مراد ايلدكلري سنه يي مبدأ تاريخ اتخاذ وبعده حضرت
اسمعيل عليه الصلوة والسلام اولادي بنيان كعبه مكرمه سنه سني
مبدأ تاريخ اتخاذ وبعده كعب بن لؤى وفاتي سنه سني مبدأ تاريخ اتخاذ
وبعده عام فيلي مبدأ تاريخ اتخاذ ايدرلر وسلطنه اسلاميه هجرت

فخر عالم علیه افضل الصلوة والسلامن مبداء تاریخ اتخاذ اولندی
انتهی وبعد الطوفان آسیا وخرسانه وافریقا واوروپاده تشکیل
تواریخ اتخاذ ایلدکلری کتب محاضراتده وتواریخده محرر ومسطور
وفی الافاقده معهود ومشهور اولمغله اثر شریف مذکورلر بعد الطوفانده
بیان بعضه انساب خلیلیه ده واقع تواریخ مختصرلری ولور وعلم تاریخك
فائده سی تعریفندن مستغنی اولدیغی وجهله کثیر وشریف ومرغوب
ولطیفدر زیرا انبیا علیهم الصلوة والسلام حضراتنك سیر جمیده لرینه
وملوك وسلاطینه سالفه نك دول وسلطنتری مدتلرینه ونظام
عالم سیاستلرینه وسائر امم ماضیه نك اخلاقنه واطوار وعاداتلرینه
وقوف بوفنه جلیله موقوف اولوب وامور دینیه ودنیویه نك
صلاحی وکالی مراد ایدنلر اخلاف امته اسلافه اقتداء ایله تکمیل
نظام معاش ومعاد بوفنه لطیف ایله توسل ایدرلر بناء علی ذلك
بوفنه شریف متعدد مآخذلره وانواع علوم ومعارفه وذی صائب
وفکر ثاقب ایله تأمل وتفکره موقوفدر بر علم لطیفدر علم وقایع
الامم وعلم مسامرة الملوك وعلم حکایات الصالحین وعلم اخبار

الانبیاء

الانبیاء علیهم الصلوة والسلام وعلم المغازی وعلم تاریخ الخلفاء
وعلم طبقات العلماء من المفسرین والقراء والمحدثین والفقهاء
وعلم سیر الصحابة رضی الله تعالی عنهم وطبقات النحاة وعلم طبقات
الحکماء وعلم طبقات الاطباء علم تاریخك فروعندندر وبو علم
شریف بفروعه علم تفسیرك تعلقه ایلدیکی علومدن اولدیغی وارسته
قید استدلالدر والله الموفق **علم الفقه** علم یعرف به احکام التکالیف
الشرعیة العملیة من العبادات والمعاملات والعادات وغیرها
وموضوعه افعال المکلفین وفائدته المعرفة بما ینفع ویضر
فی المعاش والمعاد من الاعمال وعلم تدبیر المنزل وعلم السیاسة
وعلم الاحتساب وعلم آداب الملوك وعلم آداب الوزارة وعلم ادب
القضا وعلم معرفة حکم الشرایع وعلم الشروط والسجلات وعلم
الفتاوی وعلم الفرائض فروع علم الفقه فانه زعیم بالحکمة العملیة
علی اتم وجه واحسن نظم وعلم الفقه بفروعه من العلوم التی یتعلق
بها علم التفسیر وتعلقه لا اظهر من ان یخفی والله الموفق **علم تدبیر**
المنزل یعرف منه الاحوال المشترکة بین الانسان وزوجه وولده

وخدمه ووجه الصواب فيها والاعتدال بها وعلاج الامور الخارجة
عن الاعتدال وموضوعه احوال الاهل والخدم وفائدته انتظام
احوال الانسان في منزله بالتمكن في كسب السعادة العاجلة
والآجلة واما الموقوفه **علم السياسة** علم يعرف منه انواع الرياسة
والسياسات والاجتماعات المدنية واحوالها من احوال السلاطين
والملوك والامراء واهل الاحتساب والقضاة والعلماء وزعماء
الاموال ووكلاء بيت المال وموضوعه المدنية ومراتبها واحكامها
ومنفعته معرفة الاجتماعات المدنية الفاضلة والمؤذية ووجه
استبقاء الفاضلة ودفع علل زوالها وانتقالها ودفع
المؤذية وما ينبغي ان يكون عليه الملك في نفسه وحال اعوانه
وامر الرعية وعمارة المدن واما الموقوفه **علم الاحتساب**
علم يعرف به النظر في امور اهل المدينة باجراء مراسم معتبرة في
الرياسة الاصطلاحية ونهي ما يخالف الشرع وتنفيذ ما تقرر في الشرع
من الامر بالمعروف والنهي عن المنكر وموضوعه امور اهل المدينة
ومنفعته انتظامها بحيث يليق السكنى بها فان الانسان مدني

بالطبع يجب عليه اختيار المدينة الفاضلة والمهاجرة عن المؤذية
واما الموقوفه **علم اداب الملوك** علم يعرف به الاحوال التي
رسمها الامراء والملوك بالتجارب والحدس والرأي الصائب
مما ينبغي ان يفعله ومما ينبغي ان يجتنبه وموضوعه تلك
الاحوال ومنفعته تحصيلهم ملكة المعاملة بالمجاملة مع الخدم
والرعايا في اجراء احكام السياسة وغيرها ومعلوم اوله كه اداب
ملوكك افضلی واوصاف سلاطينك اعلی اولدر عدل وعقل
وشجاعت وسخا ورفق ووفا وصدق ورأفت وصبر وعفت
وعفو وشكر وتأنی وحلم ووقار زيرا قوام عالم ودوام سلطنت
بو اوصاف كريمه لر ايله در ووصف اول عدل ملوك عظام خصلتك
اوصاف كريمه لرندن افضلی واسباب تقوی دولتك اقويدر زيرا
عدل طاعت رعايايه باعث والفته ذاعی اولوب عدل ايله اعمال
صالحه واموال زائده ورعايا آسوده اولور واوصاف سائره عدل
ايله كمال بولور واما الموقوفه **علم اداب الوزارة** علم يعرف منه اداب
الوزارة من كيفية صحبة بالسلاطين ونصيحة للرعايا وتذكيرة السلطان

مايشيه واعانته له في الخير وردعه له في الجور وموضوعه الوزارة
ومنفعة عظيمة لاتخفى واما الموقوف علم اداب القضاء علم يعرف به
اداب القضاة في احوالهم وفصل الخصومات ونحو ذلك وموضوعه
القضاء وفائدته احقاق الحق واجراء العدالة في فصل الخصومات
والدعاوى واما الموقوف علم معرفة حكم الشرايع علم يبحث فيه عن حكم
الشرايع ومحاسنها ومنافعها والفقهاء كثرهم الله تعالى واحسن اليهم
لم يتعرضوا لها فان وظيفة العباد معرفة دلائل الاحكام و
براهينها والعمل بها ولما دل الدليل لم يخلو العقل دراكا لحكمة
لكنه ليقبل ما بان من حكم الاديان بعض المحققين رحمهم الله تعالى
استنبطوا حكم الشرايع ومحاسنها على وجه يطابق القواعد الشرعية
بقدر الطاقة البشرية ليزداد نشاط العباد في قبولها وموضوعه
الشرايع والشيخ العلامة ابو عبد الله بن عبد الرحمن البخاري الف
كتابا من هذا العلم فيه كفاية واما الموقوف علم الشروط والسجلات
علم يبحث فيه عن كيفية التعبير في الصكوك والسجلات وهو من
فروع علم الفقه باعتبار المضمون وان كان من فروع علم الانشاء

باعتبار

باعتبار اللفظ وموضوعه ذلك التعبير وفائدته ظاهرة واما
علم الفتاوى علم يروى فيه الاحكام الصادرة عن الفقهاء في
الواقعات الجزئية ليسهل الامر على القاصرين من بعدهم وموضوعه
وفائدته ظاهران على كل ذى مسكة واما اداب الموقوف وهو المتعلق
علم الفرائض علم يبحث فيه من التركة من حيث القسمة بين
المستحقين وموضوعه التركة من تلك الحيثية وفائدته اعطاء
كل ذى حق حقه من التركة ودخى معلوم اوله كه علم فرائض مشتت
المسائل وكثير الوقوع اولوب وعلم حسابه يه محتاج وباعث واسع متوقف
اولمغله سلفا وخلفا سانية اهتمام مالاكلام ايله علم فقهيه دن افراز
وتحقيقات لائقة وتدقيقات فائقة ايله خفايايني ابراز بابنده
متون وشروح تأليف وفيم فوائد وجرائد ترديف بوردبلر شكر الله
تعالى مساعيهم وابواب علم فرائض باب واسع كثير الوقوع مستخرجه
طرقه كثيره ايله مطلوب مواصلة توسل ايدبلر انجق كورديكم جريده لرم
تحرير اولنان طريقه مستوفيلي وجدول طريقي اضبط واسهل اولديغي
اولمغله بو مختصرده علم فرائض ايله ختم ويرلوب ومستخرجات

جدول طريقيله اثماتی مناسب كورلدی پس امدی معلوم اوله كه مناسخه‌ده
ميت ثانينك ورثه‌سی ميت اولك بقيه ورثه‌سيدر ياخود ميت
اولك بقيه ورثه‌سنك فقط بعضيسيدر وياخود بعضيسی ميت
اولك بقيه ورثه‌سی و بعضيسی اخری ديكر ورثه‌سيدر وياخود
بالجمله ورثه‌سی ميت اولك ورثه‌سنك غيريسيدر وحشو احتمالات
خمسه‌نك هر برنده ميت اولك تركه‌سنده ميت ثانينك بيدنده
بولنان سهامی مسئله ثانيه تصحيحی بينده احوال ثلثه كه انقسام
وتباين وتوافقدر برسی بولنور انقسام اولور ايسه فبها ونعمت
وتباين اولور ايسه تصحيح ثانينك كلی وتوافق اولور ايسه وفق
تصحيح اولك كلنه ضرب اولنور مثلا مافی اليد طقوز اولوب
تصحيح ثانی اون ايكی ادل بينلرنده تباين اولمغله مافی اليد
مذكور تمامه تصحيح ثانی قبه‌سی بالاسنه وتصحيح ثانی مذكور تصحيح
اول قبه‌سی بالاسنه وضع اولنوب تصحيح ثانينك كلی تصحيح اولك
كلنه ضرب وحاصل ضرب جامعه بالاسنه وضع اولنور وقس عليه غيره
وسيجی تفصيله ان شاء الله تعالی ودخی مناسخه‌ده رسم جدولك طريقی

بويله دركه

بويله دركه اولا طولانی خطوط ثلثه متوازيه رسم اولنوب ميت
اولك رؤسی ورثه‌سی مقداری بونده مربع رسم وتحصيل اولنمی
ضمننده خط اول خط ثانی يی قاطع خطوط ايله وصل وورثه مذكوره
مقداری مربع رسم اولنوب وبعده اولان مربعلرده ورثه تحرير
وتسميم وبيارده اولان مربعلرده هر بر وارثك تصحيح مسئله‌ده
نصيب وسهامی ترقيم اولنور وتصحيح مسئله هر قاعده‌ده السهام
ورثه ترقيم اولنان ضلع ثانی بالاسنه ثنيه وتحرير اولنوب جدولك
خط فوقانيسنه متصل عدد منسوبه مذكورا وزرينه نصف دائره
برقبه رسم اولنور وتحتنده مربعلرده اولان سهام جمع اولنوب قبه‌ده
موضوع عدده تطبيق ايله امتحان اولنور وبعده ميت ثانی مسئله
ايچون جدول اوله متصل وموازی كالاول جدول اوله متصل وموازی
كالاول جدول رسم اولنوب وميت ثانی حذاسنده مربعده مافی اليد لفظی
تحرير ايله فوتنه اشارت اولنور ومسئله‌سی تصحيح اولنور وهر وارثك
اسمی جدول ثالثده وسهامی جدول رابعده وضع وتحرير اولنورده
وقاعده‌ده تصحيح اولنمز ايسه ضلع وجدول رابع بالاسنه ثنيه وترقيم

اولنور وجه اوزرينه نصف دائره برقبه رسم اولنور وجه كالاول
جمع وامتحان اولنور وايشبو ميتك مسئله لرى اضلاع رابعه يه ورثه
ورثه مقدارى سطورى حاوى برجدول ايله تصحيح اولنمش اولور وبعده
طولانى خطوط جدوله متوازى يسارا بر خط مد اولنوب ضلع خامسى
تحصيل اولنوب ورثه وسهاملرى بيلنلرى فاصله يمينه جانبندن يسار
جانبنه مد اولنان خطوط عرضيه خط مذكوره وصل ايله مربعات سبعه
مقدارى مربعات تحصيل اولنور وبوكا جامعه تسميه اولنور وبعده ميت
ثانينك مسئله اولى تصحيحنده بونده بوغالنه سهميله تصحيح ثانى
بيننده نظر اولنور در احوال ثلثه دن انقسام بولنور ايسه مافى اليدك خارج
قسمتى وتباين بولنور ايسه مافى اليدك كلى وتوافق بولنور ايسه
مافى اليدك وفقى قبه ثانيه اوزرينه وقبه ثانيه دروننده موضوع تصحيح
ثانى مقسوم عليهك جزؤ اقل وياخود كلى وياخود وفقى قبه
اولى اوزرينه وضع وتحرير اولنور وقبه اولى اوزرنده موضوع رقم داخلنده
موضوع رقم ضرب اولنوب حاصل ضرب جدول خامسى بالاسنه وضع اولنور
مخرج تصحيحيه حاصل اولور ومشتملنده هر بر ورثه نك سهامى ويرلمك

مراد

مراد اولنديغنده قبه اولى اوزرنده موضوع رقم تحتنده ضلع ثانيده محرر
هر بر سهم آرى آرى ضرب وقبه ثانيه اوزرنده موضوع رقم جدول رابعده
اولان هر بر سهم نسبته ضرب اولنوب وهر بر سهامده حاصل ضربيه
جمعا جدول خامسه كه جامعه در هر برينك حذاسنده اولان مربعاته
وضع اولنور وايشبو مربعاتده موضوع رقم قطعيه ايله امتحان اولنور
تفاوت بولنمديغى حالده جامعه ده بولنان اعداد سهام صحيحه لرى
اولديغى بيلنور والا دفعه اولنوب عمل تصحيح اولنور وميت ثالث
بولنديغى صورتده ميت ثانى اول منزله وميت ثالث ميت ثانى منزله
تنزيل ايله جدولى ترسيم وتصحيح وتقسيم اولنور وهلم جرا الى النهايه
واحوال ثلثه كه انقسام وتباين وتوافقدر احتمالات خمسه مذكوره نك
هر برنده جريانى اعتباريله جمله احتمالات اولنه نسبت اولورسى ايكى
اوچ جوهره ده احتمالات مذكوره تحرير وتمثيل وهر برينك جدولى
ترسيم وتشكيل ومسائل كثيره الطوننده على امثله مزبوره جداولنه قياسله
اماله وتعويل اولندى والله الموفق والمستعان وعليه الاعتماد والتكلان

جوهره في صورة الانقسام معلوم اولدكه انقسام صورتنده ميت

ثانيك ورثه سنده احتمالاته حصه اعتباريله بش جدول جدول
ترسيم وهر برنده بر احتمالى اجراسيله مسئله سى تحرير وترقيم اولنور
جدول اول ميته ثانيك ورثه سى ميته اولك ورثه سنك
بقيه سى اولدیغى صورتيدر مثلا زيد فوت اولوب زوجى آمنه يى واوغللرى
عمرو بكر وبشرى وقيزلرى خديجه وعائشه وفاطمه يى ترك ايلديكدن
قبل القسم آمنهٔ مزبوره دخى فوت اولوب اوغللرى مرقوملرى
وقيزلرى مرقومات ترك ايلسه مسئله سى يتمش ايكيدن تصحيح اولنور
زيرا مسئلهٔ مذكوره ده آمنه نك سهمى فرضا ثمنه اعطا اولنور
وباقى ورثه رؤسى للذكر مثل حظ الانثيين موجبنجه طقوزه رسيده
اولور وباقى يدى سهم طقوز رؤسه تقسيم اولنمز موافقت ده اولمامغله
مخرج اصل مسئله اولان سكزى طقوزه ضرب ايله تصحيح مسئله يتمش
ايكيه بالغ اولور ويتمش ايكى سهمك ثمنى طقوز سهم آمنه يه هر
للذكر مثل حظ الانثيين موجبنجه عمرو بكر وبشره اون دورت سهم
وخديجه وعائشه وفاطمه يه يدیشر سهم اعطا اولنور وميته ثانيك
مسئله سى بالعصوبه رؤسى ورثه ده اعتبار اولنور طقوزدن تصحيح اولنور

ايكيشر سهم عمرو بكر وبشره وبرر سهم خديجه وعائشه وفاطمه يه اعطا
اولنور جدولنده تحرير اولنور وبعده ميته ثانيك مسئله اوليه
بدنده بوقاله طقوز سهملى بله مسئلهٔ ثانيه تصحيحى طقوز بيننده نظر
اولندى انقسام بولندى ومافى اليدلك خارج قسمتى تصحيح ثانى قبه سى
اوزرينه وتصحيح ثانى فرق اقل اولاده لسقى مصحح اول قبه سى وزرينه
نلبه وتحرير اولندى وقبه اولى اوزرنده موضوع رقم داخل قبه ده اولان
رقم ضرب وحاصل ضرب تصحيح مسئلتينه جامعه بالاسنه تلبه وتحرير اولندى
وبعده قبهٔ اولى اوزرنده منسوبه رقم جدولنده محرر سهاملريله
بكان بكان ضرب وقبهٔ ثانيه اوزرنده منسوبه رقم جدولنده سهام
كذلك ضرب وجمع وهر برينك مجموع سهامى جامعه ده حذا اولنده
مربعاتنه وضع وبالاى جامعه ده منسوبه رقم تطبيقه ايله امتحان اولنور عملك
صحتى بلنور كما ترى فى هذا الجدول والله الموفق

جدول ثالث ميته ثانيك ورثه سى ميته اولك بعضه ورثه سى اولدیغى صورتيدر مثلا صورت مسئله اولى ده زيد اولادى مزبوره آمنه دن متولده

		٧٢		٩	٧٢
امه	زوجه	٩	مامه		
عمر	ابنه	١٤	ابنه	٢	١٦
بكر	ابنه	١٤	ابنه	٢	١٦
بشر	ابنه	١٤	ابنه	٢	١٦
خديجه	بنت	٧	بنته	١	٠٨
عائشه	بنت	٧	بنته	١	٠٨
فاطمه	بنت	٧	بنته	١	٠٨

اولمیوب وفاتندن مقدم فوت اولان زوجی مرحومدن متولد اولادلری
تقریرده عمرو وفوت اولوب لابوین ارقرنداشلری بکر وبشری وقیز
قرنداشلری خدیجه وعائشه وفاطمه‌یی ترك ایلدکده میته ثانیه‌نك هم
ورثه‌سی میتهٔ اولی ورثه‌سندن تعصیبلی دلور ومسئله‌سی بالعصوبه
رؤسی ورثه‌کم للذکر مثل حظ الانثیین منطوقه تربیعی یدیدن تصحیح
اولنوب ایکیشر سهم بکر وبشره وبرر سهم خدیجه وعائشه وفاطمه‌یه اعطا
اولنوب جدولده تحریر اولنور ومیته ثانیه‌نك مسئلهٔ اولادن یدی
بوغلادن اولان سهمیله تصحیح ثانی بینینه نظر اولنوب انقسام بولنور
وما فی الیدك خارج قسمتی اولان ایکی عددی قیمهٔ ثانیه اوزرینه وضع
اولنوب وقیمهٔ اولی داخلنده موضوع یتمش ایکی بالاسنده موضوع
واحده ضرب وتصحیح مسئلتینه یتمش ایکی اولور بعینه جامعه
بالاسنه نقل وتحریر اولنور ده اصول سبعهٔ اوزره عمل تکمیل
اولنور کما تری فی هذا الجدول والله الموفق والمستعان

مخرج تصحیحه جدول ثالث

اسماء		٧٢		٧	٧٢
	زوج	٩	٠	٠	٩
عمرو	ابن	١٤	مات	٠	٠
بکر	ابن	١٤	اخ لهما	٢	١٨
بشر	ابن	١٤	اخ لهما	٢	١٨
خدیجه	بنت	٠٧	اخت لهما	١	٠٩
عائشه	بنت	٠٧	اخت لهما	١	٠٩
فاطمه	بنت	٠٧	اخت لهما	١	٠٩

میته ثانیه‌نك ورثه‌سی میتهٔ اولی
بقیهٔ ورثه‌سیله دیکر ورثه‌سی اولمق
صورتیدر مثلا زید فوت اولوب
اوغلی عمری وقزی زینبی ترك
ایلیوب قبل القسمه عمرو دخی فوت اولوب لابوین قز قرنداشی زینب
مزبوره‌یی ولابوین عمی خالدی ترك ایلسه میته اولك مسئله‌سی رؤسی
ورثه‌سیله للذکر مثل حظ الانثیین موجب تربیعی اوجدن تصحیح دلکی
سهم عمروه وبرسهم زینبه اعطا اولنوب جدولده تحریر اولنور ومیت
ثانینك مسئله‌سی ایکیدن تصحیح اولنور زیرا صورت مذکوره‌ده لابوین
اختك فرضی نصف وبالعصوبه باقی عمی خالدك اولمغله نصفك
مخرجی ایکیدن مسئله‌سی تصحیح اولنوب نصفی زینبه وباقیسی عمی خالده
اعطا اولنوب جدولده تحریر اولنور ومیت ثانینك مسئلهٔ اولادن
سهمی اولان ما فی الیدی ایکیله تصحیح ثانی ایکی بینینه نظر اولنوب
انقسام بولنمغله ما فی الیدك خارج قسمتی قیمهٔ ثانیه اوزرینه وتصحیح

ثانینك جزؤ اقلی قبؤ اولی اوزرینه وضع وتحریر وکافی السابعه
ضرب وجمع وتصحیح مسئلتینه اولان اوچ جامعه بالاسنه ترقیم ایله
عمل تکمیل اولنور کما تری فی هذا الجدول وانه الموفقه

جدول رابع — مضروب مسئلتینه

	٤ (١)		٢ (١)	٤
ابن (عمرو)	٢	مات		
بنت (زینب)	١	اخت لهما	١	٢
خالد		عم	١	١

میت ثانینك ورثه‌سی میت
اولك ورثه‌سنك بعضیله

دیکر ورثه‌سی اولدیغی صورتیدر مثلا زید فوت اولوب زوجه هندی
ومزبوره‌دن متولد اوغلی عمرو وبکر وبشری وکندیدن مقدم فوت
اولان زوجه مریمدن متولده قیزی فاطمه وزینب وعائشه‌یی ترک
ایلیوب قبل القسمه فاطمه دخی فوت اولوب زوجی ولیدی والابوین
قیز قرنداشلری زینب وعائشه مزبوره‌لری ولاب ار قرنداشلری
عمرو وبکر وبشر مزبورلری ترک ایلسه میت اولك مسئله‌سی کما هو المعروف
تصحیح اولنوب ثمنی مریمه وباقی للذکر مثل حظ الانثیین عمرو وبکر وبشره
اونه دوردر سهم وفاطمه وزینب وعائشه‌یه یدیشر سهم اعطا اولنوب
جدولده ثبت وتحریر اولنور ومیت ثانینك مسئله‌سی بطریقة العول

بر یوده

بر یوده تصحیح اولنور زیرا مسئله مذکوره‌ده زوجك فرضی النصف
ومخرجی ایکیدر واختینه لهمانك فرضی ثلثاندر ومخرجی اوچدر ایکی
اوچه ضرب ایله التی حاصل اولور والتی سهامك نصفی اوچ سهم
علی مزبور زوجه وثلثانی دورده سهم زینب وعائشه مزبوره‌لره اعطا
اولنوب بو وجه ایله مسئله‌سی یدییه عول ایله تصحیح اولنور وسهاملری
جدولده تحریر اولنور وصورت مسئله‌ده بنو العلات [illegible] یوقدر زیرا
مسئله عولیه‌در ومیت ثانینك مسئله اولی‌دن یدینده بولنان بوی سهاملر
تصحیح ثانی اولان یدی بلینه نظرا اولنوب انقسام بولنور وتصحیح مسئلتینه [illegible]
ایکی اولور کافی السابعه عمل ایله ضرب وجمع وجامعه ثبت وتحریر
وامتحان اولنور کما تری فی هذا الجدول وانه الموفقه

جدول خامس — مضروب مسئلتینه

	٧٢ (١)		٧ (١)	٧٢
زوجه (مریم)	٩			٠٩
ابن (عمرو)	١٤	اخ لاب		١٤
ابن (بکر)	١٤	اخ لاب		١٤
ابن (بشر)	١٤	اخ لاب		١٤
بنت (فاطمه)	٠٧	ماتت		
بنت (زینب)	٠٧	اخت لهما	٢	٠٩
بنت (عائشه)	٠٧	اخت لهما	٢	٠٩
(علی)		زوج	٤	٠٤

میت ثانینك ورثه‌سی میت
اولك ورثه‌سنك غیریسی
اولدیغی صورتیدر مثلا صورت
سابقه‌ده درجه ثانیه‌ده عائشه فوت
اولوب اوغلی خالد وولیدی وجاری

وقیزی بریره یی ترک ایلسه مسئلهٔ ثانیه رؤسی ورثهٔ دنکه للذکر مثل
حظ الانثیین موجب منیعی بریره ایله تصحیح اولنوب میته ثانینک
مسئلهٔ اولیده یدنده بولنان یدی سهمیله تصحیح ثانی یدی بینه
نظر اولنوب انقسام بولنور وتصحیح مسئلتینه یتمش ایکی اولور کما
فی السابعه عمل وتکمیل اولنور کما تری فی هذا الجدول والله الموفق

		١ ٧٢		١ ٧	٧٢ مجزع مسئلتیه
مریم	زوجه	٠٩			٠٩
عمرو	ابن	١٤			١٤
بکر	ابن	١٤			١٤
بشر	ابن	١٤			٠٧
فاطمه	بنت	٠٧			٠٧
زینب	بنت	٠٧			٠٧
عایشه	بنت	٠٧	مافت	ـ	
[illegible]			ابن	٢	٢
ولید			ابن	٢	٢
جابر			ابن	٢	٢
بریره			بنت	١	١

جوهره فی صورة التباینه معلوم اوله که تباینه صورتنده دخی ترتیبا
سابعه اوزره بش جداول وضع اولنمشدر جدول اول مثلا زید
فوت اولوب زوجی هندی واوغلی عمرو وبکر وبشری وقیزی حدیجه
وناعمه وشریفه یی ترک ایلیوب قبل القسمه حدیجه دخی فوت اولوب

اناسی

اناسی هند مزبوره یی ولابوینه اقرنداشلری عمرو وبکر وبشر مزبوری
وقیز قرنداشلری ناعمه وشریفه مزبورتانی ترک ایلسه میته اولانک
مسئله سی یتمش ایکیده تصحیح اولنور ثمنی طقوز سهم هنده باقی التمش
اوچ للذکر مثل حظ الانثیین اوله دوردر سهام عمرو وبکر وبشره
ویدیشر سهام حدیجه وناعمه وشریفه یه اعطا اولنوب حدیجه ولنده ثبت
وتحریر اولنور کما بعد مرارا ومیته ثانینک مسئله سی قرقه سکزده
تصحیح اولنور زیرا مسئلهٔ مذکوره ده امک فرض سدسی وباقی
ورثه بالعصوبه للذکر مثل حظ الانثیین باقی ترکه یی اخذ ایدرلر
سدسک مخرجی التی سدسی ام اولور باقی بش رؤسی ورثه که سکزه
ضرب ایله تصحیح مسئله قرقه سکزه رجوع ایدر وسهام مذکوره نک
سدسی سکز هنده وباقی للذکر مثل حظ الانثیین اونر سهام عمرو وبکر
وبشره وبشر سهام ناعمه وشریفه یه اعطا اولنور میته ثانینک مسئلهٔ
اولی ده یدی سهمیله تصحیح ثانی قرقه سکز بینه نظر اولنوب تباینه
بولنمغله مافی الیدک تمامی قبهٔ ثانیه اوزرینه وتصحیح ثانینک تمامی
قبهٔ اولی وضع اولنوب قبه اولی داخلنده تصحیح اولکه یتمش ایکی

وبعده قبهٔ اولی بالاسنده اولان اوفسکز تصحیح اولکه قبهٔ اولی
داخلنده محرر یتمش ایکی یه ضرب وحاصل ضرب اولان بیك ایکوز
طقسان التی عددکه تصحیح مسئلتیه جامعه بالاسنه تحریر وترقیم قلنور
وبعده قبهٔ اولی بالاسنده محرر اولان سکز مسئلهٔ اولی ده جدول
ثانیسنده محرر میت ثانیدن ماعدا ورثه سهاملرینه ضرب وقبهٔ ثانیه
بالاسنده یدی مسئلهٔ ثانیه ده جدولنده محرر ورثه سهاملرینه ضرب
وحاصلینه جمع وجامعه جدولنده هربرینك خداسنده اولان مرتبکده
نسقه تحریر اولنوب وجامعه ده محرر اعداد جمع وجامع بالاسنده
موضوع رقم تطبیق ایله وامتحان اولنور وقسیمه تجزیه مرارکما
تری فی هذه الجدول

تصحیح مسئلتیه

١٢٩٦	١٨ (٧)		٧٢ (١٨)	
٢٤/١	٤	ام	٩	زوج
٢٢/٢	٥	اخ لاما	١٤	ابن
٢٢/٢	٥	اخ لاما	١٤	ابن
٢٢/٢	٥	اخ لاما	١٤	ابن
		بنت	٠٧	بنت
٢٦/١		اخت	٠٧	بنت
٢٦/١		اخت	٠٧	بنت

جدول ثالث

مثلا زید فوت اولوب زوجهٔ
علیشه یا واوغللری عمرو وبکر وبشری
وقیزی مریم وفاطمه وبریه یی
ترك ایلیوب بعد القسمه مریم دخی فوت اولوب اناسی علیشهٔ مزبوره یا

ولابویه

ولابویه ارقرداشی عمرو وبکر وبشر مزبوره ونه وقیز قرداشی فاطمه
وبریه مزبوره تانی وینه لابویه ارقرداشی وبیدری زیدك قاتلی ولدی
ترك ایلمسیله اولدك مسئلهسی کما فی السابقه تصحیح وتقسیم وجدولنده
تحریر وترسیم اولنور ومیت ثانینك مسئلهسی اولدیکندن تصحیح
اولنور زیرا مسئلهٔ مذکوره ده امك فرضی سدس وبقیه ورثه
للذکر مثل حظ الانثیین موجب شریعت بالعصوبه باقیلری در وسدسك
مخرجی التی وسدسی بر امکه علیشهٔ مزبوره یه اعطا اولنور وباقی بش
سهم ایله رؤسی ورثهٔ بقیه اولان اودن بینده توافق بالخمس اولمیه
اوله عددك خمسی ایکی اصل مسئله اولان التی عدده ضرب ایله
تصحیح مسئلهٔ ثانیه اون ایکیه راجع اولور ومسئلهٔ اولی ده میت
ثانینك مافی الیدی یدی ایله تصحیح ثانی اون ایکی بیننده نظر اولنوب
تباین بولندیغندن مافی الیدی بتمامه قبهٔ ثانیه اوزرینه وتصحیح ثانی
قبهٔ اولی اوزرینه وضع وترقیم وکما فی السابقه ضرب وجمع وترسیم
ایله تکمیل عمل اولنور کما تری فی هذا الجدول

تصحیح مسئلتیه

١٤٤		٤٨	٤٨		١٤٨	١٤٨	٢٤٨
٨		—	—		٨	٨	٨ (١٢)
[illegible]		اخ لاما	اخ لاما	اب	[illegible]	اخ لاما	ام
		٠٧	٠٧	٠٧	١٤	١٤	٩ (٧٢)
		بنت	بنت	بنت	ابن	ابن	زوج

جدول رابع مثلا جدول سابقده مسئلهٔ اولی بجالریله تقدیر
اولنوب قبل القسمه مریم مزبوره فوت اولوب اناسی عائشه یه
مزبوره یه و اوغلی علی یه و قیزی فاطمه یه ترک ایله میته اولک
مسئله‌سی تصحیحی کما هو محرر فی السابعه معلوم میته ثانیه‌نک
مسئله‌سی تصحیحی اون سکزدن اولور زیرا صورت ثانیه ده ام
فرضی سدس و علی و فاطمه مزبورلر للذکر مثل حظ الانثیین بالعصوبه باقی
و سدسک مخرجی التی و سدسی بر عائشه یه اعطا اولنور و باقی بش
رؤس عصبه اوجه مباین اولمغله اوچ اصل مسئله اولان التی یه
ضرب ایله تصحیح مسئله ثانیه اون سکزه رجوع ایدر و اصول سابقه
اوزره تکمیل عمل اولنور کما تری فی هذا الجدول والله الموفق

جدول خامس **تصحیح مثنیه**

مثلا و بنه مسئلهٔ اولی بجالریله تقدیرا اولنوب قبل القسمه فاطمه فوت اولوب اوغلی خالد و ولیدی و قیزی مجیبه یه ترک ایله میته اولک تصحیح مسئله‌سی

		١٩ / ٧٢		٧ / ١٨	١٢٩٦
عائشه	زوجه	٩	ام	٣	١٨٣
عمرو	ابن	١٤			٢٥٢
بکر	ابن	١٤			٢٥٢
بشر	ابن	١٤			٢٥٢
مریم	بنت	٠٧	ماتت		
فاطمه	بنت	٠٧			١٢٦
بره	بنت	٠٧			١٢٦
علی			ابن	١٠	٠٧٠
فاطمه			بنت	٠٥	٠٣٥

مرارا

مرارا سبقته ایتدکله معلوم و میته ثانیه‌نک مسئله‌سی رؤسی ورثه‌که
للذکر مثل حظ الانثیین منطوقه منقسم لشدیه تصحیح اولنوب ما فی الید
بری ایله تصحیح ثانی بش بلنته مباینته بولنور و بنه اصول سابقه
اوزره تکمیل عمل قیلنور کما تری فی هذا الجدول والله الموفق

تصحیح مثلثیه فی صورة التوافق

معلوم اولدکه توافق صورتنده
دخی ترتیب سابقه اوزره که
میته ثانیه‌نک ورثه‌سی میته اولک
ورثه‌سنک بقیه‌سی ویاخود میت
ثانیه‌نک ورثه‌سی میته اولک
بقیه ورثه‌سنک بعضیسی یاخود

		٧٢		٥	
عائشه	زوجه	٩			٤٥
عمرو	ابن	١٤			٧٠
بکر	ابن	١٤			٧٠
بشر	ابن	١٤			٧٠
مریم	بنت	٠٧			٣٥
فاطمه	بنت	٠٧	ماتت		٣٥
بره	بنت	٠٧			٣٥
حاکم			ابن	٢	١٤
ولید			ابن	٢	١٤
مجیبه			بنت	١	٠٧

میته اولک بعضه ورثه‌سیله دیکر ورثه‌سی ویاخود میته ثالثه
ورثه‌سی میته ورثه‌سنک غیریسی اوجه احتمالاتی اوزره کوللک
برجداول وضع و ترسیم و احتمالات مذکوره امثله‌سی بالترتیب تحریر
و ترقیم اولنشدر **جدول اول** مثلا مسئلهٔ اولی کما تری فی السابعه ایکی

تقدیر اولنوب مسئلهٔ ثانیه‌ده میتهٔ ثانی بکر اولی میته اولان
مسئله‌سی کمال تصحیح و تقسیم و جدولنده تحریر و ترقیم اولنور و میتهٔ
ثانینک مسئله‌سی فرقه ایکیدن تصحیح اولنور زیرا صورت مذکوره‌ده
امك فرض سدسی و بقیه ورثه للذکر مثل حظ الانثیین موجبنجه یعنی
بالعصوبه باقیجیلر در و سدسك مخرجی التی سدسی بر امه اعطا
اولنور باقی بش سهم روٴسی ورثهٔ بقیه اولان بری یه غیر منقسم
اولمغله اصل مسئله اولان التی یا روسی ورثه اولان برقیه ضربیله
ایله تصحیح مسئلهٔ ثانیه فرقه ایکی یه بالغ اولور و میتهٔ ثانینك مسئله
اولی دن مافی الیدی اولان اون درت ایله تصحیح ثانی اولان
فرقه ایکی بینلرنده توافق بنصف السبع اولمغین مافی الید اولان نصف
سبعی بر قیمهٔ ثانیه اولور و فرقه ایکینك نصف سبعی وفق قیمهٔ
اولی اولور و وضع و ترقیم و کما فی السابق عمل ایله تصحیح مثلثیه
اولان ایکی اوناولتی جامعه بالاسنده تحریر و ترسیم و قیمهٔ اولی
بالاسنده محرر اولان اوچ جدولنده معتبر سهام لکل ابده ضربیله
وقیمهٔ ثانیه بالاسنده موضوع بر جدولنده موضوع سهامه ضرب و حاصل

ضربیله

ضربیله جمیع و جامعه جدولنده هذا الی مربعاتده تحریر و مربعات مذکوره‌ده
محرر ارقام جمیع و جامعه بالاسنده تصحیح مثلثیه تطبیق ایله امتحان
اولنور کما تری فی هذا الجدول والله الموفق

جدول ثالث تصحیح مسئلهٔ

			٧٢		٤٢	٢١٦
عائشه	زوج	٩	ام	٧	٣٤
عمر	ابن	١٤	اخ لبها	١٠	٥٢
بکر	ابن	١٤	ماتت		
بشر	ابن	١٤	اخ لبها	١٠	٥٢
مریم	بنت	٠٧	اخت لبها	٥	٢٦
فاطمه	بنت	٠٧	اخت لبها	٥	٢٦
زینب	بنت	٠٧	اخت لبها	٥	٢٦

مثلا زید فوت اولنوب زوجی عیوشی و مزبوره‌دن متولد اوغلی خالد و ولید و حمیدی و کنزی و فاطمه‌دن مقدم فوت اولوب زوجی محمودهدن متولده قیزی مائله و سائله و حائله یی ترك ایلیوب قبل القسمه خالد دخی فوت اولوب انسی عیوشی مزبوره یا ولابوینها قرنداشی ولید و حمیدی ترك ایلیوب میته اولان مسئله‌سی کما فی السابق جدولنده تحریر و اثبات اولنور و میتهٔ ثانینك مسئله‌سی اون ایکیدن تصحیح اولنور زیرا مسئلهٔ ثانیه‌ده امك فرض سدسی و ولید و حمید مزبوران بالعصوبه باقیجیلردر و مائله و سائله و حائلهٔ مزبورات نوع الاعیان ایله ساقطاتدر و سدسك مخرجی التی و سدسی بر سهم عیوشی که امه اعطا اولنور و باقی بش سهم

روسی ورثۀ بقیه اولاده ایکی یه مباین اولمغله روسی بقیه ورثه
ایکی اصل مسئله اولان التی یه ضرب ایله تصحیح مسئلۀ ثانیه اون ایکی یه
بالغ اولور ومیت ثانینک مسئلۀ اولی دن ماف الیدی اوده درت
ایله تصحیح ثانی بینده توافق بالنصف اولمغله ماف الیدك نصفی
التی قبۀ اولی اوزرینه وضع وترقیم وکافی السابعه عمل وامتحان
اولنور کاتری فی هذا الجدول والله الموفق تصحیح مشتبه

جدول ثالث مثلا زید فوت اولوب
زوجی مریمی واوغلی عمرو بکری
وقیزی زینب وعایشه یی ویره
ترك ایلدکده قبل القسمه عمرو دخی
فوت اولوب زوجی فاطمه یی وقیزی

	٧٢		١٢	٤٤٤
زوج	٩	ام	٠٢	٤٨
ابن	١٤	مات		
ابن	١٤	اخ لهما	٥	١١٩
ابن	١٤	اخ لهما	٥	١١٩
بنت	٠٧			٤٢
بنت	٠٧			٤٢
بنت	٠٧			٤٢

میتی ترك ایلدی میت اولك مسئله سی یتمش ایکیدن تصحیح اولنوب
وسهام ورثه جدولده تحریر ومیت ثانینک مسئله سی یوز التمش سکزدن
تصحیح اولنور زیرا مسئلۀ ثانیه ده امك فرضی سدس وزوجه نك
فرضی ثمن وبنتك فرضی نصف وبقیه ورثه للذکر مثل حظ الانثیین

موجب

موجب ینقض بالعصوبه باقیجیلردر واصل مسئله سی یکرمی دورتدر
ثمنی اوچ سهم زوجه یه وسدسی دورت سهم امه ونصفی اون ایکی سهم
بنته اعطا اولنور وباقی بش سهام ایله روسی بقیه ورثه یدی بینده
تباین اولمغله عدد روسی ورثه یدی اصل مسئله اولان یکرمی دورده
ضرب ایله تصحیح ثانی یوز التمش سکزه بالغ اولور وما فی الیدك نصف
سبعی رقبۀ ثانیه اوزرینه وتصحیح ثانینك نصف سبعی اون ایکی
قبۀ اولی اوزرینه وضع اولنور وقبۀ اولی بالاسنده موضوع اون ایکی
داخلنده موضوع اولان یتمش ایکی یه ضرب ایله تصحیح مسئلتین سکز یوز
التمش دورده بالغ اولور وجامعه بالاسنه وضع اولنوب کما فی الرابعه
تکمیل عمل اولنور کاتری فی هذا الجدول

جدول رابع مثلا مسئلۀ
اولی کما فی السابعه علی التقدیر
اولنوب میت ثانی ولید اولوب
انسی عیوشه مزبوره یی واوغلی
علی یی وقیزی علیه یی ترك ایلدی

	٧٢		١٦٨	
زوج	٩	٢٨		١٤٦
ابن	١٤	مات		
ابن	١٤	اخ لهما	١٠	١٧٨
ابن	١٤	اخ لهما	١٠	١٧٨
بنت	٠٧	اخت لهما	٥	٨٩
بنت	٠٧	اخت لهما	٥	٨٩
بنت	٠٧	اخت لهما	٥	٨٩
		زوج	٤١	٤١
		بنت	٨٤	٨٤

بعینه احوال ثلثه‌ده مثلا مابینده بولنان مافی الید تمامه قبه اربع
اوزرینه و تصحیح مسئله‌سی تمامه قبه ثالثه اوزرینه وضع اولنور
وقس علیه باقی الاحوال ومسئله رابع وخامس وهلم جرا بو قیاس اوزره
عمل اولنور وایضاحا للقوانین والاصل وارتیاضا للاذهان فی
العمل اوله‌رق بطریق مناسخه عمل وترقیم وجداول بو محلده تبیین
وترسیم اولندی کما تری جداوله فی الصحیفة الاتیة الفائقة واللّه
المرشد الموفق وهو المعین والمستعان وعلیه التکلان

فائده مناسخه وسائر مسائل فرائضیه‌ده بعضاً کره
تصحیح مسئله اعداد کثیره‌یه بالغ اولور وترکه میسه قلیل بولنور بناء
علی ذلك تصحیح مسئله تقلیل وتنزیله محتاج اولور وبو بابده برنیچه
تدبیر وتمثیل وسائری بولنا قیاس احاله وتعویل اولندی ترکه تصحیح مسئله‌ده
هر وارثك سهمی آیری آیری ترکه‌یه ضرب اولنوب حاصل ضرب
مقداره بالغ اولور ایسه تصحیح مسئله‌یه نسبت تقسیم اولنور
وهر بیره خارج قسمت اول وارثك سهام ونصیبی اولور مثلا
زید فوت اولوب دورت رأسی زوجه‌لرینی وایکی رأسی جده‌لرینی
والتی رأسی لاب قیز قرنداشلرینی ترك ایلیوب جمله ترکه‌سی التمش
بش دینار اولسه اولا تصحیح مسئله‌سی استعلام اولنمقه یوز الّا آلتی

التى يه بالغ اولور وتصحيح مذكوردن زوجاتدن هر برينك سهمى
طقوزر اولمغله عدد دينار تركه اولان التمش بش طقوزه ضرب
وحاصل ضرب التيوز سكسان بشدر تصحيح مسئله كه يوز اللى التى يه تقسيم
ايله زوجات مذكوره دن هر برينك دينار مذكوره دن نصيبى
اوچر دينار وثلث دينار اولديغى وجدتينك تصحيح مذكوردن
هر برينك سهمى اون ايكيشر اولمغله بو عدد دينار تركۀ مذكوره
اولان التمش اون ايكى يه ضرب وحاصل ضرب يديوز سكسان
تصحيح مسئله يه تقسيم ايله جدتيندن هر برينك دينار مذكوره دن
نصيبى بشر دينار اولديغى واخوات مزبوره دن هر برينك تصحيح
مذكوردن سهمى اون التيشر اولمغله بو عدد دينار تركۀ مذكوره

التمش بش

التمش بشه اولان التى يه ضرب وحاصل ضرب بيك قرق عدد تصحيح
مسئله يه تقسيم ايله اخوات مرقومه دن هر برينك دينار مذكوره دن
نصيبى التيشر دينار وايكى ثلث دينار اولديغى بيلنور بو وجهله
تركۀ مذكوره التمش بش دينار بين الورثة المرقومة بالحقانية
تقسيم اولندقده حصص مذكوره جميله امتحان قلنور وصورة
المسئلة كما ترى

ربع ٣	سدس ٢	ثلثان ٨	مسئله
اربع زوجات	جدتين	سبع اخوات	اصلها ١٢ عولها ١٣
٤٣ ٩	٢٤ ١٢	٢٩٤ ٥٦	١٤
$\frac{٦٥}{٥٨٥}$	$\frac{٦٥}{٧٨٠}$	$\frac{٦٥}{١٠٤٠}$	$\frac{١٦}{١٥٦}$
١٥٦ ٥٨٥ [illegible]	١٥٦ ٧٨٠ [illegible]	١٥٦ ١٠٤٠ [illegible]	جملة التركة ٦٥ دينار

فائده ذكر اعلام [illegible]

فائده ذكر اعلام [illegible]

		۷۲	
علیہ	زوج	۹	فقط
عمر	س	۱۴	ـہ
بکر	ـہ	۱۴	ـہ
بشر	ـہ	۱۴	ـہ
مریم	عصـ	۰۷	عصـ
فاطمہ	عصـ	۰۷	عصـ
اسیہ	عصـ	۰۷	۱

فلیکن آخر کلامنا شہادة ان لا اله الا الله وان محمدا عبده

ورسوله صلی الله علیه وسلم اللهم اجعلنا عند الموت ناطقین

بالشهادة عالمین بها واختم لنا بالسعادة التی ختمت بها

لاولیائك بحرمة محمد النبی الامی سید الاولین

والآخرین اللهم صل علی محمد النبی الامی وعلی

آله بعدد العدد والمعدود من الازل الی الابد

اللهم ان كنت كتبتنا اشقياء فامحه

واكتبنا سعداء وان كنت كتبتنا فاثبته

سعداء

فانك تمحو ما تشاء وتثبت وعندك

ام الكتاب

اللهم صل على محمد فى الشدائد كلها يا رسول الله انت لها ولكل عزيمة

عدد
۱۰

ر دفعه عدد
۲۰۰